KUJAWSKA SZKOŁA WYŻSZA
WE WŁOCŁAWKU

EUROPSKY INŠTITÚT ĎALŠIEHO VZDELÁVANIA
EUROPEAN INSTITUTE OF FURTHER EDUCATION

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

КАФЕДРА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ

Матеріали

VI Міжнародної конференції

(16 листопада 2023 року)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ
AUTONOMOUS UNIVERSITY OF ZACATECAS (MEXICO)
INSTYTUT PEDAGOGIKI, KUJAWSKA SZKOŁA WYŻSZA WE WŁOCŁAWKU (POLSKA)
EUROPEAN INSTITUTE OF FURTHER EDUCATION (EIDV) (SLOVAKIA)
WYDZIAŁ NAUK PRAWNYCH, SPOŁECZNYCH I HUMANISTYCZNYCH AKADEMIA KUJAWSKO-POMORSKA W BYDGOSZCZY (POLSKA).
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

VI Міжнародної конференції

16 листопада 2023 року

м. Київ
КНУБА

УДК 37.09
ББК 74(4Укр)

Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського національного університету будівництва і архітектури
(протокол № 16 від 22 грудня 2023 р.)

Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України: матеріали VI Міжнародної конференції (16 листопада 2023 року). – Київ: ЦП «Компринт», 2024. – 562 с.

ISBN 978-617-8171-03-2

У матеріалах VI Міжнародної конференції «Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України» висвітлюються актуальні питання професійної (професійно-технічної) освіти: вітчизняний та зарубіжний досвід; психолого-педагогічне забезпечення освітнього процесу: сучасні виклики; сучасні проблеми викладання інженерно-технічних та гуманітарних дисциплін.

Матеріали конференції розраховані на науково-педагогічних, наукових працівників у галузі педагогіки, психології, соціології, викладачів, аспірантів, студентів, а також на соціальних педагогів, соціологів, практичних психологів і соціальних працівників.

УДК 37.09
ББК 74(4Укр)

За зміст поданих матеріалів несуть відповідальність їх автори.

ISBN 978-617-8171-03-2

© КНУБА, 2024

ТЕМАТИЧНІ НАПРЯМИ КОНФЕРЕНЦІЇ:

- Актуальні питання вищої та професійної (професійно-технічної) освіти: вітчизняний та зарубіжний досвід
- Психолого-педагогічне забезпечення освітнього процесу: сучасні виклики
- Сучасні проблеми викладання інженерно-технічних та гуманітарних дисциплін

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова оргкомітету конференції:

- **Почка Костянтин Іванович**, д. т. н., професор, завідувач кафедри професійної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури

Відповідальні особи оргкомітету конференції:

- **Букорос Тетяна Олександрівна**, к. політ. н., доцент, директор науково-технічної бібліотеки Київського національного університету технологій та дизайну; Віцепрезидент Європейського інституту безперервної освіти, Словаччина
- **Жижко Олена Анатоліївна,** д. пед. н., професор, Автономний університет Сакатекаса, Мексика
- **Йозеф Затько,** доктор філософії, почесний доктор, почесний професор, президент Європейського інституту безперервної освіти (EIDV), засновник Східно-Європейської агенції розвитку (EEDA), засновник наукового журналу "European Science - Europska Veda", Словацька Республіка
- **Корчова Галина Леонідівна**, к. пед. н., доцент, доцент кафедри професійної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури
- **Красильник Юрій Семенович**, к. пед. н., доцент, доцент кафедри професійної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури
- **Урсула Кемпінська,** PhD, директорка інституту педагогіки Куявської вищої школи, м. Влоцлавек, Польща
- **Миронець Сергій Миколайович**, д. психол. н., доцент, завідувач кафедри психології Державного торговельно-економічного університету
- **Митник Олександр Якович**, д. пед. наук, професор, завідувач кафедри практичної психології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
- **Мороз Ірина Михайлівна,** старший викладач кафедри професійної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури
- **Пєтухова Ірина Олексіївна**, к.пед.н., доцент, в.о. завідувача кафедри психології та соціології Державного податкового університету
- **Руденко Микола Васильович**, к. пед. н., доцент, доцент кафедри професійної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури

- **Супрун В'ячеслав Васильович,** кандидат економічних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України
- **Шамич Олександр Миколайович,** д. психол. наук, професор, завідувач кафедри фізичного виховання і спорту Київського національного університету будівництва і архітектури

- **Координатор заходу** – **Калениченко Руслан Арсенович,** к. психол. н., доцент, доцент кафедри професійної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури.

ПЛАН РОБОТИ КОНФЕРЕНЦІЇ

Формат конференції: *змішана форма проведення*

16 листопада 2023 року
(онлайн-посилання та алгоритм входу на захід розміщені в розділі «наукова діяльність» сторінки кафедри професійної освіти КНУБА:
https://www.knuba.edu.ua/faculties/fait/kafedri-fait/kafedra-po/)

$9^{\underline{30}}$ – $10^{\underline{00}}$ – реєстрація учасників міжнародної конференції

$10^{\underline{00}}$ – – початок роботи міжнародної конференції

<u>Модератори:</u>
Калениченко Руслан Арсенович, *кандидат психологічних наук, доцент*
Руденко Микола Васильович, *кандидат педагогічних наук, доцент*

ВИСТУПИ З ПРИВІТАННЯМИ

Ковальчук Олександр Юрійович, проректор з наукової роботи та інноваційного розвитку Київського національного університету будівництва і архітектури ***«Вітальне слово до відкриття конференції»***

Затько Йозеф, президент Європейського інституту безперервної освіти EIDV, член Міжнародної асоціації журналістів, доктор права (Братислава, Словаччина) ***«Вітальне слово. Корисні ресурси співпраці між вченими та освітянами ЄС та України»***

Почка Костянтин Іванович, доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри професійної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури «***Вітальне слово до відкриття конференції»***

ВИСТУПИ НА КОНФЕРЕНЦІЇ

1. **Шамич Олександр Миколайович,** доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри фізичного виховання і спорту Київського національного університету будівництва і архітектури ***«Порядок вступу до закладів вищої освіти на 2024-2025 навчальний рік та нові критерії навчання»***

2. **Пристайло Микола Олексійович,** кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри будівельних машин, начальник Центру з питань забезпечення якості освіти КНУБА

Делембовський Максим Михайлович, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри кібербезпеки та комп'ютерної інженерії, начальник відділу ліцензування та акредитації Центру з питань забезпечення якості освіти КНУБА

Балака Максим Миколайович, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри будівельних машин, начальник відділу сприяння індивідуального розвитку Центру з питань забезпечення якості освіти КНУБА ***«Акредитація освітніх програм в КНУБА: виклики та інновації 2023 року»***

3. **Супрун В'ячеслав Васильович,** кандидат економічних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО

«Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України, заслужений працівник освіти України, лауреат Державної премії України в галузі освіти, відмінник освіти України ***«Розвиток професійної освіти та освіти дорослих: реалізація політики інтеграції в європейський освітній простір»***

4. **Жижко Олена Анатоліївна,** доктор педагогічних наук, професор, Автономний університет Сакатекаса, Мексика

Бельтран-Сауседо Мартін, EDD з педагогіки, доцент Технологічного університету Дуранго, Мексика ***«Функціональна неграмотність як соціально-андрагогічна проблема сучасного світу: латиноамериканський кейс»***

5. **Миронець Сергій Миколайович,** доктор психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології Державного торговельно-економічного університету, член наукової ради Європейської асоціації наук з безпеки ***«Нормативно-правове врегулювання психологічної допомоги в умовах війни та повоєнний період»***

6. **Миколенко Володимир Вадимович,** автор методу, теорії та програми навчання «Емоційне Моделювання™», керівник Школи Емоційного Моделювання, голова Київської філії Української спілки психотерапевтів, офіцер відділення МПЗ окремої бригади Сил Територіальної оборони ЗСУ ***«Необхідність формування позитивного ставлення до психологічної допомоги у педагогічних і науково-педагогічних працівників»***

7. **Лінаск Миколай,** директор з розвитку компанії Teleone OU, соціальний педагог, психолог, Таллінн, Естонія ***«Естонія: як функціонує система освіти у країні цифрових інновацій»***

8. **Митник Олександр Якович,** доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова ***«Забезпечення гармонізації психічного стану дитини в освітньому процесі як засіб розвитку щасливої особистості»***

9. **Urszula Kempińska,** PhD, adiunkt, Dziekan Wydziału Nauk Społecznych, Kujawska Szkoła Wyższa we Włocławku; **Jan A. Malinowski,** PhD, adiunkt Wydział Nauk Prawnych, Społecznych i Humanistycznych Akademia Kujawsko-Pomorska w Bydgoszczy ***«Rape as a special form of domestic violence. A sociopedagogical perspective»***

10. **Пилипенко Олександр Іванович,** кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник, професор кафедри психології та

педагогіки Київського міжнародного університету ***«Застосування селф-копінгу в проблемних педагогічних ситуаціях»***

11. **Каленський Андрій Анатолійович,** доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійної освіти НАПН України ***«Розвиток екологічної свідомості та екологічної культури особистості в закладах професійної освіти»***

12. **Пєтухова Ірина Олексіївна,** кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри психології, педагогіки та соціології, Державного податкового університету ***«Модель відновлення психоемоційного стану учасників освітнього процесу в умовах тривалого стресу»***

13. **Олійник Леонід Віталійович**, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, начальник науково-методичного відділу аналізу та прогнозу освітньої діяльності науково-методичного центру організації освітньої діяльності Національного університету оборони України ***«Індивідуальна підготовка науково-педагогічних працівників вищих військових навчальних закладів: шляхи удосконалення»***

14. **Букорос Тетяна** кандидат політичних наук, доцент, MBA, LL.M, директор науково-технічної бібліотеки Київського національного університету технологій та дизайну, Україна; віце президент Європейського інституту безперервної освіти (EIDV), Словаччина, ***«Безперервна освіта: мотивація, розвиток, актуальність»***

15. **Ткачук Таїса Анатоліївна,** доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології та психотерапії Українського католицького університету ***«Цифрове студентство: міфи та реальність»***

16. **Довгополов Сергій Юрійович,** здобувач освіти навчальної групи БІКСм-22 Київського національного університету будівництва і архітектури ***«Забезпечення якісного професійного відбору спеціалістів шляхом організації та обробки результатів професійної орієнтації учнів засобами штучного інтелекту»***

17. **Анна Лінаск,** генетик в індустрії вакцинування, репетитор та маркетолог у My Easy Academy, передмістя Лондону, Велика Британія ***«Вивчення англійської мови My Easy Academy через сучасні педагогічні ігрові технології»***

18. **Сова Маргарита Олександрівна,** доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри психології, педагогіки та соціології, Державного

податкового університету ***«Сучасні напрями підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності»***

19. **Іванова Олена В'ячеславівна,** кандидат психологічних наук, доцент, начальник відділу психологічного забезпечення Департаменту персоналу Головного управління Національної гвардії України ***«Формування психолого-педагогічної компетентності керівних кадрів як передумова ефективності організацій»***

20. **Осьодло Василь Ілліч,** доктор психологічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, начальник Інституту воєнної історії Національного університету оборони України, полковник ***«Вплив психологічних чинників на стан захворюваності в умовах війни»***

21. **Юдіна (Гечер) Олена Миколаївна,** кандидат психологічних наук, доцент, психолог-консультант психологічного приватного бюро «Персона» (Стамбул, Туреччина) ***«Специфічні психологічні реакції під час кризи у здобувачів освіти Туреччини»***

22. Іваннікова Ганна Василівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри фізичного виховання і спорту, Київського національного університету будівництва і архітектури ***«Роль психологічного супроводу у розвитку особистості спортсмена»***

23. **Почка Костянтин Іванович,** доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри професійної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури

Красильник Юрій Семенович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури **«Удосконалення освітніх програм за спеціальністю «Професійна освіта»: інноваційний підхід»**

МАТЕРІАЛИ ВИСТУПІВ УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ

Рецензент:

Ткачук Таїсія Анатоліївна, *доктор психологічних наук, професор,*

професор кафедри психології та психотерапії
Українського католицького університету
Recenzent:
Taisiya Anatoliivna Tkachuk, doktor nauk psychologicznych, profesor,
Profesor Katedry Psychologii i Psychoterapii
Ukraiński Uniwersytet Katolicki

Urszula Kempińska,
PhD, adiunkt, Dziekan Wydziału Nauk Społecznych,
Kujawska Szkoła Wyższa we Włocławku;
Jan A. Malinowski,
PhD, adiunkt Wydział Nauk Prawnych,
Społecznych i Humanistycznych Akademia
Kujawsko-Pomorska w Bydgoszczy

RAPE AS A SPECIAL FORM OF DOMESTIC VIOLENCE. A SOCIOPEDAGOGICAL PERSPECTIVE

Keywords: domestic violence, sexual violence, rape, socialization, sexual education

Summary. The victims of domestic violence include women - wives and life partners who are in an informal relationship with the perpetrator of violence - the aggressor. One of the forms of this violence is sexual violence, which takes the form of (among others) rape. And this is the focus of the authors of the article, which reviews not only Polish but also world literature. The article emphasizes that this particular form of violence is not treated and interpreted uniformly in individual countries. This results from stereotypes present in moral, cultural and religious

norms, and even in legal regulations. Meanwhile, the effects of rape are extremely extensive and cover not only the physical, but also the psychological sphere of the victim's functioning. The authors - educators pay special attention to the need for in-depth and comprehensive help for victims of sexual violence. They also point to the importance of proper sexual education of children and adolescents, which should be an important element of anti-violence education.

Introduction. The issue of domestic violence, where the victim is a woman - wife or partner - is taking up more and more attention of representatives of legal sciences - especially criminal studies (penalistics) - and psychology. This interest is also shared by representatives of pedagogy, although to a lesser extent, who are primarily interested in domestic violence, which directly or indirectly affects children. Moreover, educators also consider violence as a result of deficiencies in upbringing and insufficient pro-family and sexual education. This is confirmed by a detailed analysis of publications in this area of pedagogy. Additionally, it allows us to state that relatively little space in comparison to other forms of violence, which is characteristic not only for pedagogy but also for other disciplines of science, is given to its particular form, which is rape in marriage or in a long-term partnership. Undoubtedly, one of the reasons for this is that the category (type) of rape is not uniformly interpreted in individual countries, which results from stereotypes present in moral, cultural and religious norms, and even in legal regulations. This phenomenon is one of the pathological states of the family. It should therefore be assumed that, like other manifestations of pathology in family life, rape and their psychophysical effects constitute a threat to the proper development of its members, i.e. not only the woman (wife/partner), but also the children. And as Stanisław Kawula writes, in families where pathological phenomena occur, there is a destructive impact on the socialization and upbringing of children (19:121). Therefore, the problem of rape discussed in this study has not only a legal but also a pedagogical dimension, justifying its approach by the authors - educators.

The legal and moral status of marital rape. Marital rape is not considered "real rape"[1] and therefore remains hidden from the justice system despite the adverse consequences on the physical and mental health of the victim. The resistance encountered to including marital rape as a crime in the existing definition of rape is rooted in patriarchal values and gender norms that define the "responsibilities" of a wife [11].

It should be noted that there is still a common opinion (and not only common one) that the victim should prove that she was defending herself against rape, which is particularly difficult when it takes place at home. This is in contradiction with Article 36 of the Istanbul Convention (also signed by Poland), which clearly assumes that consent to undertake activities of a sexual intercourse "must be given voluntarily as an expression of free will", which also applies to "acts undertaken towards former or current spouses or partners" [9].

A manifestation of the changing approach to rape under Polish law is the amendment to the Penal Code in force since October 1, 2023, introducing a significant increase in the penalty for rape, up to life imprisonment, as the rape is committed with particular cruelty, or up to 20 years if it has been committed on a pregnant woman.

Scientists studying the prevalence and consequences of sexual assault usually distinguish between three types: rape committed by a stranger, the so-called social rape, committed by a friend or on a date, and marital (partner) rape [7, 13]. While the first two categories of rape are clearly interpreted, the third one is not uniformly perceived and treated by the public, and sometimes even in the practice of law enforcement and justice agencies. This is related to the fact that marriage is an anthropological and cultural institution that establishes socially sanctioned rights and obligations, including those regarding sexual intercourse. In many cultures and religions, marriage is the basis for the recognition of sexual relationships. Hence,

[1] *One of the most pernicious myths about sexual assault is the belief that it is committed in a dark alley or parking lot, under threat of the use of a weapon or physical violence, by an unknown man on an attractive young woman [21]*

marital rape is a special type of sexual crime. It has a more devastating impact on the victim than rape by a stranger, because the victim's chances of escaping from the perpetrator are limited, and her experiences both before the assault and the rape itself affect the relationship with the aggressor. A victim in a relationship with the perpetrator may blame herself or be blamed by others for her situation even more than in other rapes.

Exact statistics on this problem are not known, but it is known that marital rape occurs together with other forms of domestic violence and is a recurring phenomenon. Some studies indicate that this type of assault occurs in 6-14% of marriages, depending on the definition of the concept used and the type of participants in the study [15]. Sexual violence and physical aggression in marriage have traditionally remained in the shadow of legal ambiguity in many countries, outside criminal law, and are widely tolerated. In many countries, a wife's virginity is treated as a "commodity" that is received upon marriage. Therefore, the husband is considered to "own" his wife's sexuality and in result of such fact he cannot be charged with rape. Another cultural stereotype is treating marriage as the sole purpose of procreation, which makes sexual intercourse in any form "expected and permitted" [4]. In countries where patriarchal culture dominates, many women perceive sexual coercion as a normal phenomenon: "a man has the right to have sex whenever he wants!" [18]. India may be an example here. It is one of 36 countries that still do not criminalize marital rape [2]. According to the Hindu Center for Public Policy, legal ambiguity regarding “consent” to sexual violence in marriage is usually resolved through mediation and compromise rather than legal discourse [4]. The reported prevalence of intimate partner sexual violence varies significantly across Indian studies. Quoting from Deosthali, Rege, Arora, in 2010 one in five men admitted that they had ever forced their wives to have sex. A study in Chennai found that about 31% of women reported sexual violence by their husbands. A large-scale survey of married men in four districts of Uttar Pradesh state found that about 32% of them had forced their wives to have sex in their lives. The National Family Health

Survey (2019–2020) found that 29% of ever-married women experienced some form of physical or sexual violence from their husbands [11].

Factors legitimizing marital rape include lack of laws, lack of adapted policies, cultural invisibility, social myths about marriage and sexuality, misinterpreted religious ideologies, gender expectations and, what is important, lack of research in this area [4]. Marital rape as a type of sexual violence is relatively poorly described in the scientific literature, for at least three reasons. First of all, marital rape is still a taboo that a large part of society does not want to believe in. Secondly, due to fear and manipulation, such a fact is rarely reported to the police. Thirdly, despite its commonness, the myth that the wife consented to sexual relations when taking the marriage oath is still popular. In a study by Marc Whatley 2005 [39] (N= 160 students (50% women) from California State University at Fullerton), participants with a traditional approach to marriage more often agreed with the statement that the wife has an obligation to have sexual intercourse with her husband, even if she does not want to do so, than participants with egalitarian views. 21% of French people [23], 13% of Poles [29], 1/3 of Belgians (men) [35] believe that forcing a spouse to have sex is not rape; a woman always has to please her husband and satisfy him sexually . In this context, the information presented in these surveys show that declarations of committing sexual violence in the family and being a victim of this form of violence are very rare [12: 131-132].

Marital rape – theoretical and empirical findings. There are three positions in public disputes regarding marital rape:

the wife cannot be a victim of a crime such as rape, and the husband who forces her to have intercourse cannot be held liable for rape, but only for other crimes, e.g. forcing, bodily harm;

the wife - like any other woman - can be raped, and if the husband forces her to have intercourse, he is responsible for the rape (this means that entering into a marriage does not give the husband the right to force his wife - or his female partner - to have sexual contact);

compromise view: in principle, a wife cannot be raped by her husband, but there are special circumstances specified by law which allow refusal of sexual intercourse, e.g. permanent separation of spouses [1].

David Finkelhor and Kersti Yllo in their study entitled "License to Rape: Sexual Abuse of Wives" [16], cited in Poland over a quarter of a century ago by Irena Pospiszyl [30:112-114 ; see also: 25:50] distinguished three types of rape in marriage: aggressive, non-aggressive and obsessive rape. The first of them (also called battering rape) is the result of the husband's general aggressiveness, manifesting itself on many levels of their shared life, including: also in the sphere of sexual intercourse. Women experiencing this type of rape are also exposed to other forms of violence - they are beaten and mentally abused. Such families often suffer from addiction problems [16], especially alcohol addiction. Moreover, the analysis of world literature on violence experienced by women shows that pregnancy is not a protective factor against various forms of aggression from husbands/life partners [20; 3:19].

Non-aggressive rape, not related to physical violence, is usually the result of deeper discrepancies related to sexual life, e.g. a difference of opinion regarding the frequency of contacts and their form. Obsessive rape results from deep intrapsychic sexual problems. It is characteristic that the perpetrators of similar rapes do not make their preferences and obsessions visible in other spheres of life. For them, sex is only possible because of additional reinforcements, so it is often ritualized [16]. Gender role socialization theory posits that there are developmental processes through which individuals learn what is appropriate for them based on gender. Through these processes, both women and men shape expectations regarding acceptable behavior in sexual contacts [5]. According to this theory, those who accept extremely traditional gender roles may view marital and social rape as an extreme but appropriate version of sexual interactions between a woman and a man in a relationship. The process of gender role socialization therefore favors the formation of beliefs supporting rape or false beliefs about rape, which may serve to downplay its seriousness and consequences [15]. There is a common misconception that sexual

assaults committed by intimate partners are less serious than those committed by strangers, as reported by, for example, K. Simonson and L.M. Subich [34]. However, some recent studies have shown the opposite to be true.

Research conducted by Anna Sofia Möller et al. [26] shows that women sexually assaulted by a current or former intimate partner were much more exposed to severe physical and mental experiences than those attacked by a stranger: severe vaginal injuries (80% vs. 54%), anal injuries (80% vs. 54%), oral injuries (25% vs 12%). They also more often experienced extreme forms of violence, including strangulation (21% vs. 8%). In turn, Janice DuMont and her colleagues [13] interviewed 619 women aged 16 and older who had been victims of sexual assault. Current or former intimate partners were responsible for 18.9% of rapes, 63.2% 0f victims were abused by other known attackers, including friends (15.5%) and acquaintances (39.9%). In 17.9% of cases, the attackers were strangers. Women sexually assaulted by a current or former intimate partner were more likely to delay seeking help compared to those assaulted by another known attacker or a stranger. They also experienced more severe physical injuries and were verbally threatened or manipulated [13]. Rape, with its mental and physical components, is a particularly harmful form of violence [25:51; 14]. This combination of both components was confirmed by one of the few Polish studies, which showed that marital rape co-occurred with physical and psychological violence [33]. It should be explained here that as part of this research, 29 psychological opinions included in the files of criminal cases regarding sexual violence in marriage, as well as included in the files of divorce cases, were analyzed. It was found that 42% of women experienced sexual violence in the form of sexual assault with clothing being torn off and the use of offensive epithets. 11% of recorded sexual violence involved choking, and 5% involved biting and pinching. 5% of men forced their wife to watch pornographic films. What is particularly shocking is that in 37% of families, the forced sexual act of the parents was watched by the children [33].

The results of the mentioned research prove that in 58% of marriages experiencing sexual violence, physical and sexual violence lasted from 2 to 10 years.

52% of women reported that rape occurred more than a few times a year. 32% experienced violence from their husband several times during their marriage, 16% of women were raped by their husband only once. The economic status of 61% of these families could be described as good, both spouses worked and had an apartment with an average standard of equipment. Most often, the victims were women aged 30 to 40, with at least secondary education, working professionally and financially independent. The largest group of perpetrators were men aged 30-40, with lower education than their wives (vocational or primary), and alcohol abusers. 46% did not plead guilty to the charges brought against them, treating forced sexual intercourse as fulfilling marital obligations. All perpetrators were diagnosed with an impersonal attitude towards sexual life, i.e. treating their partner/wife as objects. Victims of sexual violence in marriage were submissive, passive, and had a high level of anxiety, which predisposed them to frequently experience violence and made it difficult to seek help from family and professional institutions [33].

According to Lerner's (1975) just world theory, people have the need to believe that the world around them is just and that each person receives what he/she deserves and deserves what he/she gets [22]. Research shows that people who believe in a "just world" are more likely to blame rape victims [39].

The literature on sexual assault appears to contain one important conclusion: victims of stranger rape are less likely to be blamed for the assault than are victims of social rape, and these are less blamed for the assault than are victims of marital rape [28]. As the level of intimacy increases between the victim and the attacker, the victim's guilt in the eyes of society increases.

The need for help for victims of sexual violence

In addition to medical consequences such as sexually transmitted diseases or unwanted pregnancies, sexual violence, especially rape, can lead to long-term trauma and suffering. Sometimes, it is the cause of mental disorders, other Times, it manifests itself in less obvious ways, such as shame, guilt, sleep problems, difficulties in everyday functioning, withdrawal, ignorance, and fear of losing social status [6]. Psychological reactions following sexual violence vary greatly, but in

general, rape survivors are at greater risk of developing Post-Traumatic Stress Disorder (PTSD) than victims of any other crime [27]. Providing appropriate care for victims of sexual violence should include comprehensive medical, social and psychological care [8]. Therefore, it should bear the hallmarks of a crisis intervention in a broad sense [see 24:56-57], leading to psychotherapy [3]. According to the World Health Organization, care for victims of sexual violence should be guided by the wishes and needs of the individual and provided in a sensitive, coordinated, timely and discreet manner [38], taking into account cultural circumstances. It is culture that shapes the way of experiencing and communicating post-traumatic symptoms in contexts of violence [17]. Help provided to victims of sexual violence is even more necessary because some victims enter the second phase of development of learned helplessness, which means that they develop an internal belief that they cannot do anything to change their situation. As a result, they fall into a sense of hopelessness, which results in them giving up further struggle [31:83].

Therefore, in the process of helping women with experience of domestic violence, including rape, it is important, apart from ensuring safety and changing cognitive patterns (blaming oneself for experiencing violence), to build motivation to think about themselves and restore the belief that their lives can change. when they control fear and activate their potentials - forces [32:133].

Summary Final Message (Optional: Final Reflection). Sexual contact should only occur when the partners say yes, without coercion, manipulation, coquetry, banter or "games", so they consent. The idea of consent in interpersonal contacts is related to the project "Without consent to violence" implemented in 2018–2019 by the Autonomia Foundation, in partnership with the Media Research Center of the Pedagogical University of Commission of National Education in Krakow [Polish name : Ośrodek Badań nad Mediami Uniwersytetu Pedagogicznego imienia Komisji Edukacji Narodowej] [36].

The project assumes that the following may contribute to building safer relationships, communities and spaces of learning and development (schools, universities and their surroundings, i.e. dormitories, student clubs, etc.): -

dissemination of the idea of consent, both in direct contacts , as well as those that occur using new communication technologies. Competences in critical thinking and critical reception of media, including social media, should also be improved. According to the authors of the project, the more girls and women and boys and men realize (face the facts) that girls and women from their closest circle (daughters, sisters, cousins, mothers, friends), as well as those completely unknown to them, more likely to be sexually attacked in their lives, and the perpetrators will be boys and men they may also know, the fewer people there will be who are sexually attacked and whose lives are dominated by this experience. There will be less social indifference, fewer perpetrators who live without suffering any consequences of their crimes.

One of the forms of preventing sexual violence should be sexual education addressed to children. Education falling within the scope of broadly understood anti-violence upbringing. This education should be focused on patterns of socially desirable behavior and the ability to distinguish between good and bad behavior [37] and learning to understand others [10].

It should be education without ideological overtones, which would openly discuss content about maturation, building relationships, or content about broader issues, including, for example, issues related to other types of violence (cyberbulling, sexting, sexual pathologies), issues aimed at strengthening the sense of the values of conflict resolution and assertiveness. In many educational and information activities, the slogan "No means NO" was often used. But it is extremely important to remember that very often the lack of "no" does not mean consent. Therefore, when undertaking sexual education on issues related to opposing sexual violence, one should refer to the concept of consent, in accordance with the slogan "only YES means YES" [36].

References

1. Adamczak, W., Filar, M. (1985). Prawne aspekty zgwałcenia w małżeństwie. „Acta Universitatis Nicolai Copernici – Prawo”, XXIII: 67-79.

2. Agarwal, N., Abdalla, S.A., Cohen, G.H. (2022). Marital rape and its impact on the mental health of women in India: A systematic review PLOS Global Public Health https://doi.org/10.1371/journal.pgph.0000601

3. Badura-Madej, W., Dobrzyńska-Mesterhazy, A. (2000). Przemoc w rodzinie. Interwencja Kryzysowa i psychoterapia. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

4. Banerjee, D., Sathyanarayana Rao, T. S. (2022). The Dark Shadow of Marital Rape: Need to Change the Narrative. Journal of Psychosexual Health, 4(1). https://doi.org/10.1177/26318318221083709

5.Bridges, J. S. (1991). Perceptions of date and stranger rape: A difference in sex role expectations and rape-supportive beliefs. *Sex Roles: A Journal of Research, 24*(5-6), 291–307.

6. Broban A, Van den Bergh R, Russell W, Benedetti G, Caluwaerts S, Owiti P, et al. (2020) Assault and care characteristics of victims of sexual violence in eleven Médecins Sans Frontières programs in Africa. What about men and boys? PLoS ONE 15(8): e0237060. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0237060.

7. Check, J.V., Malamuth, N. M. (1983). Sex role stereotyping and reactions to depicting stranger versus acquaintance rape. Journal of Personality and Social Psychology, 45(2): 344–356. DOI:10.1037/0022-3514.45.2.344.

8. Christofides, N.J., Muirhead, D., Jewkes, R.K., Penn-Kekana, L., Conco, D.N. (2006). Women's experiences of and preferences for services after rape in South Africa: interview study. BMJ, 332(7535): 209-213. DOI: 10.1136/ bmj. 38664. 482060.55.

9. Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. Istanbul, 11.05.2011, Council of Europe Treaty Series - No. 210.

10. Danilewska, J. (2002). Agresja u dzieci – Szkoła porozumienia. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.

11. Deosthali, P.-D. Rege, S., Arora S. (2022). Women’s experiences of marital rape and sexual violence within marriage in India: evidence from service

records**.** Sexual & reproductive health matters, 29(2): 2048455. *doi:* 10.1080/26410397.2022.2048455

12. Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie w Polsce wobec kobiet i wobec mężczyzn (2010). Część I – Raport z badań ogólnopolskich. Warszawa: Wyniki badań TNS OBOP dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

13. Du Mont, J., Woldeyohannes, M., Macdonald, S., Kosa, D., Turner, L. (2017). A comparison of intimate partner and other sexual assault survivors' use of different types of specialized hospital-based violence services. BMC Womens Health, 17:59. *DOI:* 10.1186/s12905-017-0408-9

14. Emmerová, I. (2015). Sociálno-patologické javy v slovenských rodinách, w: (Prze)moc w rodzinie. Instytucjonalne formy (po)mocy, M. Orłowska, M. Gościniewicz, G. Pisarczyk (red.). Toruń: Wydawnictwo Edukacyjne „Akapit", s. 89-110.

15. Ewoldt, C. A., Monson, C. M., & Langhinrichsen-Rohling, J. (2000). Attributions about rape in a continuum of dissolving marital relationships. Journal of Interpersonal Violence, 15(11): 1175-1182. https://doi.org/10.1177/088626000015011004.

16. Finkelhor, D., Yllo, K. (1985) License to rape. Sexual abuse of wives. New York, The Free Press.

17. Gansou, G.M., Baubet, T., Tognidé, M., Houngbé, J., Ahyi, R.G. (2006). Violences sexuelles de guerre. Considérations culturelles, cliniques et thérapeutiques au Congo-Brazzaville. Stress & Trauma, 6(3): 173-178.

18. Jewkes, R., Penn-Kekana, L., Levin, J., Ratsaka, M., Schrieber M. (2001). Revalence of emotional, physical and sexual abuse of women in three south African provinces. South African Medical Journal, 91(5): 421-428 .

19. Kawula, S. (2004). Człowiek w relacjach socjopedagogicznych, Toruń: Wydawnictwo Edukacyjne „Akapit".

20. Kempińska, U., Malinowski, J.A. (2020). Przemoc wobec kobiet w ciąży. Przyczyny, skutki i możliwości wsparcia, „Seminare", nr 1 (41), s. 75-86.

21. Lee, J., Pomeroy, E. C., Yoo, S.-K., & Rheinboldt, K. T. (2005). Attitudes toward rape: A comparison between Asian and Caucasian college students. Violence Against Women, 11(2): 177-196. https://doi.org/10.1177/1077801204271663.

22. Lerner, M. J. (1975) The justice motive in social behavior. Journal of Social Issues, 31(3): 1 — 19. https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1975.tb00995.x.

23. Les Français et les représentations sur le viol et les violences sexuelles — vague 2 — 2019 vs 2015, 2019 https://www.ipsos.com/fr-fr/les-francais-et-les-representations-sur-le-viol-et-les-violences-sexuelles.

24. Leśniak, E. (1996). Interwencja kryzysowa, w: Wybrane zagadnienia interwencji kryzysowej. Poradnik dla pracowników socjalnych. Wybór i opracowanie: W. Badura-Madej, Warszawa: Interart, 55-71.

25. Mazur, J. (2002). Przemoc w rodzinie. Teoria i rzeczywistość, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak".

26. Möller, A.S., Bäckström, T., Söndergaard, H.P., Helström, L. (2012). Patterns of injury and reported violence depending on relationship to assailant in female Swedish sexual assault victims. Journal of Interpersonal Violence, 27(16):3131–3148. DOI: 10.1177/0886260512441261.

27. Olley, B.O., Abraham, N., Stein, D.J. (2006). Association between sexual violence and psychiatric morbidity among HIV positive women in South Africa. African Journal of Medicine and Medical Sciences, 35: 143-147.

28. Pederson, S. H., Strömwall, L. A. (2013). Victim blame, sexism, and just-world beliefs: a cross-cultural comparison. *Psychiatry Psychology and Law*, 20(6): 932–941. 10.1080/13218719.2013.770715.

29. Polacy wobec zjawiska przemocy w rodzinie oraz opinie ofiar, sprawców i świadków o występowaniu i okolicznościach występowania przemocy w rodzinie. (2007). TNS OBOP dla MPiPS, Warszawa: 1-53.

30. Pospiszyl, I. (1998). Przemoc w rodzinie, Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.

31. Pospiszyl, I. (2003). Ofiary chroniczne : Przypadek czy konieczność, Warszawa: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej.

32. Pufal-Struzik, I. (2015). Brak wiary w siebie i lęk u kobiet – ofiar przemocy domowej, w: (Prze)moc w rodzinie. Instytucjonalne formy (po)mocy, M. Orłowska, M. Gościniewicz, G. Pisarczyk (eds.). Toruń: Wydawnictwo Edukacyjne „Akapit", s. 123-135.

33. Rode, D. (2005). Gwałt w związku małżeńskim. Chowanna, 1: 28-39.

34. Simonson, K., & Subich, L. M. (1999). Rape perceptions as a function of gender-role traditionality and victim–perpetrator association. *Sex Roles: A Journal of Research, 40*(7-8): 617–634. https://doi.org/10.1023/A:1018844231555.

35. Sondage sur le viol : chiffres 2020 https://www.amnesty.be/campagne/droits-femmes/viol/article/sondage-viol-chiffres-2020.

36. Stoch M., Teutsch A. (2019). Bez zgody na przemoc – czyli jak każda społeczność może zapobiegać przemocy? Kraków: Fundacja Autonomia, Ośrodek Badań nad Mediami Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie.

37. Śledzianowski, J. (2004). Wychowanie wobec przemocy, Kielce: „KARAD".

38. World Health Organization: Guidelines for medico-legal care for victims of sexual violence (2003). Geneva: WHO. pobrano: http://www.who.int/violence_injury_prevention/publications/violence/med_leg_guidelines/en/ (dostęp: 01.06.2022).

39. Whatley, M. A. (2005). The effect of participant sex, victim dress, and traditional attitudes on causal judgments for marital rape victims. Journal of Family Violence, 20(3): 191-200. DOI: 10.1007/s10896-005-3655-8.

УДК 796.03

Андріянова Валентина Анатоліївна,
старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту,
Київського національного університету будівництва та архітектури;
Горожанкін Володимир Анатолійович,
здобувач вищої освіти на другому (магістерського) рівні
Київського національного університету будівництва та архітектури

ЗВ'ЯЗОК МІЖ САМОРЕАЛІЗАЦІЄЮ СПОРТСМЕНА ТА ЙОГО ЗАДОВОЛЕННІСТЮ ЖИТТЯМ

Спортивна діяльність є однією з тих сфер активності людини, де вона здатна проявити власну досконалість, використовуючи фізичні можливості для досягнення високих результатів. Спорт є органічним самій природі людини, що сприяє реалізації в ньому її вроджених можливостей та потенцій. Спортивна діяльність –універсальна в своїй суті, адже вона гармонійно інтегрує не лише фізичну, а й інтелектуальну, мотиваційну, соціальну сфери особистості, що є гідним підґрунтям для її цілісного розвитку та самореалізації.

Задоволеність чи незадоволеність життям є визначальним чинником вчинків людини, поведінки та впливає на різні види діяльності, як побутові, економічні або політичні. Задоволеність життям безпосередньо впливає на настрій людини, її психічний стан та психологічну життєстійкість. В умовах кризи, як економічних, політичних, так і період военного стану, психічний стан людини та життєстійкість стають одними з визначальних властивостей для подолання непростих часів.

Самореалізація особистості є невід'ємною складовою якого є самоактуалізація, як внутрішній аспект цього процесу. У загальному вигляді самореалізація відображає сутність людини, процес її розвитку, пошук та утвердження власного життєвого шляху, сенсу існування в кожний момент часу і трансляцію особистості цієї сутності іншим людям, культурі, через творчу та комунікативну взаємодію [2].

У вітчизняній та пострадянській психології вагома частка досліджень самореалізації особистості здійснено в контексті психології особистості, де даний феномен розглядається: як свідомий цілеспрямований процес здійснення себе в діяльності у взаємодії з іншими; як потреба, мотив, спрямованість особистості на саморозвиток та самовдосконалення; як властивість цілісної, гармонійно розвиненої особистості; як свідома суб'єктна активність особистості, спрямована на оптимальну організацію власного життя; як життєва позиція, сукупність ставлень людини до предметного світу, інших людей, самого себе; як найвища стадія розвитку зрілої особистості, результат її росту та самовдосконалення [2].

Прообрази деяких ідей, котрі лежать в основі проблеми самоактуалізації людини,можна зустріти вже в античній філософії і релігійних вченнях Давнього світу (Л.Альберті, Ф.Петрарка). Науковий підхід до проблеми самоактуалізації починається із спроб філософів другої половини XIX ст. поставити в центр філософського вчення життя людини (А.Бергсон, В.Виндельбанд, В.Дільтей, Е.Шпрангер, С.Франк та ін.). Багатогранність феномену самореалізації особистості почала всебічно вивчатися філософією з розвитком екзистенційно-гуманістичного напряму (А.Маслоу, Р.Мей, Г.Олпорт, К.Роджерс, В.Франкл, Е.Фром та ін.), що знайшло своє продовження в працях інших науковців-психологів (К.Абульханова-Славська, Л.Анциферова, Б.Богоявленська, .А.Колтунович, Л.Мова, Т.Титаренко та ін.) [1].

Визначення поняття «задоволеність» як оптимального стану людини, що виникає при відповідності потреб особистості з наслідками та результатами власної діяльності, досягненнями, характером взаємодії із соціальним оточенням, в результаті відповідності потреби самовираження, способів самореалізації та реальних досягнень, стосується перш за все найбільш значимих для особистості сфер її життєдіяльності, за змістом, на нашу думку, цілком можна віднести до поняття «задоволеність життям» [3].

Список використаних джерел

1. КрижановськаЗ.Ю. Мотиваційні чинники професійної самореалізації фахівців дошкільних закладів: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / З.Ю.Крижановська; Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. –Луцьк, 2011. – 215 с.

2. Психологічні основи самореалізації студентів в інтегрованому освітньому середовищі: монографія / О.І. Купрєєва. — К.: Талком, 2021. — 407 с.

3. Табахарнюк М.О. Про деякі управлінсько-психологічні аспекти покращення використання науково-інноваційного потенціалу / М.О. Табахарнюк, В.П. Петренко // В кн. «Інноваційна діяльність в системі державного регулювання». Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Ч.1. – Івано-Франківськ: ІФДТУНГ, 1999. – С. 60-62.

УДК 796.332

Андріянова Валентина Анатоліївна,
старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту,
Київського національного університету будівництва та архітектури;
Загладько Владислав,
студент 4 курсу за спеціальністю 017 “Фізична культура і спорт”
Київського національного університету будівництва та архітектури

ІНОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ФУТБОЛІ

Іноваційні технології в футболі допомагають трансформувати гру та підвищувати її ефективність. Системи VAR (відеоарбітраж), аналітика даних, технології трекінгу гравців та вдосконалені тренувальні методи - це лише кілька аспектів, які визначають нову еру у футбольній індустрії.

Наукові дослідження в області біомеханіки та медицини спорту використовуються для мінімізації травматичності гравців та підвищення їхньої витривалості. Технології віртуальної реальності в тренуваннях

сприяють покращенню реакційної швидкості та прийняттю швидких рішень на полі.

Додатково, сучасні системи аналізу гри з використанням штучного інтелекту надають тренерам глибокі інсайти щодо тактичних аспектів та індивідуальних навичок гравців. Впровадження інтерактивних додатків та віртуальних тренувань також забезпечує ефективну самопідготовку футболістів. Ці інноваційні засоби стають не лише частиною гри, а й каталізатором для розвитку та вдосконалення футбольної індустрії у всьому світі. Крім того, розробки в галузі матеріалознавства призводять до створення нових типів екіпірування та взуття, що підвищує комфорт гравців та знижує ризик травм. Використання сучасних матеріалів дозволяє підтримувати оптимальну температуру тіла та забезпечує високу міцність.

Безпілотні літальні апарати (дрони) стають важливим інструментом для аналізу гри та тренувального процесу. Вони надають тренерам та аналітикам нові кути огляду, сприяючи стратегічному плануванню та виявленню слабких моментів в грі.

Іновації в сфері футболу постійно розвиваються, піднімаючи якість гри, безпеку гравців та рівень тренувального процесу до нових висот.

Заходи безпеки та медичний моніторинг також вдосконалюються завдяки інноваційним технологіям. Системи відстеження пульсу, температури тіла та інших показників дозволяють оперативно реагувати на фізичний стан гравців, запобігаючи можливі травми та перенапругу. У сфері аналізу даних взаємодія зі штучним інтелектом визначає оптимальні стратегії гри та допомагає у підготовці до конкретних суперників. Використання розумних аналітичних платформ робить тренувальний процес більш ефективним та наочним.

Ці інновації не лише піднімають рівень професіоналізму в футболі, але й вносять вагомий внесок у розвиток спортивної галузі в цілому.

УЄФА активно впроваджує інноваційні технології в свою діяльність, спрямовану на покращення футбольного спорту. Система VAR

(відеоарбітраж) вже використовується в рамках різних турнірів, в тому числі в Лізі чемпіонів та Лізі Європи, для підтримки арбітрів у важливих рішеннях під час гри. Також УЄФА звертає увагу на інноваційні методи тренувань та аналізу гри. Вони співпрацюють з клубами і футбольними організаціями, сприяючи впровадженню сучасних технологій для підвищення рівня підготовки гравців і покращення якості футболу. УЄФА також вивчає можливості використання штучного інтелекту та аналітики даних для здійснення більш ефективного моніторингу здоров'я гравців та розвитку персоналізованих підходів до тренувань. Ці ініціативи допомагають сучасним технологіям впливати на різні аспекти футболу на рівні УЄФА та в його членських асоціаціях.

Враховуючи все вище згадане можна зробити висновок, що іноваційні технології відіграють важливу роль в сучасному футболі. Іноваційні технології, включаючи VAR, аналітику, трекінг гравців та використання штучного інтелекту, трансформують футбол. Ці технології піднімають якість гри та безпеку гравців, роблячи футбольну індустрію більш ефективною та передовою.

Список використаних джерел

1. FIFA Innovation and Technology Group
2. The Guardian: "How Technology is Changing Football"
3. Sports Technology Blog: "The Role of Technology in Football"
4. Journal of Sports Sciences: "The Impact of Technological Innovations on Football."

УДК 796.01

Андріянова Валентина Анатоліївна,
старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту,
Київського національного університету будівництва та архітектури;
Якимова Дарія Ігорівна,
здобувач вищої освіти на другому (магістерського) рівні,
Київського національного університету будівництва та архітектури

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

Майбутні спеціалісти повинні мати високий психологічний рівень готовності до професійної діяльності, щоб забезпечити швидкий розвиток фізичного виховання та спорту. Їхня робота, яка вимагає не лише фізичної підготовки, але й розумових здібностей і психологічного емоційного контролю, залежить від характеристик цієї готовності.

Тема є актуальною через швидкі зміни, які відбуваються в суспільстві, зростання інтересу до фізичної активності та спорту, а також розуміння ролі психологічних елементів у формуванні кваліфікованих фахівців. З цієї причини метою цього дослідження є вивчення та детальний аналіз характеристик психологічної готовності студентів, які обирають фаховий шлях у сфері фізичного виховання та спорту.

Враховуючи особливості професії, мета дослідження полягає в тому, щоб визначити основні елементи психологічної готовності та дослідити, як вони впливають на професійний розвиток студентів. Результати цього дослідження можуть допомогти вдосконалити підготовку майбутніх фахівців і визначити найкращі методи покращення їхньої психологічної підготовки, щоб вони могли далі успішно виконувати завдання фізичного виховання та спорту.

В контексті професійної діяльності поняття «психологічна готовність» означає стан особистості, який визначається глибоким психічним готовністю

до певного виду діяльності. Це не лише знання та розуміння, а й емоції, які дозволяють людям добре працювати в різних ситуаціях і виконувати завдання, пов'язані з їх професійними обов'язками [3].

Психологічна готовність студентів до фізичного виховання та спорту визначається їхнім психічним станом, який включає емоційну стабільність, стресостійкість, здатність працювати в групі та здатність адаптуватися до різних ситуацій, які виникають під час тренувань чи навчання. В контексті професійної діяльності поняття «психологічна готовність» означає стан особистості, який визначається глибоким психічним готовністю до певного виду діяльності. Це не лише знання та розуміння, а й емоції, які дозволяють людям добре працювати в різних ситуаціях і виконувати завдання, пов'язані з їх професійними обов'язками. [2].

Це також охоплює усвідомлення своїх цілей, мотивацій і цінностей щодо фізичної активності та спорту. Психологічна готовність враховує, наскільки важливо позитивно мислити, підтримувати себе та ефективно взаємодіяти з іншими під час спортивного процесу. Крім того, це розуміння включає в себе здатність до саморозвитку, здатність вирішувати суперечки та здатність створювати позитивні відносини в спортивному колективі [1].

Для ретельного аналізу психологічної готовності студентів у галузі фізичного виховання і спорту, використовуються різноманітні методи та інструменти, спрямовані на виявлення ключових аспектів їхньої психічної підготовки.

Аналіз отриманих даних дасть можливість визначити сильні та слабкі сторони психологічної готовності студентів, виявити фактори, що можуть її підсилити або обмежити, та розробити рекомендації для подальшого розвитку психологічних аспектів їхньої професійної підготовки в галузі фізичного виховання і спорту.

Вивчення ефективних підходів до психологічного оцінювання та системи фідбеку в контексті фізичної підготовки та спортивної діяльності визначить оптимальні шляхи покращення цього процесу для підтримки

психологічної готовності студентів. Вплив педагогічних методів на психічний стан та мотивацію студентів, а також шляхи стимулювання педагогічної ініціативи та творчого підходу до розвитку психологічних аспектів підготовки майбутніх фахівців у галузі фізичного виховання і спорту.

Список використаних джерел

1. Височіна Н.Л. Психологічне забезпечення у системі підготовки спортсменів в олімпійському спорті. Київ: «Центр учбової літератури»; 2017. - 384 с.

2. Гринь О.Р. Психологічне забезпечення та супровід підготовки кваліфікованих спортсменів: навч. посіб. Київ, Олімпійська література; 2015. - 184 с.

3. Келлер В.С. Теоретико-методичні основи підготовки спортсменів / Келлер В.С., Платонов В.М., Українська спортивна Асоціація, 1992. - 269 с.

УДК 796.012.3 + 796.015.2

Антонюк Оксана Анатоліївна,
старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Волинець Володимир Павлович,
здобувач вищої освіти навчальної групи ФВС -20
Київського національного університету будівництва і архітектури

ПЕРІОДИЗАЦІЯ СПОРТИВНОГО ТРЕНУВАННЯ В ОБРАНОМУ ВИДІ СПОРТУ

На перших двох етапах багаторічної підготовки (початкової і попередньої базової) питання про періодизацію річної підготовки з орієнтацією на формування найвищої готовності до змагань взагалі не стоїть. На цих двох етапах, тривалість яких зазвичай становить від 4 до 6 років, відбувається планомірне збільшення обсягу тренувальної роботи – з 2–3

тренувальних занять на тиждень загальною тривалістю 3–4 год до 4–6 занять і 6–10 год. Основна спрямованість роботи – різнобічна фізична (особливо координаційна) і технічна підготовка. Принципово важливими є відсутність вираженої втоми після виконання програм занять, широке використання ігрового і змагального методів при виконанні різних вправ та їх комплексів, виключна багатоманітність та емоційна насиченість тренувальних програм. Ігровий і змагальний характер вправ не повинен заважати досягненню головної мети – різнобічному технічному вдосконаленню та координаційній підготовці. Що стосується навантажень тренувальних занять, то вони повинні виключати розвиток тяжкої втоми. Вправи, які вимагають прояву швидкісних здібностей або витривалості, займають у тренувальному процесі незначний обсяг і застосовуються епізодично на фоні повного відновлення. Рішення задач різнобічної фізичної підготовки на етапах багаторічної підготовки значною мірою є супутнім ефектом технічної та координаційної підготовки.

У другій половині етапу попередньої базової підготовки поступово вводяться контрольні змагання, які проводяться за спрощеною програмою, включають різні компоненти змагальної діяльності. Слід усіляко заохочувати прагнення юних спортсменів до змагань як при виконанні тренувальних програм, так і при участі у різних змаганнях. Небезпека виникає тоді, коли змагальний результат стає основним критерієм ефективності тренувального процесу і робиться акцент на періодизацію річної підготовки, орієнтовану на успіх у конкретних змаганнях, що неминуче приводить до вузької спеціалізації, реалізації тренувальних програм, характерних для дорослих спортсменів. Тому принципово важливим моментом побудови підготовки на цьому етапі є відсутність річної періодизації, спрямованої на досягнення високих результатів у змаганнях вікової групи. Всі змагання повинні природно вписуватися в тренувальний процес.

Необхідно відмітити, що вікові особливості дітей на другому етапі багаторічної підготовки (зазвичай це віковий діапазон 12–15 років) дозволяє їм виконувати досить великі обсяги роботи аеробної спрямованості, розвивати

витривалість. Однак акцентувати увагу на цій роботі на шкоду різнобічній технічній та координаційній підготовці недоцільно.

Тренувальний процес на етапі **спеціалізованої базової підготовки** здійснюється в умовах, коли вже досить чітко визначена схильність спортсмена до досягнень у тому чи іншому виді змагань. Кількість тренувальних занять у тижневих мікроциклах збільшується до 6–9, обсяг роботи протягом тижневого мікроциклу – до 15–16 год. Підготовка певною мірою передбачає спеціалізований характер і вже пов'язана з основною змагальною діяльністю. Це тягне за собою і відповідну періодизацію підготовки, в якій формування базових (фундаментальних) компонентів підготовленості передує спеціалізованій підготовці, що завершується участю у змаганнях вікових груп.

Найбільш популярними в більшості видів спорту на цьому етапі багаторічної підготовки є одноциклова і двоциклова моделі періодизації. Можливе використання і трициклової. Однак у цьому випадку перший макроцикл тривалістю 14–16 тижнів носить переважно базовий характер з нечітко вираженою спеціальною підготовкою та відсутністю етапу безпосередньої підготовки до змагань, за винятком кількох днів із невисоким навантаженням, які їм передують. Два наступні макроцикли тривалістю по 16–18 тижнів за своїм змістом повністю відповідають традиційній двоцикловій моделі періодизації. Завершує рік зазвичай 4–5-тижневий перехідний період.

Таким чином, загальна структура річної підготовки на цьому етапі багаторічного вдосконалення вже відповідає тій, яка використовуватиметься надалі. Що ж стосується профілактики форсованої підготовки, то вона забезпечується, по-перше, відносно невеликим сумарним обсягом роботи, який не повинен перевищувати 50–55 % максимальних показників, характерних для підготовки на наступних етапах, а, по-друге, в 1,3–1,5 раза більшою тривалістю підготовчих періодів у структурі макроциклів [1].

Фахівці справедливо відмічають, що періодизація спортивної підготовки на цьому етапі повинна забезпечувати планомірне вдосконалення в

органічному взаємозв'язку з віковим розвитком дитини і не бути пов'язаною з цілеспрямованою підготовкою до змагань, які організовують національні та міжнародні спортивні федерації [2].

На етапі **підготовки до найвищих досягнень** реалізуються варіанти періодизації річної підготовки, які дозволяють спортсменам якнайповніше реалізувати індивідуальний потенціал, вийти на максимально можливий для вікової зони рівень підготовленості і спортивних досягнень. Рівень майстерності на цьому етапі ще не зв'язує спортсменів з необхідністю участі у значній кількості різних змагань, і вони мають можливість підпорядковувати весь процес річної підготовки досягненню найвищого стану готовності у головних змаганнях року, які зазвичай проводяться в кінці літа чи в кінці зими – на початку весни (в зимових видах спорту).

Найбільш популярною і доцільною для цього етапу у більшості видів спорту є двоциклова система побудови річної підготовки. У ній перший макроцикл, поряд з підготовкою до змагань, які його завершують, спрямований на створення необхідних передумов для успішної підготовки в другому макроциклі, що завершується головними змаганнями року.

Не виключається застосування і трициклової моделі періодизації річної підготовки. Однак при її реалізації весь зміст підготовки повинен бути орієнтований на досягнення стану найвищої готовності у головних змаганнях року. Підготовка диференціюється в залежності від специфіки виду спорту, календаря спортивних змагань. Для футболістів найбільш ефективною виявляється одноциклова модель з нетривалим підготовчим періодом і тривалим змагальним, для велосипедистів-шосейників – також одноциклова, однак з рівними за тривалістю підготовчим і змагальним періодами, для лижників і біатлоністів – одноциклова, але з тривалим підготовчим і менш тривалим змагальним.

Спортсменам, які спеціалізуються у стаєрських дисциплінах різних видів спорту, в силу особливостей розвитку профільних рухових якостей, підвищення можливостей систем енергозабезпечення, становлення техніко-

тактичної майстерності краще віддати перевагу одно- і двоцикловим моделям періодизації. Для тих же спортсменів, які спеціалізуються у швидкісно-силових видах спорту, спринтерських видах змагань циклічних видів спорту, до більшого ефекту може привести трициклова періодизація.

На етапі **максимальної реалізації індивідуальних можливостей** спортсмен перебуває в тій частині спортивної кар'єри, в якій тренувальна діяльність вже повинна бути органічно пов'язана з активною участю у великій кількості змагань. На цей етап припадає й оптимальна вікова зона, впродовж якої спортсмен спроможний підвищувати рівень досягнень і добитися максимально доступного індивідуального результату.

Коли йдеться про цілеспрямовану підготовку до головних змагань року і підпорядкування їй участі у всіх інших змаганнях, найкращий результат може бути досягнутий одноцикловою і двоцикловою періодизацією, рідше – трицикловою. При цьому чимало фахівців вважають, що найкраще віддати перевагу одноцикловій моделі з елементами двоциклової [1].

У роки, коли не проводяться Олімпійські ігри і чемпіонати світу, найсильнішим спортсменам краще віддати перевагу трицикловим і багатоцикловим (4–7 макроциклів) моделям періодизації. Такі моделі менш ефективні щодо вірогідності досягнення найвищого результату у головних змаганнях року, однак дозволяють багаторазово і досить успішно стартувати у змаганнях, що завершують кожен з макроциклів [3-5].

Етап максимальної реалізації індивідуальних можливостей, як відомо, може розтягнутися на 8–10 років і більше. Впродовж цього часу дуже важливо використовувати різні моделі періодизації річної підготовки – від двоциклової чи одноциклової до багатоциклових. Вибір тієї чи іншої з них, як уже відмічалось, обумовлюється календарем змагань, віком спортсмена, задачами, які стоять перед ним у конкретному році, обраною стратегією періодизації річної підготовки. Чергування різних моделей періодизації річної підготовки є й ефективним засобом різноманітності тренувального процесу, підвищення його ефективності і продовження спортивної кар'єри спортсменів. Стандартна

періодизація, яка повторюється з року в рік, стає звичною для спортсмена, обмежує його адаптаційні можливості, а при постійному збільшенні обсягу й інтенсивності роботи пов'язана з ризиком перенапруження функціональних систем. Різкий перехід від однієї схеми до іншої (наприклад, від одноциклової до п'ятициклової, а потім до двоциклової) значною мірою знімає ці проблеми.

Список використаних джерел

1. Платонов В.М. Сучасна система спортивного тренування / В.М. Платонов. – К.: Перша друкарня, 2020. 704с.

2. Micheli, L.J. and Mountjoy, M. (2009). The young athlete. In: R.J. Maughan, ed., Olympic textbook of science in sport, 1st ed. International Olympic Committee, pp. 365-381.

3. Платонов, В.Н. (1997). Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте: учебник для студентов вузов физического воспитания и спорта. Киев: Олимпийская литература, С. 554-566.

4. Платонов, В.Н. (2004). Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практическое применение: учебник для студентов вузов физического воспитания и спорта. Киев: Олимпийская литература, 808 с.

5. Платонов, В.Н. (2013). Периодизация спортивной тренировки. Общая теория и ее практическое применение. Киев: Олимпийская литература, 624 с.

УДК 378.147

Баканичев Олександр Вікторович,
к.п.н., старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Шабетя Максим В'ячеславович,
здобувач вищої освіти навчальної групи ФВС-20
Київського національного університету будівництва і архітектури

ДОПІНГ В ОЛІМПІЙСЬКОМУ СПОРТІ: КРИЗОВІ ЯВИЩА ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

У статті піддано аналізу боротьба МОК з допінгом та діяльність Всесвітнього антидопінгового агентства (WADA).

Показано, що багаторічна діяльність цього Агентства, незважаючи на постійні фінансові, кадрові та юридичні можливості, інтенсивну пропагандистську діяльність, багаторазово збільшений обсяг тестування, найжорстокіші санкції, підтримку авторитетних міжнародних організацій (ООН, ЮНЕСКО, Рада Європи)), не тільки не наблизила олімпійський спорт до вирішення проблеми, а й різко загострила її. І справа тут не стільки в різко збільшеній останніми роками конкуренції у спорті вищих досягнень, соціально політичної та комерційної привабливості успіхів на Олімпійських іграх, скільки в принципово помилковій методології, покладеній WADA в основу своєї діяльності і заснованої на нехтуванні досягненнями біологічної, медичної та спортивної науки, реаліями сучасного спорту вищих досягнень та побудованої на основі поглядів юристів, економістів та «управлінців універсалів».

Докладно представлені підсумки діяльності WADA, що проявилися в численних кризових явищах, що далеко виходять за рамки олімпійського спорту, позначені перспективи виходу з важкої кризи, що розвинулася в цій сфері.

Олімпіади (особливо літні) стрімко деградують – виною тому не лише допінг та тотальна кількість шахраїв, а й сама система допінг-контролю. Вона

спірна, недосконала і точно вбиває інтерес глядачів. Спорт січе сам себе, «відрубує» голови спортсменам та втрачає вболівальників.

Можна довго сперечатися, чи треба зберігати проби 8 років, нескінченно перевіряти ще раз їх, розробляти нові способи облав, але... Не хочеться дивитися Ігри, де багато не чисто, де тебе обманюють за твої ж гроші; або ти втрачаєш час на фарс.

Тільки уявіть. 4 серпня 2012 року. Лондон. Ви купили квиток до зали для важкої атлетики (раптом з вами трапилося таке) або затишно влаштувалися перед телевізором – вагова категорія до 94 кг. Поставлено рекорди, взято потужні ваги, розіграно медалі, заспівано гімни.

А через 4 роки з'ясовується, що 6 із 8 найкращих спортсменів цієї вагової категорії «сиділи» на допінгу. Хтось раніше, хтось згодом, хтось під час Ігор.

А наступного разу міцно подумайте: чи варто витрачати на ЦЕ час, якого вічно не вистачає на куди важливіші справи?

Розмови про те, що всі приймають допінг, тільки не всі ловляться, залишимо для іншої дискусії.

Перемога у спорті великих досягнень завжди супроводжувалася матеріальними благами та славою. На зорі людської цивілізації, коли норми моралі та моральності істотно відрізнялися від сучасних, а поняття "чесної гри" означало "все що завгодно, щоб перемогти", спортсмени користувалися всіма можливими засобами, щоб здобути перемогу, і не вважали це ганебним.

Через кілька тисячоліть загальна картина, за великим рахунком, змінилася зовсім небагато.

Спортивний коментатор Washington Post Саллі Дженкінс ще в 2007 році спробувала пояснити, чому ідея допінгу, незважаючи на всі обмеження та заборони, не вмирає і набуває все більш витончених форм: "Сувора правда полягає в тому, що великі спортсмени фундаментально відрізняються від нас з вами. Вони являють собою ніщо інше, як примха природи, з надприродною координацією рухів або бічним зором, які вони, щасливо, вивудили з генетичного ставка, практично, вони просто інший біологічний вигляд, а

також часто є холодними представниками вищої еліти. , чий моральний код не має нічого спільного з нашим, вони вважають, що свідомо ігнорувати хоч якусь можливість покращити свою фізичну форму, абсолютно неприродно.

Список використаних джерел

1. Антидопінгові правила Національного антидопінгового центру. – Київ, 2016. – 96 с.

2. Башкін І. М. Характеристика субстанцій, що входять до міжнародного стандарту ВАДА «Заборонений список» / Башкін І. М., Корж В. П., Курліщук І.М. – Київ, 2008. – 187 с.

3. Бордюгова Н.В. Правопорушення в спорті: допінг, поняття і історія розповсюдження / Н.В. Бордюгова // Часопис Київського університету права. – 2010. – №1. – С. 291-295.

4. Всесвітній антидопінговий кодекс. – Київ, 2015. – 133 с.

5. Келлер В. С. Теоретико-методичні основи підготовки спортсменів / Келлер В. С., Платонов В. М. – Л.: Українська спортивна Асоціація, 1992. – 269 с.

6. Оцінювання психофізіологічних станів у спорті: монографія / Георгій Коробейніков, Євген Приступа, Леся Коробейнікова, Юрій Бріскін. – Львів: ЛДУФК, 2013. – 311 с. – ISBN 978-966-2328-59-2.

7. Петренко О.І. Предмет та суспільна небезпечність спонукання неповнолітніх до застосування допінгу / О.І. Петренко // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності: зб. наук. праць. – Донецьк: ДЮІ. – 2004. – №1. – С. 94-101.

8. Фармакологія спорта / Горчакова Н. А., Гудівок Я. С., Гуніна Л. М., Платонов В. Н. [и др.]. – Київ : Олімпійская література, 2010. – 640 с.

УДК 378.14

Балака Максим Миколайович,
Пристайло Микола Олексійович,
Міщук Дмитро Олександрович,
кандидати технічних наук, доценти,
доценти кафедри будівельних машин
Київського національного університету
будівництва і архітектури

ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ АВТОМАТИЗОВАНИХ СИСТЕМ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Моделювання системи освіти, в якій важливу роль відіграє не традиційна форма представлення знань, вмінь, цінностей і норм поведінки, але й створення умов для максимально можливої адаптації та розвитку конкретної особистості є актуальною проблемою освітнього процесу. Впровадження модульної системи навчання дозволило забезпечити доступ до здобуття освіти та практичної підготовки, взаємопорозуміння у вищій освіті, особливо щодо розвитку навчальних планів, співпраці університетів, забезпечення якості освіти для розроблення методології та адекватних критеріїв оцінювання знань здобувачів, практичної підготовки та можливості проведення наукових досліджень [1–3].

Разом з тим, модульну систему навчання слід розглядати як дидактичну систему навчання, яка є сукупністю різних форм і способів спільної діяльності викладачів та здобувачів освіти, організованої в певних одиницях освітнього процесу з метою максимального опанування програмного матеріалу і підвищення якості підготовки фахівців з відповідної галузі знань.

Модульна системи навчання, порівнюючи з традиційною системою, має наступні переваги [4]: визначену структуру курсу і впорядкованість; можливість відстеження зв’язків між елементами; наочність, усвідомлення перспективи; індивідуальний підхід до навчання; гнучкість надання інформації та розвиток продуктивного мислення; багатофункціональність і

можливість самоконтролю навчання здобувачем і власної діяльності викладачем; активізацію пізнавальної діяльності; накопичувальний принцип оцінювання роботи здобувача; можливість самоконтролю і самооцінки; формування самостійності та суб'єктної позиції в освітній діяльності.

Зауважимо, що модель навчання відображає психологічні закономірності організації й здійснення освітнього процесу, здобувачів різного віку і за різних умов. Класифікація сучасних моделей навчання [2] свідчить про варіативну організацію й здійснення освітнього процесу і можливість обліку особливостей розвитку індивідуальності здобувачів і умов, в яких проходить освітній процес.

Відомо, що система змінює свої властивості, якщо змінюються її елементи. Системотворчим фактором педагогічного процесу є цілі. Від поставлених цілей залежить суть самого освітнього процесу. Якщо метою є формування знань, то освітній процес набуває пояснювально-ілюстративного характеру, у випадку формування пізнавальної самостійності процес набуватиме вже рис частково-проблемного навчання. Якщо на меті є розвиток індивідуальності здобувача та його особистих якостей, то процес є розвивальним, тобто цілісним процесом проблемно-розвивального навчання.

Коли йде мова про модель навчання, мається на увазі систематизований комплекс основних закономірностей діяльності здобувача освіти та викладача. Опис способів зміни освітнього процесу, включаючи розгляд діючих моделей, у закладі вищої освіти (система оцінювання, форми організації навчальних занять, індивідуалізація освітніх програм та інше), направлено перш за все на підтримку освітньої ініціативи здобувача і навчання навикам спілкування та співпраці, а також формування навчальної самостійності в освітньому процесі.

Розглянемо модель проходження інтерактивного курсу навчання, яка містить низку навчальних (змістовних) модулів у послідовному порядку їх вивчення, під керуванням автоматизованої системи освіти (рис. 1).

Процес проходження здобувачем освіти навчального модуля полягає у наступному. Зі створеної бази навчальних модулів витягується частина

теоретичного матеріалу, що пропонується здобувачу для вивчення. Після того як здобувач опрацював цей матеріал, система переходить до тестування [5].

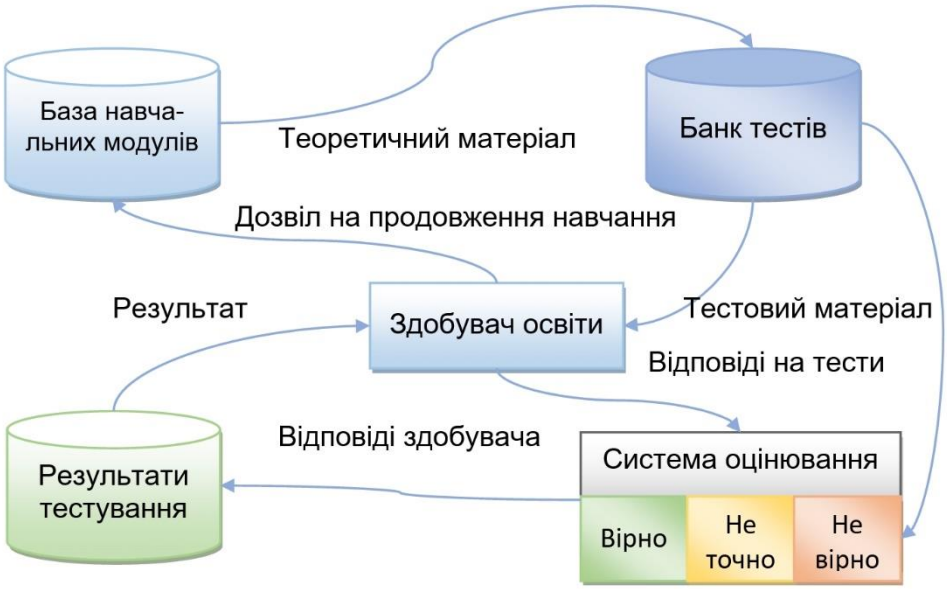

Рис. 1. Модель проходження здобувачем навчального модуля

Далі з банку тестових завдань вибирається тестовий матеріал і надається здобувачу, який готує та вводить в систему відповіді на тестові завдання. Відповіді аналізуються системою оцінювання [6], яка приймає такі рішення:

– відповіді вірні, у такому випадку вивчення модуля завершується і можливий перехід до наступного модуля;

– відповіді неточні, у такому випадку здобувач повинен опрацювати додатковий матеріал і виконати повторне тестування;

– відповіді абсурдні (невірні), у такому випадку здобувач повинен опрацювати матеріал модуля з самого початку.

Таким чином, розроблення сучасних методів аналізу освітнього процесу з можливістю подальшого контролю й інваріантності оцінювання якості засвоєння знань, вмінь та сформованих навичок, необхідних для виконання професійної діяльності, є пріоритетним напрямом розвитку системи освіти. Тестові системи на основі мережних технологій дозволяють автоматизувати контроль знань [7].

Список використаних джерел

1. Паламарчук О. М., Балака М. М. Визначення рейтингу студентів в умовах модульної системи навчання. *Сучасні інноваційні технології підготовки інженерних кадрів для гірничої промисловості і транспорту:* матеріали Міжнар. наук.-техн. конф., 26–27 трав. 2016 р. Дніпропетровськ: НГУ, 2016. С. 466–474.

2. Делембовський М. М., Балака М. М., Пристайло М. О., Дьяченко О. С. Розробка та впровадження сучасних методів організації освітнього процесу у закладах вищої освіти [Електронний ресурс]. *MoodleMoot Ukraine 2023. Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle:* матеріали 11-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 26–27 трав. 2023 р. К.: КНУБА, ІІТЗН НАПН України, 2023. URL: https://2023.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=9.

3. Пристайло М. О., Балака М. М., Щербина Т. Ф. Технічні засоби навчання: навч. посібник. К.: КНУБА, 2020. 108 с.

4. Паламарчук О. М., Балака М. М. Структурний аналіз модульної системи навчання. *Сучасні інноваційні технології підготовки інженерних кадрів для гірничої промисловості і транспорту:* матеріали Міжнар. наук.-техн. конф., 21–22 трав. 2015 р. Дніпропетровськ: НГУ, 2015. С. 378–388.

5. Паламарчук О. М., Балака М. М. Тестові технології навчання і контролю знань у системі Moodle [Електронний ресурс]. *MoodleMoot Ukraine 2015. Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle:* матеріали 3-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 21–22 трав. 2015 р. К.: КНУБА, ІІТЗН НАПН України, 2015. URL: https://2015.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=97.

6. Паламарчук О. М., Педоряка М. В., Балака М. М. Метод експертного оцінювання знань при нечіткій інформації. *Розвиток інформаційно-ресурсного забезпечення освіти і науки в гірничо-металургійній галузі і транспорті:* матеріали Міжнар. наук.-техн. конф., 27–28 верес. 2014 р. Дніпропетровськ: НГУ, 2014. С. 376–384.

7. Міщук Д. О., Балака М. М., Рашківський В. П. Досвід дистанційного навчання студентів CAD-системам [Електронний ресурс]. *MoodleMoot Ukraine 2020. Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle:* матеріали 8-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 22–23 трав. 2020 р. К.: КНУБА, ІІТЗН НАПН України, 2020. URL: https://2020.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=25.

УДК 336.7

Богдановський Ігор Валерійович,
доктор філософських наук, професор, професор кафедри
соціальної філософії та управління
Державного податкового університету;
Льовкіна Олена Геннадіївна,
доктор філософських наук, професор,
професор кафедри психології, педагогіки та соціології
Державного податкового університету,
Богдановський Дмитро Ігорович,
аспірант за освітньо-професійною програмою
«Фінанси, банківська справа та страхування» групи АФ-22-1
Державного податкового університету

ІННОВАЦІЙНІ СТРИБКИ ЯК ЕФЕКТИВНІ СТРАТЕГІЇ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА (НА ПРИКЛАДІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ГРОШЕЙ)

Інноваційні стрибки здатні стати ефективною стратегією підвищення якості життя широких верств населення. Для запровадження інновацій необхідно підвищити загальний рівень освіти населення. Розвиток інновацій в будь якій сфері вимагає освітніх заходів, спрямованих на оволодіння інноваційними технологіями.

У XXI ст. знання зростають та оновлюються темпами, що багаторазово

перевищують попередні епохи. Необхідні їй знання людина повинна навчитися отримувати індивідуально, а для цього вона має бути мотивованою й отримати звичку та навичку самостійного пошуку нових знань. «Щоб реалізувати свій життєвий потенціал і досягнути успіху, кожний суспільний індивід у XXI столітті повинен уміти органічно вбудовувати науково-технічні, економічні та інші інновації у звичний для себе стиль» [1, С.5]. Відповідно, нова освітня парадигма має передбачити формування творчого ставлення до фундаментальних та актуальних знань, адже саме освіта за самою своєю суттю покликана працювати на майбутнє, закладаючи основу майбутніх змін у суспільстві. «В сучасну епоху ще більше зростає суспільна потреба в виробництві якісного інтелектуального продукту, що презентує техніку раціональної діяльності і, водночас, містить рекомендації щодо підвищення її ефективності» [3, С.2].

Одним з прикладів покращення якості життя є популярний нині проект поступового переходу на цифрові валюти. Це світовий тренд, який впевнено розвивається. Введення цифрових грошей є інноваційним інструментом задля оптимізації фінансової взаємодії між фінустановами та клієнтами. Фінансові послуги стають зручнішими, доступнішими.

В епоху загальної цифровізації у всьому світі все частіше говорять про впровадження цифрової валюти центральних банків CBDC (Central Bank Digital Currency). Вже 105 країн, на частку яких припадає понад 95% світового ВВП, вивчають можливості та перебувають на різних етапах створення цього фінансового інструменту. Таку валюту також називають «третьою формою грошей», оскільки вона випускається центральними банками та доповнює звичні нам готівкові та безготівкові кошти. Популярність ідеї CBDC зростає. Проекти знаходяться на різних стадіях - від обговорення з експертною спільнотою до пілотного режиму та запуску.

Зростаюча популярність криптовалют і бажання зменшити оборот готівки спонукали багато країн розглядати можливість випуску власних цифрових валют. Від відомих криптовалют вони відрізняються тим, що

створені центробанками та визнані законним платіжним засобом. Цифрові валюти застосовуються для покупок реальних товарів та послуг безпосередньо. Незважаючи на це, цифрові валюти можуть також називати віртуальними валютами, використовуючи цей вираз як синонім. ЄЦБ під цифровою валютою розуміє будь-яку валюту в цифровій (нематеріальній) формі: записи на банківських рахунках, електронні гроші та віртуальні валюти (які, на відміну від електронних грошей, не мають матеріального еквіваленту з тією ж назвою, що є законним засобом платежу).

Національні цифрові валюти дозволять проводити платежі та розрахунки набагато швидше, а головне – без комісій. У цій схемі виключаються посередники, які заробляють на комісійних зборах. Для багатьох розвинених країн CBDC можуть стати альтернативним платіжним засобом, але особливо актуальними цифрові валюти центробанків будуть для країн та країн третього світу, де велика частка населення досі не має банківського рахунку.

Серед позитивних моментів запровадження електронних грошей називають: портативність грошей та підвищення анонімності на рівні користувача (згідно з твердженнями НБК); ефективніший міжбанківський кліринг (за рахунок запровадження технології розподіленого реєстру); інтернаціоналізація юаня (за рахунок підвищення швидкості і зниження вартості транскордонних платежів), вирішення проблеми більш ефективної протидії відтоку капіталу із країни. Крім того, електронні гроші мають низьку вартість транзакцій, нижчу вартість управління ліквідністю порівняно з традиційними грошима: адже ефективно скорочується кількість посередників, обмежуючи необхідність багаторазових і послідовних передачах інформації. Міжнародні перекази можна здійснювати в режимі реального часу: розрахунки по транзакціях через мережу p2p здійснюються між платником та одержувачем, тим самим виключивши з цього процесу мережу посередників.

Фінансисти світу сподіваються, що за допомогою використання цифрових валют в якості нових інструментів для транскордонних транзакцій

анахронізмами стануть дорожнеча, повільність, обмежена доступність, непрозорість міжнародних розрахунків. Впровадження в обіг цифрових валют центральних банків створить нові унікальні можливості для якісного покращення системи внутрішніх та особливо міжнародних розрахунків. Адже сьогодні багато центральних банків вдосконалюють свої платіжні системи шляхом створення швидких платіжних систем, які розширюють доступ до платіжної системи та можуть залучити більше учасників з різних секторів [7]. Зниження вартості транскордонних платежів, радикальне прискорення їх проведення, прозорість здійснення перекладів сприятиме підвищенню ефективності функціонування всіх форм міжнародних економічних відносин.

Цифрова валюта виконує наступні функції грошей: міра вартості, засіб обігу, платежу та накопичення. «Розвиток та інтеграція технологій сприяли еволюції грошей від фізичних, металевих, паперових грошей до електронних і цифрових для підвищення ефективності грошового обігу та покращення споживчого добробуту» [6].

Потреба оцифрувати готівку та монети диктується наступними обставинами: випуск готівки та монет, друк/виробництво, вилучення та зберігання є дорогими; готівка та монети не дуже зручні використання; їх відносно легко підробити, вони використовуються анонімно і, отже, можуть використовуватися в незаконних цілях. Традиційні та вже звичні безготівкові платіжні інструменти, такі як банківські картки та електронні платежі на думку дослідника Фань Іфея, не можуть задовольнити потреби населення в якості зручних та анонімних платіжних послуг, особливо в регіонах з обмеженими обліковими послугами та телекомунікаційними послуги, де готівка та монети все ще є поширеними засобами платежу [5]. CBDC збереже основні характеристики та властивості готівки. Це дуже зручно використовувати та гарантувати анонімність користувача, що робить електронні гроші ідеальним замінником переважно готівки і монети. Власникам нової цифрової валюти не нараховуватиметься відсоток, як у випадку з депозитами. Отже, CBDC буде високоліквідним засобом платежу і,

на відміну від коштів, що зберігаються на банківських рахунках, позбавленим кредитних ризиків.

Цифрові гроші позиціонують як фінансову інновацію, покликану покращити якість життя суспільства, як безсумнівне суспільне благо. «По-перше, послуги з випуску та обігу e-CNY призначені для спільного користування та спільними вигодами є всі члени суспільства, від яких воно невіддільне. По-друге, збільшення кількості користувачів не збільшить вартість його видачі і обіг, а також не впливають на якість послуг іншим після введення системи e-CNY. e-CNY має низьку граничну вартість і не є конкурентом. По-третє, ніхто не може виключити інших із використання e-CNY. Крім того, e-CNY не нараховує відсотків і прагне максимізувати соціальні вигоди і добробуту» [6]. Запровадження цифрових грошей також має ще одну соціальну мету - полегшити та здешевити виплати соціальної допомоги. Адже E-CNY надає цілодобові (24 х 7 х 365) послуги широкій громадськості.

Список використаних джерел

1. Льовкіна О.Г. Історичні трансформації філософії діяльності: від трансценденталізму до праксеології: монографія / О.Г. Льовкіна. – Ірпінь: Національний університет ДПС України, 2011. 270 с.

2. Льовкіна О. Г. Проблема відчуження в соціальній філософії Франкфуртської школи (спроба осмислення в контексті глобалістики): автореф. дис... канд. філос. наук: 09.00.03 / АПН України ; Інститут вищої освіти. - К., 2003. – 18 с.

3. Льовкіна О.Г. Теорії ефективної діяльності: тектологія О. Богданова та пракселогія Т. Котарбінського: автореф. дис ... д-ра філос. наук / О. Г. Льовкіна . – Київ : Б.в., 2012 . 35 с.

4. Льовкіна О.Г. Проблема відчуження у світлі сучасних глобалізаційних трансформацій: соціокультурний та політико-економічний аспекти/Практична філософія. - №6. – 2006 - С. 37-41.

5. Fan Yifei Thoughts on CBDC Operations in China URL: http://www.pbc.gov.cn/en/3935690/3935759/4696741/2022110110142226519.pdf

6. Fan Yifei Analysis of the Policy Implications of the Positioning of e-CNY as M0 URL:http://www.pbc.gov.cn/en/3935690/3935759/4696707/2022110110120242332.pdf

7. Changchun Mu. Theories and Practice of exploring China's e-CNY URL: http://www.pbc.gov.cn/en/3935690/3935759/4749192/2022122913350138868.pdf

УДК 37.035

Булгакова Світлана Миколаївна,
викладачка першої категорії
Київського фахового коледжу
архітектури, будівництва та управління

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ТА ФОРМУВАННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Психологічний стан та психічне здоров'я під час військових дій є вкрай важливим .Війна виснажує нас фізично та психічно. Незважаючи на те, що наша психіка здатна адаптуватися під будь-які складнощі, кожен день в екстремальних умовах , бо війна- це життя в екстремальних умовах, у рідній країні пережити надзвичайно складно. У цей складний час варто підтримувати себе, рідних та близьких. Це життєво необхідно для того, щоб зберегти здоров'я – фізичне та психічне. Після емоційних гойдалок , які ми всі пережили, наша психіка поволі стабілізується. Ми думаємо про те, що буде далі, як діяти в новій реальності, звикаємо до невизначеності та все одно будуємо плани на майбутнє. Усвідомлюємо, що все змінилось і треба жити відповідно до нових умов.

Навіть ті,хто зараз перебувають у безпеці, живуть у стані тривоги, неспокію та стресу. Щоб працювати на перемогу й бути корисними іншим, ми маємо бути сильними. Тому навчитися надавати підтримку собі - особливо важлива навичка під час війни.

Самопідтримка – це вміння: створювати для себе відчуття безпеки,захисту, піклуватися про свої базові потреби, обирати більше «хочу», ніж «треба», виділяти час на хобі, дякувати собі за те , що Ви є.

Ситуація, у якій ми всі сьогодні опинилися , не є типовою. Психологи одностайні в тому , що в ненормальній ситуації кожна реакція є нормальною. Через індивідуальні особливості психіки кожна людина реагує на стрес, пов'язаний із війною, по-своєму .Тому важливо розуміти себе , відстежувати свої стани та вміти їх контролювати. Життя сьогодні – це постійний потік інформації, змін та глобалізації. Симптоми стресу дуже різні і залежать від обставин і особливостей самого організму [1]

Стрес – це захисна реакція організму на різні подразники, яка допомагає людині адаптуватися до умов, що часто змінюються. В цілому розрізняють два види стресу: гострий, або еустрес, та хронічний, його ще називають дистресом. Еустрес активізує функціональні резерви організму, сприяє адаптації та, врешті-решт, ліквідації самого стресу. Еустрес нетривалий, завдяки чому організм активує свої системи для «збереження життя», але не встигає їх вичерпати. Дистрес – це «шкідливий» стрес, внаслідок якого вичерпуються захисні сили організму та зриваються механізми адаптації, організм слабшає, що призводить до розвитку різних захворювань. Здебільшого стрес виникає, коли важливі потреби людей залишаються незадоволеними. Саме дистрес є небезпечним для людини та її здоров'я [1].

Вплив стресу на організм. Центральна нервова система (ЦНС) відповідає за реакцію «бий або біжи». Гіпоталамус дає наднирникам сигнал виділяти гормони стресу адреналін і кортизол. Вони прискорюють серцебиття, внаслідок чого кров активніше приливає до м'язів та органів, які в надзвичайній ситуації потребують її найбільше. Коли небезпека минає,

гіпоталамус має наказати всім системам повернутися до нормального стану. Але якщо цього не відбувається, реакція триває і далі. Під впливом хронічного стресу ЦНС стає вразливою, що може призвести до змін у поведінці, стати причиною переїдання, недоїдання, зловживання алкоголем, наркотиками або до соціальної абстиненції [2].

Стрес – це відповідь організму на певну психологічну ситуацію. Динаміка стресу: стан тривоги, боротьба організму із стресом та його причинами. Рівень стресостійкості кожної людини є різним та змінюється протягом життя і залежить від багатьох чинників. Стрес може бути викликаний: роботою, екологічною діяльністю , подіями в країні та в особистому житті. Існує три стадії стресу. [3]

Стадія тривожності. Якийсь час ми витримуємо стрес, а потім психіка слабне та їй стає не дуже комфортно.

Стадія резистентності. Ми вчимося жити зі стресом, звикаємо до нього, кажемо, що адаптувалися. На цій стадії підвищуються стійкість та протидія організму до подразників, активізується розумова діяльність, мобілізуються воля, бажання подолати обставини.

Стадія виснаження. Якщо фактор стресу сильний і не зменшується і не зникає, то розум переходить у стадію виснаження. Це може призвести навіть до смерті, якщо людина не розуміє, що живе в постійному стресі, і не усуває його. Наприклад, інсульт або інфаркт можуть статися, коли людина займається стресовою роботою, не звертаючи уваги на фізичне та психічне здоров’я і не відпочиваючи.[3]

Стресостійкість студентів під час війни. Війна в Україні стала стресом для всіх учасників освітнього процесу . Багато студентів звернулись до психологів, психотерапевтів, щоб проговорити як пережили окупацію та як виїжджали з Харкова, Донецька, Бучі, Луганська, Одеси тощо. Через часті стреси у студентів погіршилась концентрація уваги, внаслідок чого їм важче зосередитись на виконанні завдань. Має місце вплив стресів на короткострокову пам’ять тощо. Війна – це стрес, але українці змогли

об’єднатись, незважаючи на обставини. Студенти почали займатися волонтерською діяльністю, приймати біженців, які втратили свій дім; акумулювати гроші на армію, на машини та спорядження для військових тощо. Війна не змогла роз’єднати, а ще більше зблизила народ України, який є незламний.[4]

За таких умов істотно зростає роль всіх педагогічних працівників , які можуть надати першу психологічну допомогу та підтримку усім учасникам освітнього процесу відповідно до цілей та завдань функціонування системи освіти.

Перша психологічна допомога - це сукупність заходів загальнолюдської підтримки та практичної допомоги ближнім, які відчувають емоційне напруження та страждання. Таку допомогу може надати не лише практичний психолог, а також викладач , знайомий з правилами надання першої психологічної допомоги. Її надання не передбачає значної професійної підготовки, достатньо педагогічних знань, отриманих в межах загальноосвітнього психологічного інформування , і природної здатності проявляти співчуття, людяність.

Фізичні та емоційні стани людини взаємопов’язані і тому здатні взаємовпливати один на одного. Під час напружених емоційних станів у дитини змінюється міміка, темп мовлення,з’являється метушливість , змінюється дихання, пульс, колір обличчя, можуть з’явитися сльози. Рекомендують впровадження «психологічної хвилинки», яка допоможе здобувачеві освіти справитися зі стресом та його наслідками, емоційно налаштуватися на урок, на плідну роботу. Це дасть змогу створити сприятливу атмосферу , що дозволить дітям розслабитися, зняти емоційне напруження , відновити почуття безпеки та психоемоційного комфорту , що є природним механізмом стабілізації. Регулярне виконання «психологічних хвилинок» у зручний час та слушній нагоді допоможе здобувачеві освіти стати більш спокійним , врівноваженим , а також дозволить краще зрозуміти свої почуття.

Викладач має сам визначити , коли і у який час потрібно провести «психологічну хвилинку».

Доцільне вживання слів підтримки дітей: «Ми в порядку», « Я з вами», «Ми дорослі , і ми знаємо , що робити».

Зараз кожен із нас – опора для іншого. І саме зараз для дітей ми - значно більше , ніж учителі.

Зараз ми всі – маяки зцілення для тих , хто поруч з нами.

Список використаних джерел

1. Максименко С.Д. Психологія особистості : підручник. Київ : КММ, 2007. 296 с.

2. Савчин М.В. Духовний потенціал людини : монографія. 2-ге вид., переробл. і допов. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2010. 508 с.

3. Корольчук В.М. Психологія стресостійкості особистості. Київ, 2009. 511 с.

4. Психологія стресостійкості студентської молоді / за заг. ред. В. Шмаргуна. Київ : Видавничий центр НУБіП України, 2018. 198 с

УДК 004.77:37:796

Власова Альона Юріївна,
викладач вищої категорії
Київського фахового коледжу
архітектури, будівництва та управління;
Григорчук Олександр Михайлович,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри фізики
Київського національного
університету будівництва і архітектури

ЗАСТОСУНОК «XODO PDF READER & EDITOR» ЯК ОДИН З ІНСТРУМЕНТІВ РОБОТИ ВИКЛАДАЧА

Особливо масово дистанційна форма навчання почалася використовуватися в закладах освіти України в період карантину 2020 року. У цих умовах новим завданням викладача постала необхідність формування в здобувачів освіти потреби в одержанні наукової, довідкової, навчальної інформації через різні застосунки.

Найголовніший критерій вибору інструментів для організації дистанційного навчання – відповідність поставленим методичним цілям, тобто те, наскільки певний сервіс чи ресурс уможливлює досягнення очікуваних результатів навчання. Також бажано урахувати універсальність цих інструментів, щоб скоротити кількість різних платформ, які використовуються для навчання.

Xodo PDF Reader & Editor [2] є одним із найпопулярніших редакторів PDF для пристроїв Android, IOS та Windows.

Потужні та інтуїтивно зрозумілі інструменти застосунку полегшують роботу викладача, що дозволяє підвищити продуктивність, централізуючи всі робочі процеси PDF на одній простій у використанні та безпечній вебплатформі.

За допомогою редактора Xodo користувач може правити документи: робити закладки, нотатки, анотації, малюнки в будь-якій ділянці робочої області.

Універсальність застосунку полягає в тому, що викладачеві не потрібно вантажити безліч програм, щоб виконати в документі кожну функцію окремо.

Користувацький інтерфейс (Рис. 1) застосунку досить простий, а

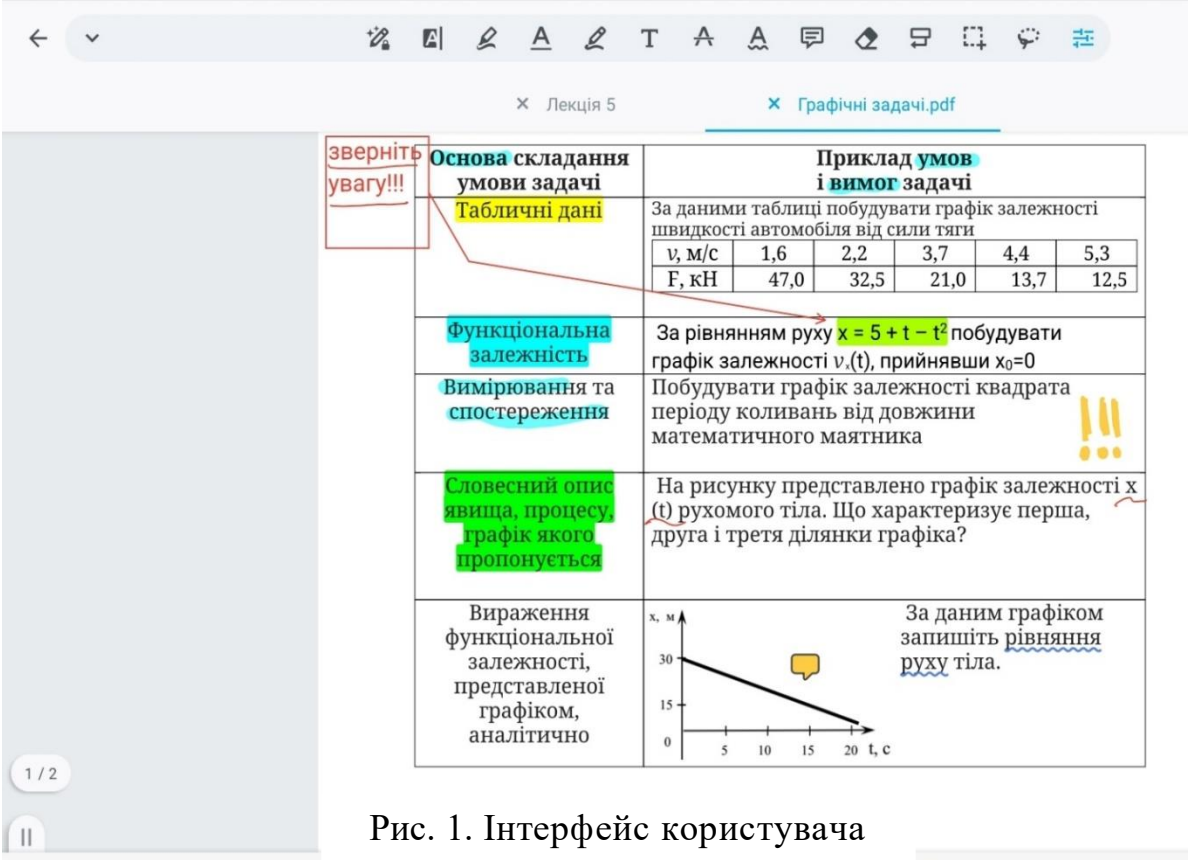

Рис. 1. Інтерфейс користувача

панель завдань багатоцільова, що дозволяє вибирати різні інструменти для письма, зображення чи виділення певних важливих моментів під час заняття.

За допомогою додатка користувач може створювати папки та зберігати файли впорядкованими. Перетворення файлів із одного типу в інший виконується швидко й дуже точно. Корисною функцією даного застосунку є можливість створення PDF-файлів з інших документів, зокрема з вебсторінок.

Під час онлайн-заняття викладач може перемикатися між різними статтями, сторінками підручника, наприклад, вручну анотувати їх і ділитися ними зі своїми студентами або колегами.

Його можна встановити як додаток на свій Google Диск, використовуючи під час роботи в Classroom, що спрощує перевірку та редагування студентських робіт в PDF-форматі при оцінюванні письмових творчих завдань (Рис. 2).

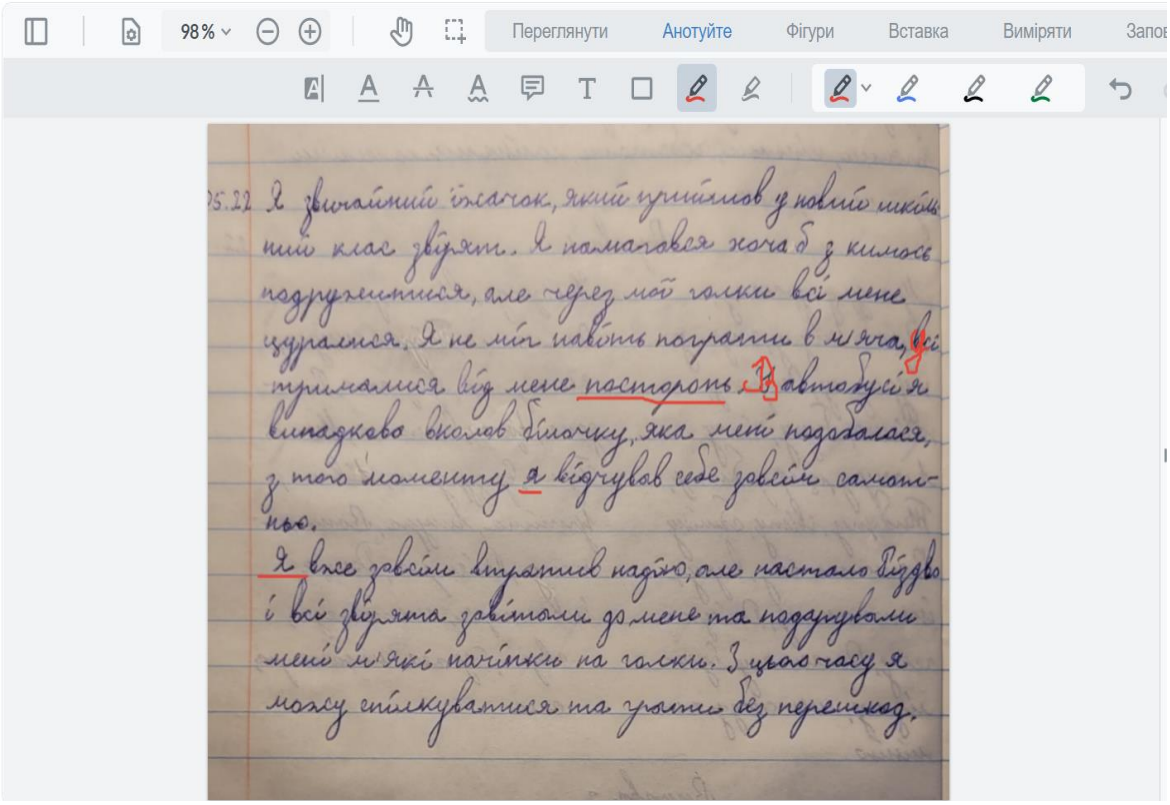

Рис. 2. Редагування студентської

Для простої і безпечної роботи редактор Xodo зберігає файли в хмарне середовище, а параметри збереження завжди допомагають користувачу виконувати незавершені проєкти навіть після перезавантаження пристрою. Наявність у застосунку функції інтеграції з Google Drive, Dropbox та OneDrive дозволяє легко отримувати доступ, переглядати та редагувати документи, які зберігаються в хмарних середовищах [1, с. 81].

За допомогою сервісів для організації відеоконференцій Zoom, Microsoft Teams чи Google Meet викладач може під час онлайн-занять демонструвати зміст підручника, а також робити анотації чи коментарі до вправ на екрані.

Для викладача, що працює на планшеті, підтримується функція письма стилусом. Графічна панель має наступні інструменти: створення різноманітних геометричних фігур, стрілок, ліній, є можливість виділення області, яку можна переміщувати в тексті.

Функціонал даного застосунку дозволяє здійснювати перегляд та навігацію файлів, робити примітки та коментарі, перетворювати файли із формату PDF у формат Word, PowerPoint і Excel і навпаки, ставити підписи, створювати та заповнювати форми, редагувати файли MS Office, мати повний доступ до всіх документів вашого пристрою та хмарного середовища.

Слід зазначити, Xodo – це умовно безкоштовна програма, крім того, робота в додатку не переривається жодною рекламою.

Досвід використання даного застосунку в роботі дозволяє стверджувати, Xodo PDF Reader & Editor [2] є безпечною, швидкою та потужною програмою PDF на смартфоні, планшеті чи комп’ютері.

Список використаних джерел

1. Слободянюк І. Ю., Мисліцька Н. А., Заболотний В. Ф., Колесникова О. А. Використання хмаро орієнтованих технологій в умовах дистанційного навчання. Фізико-математична освіта, 2020. Випуск 1(23). Частина 2. С. 78-82

2. Your productivity lives in Xodo [Online]. Available: https://xodo.com. Accessed on: October, 22, 2023 (in English).

УДК 159.9

Войтенко Олена Василівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології
Державного торговельно-економічного університету

ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР ПРОФЕСІЙНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ

Пошук оптимальної моделі професійної діяльності, яка створює умови для досягнення професійного благополуччя, продовжує дискурс важливості професійного благополуччя науково-педагогічних працівників сучасних університетів, чия діяльність пов'язана з формуванням соціального капіталу та забезпеченням соціального прогресу. Попередній теоретичний аналіз показав, що професійне благополуччя як інтегральне утворення характеризується набором оцінок, які відображають задоволеність людини відповідними компонентами своєї активності у різних аспектах професійної діяльності з позицій особистісних потреб, цінностей і цілей (Войтенко, 2023) [1]. Це означає, що для оцінки стану благополуччя особистості у професійній діяльності необхідно адекватно визначити компоненти цієї діяльності. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» ст. 53 п.1, «Науково-педагогічні працівники — це особи, які за основним місцем роботи у закладах вищої освіти провадять навчальну, методичну, наукову (науково-технічну, мистецьку) та організаційну діяльність» [2]. Доцільно розглянути фактори, що впливають на професійне благополуччя в межах кожного компоненту професійної діяльності працівників закладів вищої освіти.

Навчально-методична діяльність

Навчальну діяльність працівників закладів вищої освіти можна вважати основним компонентом їх робочого навантаження. Викладацька діяльність є одним із найбільш емоційно напружених видів професійної діяльності не лише в Україні, а й за кордоном. Викладачі працюють в умовах дефіциту часу,

відсутності емоційної розрядки, великої кількості контактів протягом дня, необхідності швидкого переключення уваги на вирішення різних задач. Ця робота вимагає настільки високого рівня самовіддачі і самоконтролю, що психічні ресурси працівників до наступного робочого дня практично не відновлюються. У дослідженні, проведеному Кінманом і Реєм (2013) виявлено, що 75% професорів вважають свою роботу стресовою, і що існує тенденція до зростання стресу з плином часу [3]. Ряд досліджень вказує на те, що академічні працівники відчувають високий рівень стресу через характер своєї роботи. Західні дослідники підкреслюють, що такі труднощі, як стрес і загальне занепокоєння провокує, по-перше, надмірне робоче навантаження (Ford and Jin, 2015) [4], а також відсутність підтримки (Pace et al. 2016) [5] і недостатнє визнання.

Наукова діяльність

Твердження про те, що університети існують для викладання та досліджень, сьогодні здається багатьом незаперечним. У науковій літературі дійсно деякі дослідження підкреслюють позитивний вплив цього зв'язку на університетських професорів і якість їхньої роботи [6]. Показано, що активний дослідницький інтерес є важливим, якщо людина хоче бути хорошим викладачем університету, оскільки зв'язок між дослідженнями і викладанням є взаємно збагачуючим, сприяє передачі передових знань і розвиває пошуковий інтерес у студентів. З іншого боку, є дослідження, які спростовують ці дані. Існує ідея про те, що викладання та дослідження не є взаємодоповнюючими видами діяльності та здаються або абсолютно не пов'язаними, або такими, що навіть конфліктують одне з одним (Ramsden & Moses, 1992) [7].]. До того ж, оскільки і викладання, і висока дослідницька продуктивність вимагають вкладення величезної праці, для окремих осіб майже неможливо досягти успіху одночасно в обох сферах, що може стати предиктором незадоволеності науково-педагогічних працівників цими аспектами професійної діяльності та знижувати загальний рівень їх

благополуччя. Більше того, відомо, що збільшення часу, що витрачається на наукову діяльність, відбувається за рахунок дозвілля або сімейного часу.

Організаційна діяльність

Новітня тенденція в університетському викладанні передбачає, що викладачі беруть участь у виконанні все більшої кількості адміністративних обов'язків із додатковою вигодою або без неї. Це означає, що науково-педагогічним працівникам доводиться стикатися з новими вимогами, пов'язаними з часом, додатковим розумовим навантаженням, необхідністю пристосування до комплексу технічних систем, неадекватністю ресурсів, невизначеністю ролей і конфліктами, тощо (Doménech, 2006) [8]. Дослідження показали, що робоче навантаження, пов'язане з бюрократичною практикою університету, є фактором, що сприяє негативній оцінці професійного благополуччя університетськими викладачами [9]. Це відбувається саме через те, що робочі ролі викладачів не обмежуються завданнями, пов'язаними з викладанням і дослідженнями, але перевантажені значною кількістю адміністративних завдань, зокрема складанням протоколів, створенням планів, надмірною звітною документацією тощо. Хоча ці завдання можна вважати видами діяльності, що потребують невеликих зусиль і концентрації, вони насправді передбачають значні часові витрати, надлишкову фізичну та розумову роботу для викладачів, і, якщо додати її до інших більш відповідних завдань, можуть бути дуже стресогенними: час, який викладачі університетів витрачають на відповіді на адміністративні процедури, - це час, який вони не витрачають на дослідження чи інші важливі завдання, і це обтяжує їхню роботу [5].

Багатозадачність і когнітивні переключення

Викладачі сучасних університетів живуть у перевантаженому, багатозадачному середовищі, що вимагає частого переключення між різними когнітивними операціями і завданнями. Багатозадачність може здаватись єдиним варіантом впоратись із таким навантаженням, але фактично це серйозно знижує здатність ефективно виконувати кожне завдання (Полунін,

2010) [10]. Навіть прості дії потребують ефективного планування і розгортання когнітивних операцій. Когнітивна система повинна мати можливість вибирати відповідне завдання на основі поточних цілей і намірів. Але багатозадачність ускладнює когнітивний контроль і призводить до помилок, що знижує продуктивність [11] і може викликати додатковий стрес протягом робочого дня. При цьому відомо, що навіть короткочасна індукція негативних емоцій погіршує переключення з задачі на задачу, збільшуючи час виконання завдань і кількість помилок (Foerster et al., 2020) [12]. Постійні спроби виконувати декілька завдань одночасно можуть також сприяти емоційному виснаженню.

Отже, надмірне навантаження, відсутність належних умов праці, погана практика управління, відсутність підтримки, низький рівень контролю за робочим середовищем є чинниками, що заважають досягненню професійного благополуччя і впливають на ефективність роботи викладачів університетів. Високий рівень повсякденного стресу через невизначеність ролей, дедлайни, багатозадачність і когнітивні переключення, конкуренція і надмірне прагнення до самоактуалізації також не дозволяють працівникам відчувати задоволення і радість, бути захопленими, зацікавленими, залученими, здатними до розв’язання важливих задач і постановки сенсотворчих цілей.

Список використаних джерел

1. Войтенко, О. Професійне благополуччя: зміст поняття та його ключові структурні компоненти. *Вісник Національного університету оборони України*. 2023. 73(3). 57–64. https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-73-3-57-64

2. Закон України “Про вищу освіту” 1556-VII (2023). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text

3. Kinman, G., & Wray, S. Higher stress: A survey of stress and wellbeing among staff in higher education. UCU. 2013. Available from: http://www.ucu.org.uk/media/pdf/4/5/HE_stress_report_July_2013..

4. Ford, M. T., & Jin, J. Incongruence between workload and occupational norms for time pressure predicts depressive symptoms. *European Journal of Work and Organizational Psychology*. 2015. 24, 88–100

5. Pace, U., Zappulla, C., & Di Maggio, R. The mediating role of perceived peer support in the relation between quality of attachment and internalizing problems in adolescence: A longitudinal perspective. *Attachment & Human Development*, 2016. 18, 508–524

6. Malik, N., Björkqvist, K., & Österman, K. Factors associated with occupational stress among university teachers in Pakistan and Finland. *Journal of Educational, Health and Community Psychology*, 2017. *6*(2), 1–14.

7. Ramsden, P., & Moses, I. Association between research and teaching in Australian higher education. *Higher Education*, 1992. 23, 273-295

8. Doménech, F. Stressors, self-efficacy, coping, resources, and burnout among secondary teachers in Spain. *Educational Psychology*, 2006. 26, 519-539

9. Pace F., D'Urso G., Zappulla C. Pace U. The relation between workload and personal well-being among university professors. *Current Psychology*. 2019. Vol. 11. P. 1-8.

10. Полунін О.В. Особливості когнітивного переключення із задачі на задачу при використанні часових інтервалів як стимулів. *Психологія і суспільство*. 2010, №1. С.159-170

11. Grange, J. A., & Houghton, G. Task switching and cognitive control: An introduction. In J. A. Grange & G. Houghton (Eds.), Task switching and cognitive control (pp. 1–26). Oxford University Press, 2014. P.1-26

12. Foerster, A., Schmidts, C., Kleinsorge, T., & Kunde, W. Affective distraction along the flexibility-stability continuum. *Cognition and Emotion*, 2020. 34(3), 438–449.

УДК 796.

Войтенко Оксана Анатоліївна,
старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту,
заступник завідувача кафедри зі спортивно-масової роботи
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Колпакчи Аліса Володимирівна,
здобувач вищої освіти навчальної групи ФВС-20
Київського національного університету будівництва і архітектури

СПЕЦІАЛЬНА ФІЗИЧНА ТА ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА В ТРІАТЛОНІ

У розвинених країнах захоплення фізичною культурою і спортом є важливою складовою життя людей в будь-якому віці. Одним з найбільш масових напрямків у спорті за кордоном є відносно новий, однак дуже популярний у всьому світі різновид багатоборства – тріатлон. Змагання з подолання трьох різних дистанцій (залежно від виду програми) продовжують набирати популярність і в нашій країні.

За правильного підходу тріатлоном можуть займатися всі. Але слід робити це з розумом і під наглядом тренерів. Вони в свою чергу мають включати у програму підготовки спеціальну фізичну та психологічну підготовку, які повинні бути невід'ємною частиною процесу.

Спеціальна фізична підготовка скерована на розвинення рухових можливостей у суворій відповідності до вимог, що ставить специфіка тріатлону, та особливостей змагальної діяльності в ньому [1].

Досягненню високого рівня спеціальних рухових якостей сприяє застосування ефективних засобів і методів спеціальної підготовки. Проблемам добору таких засобів і методів у наш час приділяється велика увага. Доцільність їх використання у спортивному тренуванні визначається передусім об'єктивними показниками зростання досягнень спортсмена в тріатлоні [2].

Психологічна підготовка передбачає: формування у тріатлоністів цілеспрямованої мотивації спортивного удосконалення з метою досягнення високого результату; виховання вольових якостей; удосконалення спеціалізованих психічних процесів і реагувань; вироблення стійкості до емоційного стресу в напружених змагальних ситуаціях; оволодіння способами управління передстартовими станами та психічної саморегуляції поведінки й дій під час виконання вправ у тріатлоні [1].

Психічна підготовка допомагає створювати такий психічний стан, який сприяє, з одного боку, найбільшому використанню фізичної і технічної підготовленості, а з іншого - дозволяє протистояти змагальним і передзмагальним перешкоджаючим чинникам (невпевненість у своїх силах, страх перед можливою поразкою, скутість, перезбудження і т. д.) [2].

Наразі для високих результатів в тріатлоні треба покращувати всі три види підготовки, бо час, коли можна було мати перевагу в одному виді, пройшов. Результати та конкуренція в професійному спорті ростуть швидко, тому надважливо приділяти особливу увагу спеціальній та психологічній підготовці. Тренер та спортсмен мають бути зацікавлені в прогресі, цікавитися новими підходами до тренувань, новими можливостями, які з'являються у спорті, та які здатні покращити показники. І обов'язково підготовка має будуватися від індивідуальних особливостей спортсмена.

Список використаних джерел

1. Дрюков С.В., Більда А.О., Панарін Е.Є., Кирилович Н.М., Кудрявцев В.В., Гетьман І.Р. Триатлон: Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності та спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю. Республіканський науково-методичний кабінет Державної служби молоді та спорту України. Київ 2012. 15 с.

2. Бурла А.О., Бурла О.М., Скачедуб Н.Б., Гончаренко В.І. Загальна теорія підготовки спортсменів. Навчально-методичний посібник для студентів

галузі знань «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини». Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренко. Суми 2017. 55-57 с.

УДК 796.01

Войтенко Оксана Анатоліївна,
старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту
Київського національного університету будівництва та архітектури;
Криворучко Євгеній Сергійович,
здобувач вищої освіти на другому (магістерського) рівні
Київського національного університету будівництва та архітектури

ВПЛИВ ОСОБИСТІСНИХ РИС НА РОЗВИТОК МОТИВАЦІЇ СПОРТИВНИХ ДОСЯГНЕНЬ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Зростає значення проблем розвитку особистості та вирішення задач, які виникли перед суспільством, що значною мірою залежить від особистості, ядром якої є її мотиваційна сфера. Формування стійкої мотивації до занять спортом є провідним напрямом, який визначає стійкий інтерес до занять спортивною діяльністю, пошуку шляхів підвищення спортивної майстерності, а тому залишається актуальною проблемою від самого початку занять спортом юним спортсменом і до завершення спортивної кар'єри.

Проблема мотивації й мотивів поведінки – одна зі стрижневих у психології та педагогіці спорту. Дана проблема постійно залишається в полі зору провідних науковців сфери психології та теорії спортивної підготовки, оскільки тут існує безліч невирішених питань, відповідно вона не одноразово піднімалася у великій кількості робіт вітчизняних та зарубіжних учених [1].

Під мотивацією в широкому змісті розглядають, заради чого людина виконує ту або іншу діяльність. Будь - яка діяльність здійснюється внаслідок якогось внутрішнього імпульсу (потреби) і заради деякої зовнішньої стосовно неї цінності. Ці відношення й утворюють два полюси реальної мотиваційної системи. Таким чином, мотив - це предмет, на який спрямована діяльність, що

відповідає деякій людській потребі. Мотиви знаходяться в ієрархічних взаємозв'язках між собою. Характер цієї ієрархічної системи також індивідуальний і визначає людину як особистість. Мотивація направляє і регулює діяльність, зв'язує результати наших дій із потребами особистості.

Мотив досягнення виступає загальною, відносно стійкою рисою особистості, яка проявляється прагненням до успіху, бажанням досягати високі результати та отримувати від цього задоволення. Основними факторами формування власне мотивації досягнення успіху в спортсменів є їх статус, бажання досконалості, прагнення до переживання стресу та подолання його, найкраще співвідношення заохочення та покарання, вірно поставлені цілі, сформована установка на спортивні досягнення, культ пошани в позитивному розумінні, відчуття сприятливого соціально-психологічного клімату, емоційність під час тренувальних занять, якості особистості тренера, взаємостосунки тренера й спортсмена, а також розвиток командних традицій, усвідомлення власної корисності, колективне прийняття рішень [4].

Рішенням найбільш суперечного у психології мотивації питання про співвідношення мотиву і потреби займалися О.М.Леонтьєв, С.П.Манукян, Ю.В.Шаров, Л.І.Божович. Багато дослідників проблеми мотивації людської діяльності згодні с тим, що мотивація представляє собою складну систему, в яку включені певні ієрархічні структури (В.Г.Асєєв, Л.І.Божович, А.Маслоу, Б.І.Додонов) і різні види мотивів (Б.Ф.Ломов, П.М.Якобсон, К.Обуховський).

Мотивація задає спрямованість, характер, здібності особистості, що виявляє на них вирішальний вплив.

Американські психологи Д.Аткінсон і Д. МакКлелланд виділяють два типи мотивації досягнень: мотивацію успіху та мотивацію уникнення невдач. Мотивація успіху носить позитивний характер, оскільки при такій мотивації діяльність людини спрямована на досягнення конструктивних, позитивних результатів. Мотивацію уникнення невдач відносять до негативної сфери, у зв’язку з тим що при цьому типі мотивації людина, перш за все, намагається уникнути поразки і думає тільки як запобігти невдач [2].

В основі мотивації досягнень лежать емоційні переживання, пов'язані із соціальним прийняттям успіхів, які досягаються особистістю. Х.Хекгаузен визначає мотив досягнень – як прагнення розвивати свої здібності і вміння та підтримувати їх на якомога вищому рівні. Коли людина прагне досягти успіху, прагне до високих результатів у діяльності – це свідчить про наявність у неї сильної мотивації досягнення. Як стійка особиста риса мотив досягнень був визначений вперше Г. Мюреєм. Дослідниками мотивації досягнень були Г. Мірей, Д.В. Аткінсон, Дж. МакКлелланд. Знаючи мотиви, які спонукають людину до активності, ми можемо цілеспрямовано впливати на організацію діяльності особистості і на її поведінку [3].

Виходячи з цього, знання факторів, що обумовлюють становлення певного типу мотивації досягнення спортсменів підліткового віку набуває великого значення для практики оптимізації та управління процесом особистісного зростання, зокрема щодо формування конструктивної мотивації досягнень.

Список використаних джерел

1. Алексєєва М. І., Дригус М. Т. Дослідження мотиваційної сфери особистості підлітка Вивчення особистості підлітка. Київ, 1994. 128 с.

2. Бажанюк В. С. Формування внутрішньої мотивації науково обдарованої молоді Актуальні проблеми психології: проблеми психології творчості та обдарованості: зб. наук. праць. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. С. 52–57.

3. Воронова В. І. Психологія спорту: – 3-тє вид., без змін. Київ : Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України: Олімпійська література, 2017. 271 с.

4. Рибковський А. Г., Приймаченко А. В. Управління мотивацією спортсмена в умовах тренування Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. праць. Харків, 2005. № 22. С. 54–57.

УДК 796.332

Гасанова Саіда,
кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту
Київського національного університету будівництва та архітектури;
Кісельов Юрій,
студент 4 курсу за спеціальністю 017 "Фізична культура і спорт"
Київського національного університету будівництва та архітектури

ОСНОВНІ МЕТОДИКИ ВІДБОРУ У СПОРТІ

У сучасному спорті особливо актуальним є виявлення перспективних спортсменів, які здатні здобувати найвищі результати. Такому спортсмену повинні бути притаманні рідкісні морфофункціональні дані, своєрідне поєднання комплексу фізичних і психічних якостей. А це трапляється нечасто навіть при найсприятливішій побудові багаторічної підготовки і наявності всіх необхідних умов. Відбір здібних спортсменів у процесі багаторічного тренування має три основних етапи: на попередньому виявляють доцільність вибору дитиною занять видом спорту з врахуванням його задатків, морфофункціональних даних і особливостей психіки; на проміжному виявляють у тих, хто займається, здібності до ефективного спортивного вдосконалення за умов досить напруженого спортивного тренування на наступних етапах багаторічного тренування; на заключному у спортсменів виявляють обдарованість, можливості до досягнення результатів міжнародного класу. Спортивний відбір і орієнтація – практично безперервний процес, який обіймає собою всю багаторічну підготовку спортсмена. Це обумовлено неможливістю чіткого вияву здібностей на окремому етапі вікового розвитку або багаторічної підготовки, складним характером взаємовідносин між спадковими факторами, які виявляються у вигляді задатків, і набутими, які є наслідком спеціально організованого тренування. Справжні здібності можуть бути виявленими лише в процесі навчання і виховання.

Методика спортивного відбору на етапі початкової підготовки визначається головним завданням першого ступеня відбору – допомогти дитині правильно обрати вид спорту. Одним з основних моментів, які визначають спортивні успіхи, є вік початку занять спортом. Однак в окремих випадках не можна відмовляти у прийомі в спортивну секцію й тим, чий вік перевищує вказані межі. Досить сказати, що уславлена лижниця Г. Кулакова почала займатись спортом у 20 років, олімпійська чемпіонка 1976 р. у швидкісному бігу на ковзанах Г. Степанська – у 17 років, відомі велосипедисти Н. Горєлов, В. Каминський, А. Чуканов – у віці 17- 19 років. Загалом раннє прогнозування спортивних здібностей малоймовірне. Особливості сучасного спортивного тренування ставлять дуже високі вимоги до організму спортсмена. Тому діти, які рано почали займатися спортом, частіше припиняють заняття у віці 12-14 років, тобто до оптимального віку для досягнення найвищих результатів.

Відбір і орієнтація на етапах попередньої і спеціалізованої базової підготовки На цих етапах відбору ставлять завдання виявити спортсменів, здатних до досягнення вищих спортивних результатів, тобто ефективного спортивного вдосконалення на другому, третьому етапах багаторічної підготовки. Розв'язати це завдання можна лише на підставі комплексного аналізу, в якому слід враховувати морфологічні, функціональні та психічні особливості юних спортсменів, їх адаптаційні можливості, реакцію на високі тренувальні і змагальні навантаження, особливості тренування минулих років. На початку другого етапу багаторічної підготовки слід визначити відповідність будови тіла спортсменів до морфологічних особливостей майстрів високого класу перспектив розвитку виду спорту і враховувати це при визначенні перспективності спортсмена. Морфологічні відмінності між представниками різних видів спорту є наслідком природного відбору, оскільки особливості будови тіла дають спортсмену певну перевагу в змаганнях в конкретному виді спорту.

Відбір і орієнтація на етапах максимальної реалізації індивідуальних можливостей і збереження досягнень На цих етапах необхідно з'ясувати, чи зможе спортсмен досягти результатів високого класу, чи буде здатен з успіхом виступати у відповідальних змаганнях, легко витримувати винятково напружену тренувальну програму і ефективно адаптуватися до навантажень. Ефективність відбору на цих етапах визначають, в основному, згадані раніше фактори, які, однак, набувають більш специфічної спрямованості. Одним із основних показників, який свідчить про здатність спортсмена до значного прогресу на цьому етапі, є різностороння технічна підготовленість. Вона виявляється не тільки у володінні технікою виду спорту, але й умінням технічно правильно виконувати велику кількість спеціально-підготовчих вправ, тонко оперувати просторовими, часовими і динамічними параметрами рухів. Особливого значення тут набуває оцінка особистісних і психічних якостей спортсмена: стійкості до стресових ситуацій, здатності настроюватися на активну змагальну боротьбу, вміння мобілізувати сили при гострій конкуренції, психічної стійкості при виконанні великої і напруженої тренувальної роботи, здатності контролювати зусилля, темп, швидкість, напрям рухів, розподіл сил в змаганнях, а також вміння показувати у найбільш відповідальних стартах, в оточенні сильних суперників активну боротьбу. Недаремно досвідчені тренери одним із критеріїв оцінки перспективності спортсменів вважають їх здатність показувати у фінальних стартах вищі результати, ніж у попередніх. Практика показує, що психічна стійкість, здатність гранично мобілізуватися в екстремальних умовах відповідальних змагань обумовлені природними задатками і удосконалюються з великими труднощами.

Список використаних джерел

1. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения : [учебник для студ. высших учеб. заведений физ. воспитания и спорта] / В. Н. Платонов. – К.: Олимпийская литература, 2004. – 808 с. – ISBN 966-7133-64-8.

2. Платонов В. М. Фізична підготовка спортсмена / Платонов В. М., Булатова М. М. – К.: Олімпійська література, 1995. – 320с.

УДК 796.

Головко Анатолій Михайлович,
старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту
Київського національного університету будівництва та архітектури;
Сивак Владислав Олегович,
здобувач 4 курсу, групи ФВС-20,
за спеціальністю 017 "Фізична культура і спорт"
Київського національного університету будівництва та архітектури

ЗАСОБИ ВІДНОВЛЕННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ В ОБРАНОМУ ВИДІ СПОРТУ

Сучасному спорту притаманна жорстка конкуренція, збільшення об'ємів та інтенсивності тренувальних і змагальних навантажень. У зв'язку з цим, питання використання різноманітних засобів і методів відновлення набує важливого значення у процесі спортивної підготовки. У свою чергу, ефективність всієї системи підготовки спортсменів різної кваліфікації залежить від раціонального і планомірного планування засобів відновлення працездатності спортсменів нарівні із засобами та методами тренування.

Застосування засобів відновлення у тренувальному процесі на різних етапах підготовки спортсменів значною мірою обумовлює підвищення та удосконалення фізичної підготовленості спортсменів, що сприяє досягненню стабільних спортивних результатів.

Результати сучасних досліджень, спрямовані на подальше удосконалення системи організації підготовки спортсменів у різних видах спорту за допомогою комплексного використання засобів відновлення: педагогічних, психологічних і медикобіологічних.

Отже, знання причин виникнення втоми і механізмів протікання відновлення, контроль за цими процесами, раціональне комплексне використання сучасних засобів відновлення (з урахуванням індивідуального підходу), є важливим критерієм для оцінки впливу тренувального і змагального навантаження на організм спортсменів, ефективності тренувальних програм, визначення оптимального часу відпочинку після фізичних навантажень, що є необхідним для удосконалення спортивної підготовки і досягнення високого спортивного результату [4, с. 6].

Значні обсяги навантажень під час тренувань і змагань створюють додаткові труднощі при відновленні спортивної форми [1, с. 160]. Це не дозволяє своєчасно повернутися у стан, коли адаптаційна здатність організму спортсмена є максимальною, тобто подальші тренування сприяє досягненню ефективніших спортивних результатів [2, с. 1].

Втома у спортсменів супроводжується збільшенням кількості помилок, порушенням координації рухів, утрудненням формування нових навичок, збільшенням енергетичних, насамперед вуглеводних, витрат на одиницю виконаної роботи тощо. Зважаючи на те, що однією з основних тенденцій у спорті залишається зростання інтенсивності тренувань і потреба поліпшувати результати змагань, надзвичайно актуальною на сьогодні є проблема відновлення працездатності спортсмена після фізичних навантажень.

Відновлення – біологічне “зрівноважування” організму, його окремих функцій і компонентів (органів, клітин) після інтенсивної м’язової та інтелектуальної роботи; це важливий чинник підвищення працездатності спортсменів. Щоб її відновити й уникнути перевтоми, необхідно використовувати спеціальні методи та засоби, що активізують відновні процеси в організмі. Із педагогічних засобів відновлення важливо правильно поєднувати навантаження і відпочинок на різних етапах багаторічної підготовки спортсменів, правильно будувати кожне окреме тренувальне заняття, використовувати спеціальні фізичні вправи для пришвидшення відновлення. Засоби психологічного відновлення теж достатньо різноманітні

– це сон-релаксація, м’язова релаксація, спеціальні дихальні вправи, спрямовані, перш за все, на поліпшення настрою, самопочуття, усунення негативних емоцій. Особливе місце серед засобів відновлення займають медико-біологічні. Раціональне харчування, фармакологічні препарати і вітаміни, спортивні напої, гідротерапія, баровпливи, масаж та інші засоби активно використовуються як компоненти підготовки спортсменів у різних країнах світу.

Щодня у продажу з’являються нові препарати, напої, спеціальні страви, прилади, що повинні запобігати перевтомі та підвищувати працездатність. Проте, що раз частіше, вчені наголошують на необхідності комплексного використання педагогічних, психологічних і медико-біологічних засобів відновлення працездатності. Помітно, що у різних країнах світу склалися власні традиції, щодо використання тих чи інших засобів відновлення. Деякі науковці значну увагу приділяють плануванню тренувань, пасивним засобам відновлення (сон, раціональне харчування), інші вважають, що особливо ефективними є гідропроцедури або масаж. У деяких роботах наголошується на необхідності використовувати фармакологічні препарати для пришвидшення відновлення. Незважаючи на велику кількість різноманітних стратегій одностайно пропагується індивідуальний підхід до спортсмена, використання простих природних методів, що у поєднанні із науково обґрунтованими тренувальними програмами сприяють підвищенню спортивних результатів і не шкодять здоров’ю [3, с. 5].

Розуміння причин втоми та фізіологічних механізмів відновлення, контроль за відповідними процесами, раціональне використання сучасних методів і засобів відновлення є важливим для оцінювання впливу фізичного навантаження на організм, ефективності тренувальних програм, виявлення перетренованості, визначення оптимального часу відпочинку після фізичних вправ, а отже, є необхідними для поліпшення підготовки спортсмена та досягнення високого результату.

У сучасній теорії спорту як одна із актуальних проблем, виділяється проблема вдосконалення спеціальних, додаткових до тренувальних, засобів, спрямованих на забезпечення готовності до виконання тренувального і змагального навантаження кваліфікованих спортсменів. Вони виділені в окрему групу і позначені як засоби відновлення і стимуляції працездатності спортсменів. Серед них найменш вивчені засоби, орієнтовані на підвищення ступеня реалізації потенціалу спеціальної працездатності та функціонального потенціалу спортсменів у конкретних умовах інтенсивної тренувальної та змагальної діяльності в різних спортивних дисциплінах і видах спорту. В той же час в спорті вищих досягнень, відсутня технологія їх системного застосування з урахуванням завдань тренувального процесу та змагальної діяльності.

Список використаних джерел

1. Гусак В. В. Лікувальна фізична культура. Комплекси вправ: навч. – меод. посібник / В. В. Гусак, О. Д. Гауряк. – Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, 2012. – 276 с.

2. Лисенко О. М. Фізіологічна реактивність та особливості мобілізації функціональних можливостей висококваліфікованих спортсменів / О. М. Лисенко // Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. – 2003. – № 1. – С. 81-86.

3. Павлова Ю. Відновлення у спорті : монографія / Ю. Павлова, Б. Виноградський. – Л. : ЛДУФК, 2011. – 204 с.

4. Маленюк Т.В. Відновлювальні засоби працездатності у фізичній культурі та спорту: навч. посібник / Видавець Лисенко В.Ф.- Кропивницький: 2023. - 182 с.

УДК 372.853

Григорчук Олександр Михайлович,
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізики
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Тарасевич Віталій Іванович,
кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри фізики
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Найко Віталій Андрійович,
здобувач вищої освіти навчальної групи АКІТс-23
Київського національного університету будівництва і архітектури

ГРАФІЧНІ ЗАДАЧІ З ФІЗИКИ: ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ

Велика різноманітність задач з фізики, які відрізняються змістом, сюжетом, способом подачі інформації, тематикою, складністю, вимагає їх класифікації за тими або іншими ознаками, що є важливим для методики їх використання у освітньому процесі.

Графічний спосіб подання навчальної інформації має ряд переваг перед іншими. Він сприяє з’ясуванню динаміки явищ та процесів, що складають об’єкт вивчення, дозволяє встановити функціональні залежності між окремими фізичними величинами, що описують конкретні взаємозв’язки та властивості, закони і закономірності цих явищ та процесів, а також відіграє важливу прогностичну функцію у ході виконання досліджень.

Значення класифікації фізичних задач полягає в тому, що користуючись нею, викладач зможе уникнути однобічності у доборі задач для їх використання, забезпечить задачам кожного виду належне місце в процесі роботи зі студентами, повніше та більш всебічно використати все те, що дають задачі як засіб навчання та розвитку.

Функціональну залежність між фізичними величинами задають трьома способами: табличним; графічним або аналітичним.

Графічний спосіб є найбільш наочним. Він дозволяє проводити диференціювання й інтегрування, екстраполяцію та інтерполяцію, визначати

екстремуми функції, наочно подавати результати сумісних вимірювань та здійснювати пошук оптимального рівняння зв'язку між фізичними величинами, будувати діаграми, епюри, проводити прості математичні обчислення із використанням номограм.[2]

Питанням дослідження графічного методу розв'язування задач з фізики присвячені роботи Величка С. П. [1], Коваленко К. В. [2], Примакова А. В. [3], Сальник І. В. [4] та ін..

Графічні задачі – це задачі, при розв'язуванні яких використовують графіки. Їх умовно за роллю графіків у розв'язуванні поділяють на такі види:

- ✓ задачі, відповідь на питання яких може знайдено в результаті побудови графіка;
- ✓ задачі, відповідь на питання яких може бути знайдено за допомогою аналізу графіка;
- ✓ задачі на дослідження кута нахилу графіка. Наприклад, ctg α у вольт- амперній характеристиці чисельно дорівнює електричному опору провідника, а tg α – електропровідності;
- ✓ задачі на визначення значення фізичної величини за площею обмеженою графіками. Наприклад, площа, обмежена графіком I (t) чисельно дорівнює заряду, який пройшов в колі;
- ✓ задачі на обчислення за графіком третьої величини та ін..

У таблиці 1 наведено класифікацію графічних задач за даних підстав.

Таблиця 1

<table>
<tr><th>Основа складання умови задачі</th><th>Приклад умов та вимог задачі</th></tr>
<tr><td>Табличні дані</td><td>За даними таблиці побудувати графік залежності швидкості автомобіля від сили тяги
<table>
<tr><td>v, м/с</td><td>1,6</td><td>2,2</td><td>3,7</td><td>4,4</td><td>5,3</td></tr>
<tr><td>F, кН</td><td>47,0</td><td>32,5</td><td>21,0</td><td>13,7</td><td>12,5</td></tr>
</table></td></tr>
<tr><td>Функціональна залежність</td><td>За рівнянням руху $x = 5 + t - t^2$ побудувати графік залежності $v_x(t)$, прийнявши $x_0=0$</td></tr>
</table>

Вимірювання та спостереження	Побудувати графік залежності квадрату періоду коливань від довжини математичного маятника
Словесний опис явища, процесу, графік якого пропонується	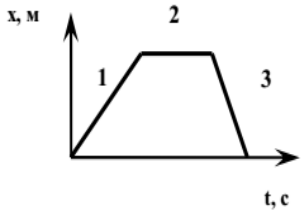 На рисунку представлено графік залежності *x (t)* рухомого тіла. Що характеризує перша, друга і третя ділянки графіка?
Вираження функціональної залежності, представленої графіком, аналітично	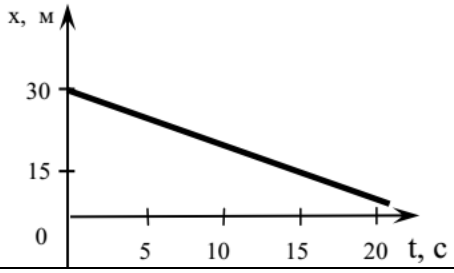 За даним графіком запишіть рівняння руху тіла.
Визначення за графіком невідомих величин	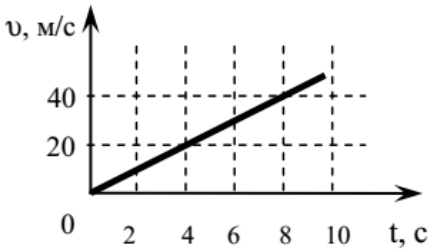 За графіком швидкості руху тіла знайти прискорення, з яким воно рухається.

Графічні задачі дозволяють найбільш наочно та дохідливо виразити функціональні залежності між величинами, що характеризують процеси, які відбуваються в природі і техніці. При цьому студенти удосконалюють мисленнєві операції, розвивають увагу, що, безумовно, сприяє розумінню досліджуваного матеріалу та є його невід'ємною складовою.

Розв'язання графічних задач розвиває всі операції мислення студента: аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, конкретизацію. За вмінням опрацьовувати інформацію у графічному вигляді, розв'язувати різні прямі та зворотні графічні задачі можна судити про рівень розвитку абстрактного та логічного мислення студентів.

Застосування графічного методу при вивченні фізики має плідний вплив на покращення знань студентів, на формування фізичних понять і навичок, на вивчення фізичних залежностей між фізичними величинами та формування експериментальних умінь, а також має велике значення для підготовки

студентів до роботи на виробництві, до читання науково-технічної літератури, подальшому самонавчанню.

Список використаних джерел

1. Величко С.П., Сальник І. В.. Графічний метод дослідження природних явищ у навчанні фізики: навч. посіб. для студ пед. вищих навч. закладів освіти / С. П. Величко, І. В. Сальник. – Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2002. – 167 с.

2. Коваленко К. В. Формування предметної компетентності учнів основної школи у процесі розв’язування фізичних задач графічним методом: автореф. дис. … канд.. пед.. наук: 13.00.02 / К. В. Коваленко. – НПУ імені М.П. Драгоманова. – К.:, 2016. – 22 с.

3. Примаков А.В. Графічний метод розв’язування фізичних задач: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / А. В. Примаков. – К.:, 1997. – 24 с.

4. Сальник І.В. Графічний метод дослідження природних явищ у шкільному курсі фізики: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / І. В. Сальник. – НПУ імені М.П. Драгоманова. – К.:, 2000. – 20 с.

УДК 378

Делембовський Максим Михайлович,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри кібербезпеки та комп'ютерної інженерії
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Пристайло Микола Олексійович,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри будівельних машин
Київського національного університету будівництва і архітектури

ІНТЕГРАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ СТАНДАРТІВ ДЛЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «КІБЕРБЕЗПЕКА ТА ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ»

Інтеграція професійних стандартів у сучасні освітні програми стає важливою складовою підготовки фахівців у сфері «Кібербезпека та захист інформації». Передові технології та постійно зростаючі вимоги до цієї галузі створюють потребу в адаптованих, відповідних стандартах вищої освіти. Дані матеріали спрямовані на розгляд значення та впливу інтеграції професійних стандартів у програми підготовки фахівців з кібербезпеки та захисту інформації, а також на визначення шляхів оптимізації освітнього процесу для відповідності сучасним вимогам ринку праці в цій стратегічно важливій галузі.

З розвитком цифрової економіки та поширенням технологій зберігання та передачі інформації, зростає важливість забезпечення високого рівня кібербезпеки. У світі, де інформація – це ключовий ресурс, освіта у галузі кібербезпеки відіграє ключову роль у підготовці кваліфікованих фахівців, здатних протистояти сучасним викликам [1].

В Україні роль професійних стандартів в спеціальності «Кібербезпека та захист інформації» фактично активізувалася з 2022 року. Станом на сьогодні введено 6 професійних стандартів та 12 стандартів у процесі затвердження.

Роль професійних стандартів. Інтеграція професійних стандартів у навчальні програми стає стратегічно важливою у процесі підготовки фахівців

у сфері кібербезпеки та захисту інформації. Це не лише сприяє узгодженню навчального процесу з потребами ринку праці, а й забезпечує студентам актуальні знання та практичні навички для ефективної роботи в цьому швидкозмінному сегменті індустрії.

Вимоги сучасності та їх відображення у стандартах. Ринок праці у сфері кібербезпеки постійно змінюється: нові загрози, вимоги до технологій та методів захисту інформації з'являються щодня. У цьому контексті, професійні стандарти стають невід'ємною складовою освітніх програм, адаптуючись до найсучасніших практик та технологічних інновацій.

Оптимізація освітнього процесу. Процес інтеграції професійних стандартів у програми навчання вимагає системності та гнучкості. Відповідність змінам у галузі, підвищення якості навчання та вироблення у студентів ключових компетенцій в області кібербезпеки є надзвичайно важливими.

Взаємодія з промисловістю та академічними установами. Співпраця між університетами, дослідницькими центрами та промисловими підприємствами стає основою успішної імплементації професійних стандартів у навчальні програми. Ця взаємодія дозволяє підтримувати актуальність програм, пропонувати студентам практичний досвід та допомагає відповідати на виклики сучасності.

Перспективи розвитку. Стандарти у галузі кібербезпеки постійно розвиваються, відповідаючи новим загрозам та технологічним можливостям. Для досягнення максимальних результатів у підготовці фахівців, необхідна постійна оновлення освітніх програм у відповідності до цих змін.

Однією з основних проблем інтеграції професійних стандартів залишається не актуальні версії освітніх стандартів спеціальності «Кібербезпека та захист інформації». З 2022 року ведуться роботи з актуалізації освітніх стандартів даної спеціальності до вимог ринку та технологій. Надалі залишається питання забезпечення вимог нового стандарту вищої освіти до серії професійних стандартів. З цією ціллю в Україні

проведено семінарів, круглих столів та конференцій, вчасності за підтримки проєкту USAID «Кібербезпека критично важливої інфраструктури України» організовано декілька таких заходів для обміну ідеями та ініціативами, спрямованими на вдосконалення системи кібербезпекової освіти в Україні [2].

Отже, інтеграція професійних стандартів у освітні програми спеціальності «Кібербезпека та захист інформації» є стратегічною складовою формування кваліфікованої кадрової бази для захисту цифрового простору. Це вимагає постійного аналізу, адаптації та удосконалення, спрямованих на забезпечення актуальності та ефективності навчання у цій важливій галузі.

Список використаних джерел

1. Делембовський М.М., Корнійчук Б.В., Аналіз сучасних наукових публікацій за напрямком тематики кібербезпеки іot технологій. *Grail of Science*. 2023. №25. С.203-206.

2. Terenchuk S, Riabchun Y, Delembovskyi M. Identification of entrant's abilities on the basis of Sugeno-type fuzzy inference systems. *Aviation*, 2022, №26.4. С. 176–182.

УДК 340.111.5

Демидова Олена Олександрівна,
доцент кафедри «Організація і управління будівництвом»
Київського національного університету
будівництва та архітектури;
Шатрова Інна Анатоліївна,
доцент кафедри «Організація і управління будівництвом»
Київського національного університету
будівництва та архітектури;
Яцемирська Анна Ігорівна,
здобувач магістратури навчальної групи ПЦБм-22-ОУБ
спеціальність «Будівництво та цивільна інженерія»
Київського національного університету
будівництва та архітектури

АДАПТИВНЕ БУДІВНИЦТВО, ЙОГО ОПТИМІЗАЦІЯ

Адаптивне будівництво – це підхід до проектування та будівництва будівель, який передбачає створення об'єктів, здатних змінювати свою конфігурацію, функції або характеристики відповідно до змінних умов або потреб користувачів. Цей підхід дозволяє будівлям бути більш адаптивними до змінного середовища та потреб людей, підвищувати їхню стійкість та ефективність.[1]

Основні принципи адаптивного будівництва включають:

1. Модульні конструкції.

Модульні конструкції – це підхід до будівництва, який використовує стандартизовані модулі чи блоки для швидкої та ефективної збірки будівельних об'єктів. Вони можуть бути виготовлені на заводах і доставлені на будівельний майданчик, де вони збираються в одну цілісну структуру. Цей підхід дозволяє значно збільшити швидкість будівництва, знизити витрати та полегшити процес планування та дизайну будівлі.

Модульні конструкції зазвичай використовуються у будівництві житлових будинків, офісів, готелів, шкіл, медичних закладів та інших типів споруд.

2. Системи управління.

Системи управління в будівництві включають в себе широкий спектр технологій та процесів, призначених для керування контролю будівельними проектами, будівельними системами та об’єктами. Ці системи спрямовані на покращення продуктивності, безпеки, якості та керуванням будівельними проектами. Вони взаємодіють між собою та забезпечують інтегрований підхід до управління будівельними проектами та об’єктами.[2]

3. Еластичні конструкції.

Відносяться до конструкцій, які можуть змінювати форму, розмір або характеристики відповідно до змінних умов або зовнішніх впливів. Цей підхід спрямований на створення більш гнучких та адаптивних будівельних систем, як можуть пристосуватися до змін у навколишньому середовищі або потреб користувачів.

4. Ефективне використання простору.

Ефективне використання простору в будівництві – це стратегія, що спрямована на максимальне використання доступного простору для задоволення потреб користувачів та оптимізації функціональності будівлі. Цей підхід важливий для забезпечення контролю та ефективності будівлі, особливо в місцях з обмеженим простором або великою ціною на нерухомість.

5. Системи моніторингу та управління.

Системи моніторингу та управління в будівництві включають в себе комплексні технології та програми, призначені для відстеження та керування різними аспектами будівельного процесу та об'єктом під час будівництва і після його завершення. Ці системи допомагають забезпечити безпеку, ефективність, керованості та якість у будівельних проектах.

6. Ефективність ресурсів.

Ефективність ресурсів в будівництві означає оптимальне використання матеріальних, фінансових та людських ресурсів для досягнення максимальних результатів в процесі будівництва. Цей підхід спрямований на зменшення втрат та витрат, підвищення продуктивності та контрольованості, а також зменшення негативного впливу будівництва на довкілля. [2]

Адаптивне будівництво особливо актуальне у великих містах, де простір дорогоцінний і змінюється з часом. Воно також важливе в умовах зміни клімату, коли будівлі повинні бути готовими адаптуватися до надзвичайних погодних умов. Цей підхід покликаний зробити будівлі більш контрольованими та ефективними, а також зменшити витрати на реконструкцію та модернізацію в майбутньому.[1]

Список використаних джерел

1. Буравченко С.Г. Сценарні методи формування сталої архітектури багатоквартирних житлових будинків Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. збірник / Відпов. ред. В.В. Товбич. – К., КНУБА, 2020. – Вип. 56. – С. 305-322.

2. Гнат Г.О., Соловій Л.С. Питання адаптивності планувальної структури малометражних квартир до перспективних потреб. Сучасні проблеми архітектури та містобудування.: наук.-техн. збірник / К., КНУБА, 2017. Вип. 48. С. 358 - 364.

УДК 378 . 011. 31

Дєніжна Світлана Олександрівна,
кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри психології, педагогіки та соціології
Державного податкового університету

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЄКТНОГО НАВЧАННЯ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розробка внутрішніх систем оцінки якості освіти в університетах ґрунтується на результатах освітніх практик, які включають набуття досвіду створення кейсів, спрямованих на формування self-компетенцій, впровадження моделей гібридного навчання, функціонування механізмів залучення роботодавців, організація проектної діяльності як складових управління якістю освіти. Такі кейси складають електронну методичну базу для використання практик й інструментів розвитку якості вищої освіти.

Створення внутрішньої системи якості освіти пропонується здійснювати за таким алгоритмом: 1) постановка завдань, які передбачається вирішити через внутрішню систему оцінки якості (SWOT-аналіз, самооцінка); 2) визначення оптимального підходу до «архітектоніки» внутрішньої системи якості освіти, наприклад: система Total Quality Management, для якої діє міжнародний стандарт ISO 9000:2000, ESG, European Standards and Guidelines, розроблений Європейською асоціацією з гарантії якості вищої освіти (ENQA); 3) формулювання принципів роботи системи з визначенням кураторів процесу та вимірів успішності діяльності; 4) налагодження діалогу із учасниками освітніх відносин, налаштованих на вирішення виникаючих проблем і покращення системи; 5) вибір інструментів оцінки якості системи; 6) апробація механізмів й інструментів системи якості освіти (моніторинг програм, ухвалення управлінських рішень, зворотній зв'язок); 7) прийняття регламенту, наприклад: локальні акти з правилами щодо виконання проєкту.

Оптимальною умовою підвищення якості вищої освіти є організація проєктної діяльності. У вітчизняних університетах активно ведеться робота зі створення моделей проєктного навчання, рекомендації щодо їх реалізації, аналізуються ризики їх впровадження в освітню практику. Пропонується системний рівень організації наскрізної проєктної діяльності з першого до останнього курсу навчання, створюються портали з використанням цифрових систем для інформаційної підтримки проєктної діяльності в ЗВО. Організація проєктної діяльності здійснюється за нижче поданими моделями.

1. Модель, згідно з якою кейс представляється як модуль наскрізної проєктної діяльності, вбудованої в усі освітні програми. Сам модуль складається із двох частин. Обов'язкова частина другого курсу – дисципліна Основи проєктної діяльності. Акцент у кейсі робиться на системному описі підходу та на описі другого блоку варіативної частини, яка реалізується на старших курсах. Проєктна діяльність інтегрується у освітній процес через варіативну частину на старших курсах та магістратурі в межах проєктно-зорієнтованих дисциплін навчального плану, наприклад: дисципліну «Інструменти проєктної діяльності», навчальну та виробничу практики, курси, що реалізуються за договорами із зовнішніми організаціями, у тому числі через стажування в установах партнерів, а також стартап-проєкти.

2. Модель групової проєктної діяльності ґрунтується на включенні до навчального плану дисципліни «Основи проєктної діяльності» з першого по третій семестри. У першому семестрі вивчаються засади командної роботи; у другому – здійснюється розробка кейсів за реальними тематиками; у третьому – створюються більш тривалі групові проєкти з участю наставників. На старших курсах розробляються інтегровані проєкти, які можуть реалізовуватися як у межах одного факультету, так і між факультетами. Найбільш успішні проєкти продовжують реалізацію на базі бізнес-інкубатора.

3. Модель, заснована на включенні до навчальних планів проєктного модуля, який охоплює весь період навчання. У кожному семестрі він представлений конкретною дисципліною. Специфікою моделі є те, що для

реалізації проєктної діяльності створюється навчально-наукова лабораторія, яка сприяє успішності цієї діяльності на початковому етапі реалізації. На третьому та четвертому курсах проєктна діяльність здобувачів відбувається у межах дослідницької роботи випускаючої кафедри згідно зі спеціальністю.

4. Модель, що передбачає здійснення проєктної діяльності як складової освітнього процесу, в якому дисципліни-проєкти реалізується у формі практичної підготовки на базі замовника проєкту. Постачальниками проєктних заявок виступають як профільні організації, так і університетський проєктний відділ, до якого входять представники університету та ринку праці.

5. Модель, що включає впровадження профільних проєктних дисциплін із залученням здобувачів у команди проєктів, які здійснюються науково-педагогічними працівниками за темами університету. Передбачається вивчення онлайн-курсів, наприклад, «Основи проєктного менеджменту».

6. Модель, яка побудована на основі включення до навчальних планів переліку дисциплін, розподілених по всьому періоду навчання та організації роботи здобувачів у міждисциплінарних командах. Організація проєктної діяльності здійснюється у чотири етапи: на першому етапі відбувається генерація ідей та ведеться навчання на вже існуючих конкретних кейсах; на другому – підключаються замовники проєктів з боку освітньої організації; на третьому - здобувачі допускаються до розробки проєктів замовників; на четвертому – здобувач обирає тематику для свого проєкту з кількох джерел від замовників або освітньої організації, а також може розробити проєкт самостійно. Особливістю даної моделі є створенння структурного підрозділув - Школи проєктного навчання. Проєктна діяльність інтегрується в освітній процес через варіативну частину на старших курсах і в магістратурі в межах проєктно-зорієнтованих дисциплін, навчальної та виробничої практики та спецкурсів, які реалізуються за договорами із зовнішніми організаціями, у тому числі через стажування у партнерів і стартап-проєкти.

Найбільш поширеним варіантом є впровадження окремих елементів проєктної діяльності в освітніх практиках. Для прикладу: зміст дисциплін,

онлайн-курсів, програм підвищення кваліфікації з проєктного управління; розгортання ІТ-платформи проєктної діяльності для організації конкурсів; залучення представників сектору економіки; створення спеціалізованих підрозділів; розробка локальної бази щодо організації освітнього процесу із включенням проєктної діяльності; проведення у межах проєктного модуля інтерактивних занять і тренінгів; функціонування механізмів зворотного зв'язку від учасників проєкту; формування індивідуальних освітніх траєкторій на основі освітнього запиту на виконання проєктів.

Наразі проєктне навчання шукає зовнішніх замовників і партнерів зі змістовними запитами. Зміст спільної діяльності включає: розробку дослідницьких програм, організацію та проведення досліджень, аналіз бази даних; створення експертно-консультаційного та освітнього супроводу; формування електронної методичної бази з новими кейсами та кейсотекою; мережеві заходи - конференції, експертні панелі, майстер-класи, демонстраційні формати. Звідси важливим аспектом досягнення успішності проєктної діяльності виступає відношення зі стейкхолдерами та роботодавцями. До форм взаємодії входять: спільне формулювання вимог до компетенцій випускників; включення роботодавців до програми навчання; підвищення кваліфікації викладачів з урахуванням підприємства; участь стейкхолдерів в управлінні програмою; моніторинг компетенцій випускників відповідно до вимог ринку праці; фінансова підтримка здобувачів; ресурсна підтримка стейкхолдерів і використання їх матеріальної бази; спільні проєкти та організаційні структури; документальне оформлення партнерства.

Комунікативна взаємодія з сектором економіки, роботодавцями та стейкхолдерами виходить на новий рівень, зокрема: здійснюється аналіз кейсів, вирішуються проблеми, пов’язані із імпортозаміщенням. Відтак критеріями відбору кейсів є: взаємодія з стейкхолдерами - партнерамми ІТ-сектору, з місцевими органами влади, партнерство з фондами; організаційні та фінансові моделі співробітництва; доказовість ефективності кейсів, підтверджена практикою. Індикаторами ефективності проєктної діяльності

виступають: підвищення якості освіти; задоволеність стейкхолдерів; індикатор соціальної капіталізації; фінансові показники.

Для оцінки замовленого проєкту університети залучають роботодавця. У зв'язку з цим оцінка якості та результату реалізації проєкту може бути внутрішньою (здійснюватися університетом) та зовнішньою (оцінюватись замовником або інвестором). Тому в проєктній діяльності, що реалізується в освітньому процесі, є два результати: 1) «продуктовий результат», оцінку якого має провести замовник проєкту; 2) освітній результат, оскільки перед дисципліною, що містить проектну діяльність та перед діяльністю всередині освітньої програми завжди ставиться завдання щодо формування компетенцій. Крім того, наставники та здобувачі здійснюють самооцінку проєктної діяльності, необхідну для підсумкових висновків про освітній продукт.

Ефективність реалізації проєктної діяльності полягає у встановленні системи комунікативної взаємодії із замовниками та зацікавленими сторонами, яка стимулює ЗВО до цієї роботи; створенні додаткових інструментів для формування індивідуальних освітніх траєкторій; виникненні додаткових можливостей для самореалізації здобувачів.

Список використаних джерел

1. Основи педагогіки та інноваційні технології у вищій школі : Навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня доктора філософії (PhD) за третім (освітньо-науковим) рівнем у галузі знань «Охорона здоров'я / уклад. Л. І. Васецька. 2-е вид., доповн. і перероб. Запоріжжя: ЗДМФУ, 2023. 145 с. URL: http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/18867/1/.

2. Вознюк О., Дубасенюк О. Перспективні напрямки підготовки майбутніх вчителів до інноваційної педагогічної діяльності // *Нові технології навчання: збірник наукових праць/ ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»*. К., 2020. Вип. 93. 184 с. С. 50-57. URL: http://eprints.zu.edu.ua/32823/

3. Інноваційні освітні технології : навчально-методичний посібник / упорядник Л.М. Прокопів. Івано-Франківськ, 2020. 172 с. URL: http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/2647/1/

УДК 159.923(075.8)

Заушнікова Марина Юріївна,
кандидат психологічних наук, доцент кафедри
психології, педагогіки та суспільних наук
*Державного податкового університету**;***
Єгорова Анастасія Сергіївна,
здобувач вищої освіти навчальної групи ПСБз 22-1
Державного податкового університету,

ПОНЯТТЯ КРИЗА ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Криза – це стан, який характеризується відчуттям нестабільності, невизначеності та стресу. Криза може бути викликана різними факторами, такими як: особисті, сімейні, професійні чи соціальні. Криза може призвести до різних психологічних проблем, таких як тривога, депресія, страх, апатія та зміни в поведінці. Відповідно постає необхідність надання соціально-психологічного захисту і психологічної допомоги як окремим людям, так і цілим соціальним групам в кризових ситуаціїях, а також здійснення психолого-педагогічного супроводу кризових періодів розвитку дітей.

Теорією та практикою даної психологічної проблеми займається психологія кризи. Психологія кризи – це галузь психології, яка вивчає кризові стани та їх вплив на психіку людини. Вона розробляє методи профілактики та допомоги людям, які переживають кризу.

На сьогодні не існує єдиного підходу до визначення поняття «криза». Криза може бути визначена як стан, який характеризується наступними ознаками [2, с. 34]:

- відчуття нестабільності, невизначеності та стресу;
- порушення нормального функціонування;
- зміна в уявленнях про себе та світ.

Криза може бути викликана різними факторами, такими як:

–Особисті зміни, такі як смерть близької людини, втрата роботи, втрата здоров'я;

–Сімейні зміни, такі як розлучення, народження дитини, смерть члена сім'ї;

–Професійні зміни, такі як звільнення з роботи, зміна місця роботи, втрата клієнтів;

–Соціальні зміни, такі як природні катаклізми, політичні кризи, економічні кризи.

Криза в психології – це етап розвитку особистості, коли з'являються нові потреби, але поки немає шляхів їх задоволення.

Криза може призвести до різних психологічних проблем, таких як:

- тривога;
- депресія;
- страх;
- апатія;
- зміни в поведінці.

Тривога – це відчуття неспокою, напруженості та страху. Вона може бути викликана різними факторами, такими як невідомість, загроза та зміна. Тривога може призвести до таких проблем, як порушення сну, проблеми з концентрацією уваги, апатія та соціальна ізоляція [4].

Депресія – це стан, який характеризується відчуттям смутку, безпорадності та відсутності інтересу до життя. Вона може призвести до таких проблем, як порушення сну, проблеми з апетит, втрата інтересу до улюблених справ, апатія та виникнення суїцидальних думок.

Страх – це реакція на реальну або уявну загрозу. Він може бути викликаний різними факторами, такими як хвороба, смерть, насильство тощо. Страх може призвести до таких проблем, як порушення сну, проблеми з концентрацією уваги, апатія та соціальна ізоляція.

Апатія – це стан, який характеризується відсутністю інтересу до життя, емоцій та активності. Вона може призвести до таких проблем, як порушення

сну, проблеми з апетит, втрата інтересу до улюблених справ, соціальна ізоляція.

Під час кризи людина перебуває у певному стані та у неї відбуваються зміни у поведінці. Зміни в поведінці можуть проявлятися в різних формах, таких як [3, с. 116]:

- збільшення або зменшення активності;
- зміни в харчуванні;
- зміни в спілкуванні з іншими людьми;
- зміни в сексуальній поведінці.

Кризові стани можуть бути дуже важкими для людини. Вони можуть призвести до різних психологічних проблем, які можуть ускладнити життя людини. Тому важливо людям, що переживають кризи необхідна кваліфікована психологічна допомога (кризове консультування, психотерапія тощо). Консультування та терапія в кризових станах можуть проводитися як індивідуально, так і з групою.

Консультування та терапія спрямовані на допомогу та психологічну підтримку людей в кризових станах. Їх головне завдання – це допомогти людям [1, с. 226]:

- зрозуміти, що відбувається з ними;
- впоратися з емоційними реакціями;
- розробити шляхи адаптації.

Висновки. Криза – це стан, який може призвести до різних психологічних проблем. Важливо отримати професійну психологічну допомогу, якщо людина переживаєте кризу. Консультування та терапія в кризових станах можуть допомогти людям упоратися із кризою та її наслідками. На думку психологів, наслідки криз можуть бути різними, як негативними, так і позитивними. Криза постає водночас і як загроза для особистості, і як можливість для зростання. Загалом криза – це складний феномен індивідуального життя людини, який має особливості.

Список використаних джерел

1. Життєві кризи особистості : у 2 ч. : наук.-метод. посіб. / керівники авт.кол. і наук. ред.: Л. В. Сохань, І. Г. Єрмаков ; ред. В. М. Доній ; Ін-т змісту і методів навчання. Київ. Ч. 1 : Психологія життєвих криз особистості. - 1998. 354 с.

2. Максименко С. Д., Коваль І. А., Максименко К. С., Папуча М. В. Медична психологія підручник. Вінниця: Нова книга. 2008. 520 с.

3. Титаренко Т. М. Життєві кризи: технології консультування : навч. посіб. Ч. 2. Київ : Главник, 2007. 176 с. (*Серія "Психологічний інструментарій"*).

4. Хазратова Н. Психологічні проблеми та особистісні кризи студентського віку. *Особистісні кризи студентського віку*: Зб. Наук.статей /За ред. Т. М. Титаренкою - Луцьк, 2001. С.14.

УДК 378.637

Зінченко Оксана Вікторівна,
викладачка вищої категорії,
Київського фахового коледжу
архітектури, будівництва та управління;
Паламарчук Артем Дмитрович,
студент Київського фахового коледжу
архітектури, будівництва та управління

МОВЛЕННЄВА КУЛЬТУРА ФАХІВЦІВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Усунути деформацію мови, очистити
її від спотворення, повернути нашій мові
справжню народну красу – це справа
честі всіх нас, і старших і молодших,
це природний обов'язок кожного перед
незалежною, вільною Україною.
Олесь Гончар

Неможливе існування України без української мови. Саме мова є основою державності та незалежності, тому відповідно, до статті 10 Конституції України, держава має забезпечувати всебічний розвиток та функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України. Широко відомі висловлювання корифеїв української літератури про те, що потрібно піклуватися про збереженість рідної мови та її розвиток. Особливо це гостро відчувається у нелегкий час загрози суверенітету нашої країни.

Спілкування за допомогою мови – це діяльність людини, під час якої відбувається цілеспрямований процес інформаційного обміну. Оскільки, мова є основним засобом комунікації, то саме мовленнєва культура є відображенням настроїв суспільства або ж окремих соціальних та фахових прошарків населення. Отже, під час спілкування найперше враховуються особливості мовного етикету. В залежності від тематики спілкування та саме комунікативного процесу формуються чинники мовного етикету [1]. До

основних чинників можна віднести: обставини процесу спілкування (звернення через засоби масової інформації, нарада, виступ, ділова розмова, буденна розмова, робоча розмова фахівців, тощо); соціальний, фаховий та віковий статус суб'єктів спілкування; вплив іноземних мов (іноземні запозичення, формування «суржику»); культурні та мовні відмінності етнічних та регіональних груп населення.

З огляду на це перед закладами освіти постають питання розвитку мовних знань та розширення мовленнєвих навичок учнів та студентів [2]. Оскільки, мовні компетенції є запорукою успіху майбутніх фахівців як у професійному, так і в соціальному середовищі, то розширення словникового запасу, формування навичок комунікації та розвиток мовленнєвої культури постає на ранніх етапах розвитку фахівців будь-яких галузей, зокрема будівельної. Формування комунікативної культури серед студентів варто безпосередньо пов'язувати як з навчально-виховним процесом, так і з дозвіллям.

Тому, під час навчання фахівців-будівельників гостро постає питання розвитку умінь та навичок мовної комунікації з використанням широкого словникового запасу. Відомий мовознавець Л. Блумфільд відзначає, що: «Володіння мовою – це не питання знань. Володіння мовою – це питання практики» [1]. Під цим варто розуміти, що мова і мовленнєва культура не є теоретичними вміннями, а є практичним засобом комунікації та практичним засобом фахового професіоналізму.

Для осіб різних фахових груп притаманні різні мовленнєві та функціонально-комунікативні стилі. Під мовним стилем розуміють усвідомлену суспільством підсистему в системі загальнонародної мови, що закріплена за тими чи іншими ситуаціями спілкування, яка історично склалася й характеризується набором засобів вираження і певним принципом їхнього відбору. Опираючись на визначення мовного стилю, можна визначити стилі спілкування, які застосовуються будівельниками. При написанні ділової документації використовується офіційно-діловий та науковий стиль [3]. При

спілкуванні різних спеціалістів будівельної галузі, найчастіше, використовується розмовний стиль з наказовими формами.

Найчастіше професійне спілкування працівників будівельної галузі належить до рольової комунікації, учасники якої виступають як носії певних ролей (майстер – замовник, начальник – підлеглий, тощо). При такому спілкуванні людина віддзеркалюється не, лише, як індивідуальна особистість, а також як соціальна одиниця, що виконує певні функції [2…4]. При цьому, учасники комунікативного процесу та їх мовлення повинні відповідати ознакам культурного мовлення.

Виділяють наступні основні вимоги, що визначають ознаки культурного мовлення: нормативність, адекватність, естетичність, полі-функціональність [5]. Нормативність – це дотримання, які є обов'язковими для літературної мови. Адекватність – це точність мовлення, що відповідає діловій ситуації, умовам, засобам спілкування, змісту думок, почуттям і волевиявленням мовця. Естетичність мовлення – це здатність викликати своїм мовленням у слухачів бажані почуття естетичного задоволення та вираження естетичних уподобань мовця засобами мови. Поліфункціональність мовлення – це вміння мовця вдало використовувати мову відповідно до названих вище вимог у всіх сферах матеріально-виробничого і духовно-культурного повсякденного життя [6].

Для досягнення високого рівня культури мовлення необхідно дотримуватися мовленнєво-літературних правил та навичок, основними з яких є: тренування пам'яті; удосконалення навичок логічного мислення; постійний процес пізнання; вміння слухати та вислухати співбесідника та себе; прислухання до мовлення різних вікових, професійних, соціальних груп населення; читання творів різних жанрів та стилів, засвоєння та знання лексичних, граматичних, орфоепічних норм літературної мови [4…6].

Говорячи в цілому про структуру мови працівника будівельної галузі, зазначимо, що найбільш поширеними в професійному мовленні є іменники. Особливо широко використовуються назви та терміни іншомовного

походження, які означають елементи будівель чи споруд, конкретні предмети, геометричні фігури та спотворені форми іноземного слова на український лад.

В зв'язку з цим, важливими ознаками культури мовлення фахівця є дотримання мовних норм вимови, наголосу, слововживання й побудови висловів, точність, ясність, чистота, логічна стрункість, багатство і доречність мовлення. При професійному, а також побутовому спілкуванні необхідно уникати вульгаризмів, архаїзмів, слів-паразитів, зайвих іншомовних слів.

На завершення хочеться відзначити, що мовленнєва культура майбутніх фахівців у будівництві передбачає сукупність знань, умінь, навичок, що відповідають усталеним мовним та культурним нормам. Такі знання і навички забезпечують просту та емоційно-легку побудову мовленнєвих виразів та діалогів професійного і ділового спрямування. Уміння користуватися широким словниковим запасом та дотримання мовленнєвої культури дозволить підняти свій культурний авторитет перед співрозмовниками та оточуючими.

Список використаних джерел

1. Рощина Ю. М. Мовна підготовка фахівців будівельної галузі. Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури, 2018, № 5 (245-246). С. 118…122.

2. Руденко Л. А. Формування комунікативної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування у професійно-технічних навчальних закладах: монографія. Львів : Піраміда, 2015. – 343 с.

3. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : Підручник. - 2-ге вид. – Київ, Алерта, 2011. – 696 с.

4. Професійна культура: сутність, фахові особливості, розвиток : колективна монографія / кол. авт. ; відп. ред. Г. Є. Улунова. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2016. – 300 с.

5. Токарєва О. В. Формування мовленнєвої культури майбутніх фахівців морської галузі: теоретичний аспект. «Young Scientist». Педагогічі науки. No 3 (55). March, 2018. С. 132…137.

6. Мацько Л. Культура мови / Л. Мацько // Початкова школа. – 1996. – No 3. – 37 с.

УДК 004.032.6:378:811.161.2

Зінченко Оксана Вікторівна,
викладачка вищої категорії
Київського фахового коледжу
архітектури, будівництва та управління;
Шевченко Світлана Василівна,
викладачка вищої категорії,
Київського фахового коледжу
архітектури, будівництва та управління

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Першочерговим завданням освітньої галузі на сучасному етапі є розвиток у здобувачів освіти вміння аналізувати, систематизувати, узагальнювати і в першу чергу - здобувати знання з різних джерел інформації. Реалізувати це завдання на заняттях з української мови допоможе використання інтерактивних методів навчання.

Проаналізувавши дослідження в галузі педагогіки та методики викладання дисциплін робимо висновок, що науковці О. Пометун, І.Дичківська, М.Скрипник Ф. Бацевич, Р. Балан, О. Вербило, О. Горошкіна, М. Олійник, О.Пєхота, Л. Пироженко, Л. Скуратівський в публікаціях визначили форми і методику застосування переважної більшості інтерактивних форм навчання [3]

Суть інтерактивного навчання полягає в організації процесу здобуття знань в активній взаємодії всіх учасників. Можемо визначити це як навчання у співпраці, групове навчання, де і студент коледжу, і викладач є

рівноправними учасниками, вміють аналізувати свою роботу, систематизувати знання та усвідомлюють їхнє значення.

Організовуючи інтерактивне навчання, моделюємо життєві ситуації, вирішуємо спільно проблеми під час аналізу відповідної ситуації та обставин. Це ефективно формує комплекс вмінь і навичок, сприяє виробленню цінностей, створює на заняттях атмосферу співробітництва .

Інтерактивні методи навчання сприяють розвитку творчих здібностей студентів, формують соціально адаптовану та освічену особистість. Тому вважаємо головним завданням заняття створити передумови та розвивати творчий потенціал кожного здобувача освіти, реалізовуючи індивідуальні здібності та інтереси.

Поділяємо думку науковця К.О. Баханова про те, що сучасне навчання повинне сприяти самовдосконаленню, самореалізації творчої особистості. Для цього потрібно створити комфортні умови для кожного учасника навчального процесу. Такі умови дозволять відчути особисту інтелектуальну спроможність та успішність, налаштовуватимуть здобувачів освіти на творчу діяльність, розвиватимуть природні задатки, задовольнятимуть прагнення до самореалізації. Це буде ефективним способом комплексного розвитку особистості, формуватиме її творчий потенціал. У такій моделі навчання головне місце науковці відводиться інтерактивним методам навчання[1].

Використовуємо роботу в парах або трійках як ефективний метод навчання студентів у малих групах. Робота в парах або трійках – це усне, письмове або практичне виконання навчальних завдань здобувачами освіти в умовах синхронної роботи. Цей метод розвиває навички спілкування, критичного мислення, вміння вести дискусію та переконувати. Виконання роботи в парах або трійках дозволяє проводити обговорення, обмінюватись думками, підводити підсумки чи виділяти різні думки.

Цей метод роботи сприяє пошуку вирішення проблемних ситуацій, розвиває навички співпраці та спілкування. Ефективними будуть при

використанні цього методу прийоми пошуку інформації, синтезу думок, визначення кола ідей, діалогу та ін.

Отже, інтерактивні методи повинні використовуватись у сучасному навчальному процесі, оскільки сприяють формуванню власного світобачення, розвивають вміння пояснювати, вмотивовувати, аргументувати свою точку зору.

Список використаних джерел

1. Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів / С. Г. Крамаренко // Відкритий урок. – 2002. – № 5-6. – С. 7-11.

2. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Науково-методичний посібник / О.І.Пометун, Л.В.Пироженко. За ред. О.І. Пометун. – К.: Видавництво «А.С.К.», 2004. – 192с.

3. Щербина В.І., Волкова О.В., Романенко О.В. Інтерактивні технології на уроках української мови та літератури / В.І. Щербина, О.В. Волкова, О.В. Романенко. Х. : Вид. група «Основа», 2005. 96 с.

УДК 796.01/03

Іваннікова Ганна Василівна,
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри фізичного виховання і спорту
Київського національного університету будівництва та архітектури

РОЛЬ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ У РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ СПОРТСМЕНА

Розвиток особистості відбувається протягом усього життя і має на увазі послідовні та поступальні зміни, що відбуваються у свідомості та поведінці людини. Так як особистість - це категорія соціальна, то основними факторами її розвитку будуть умови довкілля та діяльність, до якої включена людина. У процесі участі у діяльності відбувається формування окремих (або цілого

комплексу) рис характеру як професійно необхідних. Пріоритетним напрямом у розвитку особистості сьогодні є концепція формування здорового способу життя, оскільки тільки здорова фізично і психічно особистість здатна ефективно існувати у світі. Здоров'я є основною умовою та запорукою повноцінного та щасливого життя. Участь у спортивних заходах сприяє прищепленню цінностей здорового життя.

Недооцінювання ролі особистісного фактору в системі підготовки спортсменів, відсутність індивідуального підходу до кожного спортсмена, є причиною низької успішності та проблем, що виникають. Психологічний супровід спортсмена спрямований на гармонійний розвиток особистості спортсменів у вибраному виді спорту, зменшення помилкових дій для формування рухових програм [7].

Спорт як із видів діяльності виступає потужним засобом соціального становлення особистості, активного вдосконалення індивідуальних, особистісних якостей, і навіть рухової сфери. У результаті оволодіння спортивної діяльністю відбувається як фізичне вдосконалення, й утворюється своєрідна психологічна основа дій, у якій виражається воля людини, її здатність регулювати свій стан, мотивація і потреби. Завдяки напруженим умовам змагань гартується характер, розвиваються рішучість та ініціативність, здатність здійснювати вчинки без тривалого роздуму та коливань [5]. Успішний спортсмен - це спортсмен, який має необхідну техніко-тактичну підготовку і, що дуже важливо, має необхідний рівень психологічної підготовленості, яка є провідним фактором у досягненні перемоги. Неоціненну допомогу при цьому надає психологічний супровід спортсмена, що становить органічну частину його загальної психологічної підготовки та орієнтоване на знаходження та використання психологічних ресурсів зростання спортивних результатів [6].

Більшість дослідників вважають, що з реалізації психологічного супроводу спортивної діяльності досить організувати допомогу спортсменам у регуляції їх передзмагального емоційного стану. У той же час така

психологічна допомога має характер короткострокового втручання, яке не дає стійкого результату. Важливо систематично та цілеспрямовано проводити роботу з розвитку у спортсменів необхідних особистісних якостей, які створять основу, резерв для проходження можливих труднощів у змаганні, та за необхідності допоможуть самостійно скоригувати негативний стан перед змаганнями та досягти необхідного рівня психологічної готовності. Вплив лише на емоційний ресурс має бути екстреною допомогою [5].

Психологічний супровід – це сукупність заходів для підвищення ефективності всіх видів підготовки спортсмена та, насамперед, забезпечення психічної готовності до виступу, створення передумов до тривалої спортивної кар'єри та стабільної демонстрації високих результатів. Тільки глибокий аналіз особливостей спортивного тренування та механізмів впливу на психіку, вибір адекватних форм та засобів підготовки, взаємодія всіх учасників тренувального процесу дозволить максимально повно реалізувати потенціал спортсмена та зберегти високий рівень змагальних досягнень [2].

Система психологічного супроводу спортсменів повинна включати в себе: психопрофилактику (спрямовану на запобігання психологічної дезадаптації); психокорекцию (усунення негативних тенденцій в психологічній адаптації спортсменів) [1].

У вузькому розумінні психологічне забезпечення та супровід підготовки спортсменів – це цілеспрямована діяльність спортивного психолога (або відповідна діяльність тренера) зорієнтована на вирішення завдань психологічної підготовки, психологічної реабілітації, а також управління поведінкою та психологічним станом спортсменів в різних умовах тренувальної та змагальної діяльності [3].

Отже, психологічний супровід - системна діяльність психолога спрямована на створення комплексної системи клініко-психологічних, психолого-консультативних і психотерапевтичних умов, що сприяють розвитку знань, умінь і навичок, успішній адаптації, реабілітації, особистісному становленню, нормалізації стосунків з метою успішної

інтеграції та самореалізації особистості. В якості основних характеристик психологічного супроводу виступають його процесуальність, пролонгованість, недирективність, зануреність у реальне повсякденне життя людини, особливі відносини між учасниками цього процесу [8].

Психологічний супровід являє собою цілісну систему, і як будь-яка система, складається з елементів (або компонентів), які одночасно є інваріантними етапами. У супроводі, як у процесі, що розгортається в часі, можна виділити три основних компоненти: діагностика (відстеження), що служить основою для постановки цілей; відбір і застосування методичних засобів; аналіз проміжних і кінцевих результатів, що дає можливість коректувати хід роботи [3].

Психологічний супровід спортивної діяльності у розвитку особистості - це система загальних і приватних технологій психологічної допомоги спортсмену, а також особливостей їх застосування на кожному з етапів спортивної кар'єри, починаючи від початку спортивної спеціалізації і закінчуючи відходом з спорту і переходом до іншої кар'єри [4].

Побудова такої системи, повинно враховувати, з одного боку, психологічні закономірності спортивної кар'єри, а з іншою - весь досвід практичної психолого-педагогічної роботи зі спортсменами, напрацьовані тут прийоми і технології. Психологічні закономірності початку спортивної кар'єри повинні стати відправною точкою в постановці цілей і конкретизації задач психологічного супроводу спортивної кар'єри, у визначенні основних напрямів психологічної допомоги спортсмену [8].

Підготовка кваліфікованих спортсменів у сучасних умовах є достатньо складним та багатоплановим процесом, потребує відповідної організації, застосування новітніх методів та технологій, науково-методичного забезпечення та такого компоненту як психологічний супровід спортивної діяльності. Необхідність психологічного забезпечення та супроводу зумовлена значною кількістю різнобічних психологічних проблем, що

виникають в ході не тільки змагань, але і в тренувальному процесі, та проблем повязаних з різними аспектами підготовки спортсменів.

Список використаних джерел

1. Гогунов Є.М. Психологія фізичного виховання і спорту. Київ, Академія, 2000. - 288 с.

2.Височіна Н.Л. Психологічне забезпечення у системі підготовки спортсменів в олімпійському спорті. Київ: «Центр учбової літератури»; 2017. - 384 с.

3.Гринь О.Р. Психологічне забезпечення та супровід підготовки кваліфікованих спортсменів: навч. посіб. Київ, Олімпійська література; 2015. - 184 с.

4.Келлер В.С. Теоретико-методичні основи підготовки спортсменів / Келлер В.С., Платонов В.М., Українська спортивна Асоціація, 1992. - 269 с.

5.Платонов В.М., Булатова М.М Фізична підготовка спортсмена. К., Олімпійська література, 1995. 320с.

6.Платонов В.Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения : учебник [для тренеров] : в 2 кн. Киев, 2015. - 680 с.

7.Олійник Н.А., Войтенко С.М. Психологічні особливості спортивної діяльності: Монографія. – Вінниця: ВНАУ, 2020. – 240 с.

8.Шамич О.М., Сердюк Л.З., Іваннікова Г.В. Фізична культура і спорт як основа здоров’я і благополуччя особистості. – К.: КНУБА, Талком, 2023. – 130 с.

УДК 796.01

Іваннікова Ганна Василівна,
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри фізичного виховання і спорту
Київського національного університету будівництва та архітектури;
Напісочний Ярослав Вікторович,
здобувач 4 курсу, групи ФВС-20,
Київського національного університету будівництва та архітектури

ЗАСОБИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФУТБОЛІСТІВ У РІЧНОМУ ЦИКЛІ

Досягнення високих спортивних показників залежить від відповідного рівня технічної, тактичної, фізичної та психологічної підготовки спортсменів, остання з них відіграє важливу роль у досягненні спортивних результатів.

Якщо у футболіста рівень розвитку фізичної, технічної і тактичної підготовки однаковий, то перевага буде на боці гравця, у якого психологічний опір кращий. У змаганнях мають брати участь спортсмени з високою психологічною підготовкою. Такий стан характеризується оптимальним рівнем емоційного збудження, якістю мислення, тверезою оцінкою власних можливостей, відсутністю страху перед суперником, бажанням активно вести боротьбу з суперником за кращий результат та за перемогу. Психологічно підготовлений футболіст здатний відповідно керувати своїми діями, відчуттями, проявляючи максимум думки в складних ситуаціях спортивної боротьби, чинити опір впливу зовнішніх і внутрішніх чинників. Недостатній рівень психологічної готовності часто призводить до зниження результатів і до неочікуваних поразок у змаганнях [1].

Психологічна підготовка – це педагогічний процес, результат якої залежить від врахування при його побудові ряду загальних дидактичних принципів: свідомості і активності, систематичності і послідовності, доступності, індивідуальності, всесторонності, повторення і поступовості.

Застосовані в процесі психологічної підготовки ці принципи є основою його раціональної побудови і практичного застосування [3].

Головним завданням психологічної підготовки є формування і закріплення відповідних відносин, що є основою спортивного характеру, які створюються як під впливом внутрішнього впливу з боку тренера, оточуючих спортсмена людей, так і під впливом внутрішньої самоорганізації, тобто в процесі самовиховання спортсмена.

Ціллю психологічної підготовки спортсмена є розвиток психічних якостей, необхідних для досягнення високого рівня спортивного результату, психологічної витривалості і готовності до змагальної діяльності.

Вирішення задач психологічної підготовки здійснюється з допомогою відповідних засобів і методів. Загальними засобами психологічної підготовки спортсмена є: фізичні вправи, засоби техніки і тактики конкретного виду спорту. Спеціальні засоби – психологічні вправи (дії типу конкретного завдання з психологічним напрямком, наприклад на розвиток вольових якостей, на підвищення емоційної витривалості спортсмена та ін.), а також психологічний вплив. Це можуть бути психологічні засоби і прийоми регуляції і саморегуляції [3].

Існує низка методів і прийомів регуляції та саморегуляції загального психічного стану спортсмена під час змагань і передстартового психічного стану: психолого-педагогічні, засновані на впливі слова (переконання, навіювання, раціоналізація та інші); комплексні методи релаксації та мобілізації у формі аутогенного, психом’язового, ідеомоторного тренувань; апаратурні засоби впливу (використання музики, відеозображення, тощо); психофізіологічні впливи: (масаж, довільна регуляція ритму подиху, вплив фармпрепаратами природного походження, мімічні вправи із групи «гімнастики почуттів»). Також розрізняють методи ауто або саморегуляції, з боку самого спортсмена, та гетерорегуляції – з боку тренера та психолога [2].

Причому деякі з них використовують як профілактичні засоби, а деякі й для корекції психічного стану спортсмена перед виходом на старт та під час змагань.

Список використаних джерел

1. Гогунов Є.М. Психологія фізичного виховання і спорту. Київ, Академія, 2000. - 288 с.

2. Коробейніков Г.В. Оцінювання психофізіологічних станів у спорті. Львів : ЛДУФК, 2013. - 312 с.

3. Платонов В.М., Булатова М.М Фізична підготовка спортсмена. К., Олімпійська література, 1995. 320с.

УДК 159.9 : 37

Калениченко Руслан Арсенович,

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти

Київського національного університету будівництва і архітектури;

Бондарук Богдан Юрійович,

здобувач вищої освіти академічної групи ПНБ-22

Київського національного університету будівництва і архітектури

СПЕЦИФІКА КОЖНОГО ЕТАПУ ЗАСВОЄННЯ ЗНАНЬ

Розуміння процесу навчання та його різних етапів є ключовим для ефективної освіти. Навчання - це складний процес, який включає в себе кілька послідовних етапів, кожен із яких має свою специфіку і важливість.

Перший етап - введення в новий матеріал. На цьому етапі учні вперше стикаються з новою інформацією або концепцією. Це може відбутися через лекції, підручники, відео або інші джерела. Специфікою цього етапу є важливість зацікавлення та мотивації учнів, оскільки перший враження від матеріалу може вплинути на подальше навчання. Викладачі повинні надавати доступну та цікаву інформацію, щоб стимулювати інтерес студентів.

Другий етап - усвідомлення та розуміння. На цьому етапі учні намагаються зрозуміти інформацію, яку вони вперше отримали. Це вимагає від них аналізу, роздумів, порівняння зі знаннями, які вони вже мають. Студенти можуть задавати питання та досліджувати тему глибше. Специфікою цього етапу є необхідність підтримки з боку викладача, який повинен надавати пояснення та відповіді на питання.

Третій етап - закріплення та вправи. Після розуміння матеріалу учні повинні закріпити свої знання через виконання вправ, завдань та практичних дій. Це сприяє утвердженню інформації та підвищенню її запам'ятовуваності. Викладачі повинні створити відповідні завдання, які відповідають рівню складності матеріалу та можливостям студентів.

Четвертий етап - застосування знань. Найважливішим етапом є здатність студентів використовувати засвоєні знання в практичних ситуаціях. Це включає в себе розв'язання завдань, застосування концепцій у реальних ситуаціях та вирішення проблем. Важливість цього етапу полягає в тому, що він допомагає переконатися в ефективності навчання та розвиває практичні навички.

Останній етап - оцінка та перевірка. На цьому етапі студенти отримують зворотний зв'язок щодо своїх знань та досягнень. Викладачі проводять оцінку, а студенти самі можуть оцінювати свою роботу. Це сприяє підвищенню якості навчання та вдосконаленню знань.

Загалом, кожний етап засвоєння знань має свою специфіку та важливість у навчальному процесі. Викладачі повинні бути свідомі цих етапів та надавати студентам необхідну підтримку та підготовку для ефективного навчання, та воно повинно бути цільовою та системною діяльністю, яка сприяє розвитку розумових та практичних навичок студентів.

Список використаних джерел

1. Андерсон, Л. В., Кратвол, Д. Р., та Блум, Б. С. (2001). Таксономія для навчання, викладання та оцінювання: перегляд Таксономії освітніх цілей Блума. Видавництво Педагогічна думка.

2. Біггс, Дж., та Танг, Ц. (2011). Викладання для якісного навчання у університеті: що робить студент. Видавництво "МакГроу-Хілл".

3. Віггінс, Г., та МакТайг, Дж. (2005). Розуміння через дизайн. Видавництво ASCD.

4. Меррілл, М. Д. (2002). Перші принципи інструкції. Наукове дослідження та розвиток в освітній технології, 50(3), 43-59.

5. Марцано, Р. Дж. (2007). Мистецтво та наука викладання: всебічна система ефективної інструкції. Видавництво ASCD.

УДК 159.923.2

Калениченко Руслан Арсенович,
кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Дикса Олександр Володимирович,
здобувач вищої освіти групи ПСМ-22-1,
Державного податкового університету

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОДІАГНОСТИЧНОГО ВИВЧЕННЯ САМОРОЗВИТКУ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ РЕФЛЕКСІЇ ФАХІВЦІВ

В сучасній психологічній науці великий акцент ставиться на вивченні та оцінці, як студенти розвивають свою професійну самосвідомість і можливості саморозвитку.

Проведення емпіричного дослідження, метою якого було б вивчити особливості вивчення саморозвитку та професійної рефлексії фахівців можна спробувати здійснити наступним чином.

Спочатку – дослідження саморозвитку майбутніх психологів.

Тест «Готовність до саморозвитку» автора В. Павлова можна використовувати метою дослідження готовності до саморозвитку майбутніх психологів. Він досить цілісно дав змогу робити висновки щодо рівня допитливості майбутніх психологів, їх амбітності, віри в себе, готовності

змінюватись, пізнавати себе, точніше формувати та розвивати власні якості та особистість у цілому. Саме через поєднання готовності пізнавати себе та готовності до самовдосконалення ми мали змогу визначити наскільки майбутні психологи здатні до подальшого саморозвитку [1].

За допомогою методики «Діагностика рівня саморозвитку» (авт. Л. Бережнова) існує перспектива дослідити прагнення майбутніх психологів до саморозвитку. Методика дає можливість діагностувати рівень стремління студентів до саморозвитку, самооцінку власних якостей, які сприяють саморозвитку, здійснити оцінку можливості реалізації себе в професійній діяльності [2].

Метод експертних оцінок можна використовувати з метою визначення рівня професійних знань майбутніх психологів, на якому рівні досліджувані володіють загальнопсихологічними та спеціальними психологічними знаннями. Зазначений метод дозволяє з'ясувати наскільки сформовані у студентів система знань, відомостей і фактів із психології, «психологічний світогляд»; навички і вміння практичної роботи, рівень володіння набором технік, технологій та професійних дій [3].

Наступним кроком може бути вивчення професійних якостей студентів за допомогою теста-опитувальника «Діагностика соціально-комунікативної компетенції» (авт. С. Нужнова). Виокремлюються найбільш актуальні для експерименту професійно важливі якості, а саме: комунікативні, емпатія і толерантність, для цього використовується. Метою опитувальника є оцінка рівня вияву комунікативних якостей та толерантності. Показники, отримані в результаті проведення зазначеного тесту-опитувальника можуть допомогти оцінити пластичність, гнучкість у спілкуванні та схильність студентів до взаємодії з людьми, їхню здатність дослухатись до думки інших, з повагою та розумінням ставитись до їх поглядів і звичок.

Для визначення рівня емпатії використовується методика «Діагностика рівня емпатії» (авт. І. Юсупов) [4]. Метою є дослідження здатності майбутніх психологів ставити себе на місце інших людей, проявляти емоційну чуйність

до їх переживань. За допомогою цієї методики існує можливість з'ясувати загальний рівень емпатійності студентів, наскільки вони чутливі до потреб і проблем оточуючих, душевні, товариські та здатні до співпереживання.

На початковому етапі дослідження з метою діагностики мотивації до майбутньої професії можна застосувати методику «Мотивація професійної діяльності» (авт. К. Замфір, модиф., адапт. А. Реан) [5]. Мета зазначеної методики спрямована на виявлення мотивації професійної діяльності. Вона дає нам можливість визначити, які мотиви (внутрішні чи зовнішні) переважають у майбутніх психологів. Якщо для особистості значуща саме професійна діяльність, то це свідчить про переважання внутрішніх мотивів. У разі прагнення людини до задоволення таких потреб як висока заробітна плата, соціальний престиж тощо, то домінують зовнішні мотиви.

Спираючись на отримані результати маємо можливість визначили мотиваційні комплекси притаманні досліджуваним, вони презентуються співвідношенням між собою трьох видів мотивації – внутрішньої, зовнішньої позитивної та зовнішньої негативної.

Список використаних джерел

1. Павлов В. Готовність до саморозвитку [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://brunner.kgu.edu.ua/index.php/cv/417-pavlov].

2. Бережнова Л. Методика «Діагностика рівня саморозвитку» [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://stud.com.ua/17571/psihologiya/diagnostika_rivnya_samorozvitku_profesiyno_pedagogichnoyi_diyalnosti_berezhnova.

3. Галян І.М. Психодіагностика: навч. посіб. І.М. Галян. – 2-ге вид., стереотип. – К. : Академвидав, 2011. – 464 с.

4. Методика «Діагностика рівня емпатії» (І. М. Юсупов) [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://stud.com.ua/112592/pedagogika/metodika_diagnostika_rivnya_empatiyi_yusupov

5. Мотивація професійної діяльності (методика К. Замір в модифікації А. Реана) [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://studfile.net/preview/10038528/page:15/.

УДК 796.011.3:316.61–057.87

Калениченко Руслан Арсенович,
кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Єрмоленко Руслан Миколайович,
магістрант групи ФСМ-51м
Київського національного університету будівництва і архітектури

ОСОБЛИВОСТІ ОПТИМІЗАЦІЇ РОЗУМОВОЇ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ СТУДЕНТА В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Працездатність – здатність людини виконувати певну роботу, яка визначається рівнем її фізичних і психофізіологічних можливостей, а також станом здоров'я і професійною підготовленістю [1].

Працездатність залежить від таких чинників: спадковості, віку, здоров'я,типу добового біоритму, мотивації (і установки) і втоми.

Розумова працездатність залежить від добового, тижневого й річного біоритму. У динаміці дня працездатність не є постійною, а змінюється відповідно до особливостей добового біоритму: у представників уранішнього типу найбільш висока в уранішні години і в першій половині дня, вечірнього – у другій половині дня, денного – у середині дня з двома піками (10-12 годин і 14-16 годин). Проте вплив звичного режиму діяльності протягом тривалого часу може нівелювати ці відмінності.

У школі, а потім у ВНЗ режим занять тих, хто навчається, побудований відповідно до біоритму більшості (аритміків). У зв'язку з цим, зміна розумової працездатності студентів в динаміці дня підпорядковується загальній

закономірності: на початку і в кінці дня понижена, а в середині – досягає максимуму.

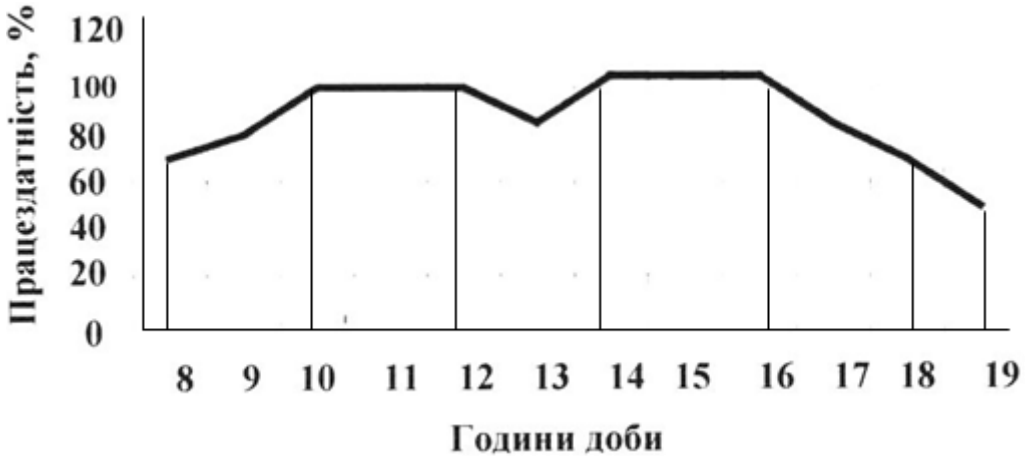

Рис. Денна динаміка рівня працездатності

Зміни працездатності в динаміці дня проходять декілька періодів. Перший період називаються передстартовим (термін „передстартовий” запозичений із фізкультури). Йде про зміну працездатності безпосередньо перед початком роботи. Тривалість цього періоду невелика, вона дорівнює всього декільком хвилинам. У цей період працездатність підвищується, організм готується до майбутньої діяльності. Підвищення працездатності організму полегшує входження в роботу.

Підготовка до передстартового стану − ранкова гімнастика. Пропріоцепція – це потужна мобілізаційна сила. У студентів старших курсів такий період значно коротший, ніж у молодших.

Початок другого періоду збігається з початком роботи. Цей період називають періодом впрацьовування (термін „впрацьовування” запозичено з фізкультури). Працездатність підвищується, досягаючи оптимальної межі для робочого дня, а закінчення збігається з моментом досягнення максимальної працездатності.

Третій період − це період максимальної працездатності, протягом якого працездатність тримається на максимальному рівні, зазнаючи лише незначних коливань у період між 12 і 14 годинами. Закінчення збігається з початком

прогресивного падіння працездатності. Що довший період, то вище буде продуктивність занять у даний навчальний день.

У четвертий період працездатність прогресивно знижується. З'являється втома, що повільніше знижується працездатність у цей період, то краще це для занять.

П'ятий період починається перед закінченням занять, коли працездатність підвищується. Це так званий „кінцевий стрибок", умовно рефлекторне підвищення працездатності є реакцією на сигнал: „незабаром кінець занять". Підвищення працездатності перед кінцем занять навмисне не в усіх випадках. Фізіологічні механізми підвищення працездатності перед закінченням роботи – умовнорефлекторний і адаптаційно-трофічний [2].

З урахуванням змін у рівні працездатності протягом дня, оптимальна тривалість робочого часу має бути визначена на основі закінчення третього періоду, коли досягається максимальна працездатність. Для подовження цього періоду необхідне тренування у розумовій діяльності. Ефективність такого тренування в будь-якій справі вимагає певного рівня втомлення, яке сприяє розвитку організму. Це має надзвичайну вагу для оптимізації тренування.

Тижнева динаміка працездатності також має свої особливості: понеділок характеризується невисокою працездатністю; вівторок і середа – дні максимальної працездатності; у четвер працездатність знижується; у п'ятницю – стає ще нижчою; у суботу її зниження триває, а інколи фіксують деяке підвищення („кінцевий порив") [3].

Одним із важливих чинників, що зумовлюють працездатність, є втома. Втома – це нормальний і необхідний стан, що виникає під час трудової діяльності. Виникає запитання чи потрібно його уникати, якщо він знижує працездатність. Грамотний підхід до розв'язання цієї проблеми полягає в тому, аби не уникати втоми, а шляхом раціональної організації занять, повноцінного відпочинку і тренувань віддалити її в часі й зберегти оптимальну працездатність на довгий час.

Небезпечною для здоров’я є перевтома і хронічна втома, перша з яких межує з нормою, а друга – із патологією (хворобою). Хронічна втома – це сильний стрес для організму.

Стан постійного збудження, перебування на межі нервового зриву не дає змоги концентруватися, неминуче погіршується увага і пам’ять, наростають недовірливість, пригнічені відчуття, депресія.

Для студентів важливим є запобігання перевтомі, хронічній втом і невротичним станам шляхом організації здорового способу життя з акцентом на створенні і дотримувані раціонального режиму навчальної діяльності [2].

Попередження перевтоми студентів – це взаємодія студентів і викладачів, здійснюване в межах їх компетенцій, по виявленню причин і умов, що сприяють настанню перевтоми, вживання заходів до усунення даних причин і умов, щодо запобігання (недопущення) перевтоми в ході виконання студентами освітньої діяльності [4].

Список використаних джерел

1. Працездатність та здоров'я людини: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. П. Пістун, М. К. Хобзей, Г. В. Сілін ; за ред. І. П. Пістуна ; М-во освіти і науки України, Наук.-метод. центр вищ. освіти, Нац. ун-т «Львів. політехніка», Укр. акад. друкарства. — Л. : Афіша, 2003. — 280 с..

2. О.Е. Меньших, Ю.О.Петренко, В.Д.Ярова. Основи психогігієни молодої людини: навчально-методичний посібник. – Черкаси, 2010. – 76 с.

3. Динаміка працездатності і характеристика її фаз [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://buklib.net/books/25101

4. Попередження перевтоми студентів в освітньому процесі. [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://studhosp.city.kharkiv.ua/poperedzhennya-perevtomy-studentiv-v-o/

УДК 159.922.8

Калениченко Руслан Арсенович,
кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Кондратюк Вікторія Миколаївна,
здобувач вищої освіти групи ПСМз-22-2,
Державного податкового університету

РЕФЛЕКСІЯ ЯК МЕХАНІЗМ САМОРОЗВИТКУ

Рефлексія – широко досліджується у різних сферах психології, як в міжнародній, так і в українській науці, оскільки вона має важливе значення для сучасної людини. Цей процес дозволяє перебудувати свідомість, відмовлятися від усталених стереотипів мислення й поведінки, сприяє розвитку активного, творчого ставлення до себе, власної діяльності та способів її реалізації. Крім того, рефлексія є одним з основних психологічних механізмів, що стимулює і сприяє розвитку професійної діяльності людини.

У сучасних психологічних дослідженнях рефлексія розглядається в декількох аспектах, а саме: - як особливий стан свідомості (Д. Браун, Ф. Василюк, О. Улибіна та ін.); - як важливий механізм самопізнання та саморегуляції (Х. Хекхаузен, І. Кон, В. Столін, В. Слободчиков, Н. Гуткіна); - як принцип існування індивідуальної свідомості та умова розвитку зрілої особистості (К. Роджерс, Б. Зейгарник, А. Холмогорова); - як особлива організація мислення, пов’язана із зародженням нового змісту (В. Давидов, А. Зак, І. Семенов, С. Степанов).

Всі ці аспекти мають свої проекції в різних дослідженнях, що сприяє багатозначному трактуванню терміна «рефлексія». Варто зазначити, що вирізняється актуальністю вивчення рефлексії в контексті побудови вирішення різних мисленнєвих завдань. Одним із вчених, який досліджував зазначений феномен, був Р. Клюве. Він вивчав рефлексію у сфері мислення, зокрема, дослідник ставив акцент на когнітивній активності людини, в межах якої логічна рефлексія виконувала контрольні функції над застосуванням

стратегій вирішення завдань та у процесі регуляції власного мислення. Викликають інтерес і роботи Д. Редфорда, який довів, що метод розмірковування вголос є ефективним під час вирішення проблемних завдань [1].

У результаті аналізу робіт науковців, які займались експериментальним вивченням рефлексії, можна констатувати, що вони розглядали її як властивість людського мислення, але розходились у думках, щодо того, чи є вона єдиним універсальним процесом, за допомогою якого відбувається пізнання зовнішнього та внутрішнього світу, чи це два різних типи рефлексії. Актуальністю вирізняються і дослідження рефлексії в контексті спілкування та спільної діяльності. У багатьох сучасних західно-європейських наукових джерелах рефлексія вивчається як основний механізм міжособистісного пізнання і організації взаємодії в складних, невизначених, конфліктних ситуаціях, а також у процесі навчання людей. Так, М. Аргайл виокремив дві взаємопов'язані функції рефлексії, а саме:

- функцію когнітивного освоєння ситуації взаємодії (формування уявлень про себе, партнера, завдань, які постають під час контактів);
- функцію управління процесом міжособистісної взаємодії.

До того ж, вчений зазначав, що існує два типи рефлексивних уявлень про інших:

- формальні, а точніше синкретичні, які залежать від впливів емоційних факторів, вони базуються на соціально-перцептивних процесах проекції та ідентифікації;
- неформальні, або ж власне рефлексивні уявлення про внутрішній світ партнера, в основі яких лежить процес децентралізації і вони не залежать від емоційного ставлення до інших, а зумовлені змістом та особливостями спільної діяльності [2].

Цікавим аспектом дослідження рефлексії є її вивчення як механізму саморозвитку. За поглядами низки вчених, рефлексія є головною рушійною силою саморозвитку особистості, вона стимулює змінювання власної моделі

поведінки та діяльності відповідно до ситуації, є шляхом до переосмислення власного досвіду, в результаті чого, рефлексія перетворюється на основний механізм її саморозвитку. Особливої уваги варті дослідження рефлексії в сучасній українській психології. Зазначений феномен досить активно вивчається вітчизняними вченими як теоретично, так і експериментально, її аналіз здійснюється в контексті спілкування, наукового пізнання, саморозвитку, самосвідомості

На думку І. Беха, рефлексія є засобом усвідомлення суб'єктом підґрунтя власних дій, це спрямованість мислення на себе, на власні процеси і продукти діяльності. Вченим описані й досліджені такі види рефлексії як регулятивна (внутрішнім об'єктом якої є увага, що визначає зосередженість і спрямованість виховного процесу), визначальна (осмислення суб'єктом свого Я та усвідомлення того, що віддаляє його від досконалості), синтезуюча (узгодження гуманістичних цінностей з Я-духовним), створювальна (розвиток і саморозвиток особистості) [3].

У своїх працях С. Максименко відзначав, що якісний аналіз розвитку рефлексії можна простежити на прикладі опису її вікових змін. В основу якого покладено утворення очікувань рефлексії:

1) аналіз рефлексії торкається окремих вчинків дитини (9-12 років), причому навіть у такій формі вона виявляється лише у незначної кількості дітей.

2) рефлексивний аналіз зачіпає характер дитини, починаючи з 12-13 років. Підліток прагне до аналізу рефлексії через дослідження власного характеру, помічає особливості своєї особистості.

3) аналіз рефлексії відбувається з самопристрастю. У підлітка виникає критичне ставлення до себе, внаслідок чого, ним виявляються власні негативні риси характеру, виникають афектні переживання з цього приводу (13-14 років).

4) аналіз рефлексії торкається характеру людини, особливостей спілкування (15-16 років). При цьому самокритичність відходить на другий

план, ставлення до себе стає спокійним, доброзичливим. Різні складнощі у відносинах пояснюються нерозумінням оточуючих. Глибина та інтенсивність «юнацької» рефлексії залежать від багатьох соціальних (соціальне походження і середовище, рівень освіти), індивідуально-типологічних (ступінь інтраверсії-екстраверсії) та біографічних (умови сімейного виховання, взаємостосунки з однолітками) чинників, співвідношення яких ще недостатньо вивчено [4].

М. Савчин також активно вивчав рефлексію. Вчений вважав, що вона передбачає самоаналіз, дослідження людиною свого внутрішнього світу і поведінки. Її розвиток впливає на становлення людини як учасника соціальної взаємодії. У результаті такого дослідницького процесу людина усвідомлює себе по-іншому, оскільки співвідношення власних почуттів і переживань з почуттями і переживаннями іншої людини, аналіз і розуміння своєї поведінки дозволяє їй побачити ситуацію і себе в ній з іншого боку, що сприяє більш адекватній оцінці власної поведінки [5].

Отже, у вітчизняних дослідженнях рефлексія розглядалась як засіб усвідомлення особистістю причин своїх дій. Її розвиток вивчали через аналіз вікових змін, а також розглядали її вплив на формування особистості у соціальних взаємодіях. Проте в нашій роботі найбільший акцент ставиться на тому, що рефлексія є одним із механізмів особистісного та професійного самовдосконалення.

Список використаних джерел

1. Kluwe, R. Executive decisions and regulation of problem-solving behavior. // Metacognition, Motivationand Understanding / Edited by F. Weinert &R. Kluwe N. J.: Lawrence Erlbaum Associates, 1987. P. 31 – 64.

2. Андрійчук І. П. Психолого-педагогічна система гармонізації Я-концепції майбутніх практичних психологів // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України. – Київ, 2002. – Том IV. – Ч.3. – С.14-20.

3. Бех І.Д. Духовні цінності як надбання особистості / І. Д. Бех // Рідна школа. – 2012. – № 1–2 (985–986). – С. 9–12.

4. Максименко С.Д. Методологічний аналіз прогнозування та внутрішні лінії розвитку особистості / С.Д.Максименко // Наукові записки Інституту психології імені Г.С.Костюка за ред. С.Д.Максименка. – 2011. – Вип. 39. – С. 3–16.

5. Савчин М.В. Вступ до спеціальності: Психолог, практичний психолог / М. В. Савчин, З. С. Гавриш. – Івано-Франківськ: Місто НВ. 2007. – 400 с.

УДК 796. 06

Калениченко Руслан Арсенович,
кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Лисицький Віталій Сергійович,
магістрант академічної групи ФСМ-51м
Київського національного університету будівництва і архітектури

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА – ГОЛОВНИЙ ФАКТОР ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

«Той, хто покинув займатися фізичними вправами часто чахне,
бо сила його органів слабне внаслідок відмови від рухів»
Ібн Сіна

Згідно із сучасними уявленнями, рухова активність – це природний, чинник біопрогресу, що впливає на розвиток організму і забезпечує не лише формування найбільш досконалих механізмів його адаптації до довкілля в процесі тривалого філогенезу, а й оптимізацію його життєдіяльності в онтогенезі. Це зумовлено тим, що в структурі механізму рухової активності в елементарній формі представлений принцип саморегуляції, який відображає сутність загального закону оптимізації, виявляється в прагненні живих систем до досягнення максимального життєво важливого результату з мінімальними енергетичними і пластичними витратами. На рівні цілісного організму

відбувається інтеграція цієї універсальної форми у функціональну систему вищої регуляції адаптаційних механізмів, розшифровану відомим психофізіологом П. К. Анохіним [1].

Новітні наукові дослідження довели, що тривале обмеження рухової активності, яке отримало назву гіподинамії, є небезпечним антифізіологічним фактором, що руйнує організм і призводить до ранньої непрацездатності і старіння. Якщо порушення в зрілому організмі, спричинені гіподинамією, є зворотними, тобто їх можна ліквідовувати за допомогою своєчасного фізичного тренування, то в організмі, який зростає, ушкоджувальний ефект гіподинамії нічим не компенсується.

Поширеність гіподинамії зростає у зв'язку зі збільшенням обсягів офісної роботи та зменшенням рухової активності. Гіподинамія з часом може призводити до порушення функцій організму (опорно-рухового апарату, кровообігу, дихання, травлення), яке сталося через обмеження рухової активності, зниження сили скорочення м'язів. Є синдромом деяких хвороб. Може виникати через розвиток хвороби, яка призводить до гіподинамії.

Гіподинамія є наслідком зміни способу життя в сучасному світі. Іноді називається «хворобою цивілізації». Особливо впливає на серцево-судинну систему: слабшає сила скорочень серця, зменшується працездатність, знижується тонус судин. Негативний вплив виявляється і на обмін речовин та енергії, зменшується кровопостачання тканин. У результаті неповноцінного розщеплювання жирів кров повільно тече по судинах і постачання живильними речовинами, киснем зменшується. Наслідком гіподинамії можуть стати ожиріння і атеросклероз. Основною профілактикою гіподинамії є рух, фізична активність та вправи, здоровий спосіб життя [2].

Поняття фізична культура включає не лише систематичне виконання раціонально складених комплексів вправ, але і хорошу фізичну форму. Фізична культура в першому розумінні є провідним чинником здорового способу життя, а в другому – його наслідком. Більшість людей займається фізичними вправами для того, щоб поліпшити свою форму, підвищити рівень

тренованості. Хороша форма для них − і можливість одягти улюблений одяг, і продуктивна робота, і міцний сон. Кажучи простіше, бути у формі − це бути здатним бадьоро, енергійно і без надмірної втоми виконувати повсякденні завдання, зберігати енергію для активного відпочинку й успішно долати несподівані життєві труднощі.

Окрім здатності долати повсякденну рутину і підтримувати високу продуктивність праці, хороша фізична форма передбачає ефективну роботу нервової системи, серця, легенів, кровоносних судин і м'язів. Тренована людина має багато переваг у різних аспектах життя.

Регулярні фізичні вправи і фізична активність можуть зробити дива із вашим здоров'ям та тілом. Фізична активність допомагає запобігти хворобам серця, діабету, остеопорозу, а також безлічі інших захворювань, і є ключовою умовоюдля схудненнятапідтримки здорової ваги.

Оксана Скиталінська, відомий вітчизняний лікар-дієтолог надає наступну інформацію. Незважаючи на всі ті переваги і для здоров'я, і для хорошого самопочуття, і гарного зовнішнього вигляду, лише майже 1% людей в Україні отримують достатні фізичні навантаження або використовують свій вільний час для фізичної активності.

Далі вона підкреслює наступне:

«Регулярна фізична активність і є тим лікарем, який:

- Підвищує ваші шанси прожити довше і здоровіше життя.

- Допомагає захистити вас від розвитку хвороб серця та судин, високого кров'яного тиску і високого рівня холестерину.

- Допомагає захистити вас від певних форм раку, в тому числі прямої кишки і раку молочної залози.

- Допомагає запобігти діабету 2 типу (колись називали дорослим діабетом), а також його ускладнень (судин, очей).

- Допомагає запобігти підступним втратам кісткової тканини – остеопорозу.

- Покращує координацію рухів, чим знижує ризик падіння у літніх людей.

- Полегшує симптоми депресії і тривоги і покращує настрій.

- Допомагає керувати своєю вагою.

Нещодавні дослідження показали, що регулярна фізична активність поліпшує інтелектуальні функції людини, попереджує їх зниження, що часто трапляється з віком, та знижує ризик інсульту [3].

Видатний вчений Амосов Микола Михайлович був великим прихильником і пропагандистом фізичної культури. Кредо його життя можна висловити короткою фразою: Рух – це здоров'я, а здоров'я це життя! [4].

Список використаних джерел

1. О.Е. Меньших, Ю.О.Петренко, В.Д.Ярова. Основи психогігієни молодої людини: навчально-методичний посібник. – Черкаси, 2010. – 76 с.
2. Гіподинамі́я [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D1%96%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%BC%D1%96%D1%8F
3. Оксана Скиталінська. Здорове життя – це життя з рухом [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://life.pravda.com.ua/health/2013/02/6/120451/
4. Рух – основа життя і здоров'я [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://www.cgz.vn.ua/problematika-gromadskogo-zdorovya/problematika-gromadskogo-zdorovya_497.html

УДК 159.9 : 37

Калениченко Руслан Арсенович,
кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Нечипоренко Катерина Олександрівна,
здобувач вищої освіти академічної групи ПУА-23
Київського національного університету будівництва і архітектури

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У сучасному суспільстві вища освіта є однією з найважливіших складових розвитку та успіху будь-якої країни. В українській системі вищої освіти сьогодні відбуваються перетворення, які пов'язані з постійною адаптацією до умов зовнішнього середовища[1]. Ця галузь зазнає численних змін і викликів, оскільки суспільство постійно трансформується, а технологічний прогрес та економічні зрушення вимагають нових навичок та знань від молодого покоління.

За роки державної незалежності України було проведено низку важливих реформ у системі вищої освіти, спрямованих як на збереження у ній прогресивних традицій минулого, так і досягнення відповідності новим суспільним відносинам і накопичення інноваційного потенціалу для подальшого розвитку[2].

Один із ключових напрямків адаптації відбувається в активному використанні цифрових технологій у навчанні, що включає в себе впровадження онлайн-форматів навчання, використання віртуальних платформ та розробку електронних ресурсів. Це сприяє збільшенню доступності освіти, підвищенню ефективності навчання та підготовки студентів до вимог сучасного інформаційного суспільства.

Сьогодні в Україні, розвиток та функціонування ринку освітніх послуг супроводжується деякими проблемами: зниження конкурентоспроможності системи освіти, недостатня увага держави щодо розвитку ринку освітніх послуг тощо. Одним з інструментів вирішення зазначених проблем та

підвищення конкурентоспроможності навчальних закладів є розвиток комунікаційної політики з використання ефективного маркетингового підходу в управлінні його діяльністю та застосування сучасних цифрових технологій. За рахунок розвитку комунікаційної цифрової політики з використанням інтегрованих маркетингових інструментів досягається успішне просування закладів вищої освіти на ринку освітніх послуг, формування їх іміджу та підвищення конкурентоспроможності[3].

Однак, на шляху до підвищення конкурентоспроможності освітніх закладів необхідно вирішувати і системні питання, такі як програмування відповідно до потреби ринку праці, забезпечення вільного доступу до якісної освіти незалежно від матеріального стану, інтеграція міжнародних стандартів та розвиток дослідницької бази вищих навчальних закладів.

Отже, такий комплексний підхід сприятиме створенню сучасної та конкурентоспроможної системи вищої освіти в Україні, яка здатна відповідати викликам сучасного суспільства та глобальних тенденцій.

Список використаних джерел

1. Григанська С. В. Державне регулювання системи вищої освіти в Україні. – Запоріжжя: 2008. – 3 с.

2. Шевчук І. Б., Шевчук А. В. Освітня аналітика крізь призму війни: виклики та можливості для вищої школи України – URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1420/1367

3. Синиціна Ю., Бекішев А. Актуальні питання вищої освіти – URL: https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/7245/1/23.pdf

УДК 378.147

Калениченко Руслан Арсенович,
кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Никончук Ангеліна Сергіївна,
здобувач вищої освіти навчальної групи ЕПБ-21-1
Державного податкового університету

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Формування особистості є одним із найвидатніших завдань, що постають перед людиною. Існує цілий ряд соціально-економічних факторів, які впливають на формування та визначення особистості. Природа та характеристики цих факторів відрізняються від місця до місця, від однієї групи доходу до іншої групи сімей. Особистість складається з характеристик, якими володіє кожна людина, які визначають її когнітивну, емоційну та явну поведінку. Іншими словами, особистість - це сукупність поведінки індивіда з даною системою тенденцій, що взаємодіє з послідовністю ситуацій.

Сучасне суспільство інформаційних технологій для свого відтворення та подальшого розвитку потребує освіченої та свідомої особистості, творця та носія нових форм суспільного життя. Зміни, які відбуваються в сучасному суспільстві, не можуть не впливати як на саму систему вищої освіти, так і на процес формування особистості.

Загалом, соціально-економічна стабільність і безпека створюють сприятливий контекст для особистісного розвитку і забезпечують важливий елемент психологічного благополуччя. На відміну від ситуацій економічної нестабільності, коли особистість може відчувати стрес та невпевненість у майбутньому. Тому, політичні та економічні зусилля, спрямовані на забезпечення стабільності та безпеки суспільства, можуть мати позитивний вплив на формування та розвиток особистостей.

В умовах війни, дослідження формування особистості та її свідомості набуває ще більше актуальності. У першу чергу, це пов'язано з тим, що під час війни, за таких складних ситуацій, особа може стикатися з серйозними моральними дилемами, коли вона змушені приймати складні рішення, які мають моральні наслідки. Наприклад, вона може зіткнутися з питанням між власною безпекою та допомогою іншим, або між вірністю військовим наказам і своїм особистим етичним переконанням [1]. Також війна призводить до тривалих стресових ситуацій, посттравматичного стресового розладу та інших психологічних наслідків. Ці фактори впливають на моральну свідомість особистості, змінюючи її поведінку та переконання. Дослідження таких змін можуть допомогти виявити вплив війни на формування моральних цінностей та розвиток психологічної резистентності.

На жаль, тема війни це не тема минулого, це тема сьогодення. Російсько-українська війна, яка почалася ще у 2014 році, має значний вплив на формування особистості як в Україні, так і за її межами.

Коронавірус та війна внесли корективи у життя сучасної людини. Це змінило їхні пріоритети та цінності у житті. З 23 по 24 лютого життя поділилося на «до» та «після» [2]. Хтось засинав з думкою, що завтра поїде на роботу, піде на навчання, проведе час з сім'єю тощо. Але сталось так, що всі прокинулись під звуки вибухів та сирен; з тривогою про те, що в Україні розпочалась війна і ти в будь-який момент можеш загинути. З'явився страх за безпеку рідних, за майбутнє країни.

Війна призвела до поширення посттравматичного стресового розладу серед військовослужбовців, цивільних осіб та дітей, які пережили насильство та травми. Це відбулося через травмуючий вплив бойових дій.

Цей конфлікт викликав комплексні зміни в соціальному, економічному, психологічному та політичному вимірах, що вплинули на формування особистості та суспільну динаміку загалом.

Можна сказати, що на сьогодні майже мільйон українських дітей позбавлені дитинства. У свої незначні роки вони отримали тяжкий досвід

війни та її нещадних проявів: обстрілів, поранень, смертей, розрухи та занепаду…[3].

Загалом, війна має серйозний негативний вплив на формування особистостей, особливо коли вона триває тривалий час і супроводжується великими стражданнями та руйнуванням. Важливо враховувати, що вплив війни на формування особистостей є індивідуальним і може бути різним для кожної людини. Наразі в Україні Особистість як ключовий елемент соціального середовища пройшла через важкі випробування. Саме тому, для допомоги тим, хто постраждав від війни, важливо надавати психологічну та психосоціальну підтримку, а також забезпечувати умови для відновлення стабільності та безпеки в суспільстві.

Список використаних джерел

1. PSYCHOLOGY AND PSYCHIATRY. Proceedings of the 11th International Scientific and Practical Conference «Challenges in Science of Nowadays».Washington, USA.

2. Visnyk of the Lviv University. Series Psychological sciences. Special issue. P. 128–136

3. Похілько Д.С. Травматичні фактори війни: вплив на дитячу психіку. Київ. 2022.

УДК 159.9 : 37

Калениченко Руслан Арсенович,
кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Сичов Дмитро Олегович,
здобувач вищої освіти академічної групи ПУА-23
Київського національного університету будівництва і архітектури

МЕТА І ЗАВДАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Вища освіта - це рівень освіти, який надається в університетах, коледжах, технічних і вищих навчальних закладах. Вона включає в себе набір академічних і професійних програм, які призначені для підготовки студентів до виконання різних професійних завдань і ролей у суспільстві. Вища освіта може бути вищою (бакалавр, магістр) і докторською ступенями, і вона зазвичай вимагає певного рівня академічного навчання і дослідницької роботи. Вища освіта спрямована на розвиток критичного мислення, аналітичних навичок, поглибленого знання в конкретних галузях і підготовку студентів до викликів сучасного світу і ринку праці.

Зміни та виклики ,з якими стикається вища освіта на сучасному етапі - Технологічний прогрес: швидкий розвиток технологій і цифрової трансформації призводить до необхідності адаптації освіти до нових реалій. Вища освіта повинна навчати студентів використовувати і розуміти сучасні технології та інформаційні ресурси. Глобалізація: Світ стає більш зв'язаним і відкритим, і це ставить перед вищою освітою завдання готувати студентів до міжнародної співпраці та конкурентоспроможності на світовому ринку праці. Зміни в ринку праці: ринок праці швидко змінюється, і вища освіта повинна відповідати цим змінам, надаючи студентам навички, які відповідають потребам ринку. Різноманітність студентів: сучасна вища освіта має стикатися з різноманітністю студентів, включаючи різницю в вікові, культурі, досвіді і потребах. Це вимагає більш інклюзивного підходу до навчання. Зростаюча

вартість освіти: вартість вищої освіти стає важливим питанням доступності для більшої кількості людей. Знаходження способів зниження фінансового бар'єру для освіти є важливим завданням. Потреба у навичках м'якого навчання: Крім технічних знань, вища освіта повинна надавати студентам навички м'якого навчання, такі як комунікація, співпраця, креативність і розв'язання проблем. Сталі зміни в знаннях: знання швидко застарівають, і вища освіта має сприяти навчанню протягом життя і розвитку навичок адаптації до нового знання.

Мета вищої освіти полягає в досягненні різноманітних цілей, які впливають на індивіда, суспільство та розвиток країни. Основними цілями вищої освіти є підготовка професіоналів: Вища освіта готує студентів до виконання конкретних професійних ролей і завдань. Вона забезпечує студентам знання, навички і компетенції, необхідні для вирішення завдань у вибраних сферах діяльності. Розвиток критичного мислення: Вища освіта сприяє розвитку критичного мислення і аналітичних навичок. Вона навчає студентів підходити до проблем з різних точок зору, аргументувати свої погляди і приймати обґрунтовані рішення. Сприяння культурному розвитку: Вища освіта відкриває перед студентами світ культури, мистецтва, науки та гуманітарних наук. Вона сприяє розвитку культурного розуміння та апрекціації різноманітних аспектів суспільства і світу.

- Підготовка лідерів: Вища освіта надає можливість студентам розвивати лідерські якості і навички. Вона створює умови для формування майбутніх лідерів у різних сферах життя.

- Навчання протягом життя: Вища освіта сприяє навчанню протягом усього життя. Вона стимулює студентів до постійного саморозвитку і оновлення знань і навичок.

- Дослідницька робота та інновації: Вища освіта підтримує наукові дослідження і сприяє створенню нових знань і інновацій у різних галузях.

- Громадянська активність: Вища освіта сприяє формуванню громадянської активності та відповідальності перед суспільством. Вона навчає громадянському обов'язку та участі у громадських справах.

На сучасному етапі розвитку суспільства вища освіта має багато нових і оновлених цілей і завдань. Деякі з основних оновлених мет вищої освіти на сучасному етапі включають:

- Підготовка до змін: однією з головних мет вищої освіти на сучасному етапі є підготовка студентів до постійних змін у суспільстві і ринку праці. Вища освіта має навчати адаптації, самонавчання і розвитку гнучкості.

- Розвиток креативності і інновацій: Вища освіта ставить перед собою завдання розвивати креативність і інноваційні навички серед студентів. Це допомагає створити інтелектуальний капітал для розвитку нових ідей і технологій.

- Глобальний вимір: сучасна вища освіта прагне готувати студентів до роботи в глобальному середовищі. Це включає розвиток міжнародного співробітництва, знання міжнародних культур і мов, а також роботу з міжнародними проблемами.

- Цифрова компетентність: оскільки сучасне суспільство стає все більше цифровим, вища освіта має ставити перед собою завдання розвивати цифрові навички серед студентів.

- Соціальна відповідальність: Вища освіта сприяє формуванню соціальної відповідальності і обов'язку перед суспільством. Сучасні університети активно працюють над забезпеченням рівних можливостей та включеності.

- Наука і дослідження: Вища освіта виконує роль каталізатора для наукових досліджень і інновацій. Вона сприяє створенню нових знань і розвитку наукових відкриттів.

- Громадянська освіта: Вища освіта виховує громадянську свідомість і активність серед студентів, створюючи лідерів, які можуть приймати участь у громадському житті.

Роль вищої освіти в суспільстві є важливою і має багато аспектів. Вона впливає на розвиток і функціонування суспільства в різних напрямках:

- Розвиток людського капіталу: Вища освіта готує студентів до виконання різних професійних завдань і сприяє розвитку їхніх знань, навичок і компетенцій. Це сприяє підвищенню рівня людського капіталу в суспільстві і забезпечує конкурентоспроможність на міжнародному ринку праці.

- Наукові дослідження і інновації: Вища освіта є джерелом наукових досліджень і інновацій. Університети і вищі навчальні заклади проводять дослідження в різних галузях, що сприяє розвитку науки і технологій.

- Культурна спадщина: Вища освіта відкриває перед студентами світ культури, мистецтва, літератури і інших аспектів культурної спадщини. Вона сприяє збереженню і передачі культурних цінностей.

- Громадянська активність: Вища освіта формує громадянську активність і свідомість. Вона навчає громадянському обов'язку, правам і відповідальності перед суспільством. Розвиток національного потенціалу: Вища освіта сприяє розвитку національного потенціалу країни, формуючи висококваліфіковану робочу силу та інтелектуальні резерви. Поширення знань: Вища освіта розповсюджує знання і навички серед населення, сприяючи загальному рівню освіченості. Розвиток креативності і критичного мислення: Вища освіта розвиває креативність, критичне мислення і аналітичні навички, що є важливими для розвитку інновацій і розв'язання складних завдань.

Розвиток громадянського суспільства та громадянських цінностей через вищу освіту є надзвичайно важливою складовою сучасного освітнього процесу. Вища освіта має великий потенціал впливати на формування активних, відповідальних та свідомих громадян, а також сприяти розвитку цінностей, які є основою громадянського суспільстваключові аспекти, які підкреслюють роль вищої освіти в розвитку громадянського суспільства та громадянських цінностей [1-3].

Закон про вищу освіту визначає такі важливі питання, як: структура Вищої освіти - закон визначає типи вищих навчальних закладів, їх функції та спеціалізації. Процедури прийому - встановлюється порядок вступу до вищих навчальних закладів, критерії відбору студентів та правила конкурсного відбору. Плата за навчання- закон визначає регулювання оплати навчання, надання стипендій та фінансову допомогу студентам. Академічні стандарти- встановлюються вимоги до змісту освіти, програми навчання, а також процедури оцінювання та видачі кваліфікацій. Права та обов'язки студентів та викладачів- закон визначає права і свободи студентів, а також обов'язки викладачів та адміністраторів вищих навчальних закладів. Акредитація і контроль якості- встановлюються процедури акредитації вищих навчальних закладів і моніторингу якості навчання. Міжнародна співпраця- закон може містити положення про співпрацю вищих навчальних закладів з іншими країнами та міжнародними організаціями.

Основні положення та норми закону включають такі аспекти: права та свободи студентів - закон забезпечує права та свободи студентів, включаючи право на вільний вибір навчальних програм, право на участь у виборах та створення студентських організацій. Академічна свобода: закон гарантує академічну свободу вищих навчальних закладів, включаючи право на дослідницьку та навчальну діяльність без незаслужених втручань. Акредитація і ліцензування: закон встановлює процедури акредитації вищих навчальних закладів та ліцензування їх освітньої діяльності. Зміст освіти: закон визначає структуру та зміст освіти на різних рівнях вищої освіти, включаючи бакалаврат, магістратуру та докторантуру. Порядок вступу: закон встановлює правила та процедури вступу до вищих навчальних закладів, включаючи відбір студентів на конкурсній основі. Фінансування: закон регулює питання фінансування вищої освіти, включаючи питання оплати навчання та надання стипендій студентам. Захист прав споживачів освітніх послуг: закон встановлює механізми захисту прав студентів та інших учасників освітнього процесу. Міжнародна співпраця: закон визначає

можливості для міжнародної співпраці вищих навчальних закладів України з іншими країнами та міжнародними організаціями. Наукова та дослідницька діяльність: закон регулює проведення наукової та дослідницької роботи вищими навчальними закладами. Вища освіта для всіх: закон визначає зобов'язання забезпечити рівний доступ до вищої освіти для всіх громадян України [2-3].

Отже, “Вища освіта” – ключовий стовід суспільного розвитку: Вища освіта відіграє важливу роль у рзвитку суспільства, формуванні громадянських цінностей та підготовці висококваліфікованих кадрів. Сучасні виклики та зміни: на сучасному етапі суспільства зіштовхуються з різноманітними викликами, такими як технологічний розвиток, глобалізація та зміни в робочому середовищі. Вища освіта має адаптуватися до цих змін. Мета вищої освіти - метою вищої освіти є підготовка кваліфікованих фахівців, громадян, які здатні аналізувати інформацію, розв'язувати складні завдання та приймати відповідальні рішення. Завдання вищої освіти - включають підвищення рівня освіченості, розвиток дослідницької діяльності, сприяння громадянському вихованню та розвиток креативності. Закон "Про Вищу освіту"- законодавча база є важливим інструментом у регулюванні сфери вищої освіти. Закон "Про Вищу освіту" в Україні встановлює основні принципи функціонування системи вищої освіти, забезпечує її якість та доступність. Співробітництво та розвиток для досягнення успіху в сучасному світі, Вища освіта повинна активно співпрацювати з громадськістю, бізнесом та державою, а також змінюватися та розвиватися для відповіді на виклики часу.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text

2. URL:https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/17794/Kyrychuk.pdf?sequence=1&is. Allowed=y

3. URL: https://knu.ua/ua/news/5788

УДК 378.147

Калениченко Руслан Арсенович,
кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Скорик Ганна Юріївна,
студентка 4 курсу спеціальності «Міжнародні економічні відносини»
Інституту міжнародних відносин Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

ОСВІТА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Необґрунтована агресія та російське збройне вторгнення на територію України принесло багато страждань нашій країні, та кожній окремій родині, а також внесло негативні корективи в особисте життя кожної людини та всієї держави в цілому. Безліч проблем, зокрема в освіті, які виникли з початком війни, доводиться вирішувати на тлі агресії, яка триває вже майже рік.

Уряд України та все суспільство визнають, що освіта на всіх рівнях є фактором національної резистентності та усталеності, пріоритетним питанням серед багатьох, що постали в умовах сьогодення. Сьогодні українська система освіти зіткнулася з колосальним рядом проблем, до яких, на жаль, можна віднести загрозу життю, з одного боку, а з іншого - організацію якісної освіти, збереження всього спектру знань, набутих до і під час війни.

Загарбники знищують критичні об'єкти інфраструктури, житлові будинки, лікарні, різноманітні освітні та наукові заклади, школи, дитячі садки, бібліотеки. Внаслідок збройної агресії цивільне населення змушене залишати свої домівки, міста та села, щоб врятувати життя. Майже 13 мільйонів українців залишили свої домівки і стали вимушеними переселенцями. Серед них багато студентів та викладачів вищих навчальних закладів. Згідно з результатами опитування, проведеного з червня по серпень 2022 року Міністерством освіти і науки, понад 70% закладів вищої освіти повідомили, що до 30% їхніх студентів є внутрішньо переміщеними особами або

евакуйованими за кордон [1,3]. У цьому дослідженні також зазначається, що така ж ситуація склалася і з викладачами вищих навчальних закладів. За даними [1], майже 30% викладачів евакуювалися. Але на початку навчального року більшість викладачів вищих навчальних закладів повернулися до виконання своїх викладацьких обов'язків та наукової роботи у своїх навчальних закладах. Водночас, з різних причин близько 2 000 науковців не змогли продовжити свою діяльність після 24 лютого, а 63 навчальні заклади повідомили про нестачу викладачів [1].

Станом на сьогодні внаслідок бомбардувань та обстрілів з боку російських окупантів вже пошкоджено 2 532 навчальні заклади, а понад 45 університетів зруйновано. На тимчасово окупованих територіях знаходиться 12 університетів [1-3]. Згідно з даними, наведеними в аналітичному звіті [1], на початку війни в Україні налічувалося 282 вищі навчальні заклади, 30 з них були тимчасово переміщені з районів проведення активних бойових дій та з тимчасово окупованих територій. Однак справжньою трагедією нашої України назавжди залишиться величезна кількість людей, які невинно загинули в цій кривавій війні, якої за всіма мірками цивілізованого суспільства не повинно було бути ніколи. Досі немає достовірних, повних даних про кількість загиблих, покалічених і зниклих безвісти. Війна триває, і колись нам доведеться побачити ці трагічні цифри і жахнутися від катастрофи, яка сталася на нашій землі.

Війна обов'язково закінчиться, і завдяки знанням та навичкам нашої молоді в Україні буде відбудована економіка, охорона здоров'я, освіта. Тому є розуміння, що підтримка освітніх процесів на найвищому рівні є пріоритетом для нашої держави, а також для держав, які визнали, що Росія вчиняє агресію. Дружні країни допомагають Україні в усіх сферах, у тому числі й у сфері освіти. Багато європейських вищих навчальних закладів виявили підтримку нашій молоді. Країни Балтії, Польща, Чехія та багато інших країн запропонували різні варіанти навчання в них. Але, разом з тим, багато

студентів та їхніх батьків обирають навчання в Україні, тому освітній процес має бути організований на найвищому рівні якості та безпеки.

Українські вчені [4] досліджують рекомендації міжнародних та неприбуткових організацій щодо забезпечення освітнього процесу під час воєнних конфліктів. У статті [4] проаналізовано понад сорок джерел інформації. Безпека та захист усіх учасників освітнього процесу - це пріоритетне завдання. Тому міжнародна спільнота розробила численні рекомендації та стандарти, виконання яких гарантує "захист і безперервність освіти під час надзвичайних ситуацій та військових операцій на всіх рівнях. Саме безперервність освіти має вирішальне значення для стримування подальшого кровопролиття та запобігання будь-якому загостренню кризової ситуації" [4]. Не менш важливою умовою для навчання є те, що навчальні заклади повинні залишатися безпечним місцем для учнів, вчителів, студентів та викладачів. Для продовження освітнього процесу та виходячи з умов військових дій, існує варіативність форматів, які освітяни можуть розглядати в кожній конкретній ситуації. "Забезпечення безперервності навчального процесу означає надання освіти в інший спосіб, завдяки якому студенти матимуть доступ до навчання, незалежно від призупинення традиційного навчального процесу, зокрема, можливість використання методів дистанційного навчання" [4].

Формат навчального процесу визначається органами військового управління і може змінюватися протягом року. Наразі всі навчальні заклади мають самостійність в організації освітнього процесу. Тому рішення про формат роботи викладачів приймають керівники вищих навчальних закладів [1]. Обов'язковою умовою очної форми навчання є облаштування необхідної кількості та якості укриттів для проживання в гуртожитках. За результатами дослідження [1], на початку навчального року лише 9% вищих навчальних закладів розпочали навчання в режимі офлайн, а 54% використовували змішану форму навчання.

У сферах вищої освіти та наукових досліджень величезну підтримку Україні надають європейські уряди, громадські організації, фонди та інші організації європейських країн, які рішуче засудили вторгнення Російської Федерації та висловили солідарність з нашою державою та українським народом. Згодом за заявами послідували головним чином дії у вигляді санкцій ЄС проти Росії, а також конкретні заходи з широким спектром ініціатив для студентів та науковців. У звіті [5] зазначається, що онлайн-формат навчання є безпечнішим в сучасних умовах, а крім того, така форма навчання дозволяє студентам, які були вимушені виїхати за кордон, навчатися, а також спілкуватися зі своїми одногрупниками та друзями, які залишилися в країні. Інша категорія студентів, які вимушено покинули нашу країну, - це іноземні студенти, які повернулися на батьківщину і бажають продовжити навчання в Україні. Автори вважають, що за період пандемії Covid-19 в Україні та світі накопичено великий практичний досвід дистанційного навчання. Тому такий формат навчання може бути оптимальним в сучасних умовах.

Аналізуючи сучасні дослідження щодо організації освіти під час війни, можна зробити висновок, що система освіти адаптувалася до надзвичайної ситуації. Тривала війна впливає на якість освіти [3]. Багато хто з викладачів та студентів перебуває у стані стресу, психологічної травми, що ускладнює викладання та навчання, що, як наслідок, ставить під загрозу постконфліктне відновлення суспільства та економіки. Тому освіта в Україні, як і в усьому світі, потребує особливого захисту [3].

Отже, організація освітнього процесу під час війни потребує всебічної уваги та зусиль усіх його учасників. У воєнний час пріоритетом має бути безпека всіх учасників освітнього процесу, яку можна гарантувати шляхом організації навчання в онлайн-форматі, який широко використовувався під час пандемії COVID-19, з переходом на змішаний формат навчання за певних умов, визначених адміністрацією закладів вищої освіти, з урахуванням усіх норм та вимог безпеки.

Список використаних джерел

1. BRIEFING “Impact of the Russian Federation’s invasion of Ukraine on the Ukrainian higher education sector”. URL: https://eua.eu/component/attachments/attachments.html?id=3650

2. Cedos “Education and war in Ukraine”. URL: https://cedos.org.ua//researches/osvita-i-vijna-v-ukrayini-24-lyutogo-1-kvitnya

3. Cedos “War and Education. How a Year of the Full-scale Invasion Influenced Ukrainian Schools”, 21 March 2023. URL: https://cedos.org.ua/en/researches/war-and-education-how-a-year-of-the-full-scale-invasion-influenced-ukrainian-schools/

4. International Department “Impact of the War on Higher Education in Ukraine”. URL: https://pon.org.ua/info-english/engnews/9820-impact-of-the-war-on-higher-education-in-ukraine.html

5. People in need “Education in the context of war. How we support the Ukrainian education system”, 3 September 2023. URL: https://ukraine.peopleinneed.net/en/education-in-the-context-of-war-how-we-support-the-ukrainian-education-system-10647gp

УДК 159.9 : 37

Калениченко Руслан Арсенович,
кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Червяк Юлія Дмитрівна,
здобувач вищої освіти академічної групи ПУА-23
Київського національного університету будівництва і архітектури

СУЧАСНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Загальне завдання та мета освіти. Одним із важливих завдань професійної освіти є підготовка високоякісних фахівців різних напрямів навчання. Така підготовка може бути якісною тільки за наявності певної бази знань, умінь, навичок, отриманою студентом до початку підготовки й накопичуваною в процесі навчання.

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості й найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу.

Це характеризує освіту як єдиний безперервний процес та означає, що головним завданням діяльності вищого закладу є не тільки підготовка висококваліфікованих фахівців, а й формування особистості студентів через гармонійне поєднання професійних, морально-естетичних, психологічних якостей.

Методи та методологічні підходи викладання. Для вивчення проблеми використовували системний і діяльнісний методологічні підходи. Аналіз літературних джерел і нормативних документів дав змогу отримати повне уявлення про стан досліджуваної проблеми й нормативних актів. Педагогічне спостереження уможливило констатувати про необхідність вивчення

дисциплін гуманітарного циклу для студентів. З метою формування висновків використано метод узагальнення та систематизації[1].

При викладанні гуманітарних дисциплін найбільший ефект дає запровадження інтерактивних технологій колективно-групового навчання, тому що вони є найбільш демократичними за інші методи, а виховання демократичного толерантного ставлення є однією із ланок формування незалежного громадянського суспільства.

Варто відзначити, ще один із інтерактивних методів − "кейс-метод" (від англ. "case study"), що був уперше впроваджений у Гарвардській школі бізнесу в 1924 році і вже майже століття користується широкою популярністю серед викладачів вищих навчальних закладів різного профілю в США. В освітній системі країн Західної Європи цією методикою широко послуговуються, починаючи з 50-х рр. минулого століття, хоча на теренах України її активно почали впроваджувати лише на початку XXI століття і то, переважно, при вивченні економічних дисциплін[3].

Суть кейс-методу полягає в аналізі реальної ситуації, описання якої одночасно відображає не тільки яку-небудь практичну проблему, але й актуалізує окремий комплекс знань, який необхідно засвоїти під час розв'язання поставленого завдання. Сама ж проблема не має однозначних рішень. Навчальний матеріал подається у вигляді проблем (кейсів), а знання здобуваються у результаті активної і творчої роботи: самостійної мотивації, збору необхідної інформації, її аналізу з різних поглядів, висування гіпотези, висновків, самоконтролю процесу отримання знань і його результатів.

Дослідження науковців свідчать, що цей метод не потребує великих матеріальних і часових витрат і допускає варіативність навчання. Проблемна ситуація може бути висвітлена як при вивчені нової теми у викладенні теоретичного матеріалу, так може використовуватися і з метою узагальнення та систематизації матеріалу[4].

За нашими переконаннями, необхідність застосування "методу кейсів" у підготовці майбутніх молодших спеціалістів можна пояснити насамперед тим,

що в ньому закладений значний потенціал для формування професійних умінь вирішення проблемних ситуацій, їхньої готовності оперативно приймати оптимальні рішення в подібних випадках у реальному житті. “Кейс-метод” тісно пов'язаний із реальною дійсністю, справжнім життєвим досвідом, оскільки відображає конкретну ситуацію, що вимагає прийняття невідкладних правових рішень.

Відомо, що знання ефективніше засвоюються тоді, коли їх постійно повторюють. Тож однакову інформацію варто вміти подати в різних формах та різними способами, що досить просто зробити, використовуючи різні “кейси” в межах однієї теми. Адже дана методика спрямована на формування знань, умінь та навичок студентів найбільш прийнятним для них способом[3].

Порівнюючи дані методичні підходи з класичною моделлю викладання, зокрема у формі лекції, ці методи мають значні переваги, оскільки допомагають формувати у студентів здатність логічно мислити, самостійно приймати рішення , дозволяють формувати професійні якості особистості студента, виступають способом їхнього ствердження в суспільстві. Крім того, зазначені методи успішно поєднується з іншими інтерактивними методами навчання (рольовими іграми, дебатами, форумами, конференціями тощо) й пожвавлює роботу на заняттях.

Головною умовою успішності ситуативної методики при викладанні гуманітарних дисциплін є створення сприятливої невимушеної атмосфери в ході інформативної взаємодії, у якій студенту не обов’язково приймати думку викладача як єдину і правильну[3].

Історичне знання, оцінки, висновки, які делегуються здобувачеві вищої освіти через викладання гуманітарних дисциплін, повинні мати «характер прирощування». До того ж, викладання цих дисциплін у ЗВО має носити діалогічний характер у формі: а) діалогу здобувача вищої освіти з викладачем істориком; б) діалогу студента з навчальним підручником.

Потребує оновлення методика викладання гуманітарних дисциплін в сучасній вищій освіті. Особливо в контексті впровадження особистісного

підходу та залучення інформаційних технологій. Значно активніше мають використовуватися Інтернет-технології.

Нові методики викладання дисциплін у ЗВО обов'язково мають спиратися на активні методи і форми навчання, які найбільше задовольняють потребу здобувачів вищої освіти в самонавчанні та самовдосконаленні. Такі методи й форми поширюються на досить велику групу прийомів і способів проведення теоретичних і практичних занять з гуманітарних дисциплін. Серед власне активних методів, які доцільно використати у нових методиках викладання гуманітарних дисциплін у ЗВО, треба особливо виокремити такі, як аналіз конкретних ситуацій, розв'язування проблемних завдань, ділові (операційні та імітаційні) ігри, індивідуальні практикуми, «круглі столи» тощо[2].

Висновки. Отже, без гуманітарної підготовки в закладах вищої освіти, яка є однією з невіддільних складових частин загальної підготовки майбутніх фахівців, важко уявити висококваліфікованого фахівця як свідомого громадянина України. Слід відзначити, що саме дисципліни гуманітарного циклу спрямовані на розвиток та удосконалення особистісних якостей. З цієї причини з метою оптимізації гуманітарних дисциплін слід оновити їх зміст з урахуванням досягнень сучасних наук; впровадити нові дисципліни, спрямовані на вдосконалення особистісних якостей; використовувати інноваційні технології, інноваційні методи й форми навчання; ввести комунікативні дисципліни – публічний виступ, дискусію в малих групах, що скеровані на розвиток критичного мислення в студентів і розвиток творчих здібностей[1].

Сучасна освіта потребує використання інтерактивних методик у навчальному процесі, зокрема при вивченні соціально-гуманітарних дисциплін, які створюють умови для розвитку самореалізації особистості, та допомагає досягти високого інтелектуального розвитку студентів. Адже, тільки уміле проектування і реалізація двох складових освітнього процесу – наочно-змістовної і процесуальної – є вкрай необхідним у процесі формування

особистості як найбільшої цінності в українському демократичному суспільстві. У великій мірі це залежить від педагогічної майстерності викладача соціально-гуманітарних дисциплін, у тому числі від прояву його особистого педагогічного досвіду в освітньому процесі .

Зазначені методики можна застосовувати для опанування навчального матеріалу значної складності та обсягу. У вивченні соціально-гуманітарних дисциплін ці методи можна застосовувати для поглиблення розуміння, якісної інтерпретації та збільшення обсягів матеріалу, який вивчається. Викладач повинен творчо та гнучко використовувати у навчальному процесі здатність інтерактивних методів до комбінування, що передбачає також розробку нових різноманітних методів[3].

Список використаних джерел

1. Олійник Н. А. Збірник наукових праць «Педагогічні науки». *Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського.* 2020. №91 с. 81-86.

2. Ціватий В. Актуальні проблеми теорії та методики навчання історії. *Запорізький національний університет.* 2023. с. 300-301.

3. Дацюк Р., Грудакова В. Наукова коференція «Сучасні методи викладання соціально-гуманітарних дисциплін для студентів вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації». – *[Електронний ресурс]*. – URL: http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2595

4. Зазеко О. В. Методичні рекомендації "Кейс-метод на уроках літератури як спосіб формування життєвих компетентностей учнів". – *[Електронний ресурс]*. – URL: https://naurok.com.ua/metodichni-rekomendaci-keys-metod-na-urokah-literaturi-yak-sposib-formuvannya-zhittevih-kompetentnostey-uchniv-43936.html

УДК 331.101.3:334.722

Калениченко Руслан Арсенович,
кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури
Яремковський Микола Ігорович,
здобувач вищої освіти навчальної групи ПСМ 22-1
Державного податкового університету

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ УСПІХУ У ПІДПРИЄМЦІВ

Проблема мотивації є однією з найактуальніших в психології. Не дивно, що мотивації і мотивам присвячена велика кількість робіт вітчизняних і зарубіжних авторів. Мотивація – внутрішня рушійна сила, що спонукає людину до дії або певного типу поведінки, пов’язана з її органічними та культурними потребами. Спонуканням у мотивації можуть бути наступні регулятори поведінки: інстинкти, інтереси, потреби. Для формування мотивації у різних людей регулятори поведінки можуть бути у різному співвідношенні.

Мотиви передбачають розуміння результату діяльності та усвідомлення своєї ролі у певній діяльності. Відмінність між стимулом і мотивацією в тому що, стимул викликається зовнішніми факторами, тоді як мотивація визначається, у широкому розумінні, детермінацією поведінки взагалі.

Мотив є суб'єктивним явищем, це прийняте рішення, яке має причину, підставу, основу для певного вчинку [1].

Вітчизняний вчений О. Єськов вважає, що мотив – це те, що належить самій людині, є її особистою властивістю, спонукає до певного типу поведінки щодо задоволеності потреб, реалізації своїх інтересів, ціннісних орієнтацій, соціальних очікувань [2]. Ще одну думку щодо розуміння мотиву висловлює Дж. Макклелланд, розглядаючи мотив як сильну афективну асоціацію, що заснована на минулій асоціації певних ознак із задоволенням або болем і характеризується передбаченням цільової реакції [3].

Якщо узагальнити різноманітні підходи і ознайомившись з різними точками зору щодо розуміння категорій мотив та мотивація, маємо змогу здійснити теоретичний узагальнюючий аналіз наукової проблеми і підсумувати наступні положення. По-перше, мотивування є процесом впливу на людину для спонукання її до виконання конкретних дій шляхом пробудження певних мотивів. Ефективність роботи в організації багато в чому залежить від того, наскільки успішно здійснюється мотивування персоналу. По- друге, в залежності від того, які ставляться цілі, які задачі, можна виділити виділяють типи мотивування. Один з них – коли за допомогою зовнішнього впливу на людину приводяться в дію конкретні мотиви, які спонукають її до певних дій та вчинків, що ведуть до бажаного результату.

Мотивація підприємництва - це спонукання людини до провадження підприємницької діяльності.

Основною ланкою мотиваційного механізму є підприємницькі інтереси. Економічний інтерес - це форма реалізації потреби, користь, вигода, яка досягається у процесі реалізації економічних відносин. Підприємницькі інтереси відображають мотиви діяльності підприємця, соціально-економічні умови її здійснення.

Одним із найважливіших мотивів підприємців є отримання максимального прибутку. Але поряд із прибутком у підприємницькій діяльності присутній розвиток творчого потенціалу особи, прагнення до незалежності, до громадського визнання. Для більшості підприємців присутній мотив збереження та розвитку власної справи, що вимагає від підприємця перспективного мислення. Підприємницька діяльність має ряд особливостей:

- самостійність діяльності;
- творчий підхід до справи;
- новаторство, пошук нестандартних рішень.

Важливою властивістю підприємництва є невизначеність результатів діяльності, ризикованість дій. Це надає певну жорсткість способам досягнення

цілей, намаганню компенсувати ризик та невизначеність результатів діяльності.

Підприємницька мотивація розглядається як єдність власницької, управлінської та новаторської функцій визначає поведінку суб'єкта підприємницької діяльності. Інтерес власника спонукає підприємця до оновлення основних засобів, поліпшення організації бізнесу. Як управлінець, підприємець намагається контролювати розвиток власної справи, керувати окремими ланками або діяльністю в цілому. Підприємець-новатор відрізняється високим творчим та інтелектуальним потенціалом, здатністю генерувати ідеї під впливом внутрішніх спонукальних мотивів до самовираження, реалізації власних можливостей. Тому поєднання інноваційної діяльності та підприємництва дуже часто дає значний ефект [4].

Р. А. Калениченко, А. С. Коханець, О. О. Нежинська у навчальному посібнику «Психологія бізнесу» висвітлюють підсумки дослідження, у якому, за результатом соціологічних опитувань, серед підприємців на пиятання «Що означає прагнення займатися малим бізнесом?» були отримані такі відповіді:

• насамперед це – робота;

• стабільний дохід;

• можливість реалізуватися як особистість;

• можливість самостійно приймати рішення;

• можливість ефективно використовувати свою кваліфікацію;

• отримувати моральне задоволення від своєї діяльності [5].

Виявилося, що, відповідно, основними мотивами заняття бізнесом виступають такі аспекти, як свобода, багатство, потяг до успіху, творчість і самореалізація своїх здібностей. І тут ціна успіху у підприємця буде незрівнянно вищою, ніж у найманого менеджера або держслужбовця. Дослідження показують, що бізнесмен повинен повністю віддаватися своїй справі, бути готовим працювати практично цілодобово, ризикувати своїми грошима і здоров’ям, розуміти, що часу для сім’ї на початку заняття бізнесом у нього може майже не залишитися.

Отож, бізнес-діяльність можуть почати люди з будь-якого моменту, у будь-якій сфері та з різним стартовим капіталом будь-якої категорії, але «невдахи», наприклад, роблять це рідше за всіх. «Не переможці» – наймасовіша категорія бізнесменів, вони старанні і працьовиті, не схильні ризикувати і задовольняються середнім рівнем прибутку. «Переможці» досягають найвищого успіху, разом з цим вони можуть бути небезпечними для свого оточення.

Список використаних джерел

1. Мотив. [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://surl.li/bvglb.

2. Єськов О.Л. Мотивація і стимулювання праці. Економіка України. 2008. № 2. С. 82 –93.

3. McClelland D.C. Assessing Human Motivation. NY., 1971.

4. Мотивація підприємницької діяльності [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://surl.li/noygl

5. Психологія бізнесу: навч. посібник / Р. А. Калениченко, А. С. Коханець, О. О. Нежинська. – Ірпінь: Державний податковий університет, 2023. – 270 с.

УДК 316. 47

Калениченко Руслан Арсенович,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Ярощук Олександр Володимирович,
здобувач вищої освіти навчальної групи ПСМЗ 22-1
Державного податкового університету

ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДХОДІВ ДО ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ

Розвиток будь-якого суспільства – складний процес, що передбачає розв'язання багатьох протиріч. Протиріччя за певних умов можуть переростати в конфлікт. Конфлікт – центральна категорія конфліктології.

Конфлікт по своїй природі не є фізичним предметом, сам по собі існувати не може, а є станом людських відносин. Будь-який конфлікт, що виникає в соціумі, є соціальним у широкому значенні цього слова.

При всій своїй поширеності конфлікт – явище тимчасове, а постійний стан суспільства – згода. Але, не дивлячись на це, конфлікти можуть заподіяти величезні руйнування, подібні землетрусам, тайфунам, цунамі тощо.

Конфлікту властиві своєрідні якості, відносини і зовнішні форми.

Р. А. Калениченко, А. С. Коханець у навчальному посібнику «Конфліктологія і психологія управління» дають визначення ***конфлікту*** як властивості стану людських взаємостосунків, викликаній нестачею тих або інших значущих ресурсів і виражений в гострій психологічній напрузі і діях протиборства [1].

Існує декілька явищ, близьких конфлікту за значенням, але не тотожніх з ним за змістом: суперечність, ворожість, суперництво, конкуренція, криза.

Суперечність – об'єктивний, не завжди усвідомлюваний і зовні виражений стан системи, при якому інтереси, цілі, цінності її елементів є розузгодженими. Суперечність завжди лежить в основі конфлікту. Але

конфлікт, на відміну від суперечності, – зовнішня форма прояву суперечності, протиборча поведінка з приводу суперечності.

Конкуренція – це особливий тип протиборства, мета якого – отримання вигоди, прибутку або сприятливого доступу до дефіцитних матеріальних і духовних цінностей. В конкуренції чітко позначені і усвідомлюються суб'єктом мета, кінцевий результат. Конкуренція може супроводжуватися конфліктом, а може не супроводжуватися. Особливість конкуренції – у використанні тільки тих форм боротьби, які визнані як морально-правові в суспільстві або організації.

Суперництво – це боротьба за визнання особистих досягнень суспільством, групою, індивідами. Для нього характерна демонстрація взаємної переваги шляхом досягнення загальнозначущих престижних цілей. Суперництво може вилитися в конфлікт, а може протікати спокійно. Об'єктом суперництва бувають кращі соціальні або професійні позиції, нагороди, оцінка підлеглих, визнання колег або вищого керівництва.

Змагання – більш формалізований і мирний тип суперництва, при якому чітко визначені й записані форми і цілі суперництва.

Ворожість – це фіксована психологічна установка, готовність до конфліктної поведінки. Ворожість не завжди виливається в конфлікт, також як і не в будь-якому конфлікті домінує ворожість.

Криза – це стан системи, при якому неможливе одночасне задоволення інтересів двох і більше груп, що прагнуть до різних цілей. Криза – це результат патологічних змін в змісті і формах життя населення, серйозних порушень механізму контролю в політиці, економіці, культурі, вибуху масової незадоволеності. Конфлікти часто передують кризі і супроводжують її, але не кожний конфлікт породжує кризу.

Відомо дві моделі опису конфлікту – структурна і процесуальна. Перша концентрує увагу на аналізі умов, що лежать в основі конфлікту, і на встановлення параметрів, які впливають на конфліктну поведінку. Друга робить акцент на процесі протікання конфлікту, тобто на його виникненні,

подальших стадіях і фазах, кінцевому результаті. Часто використовується поєднання цих моделей, що дозволяє відобразити особливості структури і динаміки конкретного конфлікту, розкрити його соціально-психологічну специфіку.

Процес конфлікту складається з ряду структурних компонентів, які взаємопов'язані між собою. Розглянемо структурну модель конфлікту.

Схематично конфлікт може бути представлений так:

Конфліктна ситуація – Інцидент – Конфлікт

Немає таких конфліктів, що не були б викликані лише суб'єктивними або об'єктивними причинами. Якщо людина особисто не приймає рішення щодо початку конфліктної протидії, то конфлікту не буде.

Конфліктогени – це вербальні або невербальні компоненти поведінки особистості або групи, що сприяють виникненню або ескалації конфлікту, тобто, це слова, дії (або відсутність дій), які приводять до конфлікту. Передумови конфлікту можуть існувати тривалий час, але саме конфліктоген провокує перехід конфлікту із потенційної можливості до реальної протидії.

У теорії і практиці конфліктології існує так званий закон ескалації конфліктогенів.

За ним кожний наступний конфліктоген сильніше попереднього. У зв'язку з цим Р. А. Калениченко, О. Є. Харіна, К. М. Доценко у навчальному посібнику «Основи психології та конфліктології для фахової підготовки економістів» пропонують застосовувати два основних правила безконфліктної взаємодії.

Правило 1. Не застосовуйте конфліктогени.

Правило 2. Не відповідайте конфліктогеном на конфліктоген [2].

Р. А. Калениченко, А. С. Коханець, О. О. Нежинська у навчальному посібнику «Психологія бізнесу» наголошують на тому, що управління конфліктами в організаціях передбачає вирішення таких основних завдань:

1) застосування управлінським персоналом спеціальних способів та прийомів попередження конфліктів;

2) пошук можливостей вирішення конфлікту шляхом орієн-тації опонентів на співпрацю чи компроміс;

3) подолання вже існуючих, реальних конфліктів шляхом обходу конфліктної ситуації (у разі неможливості досягнути ком-промісу чи співпраці опонентів).

А подолання конфліктів, як правило, здійснюється у двох основних напрямах: 1) управління латентними (прихованими) конфліктами; 2) подолання відкритих (реальних) конфліктів. [3].

Р. А. Калениченко та А.В. Черкасова визначають, що моделі поведінки в переговорному процесі учасників конфліктної взаємодії і результат цього процесу багато в чому залежатимуть від кінцевої мети переговорів, а також від вибраної лінії поведінки. Найширше вживання в переговорних процесах одержали наступні тактики поведінки:

1. «Видима співпраця».
2. «Дезорієнтація партнера».
3. «Провокація почуття жалості у партнера».
4. «Ультимативна тактика».
5. «Тактика вичавлювання поступок».
6. «Тактика лавірування резервами поступок» [4].

Список використаних джерел

1. Конфліктологія і психологія управління: Навч. посібник / Р.А.Калениченко; А.С.Коханець. – К.: КНУБА, 2021. – 167 с.

2. Основи психології та конфліктології для фахової підготовки економістів: навчальн. посіб. для галузі знань «Економіка і підприємництво» / Р. А. Калениченко, О. Є. Харіна, К. М. Доценко; Державна фіскальна служба України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2016. – 308 с.

3. Психологія бізнесу: навч. посібник / Р. А. Калениченко, А. С. Коханець, О. О. Нежинська. – Ірпінь: Державний податковий університет, 2023. – 270 с.

4. Калениченко Р.А., Черкасова А. В. Поведінка партнерів у

переговорному процесі // Актуальні проблеми психологічної та соціальної адаптації в умовах кризового суспільства: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (21 квітня 2022 року); за заг. ред. Р.А. Калениченка, І.О. Пєтухової. – Ірпінь: Державний податковий університет, 2022. С. 437–441.

УДК:159.922.6 (075.8)

Калениченко Руслан Арсенович,
кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Ящ Ігор Дмитрович,
здобувач вищої освіти академічної групи ЕП-20
Київського національного університету будівництва і архітектури

ЗАГАЛЬНЕ ПОНЯТТЯ ПРО ОСОБИСТІСТЬ

Відчуття та сприймання є ключовими процесами в сприйнятті та інтерпретації інформації навколишнього світу. Вони є початковими стадіями переробки інформації, які відбуваються в мозку людини.

1. Відчуття: Це фізичні процеси, що включають рецепцію зовнішніх подразників через наші органи чуття - зір, слух, дотик, нюх, смак. Наприклад, коли ми бачимо світло, чуємо звуки або відчуваємо дотик, наші сенсорні органи переносять цю інформацію до мозку для подальшої обробки.

2. Сприйняття: Це більш складений процес, коли мозок обробляє інформацію, яку ми отримали через відчуття, для формування розуміння та інтерпретації цієї інформації. Це включає в себе організацію, розуміння та інтерпретацію сигналів, отриманих від сенсорних органів.

Обидва ці процеси мають важливе значення у визначенні того, як ми реагуємо на світ навколо нас. Наприклад, різні люди можуть сприймати той самий подразник по-різному через свої індивідуальні особливості, досвід та контекст.

Сприйняття і відчуття також є важливими в процесі прийняття рішень, навчання та взаємодії з навколишнім середовищем. Наприклад, усвідомлення того, як ми сприймаємо певні ситуації або інформацію, може вплинути на наші реакції та вчинки.[1-3]

Сучасний світ характеризується неабияким розвитком інформаційних технологій, що відкривають перед людством безліч можливостей для отримання та обробки інформації. У цьому контексті особливо важливим є розуміння та аналіз процесів відчуття та сприймання, оскільки саме вони визначають якість та обсяг інформації, яку людина здатна усвідомити та використати.

Існує погляд, що сучасні технології впливають на спосіб, яким ми сприймаємо та обробляємо інформацію. Наприклад, великий обсяг інформації, який постійно надходить до нас через різноманітні джерела, може викликати перенасиченість та перевантаження у сприйнятті. Людина змушена вибирати, обирати та фільтрувати інформацію для ефективного використання.

Паралельно з цим, цифрові технології, такі як штучний інтелект, впливають на відчуття через нові можливості відображення та інтеракції з інформацією. Вони можуть створювати інші способи взаємодії та сприйняття, наприклад, використання віртуальної реальності чи розширеної реальності для збагачення досвіду сприйняття.

Також, варто враховувати соціокультурний вплив на сприйняття та відчуття. Кожна культура має свої власні особливості та стандарти сприйняття інформації, що впливає на індивідуальний підхід до пошуку та сприйняття інформації.

У підсумку, в сучасному світі процеси відчуття та сприйняття інформації відіграють значущу роль у формуванні нашого розуміння світу. Розуміння та вивчення їх особливостей в умовах цифрової ери є важливим завданням для подальших досліджень і підходів до використання інформації. [4-5]

Список використаних джерел

1. Гуржій, А. В. (2017). Відчуття та сприймання: теоретичний аналіз понять. Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, 18-23.

2. Михалевич, О. М. (2014). Сприймання як процес оцінки умов життєдіяльності людини. Психологія, суспільство, освіта, 6, 22-26.

3. Туровець, О. А., & Макарова, І. В. (2018). Сприймання інформації як психофізіологічний процес. Інтернаука, 3, 49-53.

4. Федоренко, І. Г. (2015). Психологія сприймання: теоретичний аспект. Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка, 11, 32-37.

5. Шелудько, Т. В. (2016). Особливості сприймання інформації у сучасних умовах. Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління, 4, 87-91.

УДК 502.22:378.6

Каленський Андрій Анатолійович,
доктор педагогічних наук, професор,
провідний науковий співробітник
лабораторії технологій професійного навчання
Інституту професійної освіти НАПН України

РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Екологічно орієнтована освіта є основою становлення екологічної культури особистості. Порушення природних процесів й екологічної рівноваги, неконтрольований вплив людської діяльності на природу носить глобальний характер та потребує вирішення проблем довкілля для збереження умов життєзабезпечення населення планети, що потребує формування екологічної свідомості та екологічної культури здобувачів освіти. Екологічну культуру творять екологічні освіта, етика та свідомість.

Методикою екоорієнтованого навчання ми розуміємо таку модель навчального процесу, яка відображає упорядкованість взаємозв'язків цілей екологічного навчання, екоорінтованої технології навчання, змісту навчання (спрямованого на сталий розвиток), учасників навчального процесу і засобів навчального екологічного середовища.

Для гарантованої реалізації мети екологізації професійної підготовки здобувачів освіти, формування екологічних цінностей і підвищення рівня екологічної свідомості особистості, необхідно використовувати екоорієнтовані педагогічні технології, тобто, створені адекватно до потреб і можливостей особистості теоретично обґрунтовані освітні системи соціалізації, особистісного і професійного її розвитку і саморозвитку.

У екоорієнтованій технології навчання ставиться мета виявити закономірності взаємодії викладачів, здобувачів освіти, а саме: змісту, форм і методів, засобів й джерел навчання. При такому підході ця технологія

представляє, по-суті, організацію такого процесу навчання, що передбачає певну систему дій та взаємодії всіх елементів цього процесу, що сприяють забороні небезпечних дій як для людини, так і для природи. Отже, екоорієнтована технологія навчання – це система науково обґрунтованих дій та взаємодії елементів освітнього процесу, здійснення яких гарантує реалізацію поставлених цілей навчання, що спрямовані на досягнення гармонії у відносинах між людиною, суспільством і природою [1, с. 8].

Інтегровані сукупності таких методик навчання можуть утворювати методичні екоорієнтовані системи.

Ознаки методичної системи розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій [2; 3; 4; 5]: наявність компонентів (методологічний, змістовний, методичний, оцінно-результативний); наявність внутрішньої структури зв'язків між компонентами екоорієнтованих педагогічних технологій; наявність певного рівня цілісності, ознакою якої є те, що система завдяки взаємодії компонентів одержує інтегральний результат (висока готовність викладача до розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій у професійній освіті); наявність системотвірних зв'язків, які об'єднують компоненти, блоки, частини в єдину систему екоорієнтованих педагогічних технологій; взаємозв'язок з іншими системами (є підсистемою методичної системи екологічної освіти).

Результатом реалізації методичної системи розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій є сформованість готовності викладача до їх реалізації у власній професійній діяльності. Високий рівень готовності викладачів закладів професійної освіти до розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій забезпечує успішну соціалізацію майбутніх кваліфікованих робітників та їх культурно-етичну інтеграцію в сучасному суспільстві, при цьому провідним фактором екологічної освіченості особистості є засвоєні нею загальнолюдські цінності при збереженні довкілля.

Професійна освіта розглядається як основа економічного добробуту держави, складова сталого розвитку суспільства [6, с. 6] і заклади освіти під час професійної підготовки здобувачів освіти покликані забезпечити оволодіння ними основами екологічної культури, а саме:

знаннями про сутність екології як науки та її вплив на сфери практичної діяльності людини;

усвідомленням первинності природи (всезагальний та об'єктивний характер природних закономірностей та необхідність їх дотримання людиною);

розумінням щодо діалектичного характеру виливу розвитку суспільства та виробничих процесів на природу, сутність, причини та шляхи досягнення збалансованого екологічно безпечного розвитку;

знаннями про свої екологічні права та обов’язки як громадян України;

вміннями оцінювати стан довкілля, брати активну участь у практичних природоохоронних заходах.

Список використаних джерел

1. Гайдук О.В., Герлянд Т.М., Каленський А.А. & Пятничук Т.В. (2022) Розроблення й застосування екоорієнтованих педагогічних технологій для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, аграрної галузей та сфери ресторанного господарства: методичний посібник. Київ : ІПО НАПН України, 121 с.

2. Каленський, А.А., Герлянд, Т.М., & Нагаєв, В.М. (2022). Концепція розроблення та використання екоорієнтованих педагогічних технологій у професійній (професійно-технічній) освіті. Moderní aspekty vědy: XXIV. Díl mezinárodní kolektivní monografie/Mezinárodní Ekonomický Institut sro, (24), 275-285.

3. Каленський, А.А. (2022). Концептуальні засади екоорієнтованих педагогічних технологій у професійній (професійно-технічній) освіті. Вісник Глухівського національного педагогічного ун-ту ім. Олександра Довженка. Серія: педагогічні науки, 48, 87-94.

4. Каленський, А.А. (2023) Методична система розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників. Primedia eLaunch, c. Boston, United States of America, стор. 251-259. ISBN 979-8-88862-819-5

5. Каленський, А. А. (2017). Фахова передвища освіта: концептуальні засади стандартизації підготовки молодших спеціалістів. Науковий НУБіП України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія, (277), 101-105.

6. Радкевич, В.О., Пуховська, Л.П., Бородієнко, О.В., Радкевич, О.П., Базелюк, Н.В., Корчинська, Н.М. & Леу, С.О. (2018). Системи оцінювання якості професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу : монографія (В.О. Радкевич, О.В. Бородієнко, ред.). Житомир: «Полісся».

УДК 796.071

Киселевська Світлана Михайлівна,
старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Зінченко Олександр Євгенійович,
здобувач вищої освіти навчальної групи ФВС-20
Київського національного університету будівництва і архітектури

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФУТБОЛІСТІВ

Сучасний футбол з його постійними і швидкими переходами з оборони до атаки і навпаки в різних фазах гри вимагає від усіх спортсменів розвинутих фізичних якостей, технічних навичок, тактичних дій під час гри, командної роботи, відданості та терпіння.

Фізична підготовленість футболістів один з основних компонентів, які впливають на ефективність проведення змагальної діяльності. Під час річного макроциклу підготовки кваліфіковані футболісти проводять до 38-40 офіційних матчів, де виконують великий обсяг роботи різної інтенсивності.

Високий рівень навантажень в певній мірі визначає структуру фізичної підготовки. Фізична підготовка у спорті, зокрема у футболі повинна відповідати розвитку тих фізичних якостей, які впливають на майстерність гравця у змагальній діяльності.

Основу структури фізичної підготовленості кваліфікованих футболістів складають такі фізичні якості як: стартова, абсолютна і дистанційна швидкість, загальна і швидкісна витривалість, сила і швидкісно-силові якості. Отже постає необхідність комплексної оцінки всіх цих якостей, що формують відповідний рівень фізичної підготовленості [3]. Гравці, які знаходяться на етапі підготовки до вищих досягнень повинні демонструвати високі показники майстерності у змагальній діяльності. На цьому етапі вирішується можливість подальшого кар'єрного росту, оскільки доводиться долати велику кількість складних випробувань, а саме жорстку боротьба за місце в команді з гравцями, які старші за віком і мають більший досвід виступів за команду.

Українські футболісти завжди вирізнялися волею до перемоги, цілеспрямованістю та гарною загальною фізичною підготовкою. Але лише цього для перемоги замало. Кращі європейські та латино-американські футболісти не вирізнялися антропометричними даними, їх виділяє гарна техніка та культура поводження з м’ячем. Саме ці якості і допомагали їм досягати результату.

Техніка футболу являє собою сукупність спеціальних прийомів, які використовуються у грі в різних поєднаннях для досягнення поставленої мети. Технічні прийоми – це засоби ведення гри. Від того, наскільки повно володіє футболіст усім різноманіттям цих засобів, як уміло й ефективно застосовує їх у варіативних умовах ігрової діяльності, при протидії гравців команди суперника, а часто й при стомленні, багато в чому залежить досягнення високих спортивних результатів. Майстерне володіння технікою є невід’ємною частиною всебічної підготовки футболістів. У сучасному футболі технічні прийоми характеризуються, доцільною з точки зору біомеханіки, системою рухів, що дозволяє досить економно використовувати робочі

зусилля для підвищення швидкості й точності ігрових дій. Швидкість і надійність, простота й ефективність – ось вимоги сьогоднішнього дня до застосування техніки футболу [Є. Столітенко, 2016].

Тактику в сучасному спорті, зокрема і у футболі, вивчили, дослідили та описали багато спеціалістів і науковців. Питання та завдання стратегії, а також моделювання тактико-стратегічних дій гравців на футбольному полі як похідних гармонійної й нерозривної єдності тактики і стратегії та квінтесенції прояву найвищого рівня ігрового мислення й інтелекту є ще недостатньо вивченим компонентом змагальної діяльності у футболі [1, 2].

Змагальна діяльність гравців у матчі складається із захисних, підготовчих і наступальних дій. Вибір ігрового місця під час ігрових дій або ігрової мобільної локації здійснюють за допомогою постійних продуманих тактико-стратегічних переміщень гравця футбольним полем. Така складова частина змагальної діяльності у футболі формується на основі глибокого осмислення та продуманого врахування розвитку подій гри в певних її фазах. Правильний вибір ігрової позиції є передумовою результативної колективної гри, оскільки дає низку важливих тактико-стратегічних можливостей: гравцю з м’ячем полегшує вибір розв’язання ігрової ситуацією, іншим гравцям створює можливості для ефективного варіативного продовження ігрових дій. Гравці, які, згідно з ігровою ситуації на футбольному полі, правильно обирають потрібне місце ігрової локації, значно полегшують собі та своїй команді виконання тактико-стратегічних завдань, що виникають перед конкретним гравцем і всією командою загалом у конкретному ігровому епізоді, таймі, матчі, турнірі, чемпіонаті [4].

Психологічне навантаження є важливою проблемою для футболістів. Футболіст повинен володіти комплексом психологічних якостей, які допоможуть йому успішно впоратися з психологічним тиском суперників, тренера та футбольних вболівальників: психологічною стриманістю, рішучістю у своїх діях, впевненістю і чіткістю прийняття рішень під час кожного дотику до м'яча, неприйняттям грубості і недисциплінованої

поведінки. Це стосується кожного гравця, але молодим гравцям, які вперше потрапили до спорту вищих досягнень, складніше пристосуватись. На молодих гравців впливає відчуття невпевненості у своїх діях, що призводить до помилок які тиснуть ще більше.

Висновок полягає у тому, що сучасний футбол, з його постійними переходами з оборони до атаки та навпаки, вимагає від гравців високорозвинених фізичних якостей, вміння володіти технікою гри, стратегічно мислити та виявляти відданість команді. Фізична підготовка є невід'ємним компонентом успішної змагальної діяльності, вимагаючи розвитку швидкості, витривалості, сили та гнучкості. Важливість технічних навичок у футболі неможливо переоцінити, оскільки точні удари, паси, дриблінг та контроль м'яча є вирішальними складовими успішної гри. При цьому тактична компетентність та вміння правильно реагувати на геймплейні ситуації дозволяють гравцям максимально використовувати свій потенціал та вміння. Крім того, психологічна стійкість є не менш важливим аспектом, допомагаючи футболістам керувати стресом та тиском під час гри. Усі ці компоненти разом складають необхідну базу для досягнення високих результатів у сучасному футболі.

Список використаних джерел

1. Зеленцов А.М. Моделювання тренування у футболі / А.М. Зеленцов, В.В. Лобановський. – 2-е вид. перероб. і доп. – К.: Альтерпрес, 1998. – С. 103-116.

2. Дулібський А. В. Моделювання тактичних дій у процесі підготовки юнацьких команд з футболу. Науково-методичний (технічний) комітет Федерації футболу України К.: 2001. - 130 с.

3. Келлер В.С. Теоретико-методичні основи підготовки спортсменів / В.С. Келлер, В.М. Платонов. – Л.: Укр. Спорт. Асоціація, 1993. – С. 208-210.

4. Костюкевич В. М. Теоретичні та методичні основи моделювання тренувального процесу спортсменів ігрових видів спорту: автореф. дис. доктора наук з фіз. виховання і спорту: спец. 24.00.01 «Олімпійський та

професійний спорт» 2012 р. - 40 с.

УДК 159.9

Клевець Любов Миколаївна,
кандидат психологічних наук, доцент, лікар психіатр,
кафедра психології, педагогики та соціології
Державного податкового університету

СПІВЗАЛЕЖНІСТЬ ЯК ОЗНАКА ДЕСТРУКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ

Актуальність даної проблеми обумовлена зростанням поширення залежності від: алкоголю, наркотиків, азартних ігор, комп'ютерних ігор та інших речовин і видів діяльності є серйозною проблемою сучасного суспільства. За даними ВООЗ, у світі щорічно від залежності помирає близько 3 мільйонів людей.

Дослідження співзалежності проводиться в різних галузях науки, таких як психологія, психіатрія, соціальна робота, медицина за допомогою методів:

емпіричного (включають - опитування, інтерв'ю, спостереження та експерименти) та *теоретичного* дослідження (включають - вивчення наукової літератури та розробку теоретичних моделей).

Ці дослідження мають важливе значення для розуміння співзалежності і розробки ефективних методів допомоги людям, які страждають на це захворювання, щоб краще зрозуміти це захворювання, його причини, симптоми, наслідки та методи лікування.

Серед вітчизняних науковців питанням дослідженнь в галузі співзалежності займалися: *О. В. Доценко* - вивчала особливості особистості та поведінки співзалежних людей та розробляла програми допомоги людям, які страждають на співзалежність («Співзалежність: феномен і шляхи подолання», "Психологічна допомога сім'ям з проблемою алкоголізму") [1].

Л. М. Прокопенко - вивчала вплив співзалежності на здоров'я людей та виявила, що співзалежні люди мають підвищений ризик розвитку психічних і соматичних захворювань («Співзалежність: клініка, патогенез, лікування», "Психологічні проблеми сімей з хворими на алкоголізм") [5].

І. М. Малішев - вивчав ефективність різних методів лікування співзалежності та виявив, що найбільш ефективним методом лікування співзалежності є комплексна терапія, яка включає в себе психологічну і медикаментозну допомогу ("Співзалежність: проблеми і перспективи", "Психологічні проблеми сімей з хворими на наркоманію")[3].

Термін *«співзалежність»* означає залучення людини в негативну ситуацію, яка призводить до деструктивної поведінки, відмови від себе і розвитку почуття провини, депресії і як наслідок, важких психосоматичних захворювань.

Співзалежність – патологічний стан, що характеризується глибоким проникненням і сильною емоційною, соціальною або навіть фізичною залежністю від іншої людини. Термін вживається до рідних і близьких людей з якими- небудь залежностями. Співзалежність там, де близька людина узалежнюється від алкоголю, наркотиків, азартних ігор. Співзалежна людина має порушену деструктивну поведінку, що є наслідком життя поряд із залежною особою [4].

Співзалежність може мати серйозні наслідки для життя людини, яка страждає на цей розлад. Вона може призвести до руйнування особистих відносин, зниження продуктивності праці, проблем зі здоров'ям тощо. Тому важливо своєчасно розпізнавати співзалежність і отримувати необхідну допомогу.

Основним завданням отримання необхідної допомоги співзалежним є:

1. Змінити поведінку залежного.
2. Врятувати залежного.
3. Забезпечити безпеку залежного.
4. Підтримувати стосунки з залежним.

Завдання, які співзалежні люди ставлять перед собою і перед іншими відносяться до основних задач співзалежності і вони часто є нереалістичними і нездоровими, бо можуть призводити до негативних наслідків для співзалежних і залежних людей [8].

Співзалежні люди часто відчувають, що вони повинні врятувати залежного від його залежності, можуть змінити поведінку залежного, якщо тільки вони будуть втручатися і контролювати його. Вони часто беруть на себе відповідальність за забезпечення безпеки залежного. Вони можуть намагатися контролювати його поведінку, щоб захистити його від себе самого і від інших. Однак це може призвести до того, що співзалежний буде страждати від почуття тривоги і страху.

Залежність - це хронічне захворювання, яке не можна вилікувати тільки за допомогою втручання з боку інших. Залежний може змінити свою поведінку тільки тоді, коли він сам цього захоче [6].

Співзалежні люди часто дуже цінують свої стосунки з залежним, навіть якщо ці стосунки є деструктивними. Вони можуть намагатися зберегти ці стосунки будь-якою ціною. Однак це може призвести до того, що співзалежний буде жертвувати своїми власними потребами і інтересами.

Співзалежність – це:

- паттерн хворобливої залежності від компульсивної поведінки і одобрення з боку інших в спробі здобути безпеку, самооцінку, ідентичність.

– поведінковий стан у відносинах, коли одна людина сприяє розвитку залежності, поганому психічному здоров'ю, незрілості, безвідповідальності, недооцінці іншої людини надмірна впевненість в одобрені інших людей і почуття ідентичності ситуативний або епізодичний поведінковий стан, подібний до залежної адикції. Характеризується у рідних психозом, депресією, нервовими розладами.

Отже, сучасні психологи розглядають *співзалежність* як:

- психопатологію (реактивний психоз);
- самостійне захворювання;

- вид залежності;
- патологія особистості (залежність);
- компенсація самооцінки;
- невроз;
- вид відносин;
- гіпертрофована нормальна реакція.

У співзалежної людини поведінка характерна домінуючими моделями таким, як: спасінням, контролем, порушенням соціальних, особистих кордонів, відношення до іншого як до маленького, безпомічного, безправного, безвольного [6].

Залежність часто має сімейний характер. Тобто, якщо один з членів сім'ї страждає на залежність, то інші члени сім'ї також можуть відчувати на собі негативні наслідки цієї проблеми. У співзалежної людини з’являється така форма девіантної поведінки як *агресія*. Дана агресивна поведінка може завдавати шкоду як іншим так і собі. Має вербальний (погрози) та фізичний вияв, має тривалий характер (може тривати роками).

Співзалежність може призвести до розвитку різних психічних і фізичних проблем, таких як депресія, тривога, посттравматичний стресовий розлад, соматоформні розлади, а також до проблем зі здоров'ям: проблеми зі сном, з травленням тощо.

Ознаки діагностики співзалежності:

- Постійне хвилювання за залежного.
- Наполегливе бажання контролювати залежного.
- Відмова від себе і своїх потреб заради залежного.
- Відчуття провини і сорому за поведінку залежного.
- Відчуття безпорадності і безвиході.

Якщо у вас є якісь з цих ознак, то вам варто звернутися за допомогою до фахівця. Співзалежність - це серйозна проблема, але вона піддається лікуванню [2].

Залежність і співзалежність по суті являються подібним захворюваннями, лише об'єктом залежності у залежного виступає хімічна речовина, у співзалежного – жива людина. Тому співзалежні так само не винні у своєму захворюванні, як і залежні – це у них такий не контрольований свідомістю і волею, симптом захворювання. Хоча співзалежний підсвідомо бореться за тверезість близького, підсвідомо йому не потрібне одужання залежного, а потрібно (підсвідомо) об'єкт який він може контролювати і рятувати через якого може почувати себе нещасливим. Тому основна проблема залежного і співзалежного, полягає в тому що коли залежний починає одужувати і бере на себе відповідальність за своє життя, співзалежний йому підсвідомо активно чинить супротив, повертаючи залежного до споживання хімічних речовин. Інколи відносини із співзалежним можуть сформувати залежність у раніше незалежного [7].

Деякі *поради* для співзалежних людей, які хочуть змінити свої завдання:

- Прийміть, що ви не можете змінити поведінку залежного. Залежність - це хронічне захворювання, яке може бути вилікувано тільки за допомогою залежного.

- Зосередьтеся на собі і своїх потребах. Вам потрібно навчитися піклуватися собою і своїми потребами, а не про залежного.

- Знайдіть підтримку у інших людей. Обговоріть свої проблеми з іншими людьми, які розуміють, що таке співзалежність.

Щоб позбутися психологічної залежності від іншої людини, можуть бути корисні психотерапія, тренування соціальної компетентності, підвищення самооцінки та розвиток вмінь встановлювати кордони у взаєминах [8].

Висновок. Головна характеристика співзалежності – прийняття відповідальності за інших і відмова від відповідальності за себе. Співзалежні люди можуть не усвідомлювати, що вони ставлять перед собою нереалістичні і нездорові завдання. Однак важливо усвідомити ці завдання, щоб почати працювати над їхнім вирішенням. Лікування співзалежності - це процес, який

вимагає часу і зусиль. Однак це процес, який може допомогти співзалежним людям поліпшити своє життя і побудувати здорові стосунки. Люди, які страждають від психологічної залежності від інших людей, можуть відчувати велику потребу у підтримці, підтвердженні та схваленні. Вони можуть бути чутливими до реакцій інших людей, турбуватися про те, як їх сприймають, і докладати зусиль, щоб забезпечити собі схвалення.

Список використаних джерел

1. Доценко О. В. "Співзалежність: феномен і шляхи подолання" (2016), "Психологічна допомога сім'ям з проблемою алкоголізму" (2018).

2. Москаленко В. Залежність –родинна хвороба. Видавничтво Ростислава Бурлаки., 2022р.– 416 с.

3. Малішев І. М. "Співзалежність: проблеми і перспективи" (2015), "Психологічні проблеми сімей з хворими на наркоманію" (2017).

4. Психологія залежної поведінки: навчальний посібник / Алла Богданівна Мудрик. – Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2022. – 236 с.

5.Прокопенко Л. М. "Співзалежність: клініка, патогенез, лікування" (2014), "Психологічні проблеми сімей з хворими на алкоголізм" (2016).

6. Лісовенко А.Ф. Медична психологія: методичні рекомендації (для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології). Одеса: Фенікс. 2020. –60 с. URL: http://surl.li/gwpph

7. Ларченко М. О. Моделі залежної поведінки та пов’язані з ними фактори кримінологічного ризику. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 4. С. 256–259. URL: doi:

8. Чугуєва І. Є., Мухіна Л. М., Ляшко А. В. Психологія роботи із залежними станами. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів. Миколаїв: НУК ім. адмірала Макарова, 2022.– 101 с

УДК 796.332

Клименко Тарас,
старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту
Київського національного університету будівництва та архітектури,
арбітр Національної категорії з футболу,
Костюченко Євген,
студент 4 курсу за спеціальністю 017 "Фізична культура і спорт"
Київського національного університету будівництва та архітектури,

КОМПЛЕКСНА ПІДГОТОВКА ФУТБОЛЬНИХ АРБІТРІВ

Спеціальна фізична підготовленість арбітрів високої кваліфікації у футболі є фактором успішної професійної діяльності. Визначено важливість розвитку рухових якостей в арбітрів різної кваліфікації, оскільки від цього залежить оцінка ігрових моментів і, як наслідок, відсоток помилок у роботі арбітра. З'ясовано, що фізичний стан і фізична підготовленість футбольних арбітрів залежить від їх віку та спеціальної фізичної підготовки. Встановлено, що одним із перспективних напрямів у підготовці футбольних арбітрів високої кваліфікації є індивідуалізація тренувального процесу за рахунок спеціальної фізичної підготовки. При цьому побудова тренувального процесу залежить від процесу підготовки та змагальної діяльності футбольних команд [3].

Комітетом арбітрів Української асоціації футболу арбітрам та асистентам запропоновано спеціальну тренувальну програму, яка відповідає програмі тренування УЄФА (Союзу європейських футбольних асоціацій). Стан тренованості арбітрів перевіряють регулярно (один раз на тиждень), а Комітет арбітрів Української асоціації футболу та тренер із фізичної підготовки надають допомогу у випадках, коли виявлялися будьякі недоліки у тренувальному процесі. Мінімум один раз на рік арбітри Прем'єр-ліги України, першої та другої ліг, чемпіонатів U-19 та U-21 проходять медичний огляд у центрі спортивної медицини для оцінки рівня фізичної працездатності й функціональної підготовленості. Особливу увагу приділяють діагностиці зору.

Сучасному футбольному арбітру потрібно постійно розвивати свої теоретичні знання, адже футбол не стоїть на місці. IFAB (Міжнародна рада футбольних асоціацій) – це футбольний орган, що складається із чотирьох членів від ФІФА (Міжнародної федерації футболу) та чотирьох британських футбольних асоціацій (Англії, Шотландії, Уельсу та Північної Ірландії). Цей орган є відповідальним за правила гри в усьому світі, регулярно вносить зміни до положень правил гри, щоб морально-етичні аспекти футбольної гри, її правила та арбітри поважалися, цінувалися й захищалися, приносили користь футболу на всіх рівнях і в усіх куточках земної кулі.

Теоретична підготовка футбольних арбітрів України здійснюється шляхом проведення Комітетом арбітрів Української асоціації футболу навчально-тренувальних зборів і семінарів. На лекційних заняттях лектори Комітету арбітрів, іноді також запрошені іноземні спеціалісти ведуть роз'яснення щодо інтерпретацій основних положень правил гри та методики арбітражу, систематичних помилок під час проведення матчів, здійснюють розбір спірних епізодів у процесі перегляду слайдів і відеороликів. Для перевірки теоретичної підготовленості арбітра використовується обов'язковий іспит у тестовому вигляді (12 відеозапитань) щодо знання правил гри, який арбітри складають двічі на рік (перед початком кожного кола чемпіонату). Для того щоб іспит вважався успішно складеним, необхідно відповісти правильно на 9 запитань.

Важливо зазначити, що теоретична самопідготовка відіграє вагому роль у підготовці сучасного арбітра. Необхідні вміння робити аналіз зі своїх помилок, розуміння сутності правил гри та застосування їх у процесі проведення матчу. Незалежно від кваліфікації арбітра та рівня змагань практична підготовка відіграє ключову роль. Належна фізична й теоретична підготовленість проявляються в арбітражі ігор. Здатність арбітра якісно провести гру – це вміння використати свої компетентності, набуті у тренувальному процесі.

Упродовж сезону арбітри проводять матчі, на які призначені спостерігачі арбітражу. Після закінчення матчу спостерігач матчу може звернути увагу на ситуації, де арбітром були допущені помилки або відмінно відпрацьовано їх, для вдосконалення методики арбітражу, винесення дисциплінарних санкцій, прийняття важливих рішень (призначення одинадцятиметрових ударів, вилучення), командної роботи. Проведення матчів (практична підготовка) є процесом самовдосконалення та підготовкою до наступних ігор через аналіз своїх помилок, адже «легких» матчів не буває [1].

Арбітри, які успішно справляються зі своїми обов'язками, здатні «відключатися» від усього, що не пов'язано з їхніми діями у грі. Здатність до цього залежить від індивідуально-психологічних особливостей, масштабу змагань і їх організованості, успіхів чи невдач у попередніх матчах та загальної підготовленості. На ступінь концентрації уваги впливають сила волі, уміння керувати собою, своїми переживаннями й діями. Важливо психологічно налаштувати себе перед матчем, подумки виконати всі ті дії, які потрібно буде здійснити під час гри. По-перше, ще до початку гри створюється домінуюче джерело збудження в області тих центрів, які забезпечують виконання необхідних у грі дій. Унаслідок цього вся психологічна діяльність арбітра переключається на роботу, яку потрібно виконувати. По-друге, виконання роботи подумки допомагає арбітру краще зосередитися та «відключатися» від впливу сторонніх подразників. По-третє, це підготовлює нервово-м'язову систему до дій, що очікуються на футбольному полі [2].

Список використаних джерел

1. Кисельов В.О. Характеристика комплексної підготовки футбольного арбітра: Олімпійський та паралімпійський спорт, Випуск 2, 2023. – С. 13-16.

2. Марченко В. Структура сучасної підготовки футбольних арбітрів. Інновації в освіті: перспективи розвитку: матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції, м. Тернопіль, 20 травня 2021 р. Тернопіль : Західноукраїнський національний університет, 2021. С. 315–319.

3. Чопілко Т. Індивідуалізація спеціальної фізичної підготовки арбітрів високої кваліфікації у футболі : автореф. дис. … канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.01. Київ, 2020. 28 с

УДК 373. 015. 31

Корчова Галина Леонідівна,
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Коренюк Тамара Олегівна,
здобувачка вищої освіти групи ПНК-20,
Київського національного університету будівництва і архітектури

ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТФОРМИ FIGMA НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ У СТАРШИХ КЛАСАХ

Сучасні старшокласники живуть в епоху активної інформатизації, комп'ютеризації та робототехніки. Технічні досягнення дедалі швидше проникають у всі сфери людської життєдіяльності та викликають інтерес дітей до сучасної техніки і технологій.

Сьогодні Figma є популярною хмарною платформою для розробки інтерфейсів та прототипування, особливо в контексті віддаленої роботи, яка стала особливо актуальною під час пандемії 2019 року. Компанії, такі як Airbnb, Google, Netflix та Twitter, використовують Figma в якості свого інструменту для дизайну. За останні роки Figma стала сильним конкурентом для Adobe XD, іншої популярної послуги для UI/UX дизайну.

Починати готувати майбутніх інженерів, педагогів, винахідників, архітекторів і т.д. потрібно не у закладах вищої освіти, а значно раніше – у закладах середньої освіти, коли у хлопців та дівчат яскраво виражений інтерес до творчої діяльності. Прикладом може стати фрагмент уроку для учнів 11 класу на тему: «Створення сайту на платформі Figma».

Урок теоретичного навчання

Тема: Створення сайту на платформі Figma.

Мета :

навчальна: сформувати поняття: дизайн сайту; імпорт та експорт зображень; формувати навички: створення дизайну сайту на онлайн платформі Figma; робота на сайті;

розвиваюча: розвивати логічне мислення; формувати вміння діяти за інструкцією, планувати свою діяльність, аналізувати і робити висновки;

виховна: виховувати інформаційну культуру учнів, уважність, акуратність, дисциплінованість

Обладнання: комп'ютери кабінету з виходом в мережу Інтернет, мультимедійний проектор, презентація уроку.

Тип уроку: урок засвоєння нового матеріалу.

ХІД УРОКУ

І. Організація класу до уроку.

1. Привітання із класом.
2. Повідомлення теми і мети уроку

ІІ. Вивчення нового матеріалу.

Figma – векторний онлайн-сервіс розробки інтерфейсів та прототипування з можливістю організації спільної роботи, що розробляється однойменною компанією. Працює у двох форматах: у браузері та як клієнтський додаток на десктопі користувача. Зберігає онлайн-версії файлів, з якими працював користувач.

Завдання цієї роботи створити основну сторінку сайту на онлайн платформі Figma.

Для цього:

1) в браузері шукаємо цю платформу.

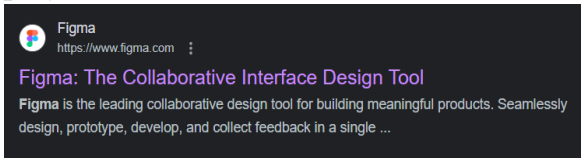

2) Заходимо на сайт і бачимо перед собою платформу. Для початку роботи потрібна реєстрація. Log in Get started for free Після реєстрації ви зможете побачити перед собою головну сторінку.

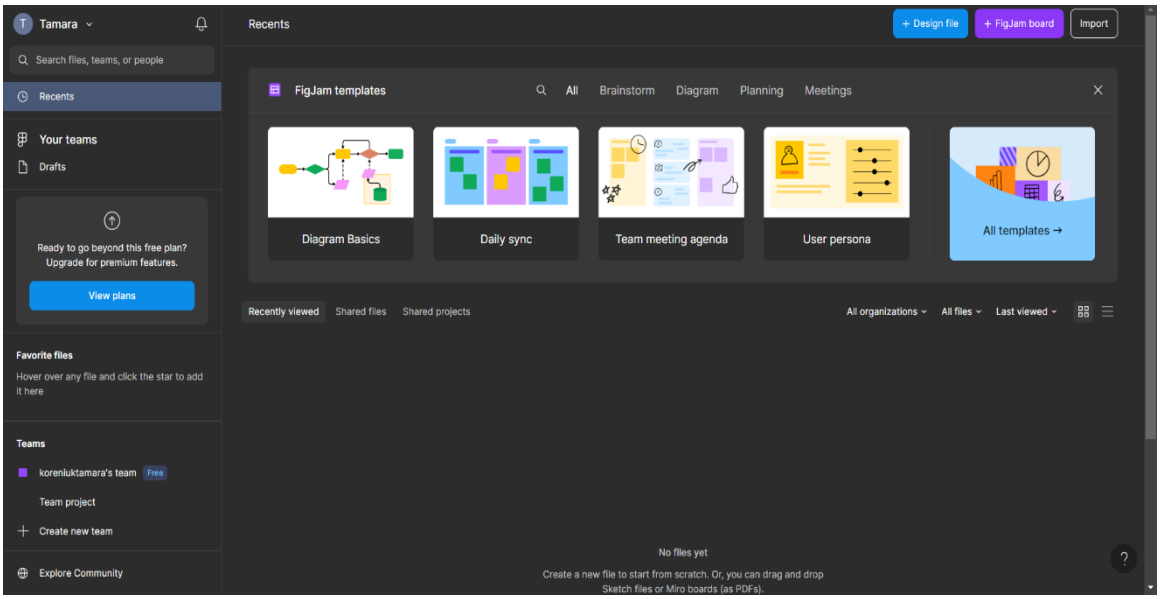

3) Для того щоб створити сторінку натискаємо на кнопку +Design file, яка знаходиться в верхньому правому куті.

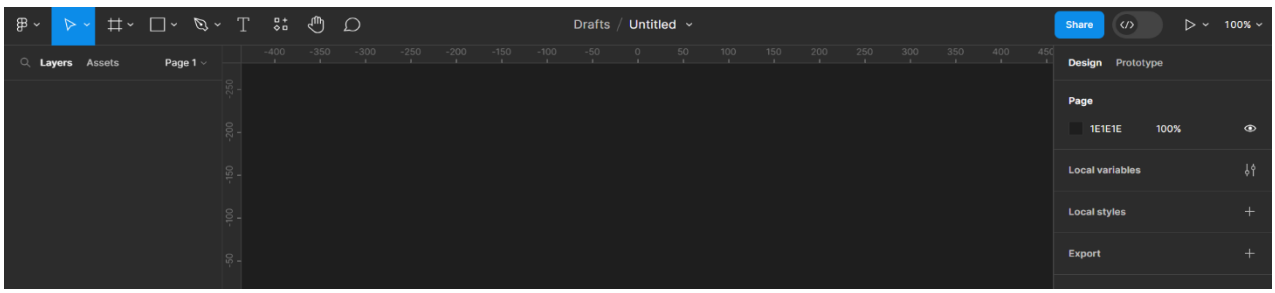

4) На верхній лівій панелі обираємо кнопку Frame або натискаємо кнопку F на клавіатурі і малюємо основний фрейм, на якому ми будемо будувати наш сайт.

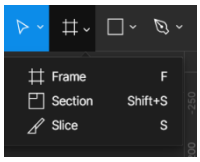

Створюємо фрейм шириною 1360 і довільною висотою, більшою за 2 тисячі.

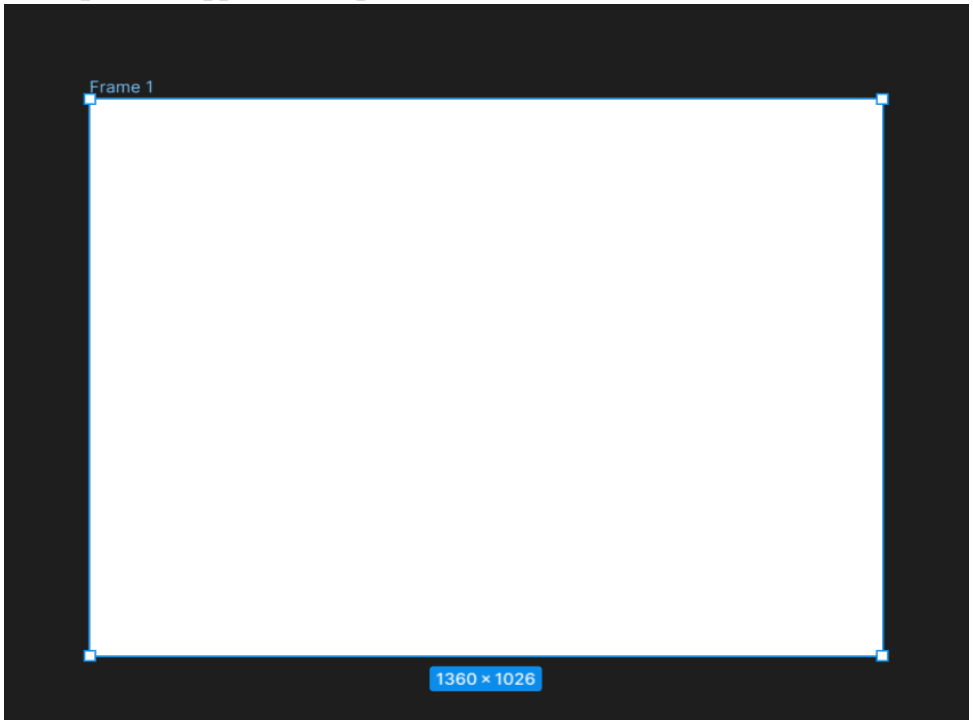

5) Створюємо розмірну сітку, по якій ми будемо орієнтуватись з розмірами та розташуванням об’єктів на фреймі.

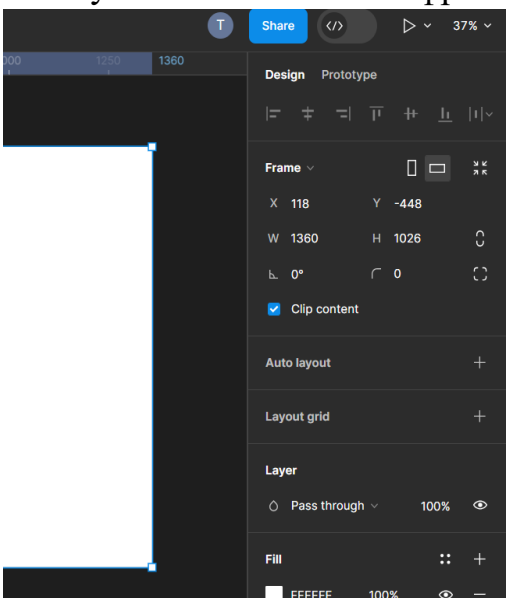

Натискаємо на + і бачимо вікно з сіткою з мілкими червоними квадратами.

Натискаючи на кнопку 1.1 змінюємо такі параметри:

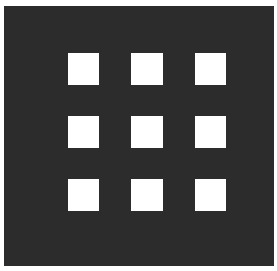

Кнопка 1.1

А) Grid, тобто сітчасту сітку змінюємо на Columns, тобто колоночну.

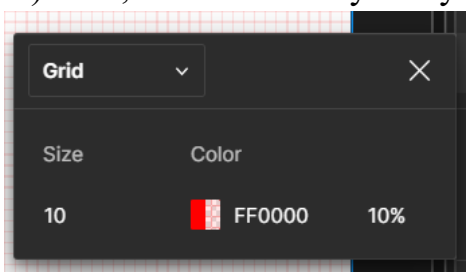

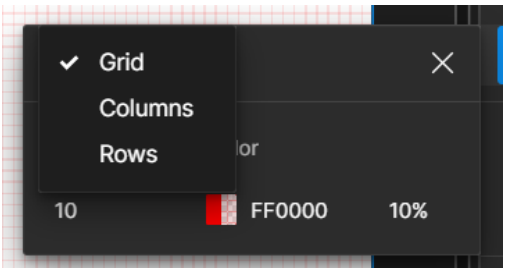

Б) В ячейці Count змінюємо 5 на 12. Тобто змінюємо кількість колонок з п’яти на дванадцять. В ячейці Margin, тобто відступ,ставимо 95 пікселя. А в ячейці Gutter ставимо 24 пікселя.

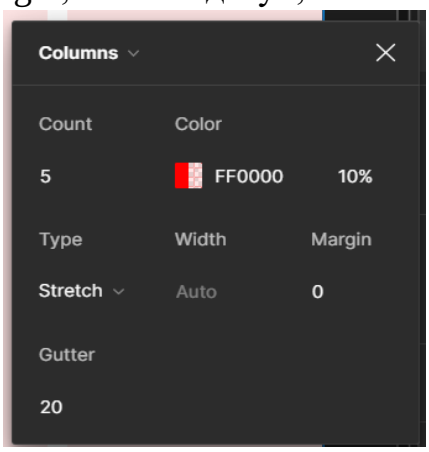

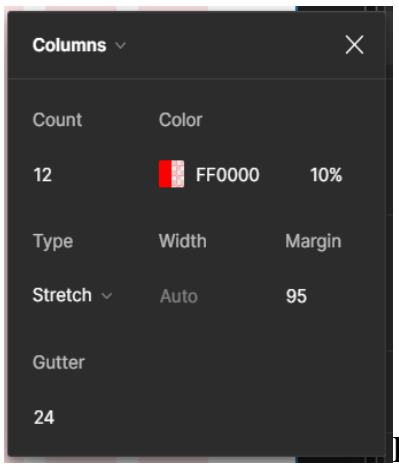

В результаті в нас має вийти така сітка:

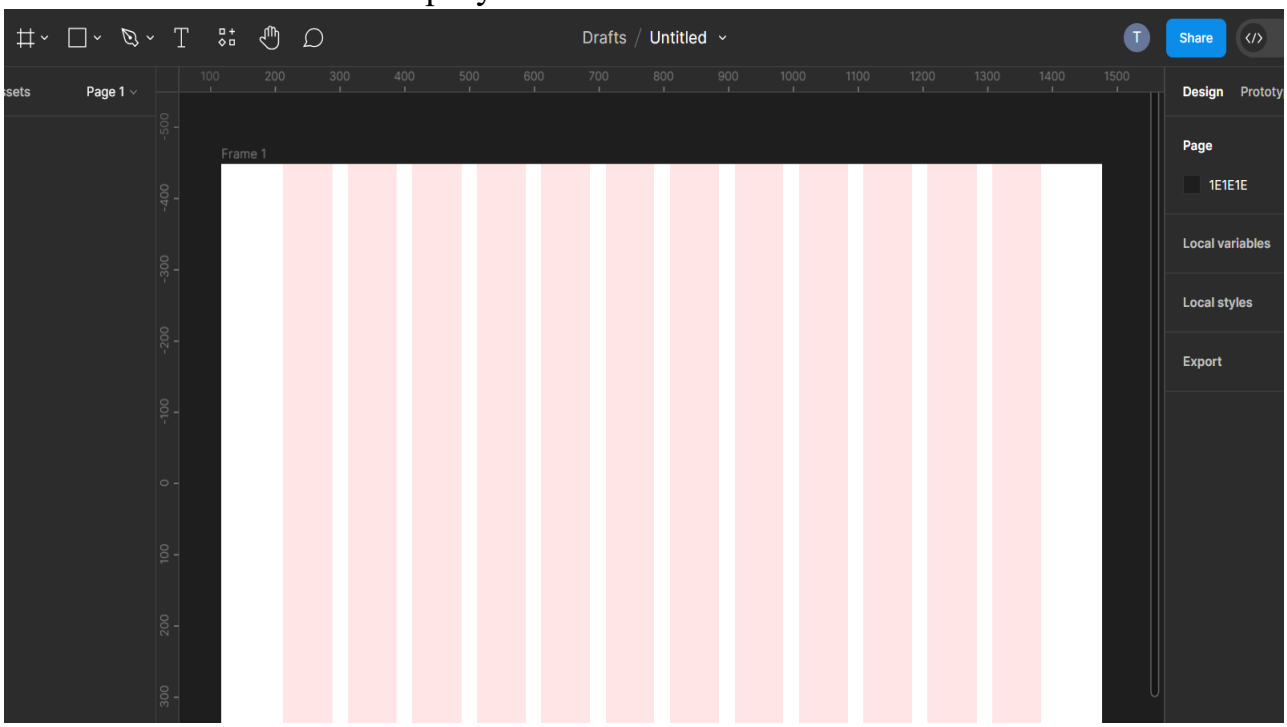

6) Створюємо першу сторінку сайту. Для цього в верхньому лівму куті сторінки обираємо фігуру або Rectangle і робимо прямокутник, висотою 768 пікселів а ширину вірівнюємо по вже створеному фрейму.

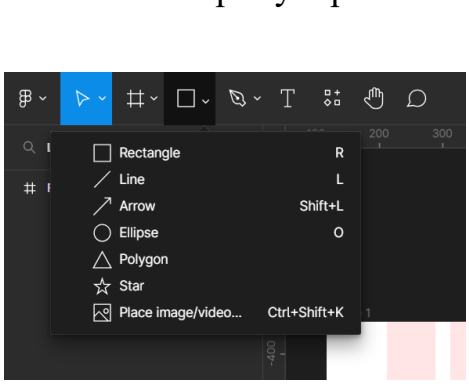

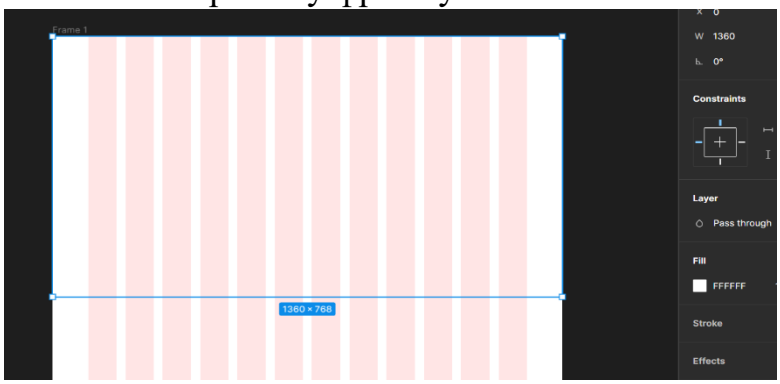

Змінюємо колір прямокутника на будь-який по бажанню, натиснувши на квадрат в рядку Fill.

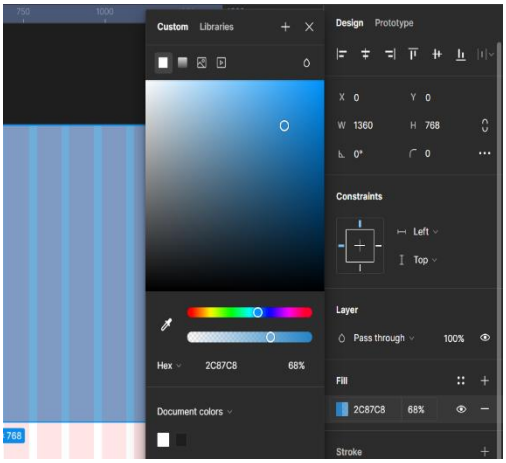

Щоб подивитись на вигляд сайту без розмірної сітки потрібно затиснути Schift + G.

7). Додаємо картинку на сайт.

Завантажуємо картинку з браузера і перетягуємо її на робочу ділянку. Також додаємо ще блок з інформацією. Текст вставляємо через іконку в верхньому лівому куті. Змінюємо шрифт, розмір та вирівнюємо.

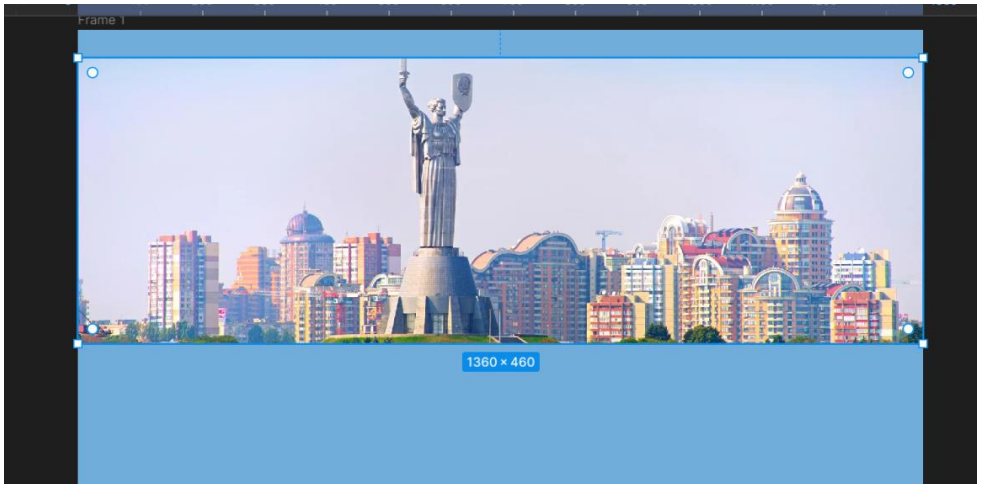

Вставляємо

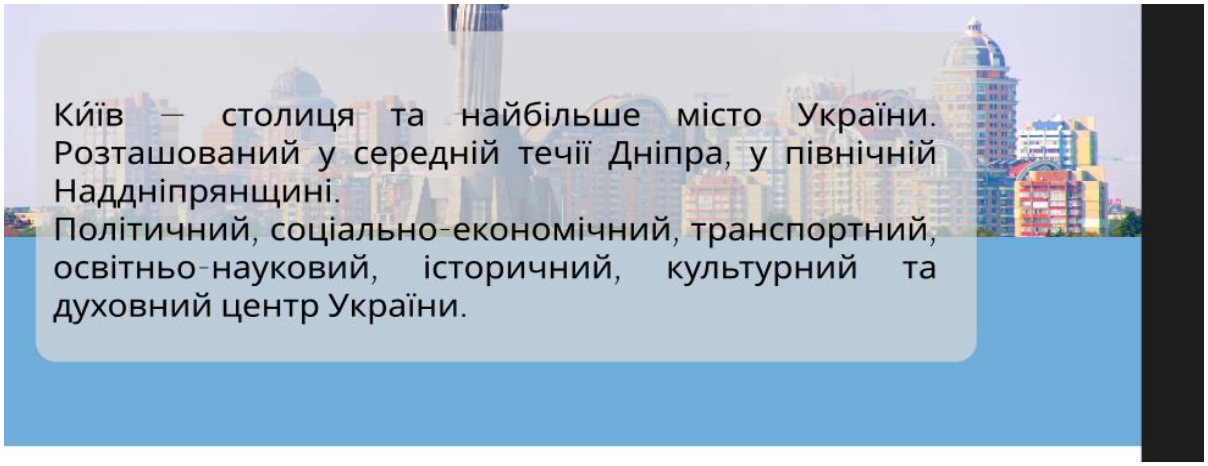

III. Підсумок уроку.

Обговорюємо:

1. Поясніть, яким чином можна використати створений дизайн.
2. Назвіть програмні засоби, які можна використовувати на сайті.
3. Що таке мова програмування та мова розмітки?

Рефлексія

- Що нового сьогодні дізналися?
- Чого навчилися?
- Що сподобалось на уроці, а що ні?
- Чи виникали труднощі?

IV. Домашнє завдання. Зробити сайт на три сторінки з наповненням.

Список використаних джерел

1. Корчова Г. Л. Кліпове мислення як науково-методична проблема у професійній освіті/ Г. Л. Корчова // *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*. Вип. 1/2022 (132). Кременчук: КрНУ, 2022. С. 49-53.

2. Обиденнова Є.В., Корчова Г.Л. Щодо впровадження LEGO-навчання в освітній процес закладів загальної середньої освіти. // Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України: Матеріали IV Всеукраїнського круглого столу з міжнародною участю, Київ: КНУБА, 17 листопада 2021 року. К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2022. С. 369-374.

3. Руденко М.В., Калениченко Р.А., Капосльоз Г.В., Корчова Г.Л. Основи професійної освіти. К.: ЦП Компринт, 2018. 613 с.

4. Красильник Ю.С., Корчова Г.Л., Руденко М.В. Методика проведення навчальних занять в умовах дистанційного навчання. Київ: КНУБА, 2021. 156 с.

УДК 378.123

Корчова Галина Леонідівна,
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури;
Почка Костянтин Іванович,
доктор технічних наук, професор, професор кафедри професійної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури

PERSONALIZED LEARNING AS A SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL PROBLEM IN VOCATIONAL EDUCATION

The conceptual foundations of personalized learning as a system of scientific, practical, psychological and pedagogical support for the professional and personal development of the applicant are investigated and substantiated. The essence of the

personal approach as an effective subject-subject interaction in educational practice is revealed, the implementation of which involves the creation of effective conditions for the self-realization of the subjects of the educational process, the construction of personalized learning for students to solve educational, educational-methodological and educational-scientific tasks. The necessity and possibility of personalized learning, in the aggregate of its methodological foundations, theoretical and methodological approaches, to create an effective mechanism for the implementation of the humanistic paradigm of the personalized educational process is proved. Specific principles of work are proposed to create conditions for building personalized learning.

An important element of personalized education is directing students towards individual comprehension of the educational curriculum, the ability to work with information sources, critically analyze it, create mechanisms for developing the individual uniqueness of each student, justify personalized psychological and pedagogical support for the student's educational trajectory, foster and cultivate a student's motivation for learning, their readiness to achieve goals in their own educational and cognitive activities, the ability to engage in scientific research and exploration, providing students with opportunities for personalized choices in educational programs, academic disciplines, information resources, learning tools, reporting formats, and self-assessment, expanding educational mobility opportunities for students in the context of formal, informal, and non-formal learning, and promoting the transformation of the learning process into a personalized 'teacher-student' interaction.

The general need of modern society, in which human intelligence, knowledge, scientific, educational and cultural level are a strategic resource for sustainable development, is the innovative development of education. Therefore, in our opinion, one of the main directions of higher education reform should be focused on the uniqueness and uniqueness of each student and the need to create an effective system of scientific, practical, psychological and pedagogical support for their professional and personal development. It is this approach that prompts us to substantiate the

theoretical and methodological foundations of personalized learning as a component of higher education pedagogy.

The philosophical and conceptual foundations of personality-oriented education are revealed in the studies of V. Andrushchenko, L. Huberskyi, I. Ziaziun, S. Klepko, V. Kremen, and others. Psychologists continue to enrich with new content such concepts as "value", "person", "individual", "individuality", "personality", "person", "object", "subject", "personalism", "personification", "personology" (G. Ball, I. Bech, M. Borishevsky, G. Kostiuk, A. Leontiev, A. Maslow, G. Allport, V. Petrovsky, V. Rybalka, O. Starovoitenko, etc.) The psychological and pedagogical theory of personality development in the process of activity, including educational activity, personality-oriented learning, its individualization, differentiation and personalization, is filled with modern content: Sh. Amonashvili, V. Bondar, L. Vygotsky, E. Erickson, N. Demianenko, O. Pekhota, O. Romanovskyi, S. Rubinstein, O. Savchenko, L. Sushchenko, A. Khutorsky, I. Yakimanska, S. Yatsenko, etc. Scientific developments identify trends and features of personalized learning and education. It is emphasized that in the personality-oriented educational process, the mission of its subjects is transformed: the student becomes a subject of activity from an object; the teacher, in turn, expands the participation in the design and development of the active personality of the future specialist (professional) as a humanist, advisor, consultant, researcher, coach, mentor, psychotherapist, facilitator, moderator, tutor [1].

Despite a significant amount of psychological and pedagogical research, the problem of personalized learning in vocational education is insufficiently studied in theoretical and methodological aspects. Therefore, the purpose of the article is to substantiate the conceptual foundations of personalized learning as a resource for ensuring the quality of vocational education.

Today, the main tasks of educational policy are to ensure the quality of education based on fundamental, systemic, synergistic, activity, technological, cultural, axiological, student-centered, competence and other approaches, compliance with the perspective needs of the individual, society and the state, as

well as to eliminate contradictions between: the social need to train professionals (specialists) with a high level of professional competence and civic position and the quality of the organization of the educational process; modern These tasks primarily determine the need to reorient the educational process from the position of the traditional knowledge model of education to a personality-oriented one. The basis of modern ideas about this model is the personal approach, the ideas of which were developed in the works of I. Bech, O. Bondarevska, V. Lutai, V. Serikov, A. Furman, I. Yakimanska, and others. Generalization of pedagogical experience and study of scientific and methodological works gives us the opportunity to endow the personal approach with such features as effective subject-subject interaction in the educational system, effective managerial and psychological and pedagogical conditions for self-realization of the subjects of the educational process, providing incentives and motives for successful educational activities, building personality-oriented learning content and organizing cooperation of higher education students in solving educational, educational and methodological and educational and scientific tasks (ke Of particular importance in the implementation of the personal approach is personality-oriented learning, which has a long history and several other names, each of which has a certain view of learning and education, namely humanistic pedagogy, neopragmatism, existentialism, pedocentrism, free education, pedagogy of cooperation [2]. The results of solving practical problems related to the implementation of technology for personalized learning, as reflected in the research of E. Bondarevska, I. Ziazun, V. Ilyin, N. Myropolka, V. Serikov, I. Yakimanska, I. Bekha, and S. Maksymenko, have allowed us to propose our own interpretation of the concept of personalized learning as an educational process grounded in subject-subject relationships between the teacher and the student. This approach combines normatively defined and individually determined educational activities of future professionals (specialists) with the goal of fostering (developing) in them a high level of creativity, professional abilities, mastery of self-discovery, self-regulation, and self-improvement mechanisms. This is achieved through the differentiation of the content of education and the creation of appropriate technologies that are

implemented in the system of formal, non-formal, and informal learning, all oriented towards enriching individual experiences: cognitive (knowledge), operational (methods of action), and axiological (values, beliefs). Personally oriented education includes the following necessary approaches: multi-level, individual, differential, subject-personal. To ensure a personally oriented approach to student learning, we use experience-proven pedagogical technologies: independent developmental learning, cooperative pedagogy ("penetrating" technology), humanitarian and personal technology, game technology, developmental learning technology, problem-based learning, individual learning technology, differentiation technology, and collective learning. Methods and means of teaching are chosen in such a way that each student has the opportunity to express himself or herself and his or her uniqueness, his or her abilities [2, p. 48]. The results of modern research only strengthen the call for a "new pedagogy" that would respond to socio-cultural changes and give students the role of active participants in educational activities, taking into account individual capabilities and needs [3; 4; 5].

Krupsky J. [6] defines individualization of learning as the principle of taking into account the individual characteristics of individual students in the interests of developing their inclinations and abilities, as well as the pedagogical technology of teaching that ensures the implementation of the principle of individualization. The concept of personalization in the theory is broader than the concept of individualization and differentiation, as it denotes the student's right to make an independent choice in learning, and individualization and differentiation can be attributed to a strategy aimed at forming certain competencies in students in accordance with the learning objectives, regulating the pace of progress of each student in learning, and determining the content of learning by the teacher in accordance with the student's abilities [1]. Thus, to become personalized, learning must take into account the nature of the cognitive, emotional and volitional processes of the student's psyche, because each person is a carrier of inherent innate abilities. In turn, abilities are divided into general and special, among which there are dominant ones that determine the priority type of professional activity of a person.

Therefore, an important element of personalized learning is directing students towards individually grasping the content of the educational program, their ability to work with information sources, critically comprehend it, and create mechanisms for developing the individual uniqueness of each student's personality. This involves justifying personalized psychological and pedagogical support throughout the student's educational trajectory, fostering and developing a student's motivation to learn, their readiness to achieve the goals of their own educational and cognitive activities, as well as their abilities for scientific and research activities. It also includes providing students with the opportunity for personalized selection of educational programs, courses, informational resources, learning tools, reporting forms, and self-assessment. Moreover, it expands the possibilities of educational mobility for students in the context of formal, non-formal, and informal learning, ultimately facilitating the transformation of the learning process into a personalized interaction between the teacher and the student.

References

1. Krasylnyk Yu. S. Conceptual foundations of personal didactics of higher education // *Military education*. 2020. No. 1 (41). P. 181-190.

2. Professional pedagogical education: personally oriented approach: monograph / edited by O. A. Dubasenyuk. – Zhytomyr: Department of ZhDU named after I. Franka, 2012. 436 p.

3. Chatti M. A. Personalization in Technology Enhanced Learning: A Social Software Perspective: dissertation / M. A. Chatti. AahenaUnivercity. 2010. 399 p.

4. Fiedler Sebastian Personal learning environments: concept or technology? [Electronis resource] / Fiedler Sebastian, Väljataga Terje // International Journal of Virtual and Personal Learning Environments. 2011. 2 (4): 1–11. URL: https://www.researchgate.net/publication/220066333_Personal_Learning_Environments_Concept_ or_Technology.

5. Park Y. Blogging for Informal Learning: Analyzing Bloggers' Perceptions Using Learning Perspective [Electronic resource] / Y. Park, G. MiHeo, R. Lee. URL: http://www.ifets.info/journals/14_2/13.pdf.

6. Krupskyi Y. V. Interpretive dictionary of information and pedagogical technologies: dictionary / Krupskyi Y. V., Mikhalevich V. M. Vinnytsia: VNTU, 2010. 72 p.

7. The method of carrying out the initial studies to take in the minds of distance learning: navch. posib. / Yu. S. Krasilnik, G. L. Korchova, M. V. Rudenko. Kiev: KNUBA, 2021. P. 45-46.

8. Корчова Г.Л. Clip thinking: basic concepts and terms // Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України: матеріали V Міжнародної конференції (17 листопада 2022 року) до 20-річчя з дня створення кафедри професійної освіти КНУБА. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2023. С. 138-142. URL: https://www.knuba.edu.ua/wp-content/uploads/2023/01/Proceedings-of-the-V-International-Conference-11-17-2022.pdf

УДК 378.123

Корчова Галина Леонідівна,
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Чулінда Людмила Іванівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного та адміністративного права,
Національний авіаційний університет

BASIC PRINCIPLES OF PERSONALIZED LEARNING IN VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING

To create the conditions for personalized learning, it is worth paying attention to the following principles of working with vocational education students.

Principle 1: Active participation. During a certain period of study, teams work on an idea and then implement the project using technology. In this way, young people demonstrate creativity, self-confidence, and learn to take responsibility and make decisions on their own. All these are signs of active engagement in the process, which is a mandatory component of personalized learning.

The following rules should be used to encourage students to take an active part in the classroom :

avoid prolonged passive consumption of information;

encourage goals that meet the interests and aspirations of students. The principle of active participation has already found application in education. For example, makerspaces are becoming increasingly popular. This is a kind of updated version of DIY clubs that have been improved with the help of online platforms and courses.

Principle 2: Social participation. Learning is a social activity, and discussions, debates, and group work greatly enhance its effectiveness. Students learn better when they know they can share their results with others. To "socialize" the classroom, you need to:

initiate group work so that students learn to collaborate on a common project;

organize discussions and debates on new material. This way, they will learn to express their own point of view, explain new information, hear the opinions of others and evaluate them;

when teaching new material, provide relevant examples from modern life.

Principle 3: Meaningful tasks. No one wants to do work that is meaningless. People of all ages work harder and put in more effort when they feel that what they are doing is important. It is this sense of importance that becomes the bridge between university education and real life.

Principle 4: Link new information to previous knowledge. New information should not be a burden that pushes out what has already been learned. Knowledge is just another piece of the puzzle that we integrate into our own picture of the world, and so we see it more fully. However, it is often difficult to correlate what is already known with new information when learning. Therefore, one of the tasks of teachers is to emphasize the connection between what has already been learned and the newly acquired knowledge. This can be done through discussion, testing, repetition of previous material with an emphasis on the connection to the new material; questions that help students make new connections between knowledge; models and diagrams that visualize the connections between information; real-life examples that provide context to the material. Contextualized learning is about building knowledge based not only on what we already know, but also on examples from everyday life. In addition, contextualized learning also involves the use of the previous principles: meaningfulness of tasks, their social aspect, and active participation of students.

Principle 5: Strategic. Teaching how to learn, i.e. applying strategies to build cause-and-effect relationships and memorize certain concepts, is a lifelong skill.

Principle 6: Self-control and effective learning. Self-control is no longer just the ability to learn, but the ability to choose one of the most effective learning strategies among the known ones in a given case. This requires not only the ability to learn, but also the ability to plan and control your own learning.

Principle 7: Restructure prior knowledge. Sometimes what we already know about the world makes it difficult to memorize new information. So how do we

overcome the problem of previous knowledge and life experience interfering with the learning of new material? You need to build new knowledge on what students already know and gradually lead them to understanding the right concepts. Present counterintuitive information with evidence: experiments, observations, data. It takes time to assimilate new information. It's better to cover fewer topics, but spend more time with each one.

Principle 8: Understanding, not memorization. Learning is more effective when it focuses on understanding general principles and concepts rather than memorizing individual facts and algorithms. Understanding is the key to practical application of knowledge in real-life situations. And to really understand the material, you need to discuss it and give it enough time to think about it.

Principle 9: Transfer knowledge to different situations. Learning becomes more effective and meaningful when students learn to apply knowledge to real-life situations.

Principle 10: Time for practice. It takes time to assimilate information. It also takes time to apply it in practice.

Principle 11: Individual differences. Individual differences play a major role in the educational process.

Principle 12: Motivation. A motivated learner is easy to recognize - he or she wants to achieve a goal and devotes enough time and effort to it.

Therefore, an important element of personalized learning is directing students towards individually grasping the content of the educational program, their ability to work with information sources, critically comprehend it, and create mechanisms for developing the individual uniqueness of each student's personality. This involves justifying personalized psychological and pedagogical support throughout the student's educational trajectory, fostering and developing a student's motivation to learn, their readiness to achieve the goals of their own educational and cognitive activities, as well as their abilities for scientific and research activities. It also includes providing students with the opportunity for personalized selection of educational programs, courses, informational resources, learning tools, reporting

forms, and self-assessment. Moreover, it expands the possibilities of educational mobility for students in the context of formal, non-formal, and informal learning, ultimately facilitating the transformation of the learning process into a personalized interaction between the teacher and the student.

References

1. Krasilnyk, Yu. S. Conceptual Foundations of Personalized Higher Education Didactics // Military Education. 2020. № 1 (41). P. 181-190.

2. Professional Pedagogical Education: A Person-Oriented Approach: Monograph / Ed. by O. A. Dubasenyuk. – Zhytomyr: Publishing House of Zhytomyr Ivan Franko State University, 2012. – 436 p.

3. Methods of conducting training sessions in the context of distance learning: training. Textbook / Yu.S. Krasilnik, G. L. Korchova, M. V. Rudenko. Kiyv: KNUCA, 2021. pp. 45-46.

УДК 159.923.3

Коханець Анна Сергіївна,
підприємець, власник маркетинг агентства, фотограф і контент-Creator для брендів, спеціаліст з підтримки ділової репутації в мережі Інтернет, партнер, розробник і дизайнер першого українського конструктора сайтів. Нью-Йорк, США;
Телебенєва Єва Олександрівна,
керівник з маркетингу і стратегічного розвитку та співвласник міжнародної Digital Marketing & PR агенції, спеціаліст DMC inc з питань виходу бізнесу на закордонний ринок. Нью-Йорк, США – Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ УСПІШНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ РЕПУТАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Р.А. Калениченко, А.С. Коханець, О.П. Сковира відмічають у своїй статті «Особливості підтримки ділової репутації в мережі Інтернет»: «Побудова й підтримка ділової репутації нині набирає все більшої популярності» [1]. Тому дослідження всіх аспектів репутаційного менеджменту є досить актуальним. Особливо це стосується особливостей успішної професійної самореалізації фахівців галузі репутаційного менеджменту. Різноманіття наукових поглядів стосується як концепції поняття самореалізації, її структурних компонентів, так і процесу функціонування професійної самореалізації та її психологічних умов.

Українська дослідниця Н. Каньоса запропоновувала теоретичну модель навчально-професійної самореалізації, до якої входять:

1) когнітивна складова – уявлення про власні здібності до навчально-професійної діяльності, про якості, необхідні для успішної роботи з обраної спеціальності; зміст, складність і специфіка цих уявлень, наявність у них професійних елементів (дані уявлення є компонентами самосвідомості чи усвідомлення “Я – образу»); уявлення про особливості професійної діяльності, уявлення про способи подолання зовнішніх і внутрішніх перешкод на шляху до професійної мети;

2) мотиваційна складова, яка включає: внутрішні мотиви навчально-професійної діяльності; професійні, пізнавальні та процесуально-змістовні мотиви; домінуючі цінності й мотиви самовдосконалення, інтерес до професії (бажання стати гарним фахівцем); загальну гуманістичну спрямованість (інтерес до людей), позитивне ставлення до майбутнього фаху;

3) цілепокладальна складова, яка включає: уявлення про власні професійні перспективи (уявлення про основні етапи професійної кар'єри); наявність професійних планів, намірів, конкретних цілей у близькій і віддаленій перспективі; рівень і цілісність цілепокладання в професійній діяльності;

4) креативна складова, яка відображає розвиток таких характеристик креативності, які є важливими для самореалізації: чуттєвість до проблем; здібність у висуненні ідей; винахідливість; розвинута уява; оригінальність і корисність поведінки; незалежність; упевнений стиль поведінки. Самореалізація як розкриття, розгортання передбачає певний акт творення, що і спонукає до використання креативних здібностей;

5) поведінкова складова, яка включає: рівень соціальної та професійної адаптивності; рівень особистісної зрілості; особливості поведінки в соціальних ситуаціях, пов'язаних зі спілкуванням; поведінку, сприятливу для розв'язання проблем [2, 3].

Ми досліджуємо професійну самореалізацію працюючих фахівців репутаційної сфери, які мають цілі, мету, професійні задачі, вміння та навички і певний рівень професійної майстерності. На цьому етапі професійного розвитку працівник репутаційної сфери зустрічається з наджорсткою системою відбору працівників, яка є ключовою відмінністю репутаційної сфери. Яка вимагає від працівників сфери репутаційної бізнесу виконання професійних завдань у надвисокому темпі, а також через необхідність постійного переключення між задачами (наприклад, десятки контактів, узгоджень і звітів за день для різних клієнтів), що викликає психологічне напруження у співробітників.

Крім того, всі дії фахівця репутаційної сфери мають грошове відображення, тому вагання, затримка, неуважність, безвідповідальність одразу постають перед проблемою втрати гідної оплати труда, далі – негативна оцінка праці, при повторі можливе звільнення. Оскільки репутаційна діяльність має командний характер роботи, і ціна помилок робітників у грошовому еквіваленті дуже значна, то втриматися на власному місці роботи можуть лише ті працівники сфери репутаційного бізнесу, які можуть адаптуватися до вимог системи та ефективно створювати рекламний продукт, тим самим, вносити свою частку до загального прибутку організації.

Така система дозволяє дуже швидко позбутися молодих, неадаптованих співробітників, які роблять багато помилок, не встигають виконувати завдання, чинять опір умовам праці, спілкуються з порушенням у налагодженні комунікацій в середині команди. Тому на роботі в репутаційній сфері залишаються професіонали, чиї особистісні риси, потенціали, професійні вміння і знання, а також сукупність цінностей відповідають вимогам системи, яка вимагає швидкої зміни структури особистісних рис працівників репутаційної сфери.

Тобто, втримуються на робочому місці більше спеціалісти, які досягли певного рівня особистої професійної майстерності, а ті, які не володіють певним поєднанням професійно значущих якостей та характеристик – йдуть з професії, шукають інших шляхів своєї професійної самореалізації.

Розглядаючи самореалізацію як складний багатомірний процес, вдалося виокремити наступні складові та показники професійної самореалізації.

С. Максименко та В. Осьодло визначили наступні узагальнені складові професійної самореалізації: організаційні – характер цілей, мотивів, ціннісних орієнтацій та умов розвитку кар’єрного зростання, їх усвідомленість, рівень домагань, ставлення до обраної професії, бажання оволодіти необхідними знаннями, уміннями, навичками та ін.; діяльнісно- творчі – переважаючі засоби і способи реалізації професійної діяльності, професійна компетентність; професійна спрямованість, самоконтроль, ступінь прояву

професійної етики; характер творчої активності та уміння творчо розв'язувати професійні задачі; ступінь реалізації творчого потенціалу особистості; суб'єктно-особистісні – рівень сформованості суб'єктних якостей і особистісного професійного розвитку; результативно-професійні – рівень результативності професійної діяльності, у т.ч. реалізації професійних знань, умінь, навичок і практичних професійних дій [4].

Мабуть доцільно виокремити такі складові професійної самореалізації працівників і сфери репутаційного бізнесу.

На думку вітчизняних дослідниць Л. Карамушки, М. Ткалич самоактуалізація особистості в професійній сфері має свою специфіку, а саме лежить в основі професійного розвитку як динамічного й безупинного процесу самопроектування. Професійна самоактуалізація пов'язана з певними цінностями особистості, з вирішенням особистісних протиріч, зі зміною мотиваційної сфери, з появою внутрішньої потреби у формуванні певної професійної стратегії, плануванні кар'єри. Самоактуалізація в професійній сфері також пов'язана з питаннями соціального призначення, професійного зростання, досягнення високого рівня професіоналізму та професійної компетентності [5].

Теоретичний аналіз сутності професійної самореалізації дозволяє визначити також психологічні чинники професійної самореалізації працівників сфери репутаційного бізнесу: професійно-значущі цінності та мотиви; професійно-значущі уміння та навички; професійно-значущі знання; професійно-значущі особистісні якості. Вони складають особливу психологічну реальність і набуття, розвиток й активізація яких визначаються як психологічні умови, які сприяють розвитку професійної самореалізації працівника рекламної сфери та спрямовані на забезпечення ефективності діяльності співробітників агентств з підтримки ділової репутації (у тому числі і в мережі Інтернет).

На думку багатьох науковців, професійні навички такого фахівця – це способи ефективного виконання професійної дії, доведені до автоматизму. До

особливостей професійних навичок відносяться: точність дій, швидкість, економічність (виконання при мінімально можливих зусиллях і витратах енергії), машинальність (виконання без концентрації уваги на техніці дій), стереотипність (однаковість виконання при повторах), консервативність (трудність зміни), надійність (протидія руйнівним факторам – перерв у виконанні, перешкод, негативним психічним станам рекламіста), успішність в досягненні потрібного результату.

Список використаних джерел

1. Калениченко Р.А., Коханець А.С., Сковира О.П. Особливості підтримки ділової репутації в мережі Інтернет. // Вісник Національного університету оборони України. – № 2 (60). – 2021. – С. 41-49. DOI: 10.33099/2617-6858–21–60–2–41-49. (Фахове видання). – Режим доступу: http://visnyk.nuou.org.ua/issue/view/13768.

2. Каньоса Н. Г. Мотиви навчально-професійної самореалізації студентів вищих педагогічних навчальних закладів: монографія / Н. Г. Каньоса; Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка. – Кам’янець-Подільський Зволейко Д. Г., 2013. – 190 с. – Бібліогр.: с. 174–190.

3. Каньоса Н. Г. Мотиви учбово-професійної самореалізації студентів вищих педагогічних навчальних закладів: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Каньоса Наталія Григорівна; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. – Київ, 2011. – 212 с.: табл. – Бібліогр.: с. 188–212.

4. Максименко С. Д. Теоретико-методологічні проблеми психології особистості / С. Д. Максименко // Проблеми сучасної психології : зб. наук. праць Кам’янець-Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка, Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / [за ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої]. – Кам’янець-Подільський: Аксіома, 2010. – Вип. 7. – С. 3–18.

5. Карамушка Л. М. Самоактуалізація менеджерів у професійно-управлінскій діяльності (на матеріалі діяльності комерційних організацій): монографія / Л. М. Карамушка, М. Г. Ткалич. – Запоріжжя: Просвіта, 2009. – 260 с. – (Організаційна та економічна психологія).

УДК 37.01:378

Красильник Юрій Семенович,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Бондарук Богдан Юрійович,
здобувач вищої освіти академічної групи ПНБ-22
Київського національного університету будівництва і архітектури

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНЬОЮ ПРОГРАМОЮ «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА (БУДІВНИЦТВО ТА ЗВАРЮВАННЯ)»

Актуальність дослідження. Сучасне суспільство вимагає від педагогів професійного навчання не лише знань у своїй галузі, але й вміння ефективно спілкуватися зі здобувачами освіти та іншими учасниками освітнього процесу. Комунікативна компетентність передбачає здатність до якісного сприйняття і передачі інформації, встановлення позитивних взаємин і розв’язання педагогічних конфліктів. Таким чином, дослідження процесу формування комунікативної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання є актуальним завданням у сфері освіти.

Метою даного дослідження є вивчення процесу формування комунікативної компетентності у майбутніх педагогів професійного навчання, виявлення основних чинників, що впливають на цей процес, розробка моделі формування комунікативної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання за освітньою програмою «Професійна освіта (Будівництво та зварювання)» та рекомендацій для підвищення ефективності навчання в даному напрямі. Для досягнення поставленої мети використано такі методи дослідження: аналіз наукової літератури та освітніх програм підготовки майбутніх педагогів, педагогічне спостереження; рефлексія

власного досвіду у процесі вивчення різних навчальних дисциплін, зокрема «Риторика» (усвідомлення зростання знань, навичок та вмінь задля створення та подачі переконливих інформаційних повідомлень, а також отримання важливих уроків щодо впливу мови та жестів на аудиторію) та «Комунікативні аспекти педагогічної діяльності» (відчуття постійної потреби у саморозвитку навичок аналізу та критичного мислення при обговоренні складних питань, спілкування конструктивно та ефективно в групових обговореннях та ділових ситуаціях). Завдяки цим та іншим навчальним дисциплінам набуваються не лише теоретичні знання, але й уміння, які відчутно покращують комунікативну компетентність, сприяють особистому та професійному розвитку.

Основні результати дослідження. Н. Арістова [1] під комунікативною компетентністю майбутніх учителів розуміє здатність особистості ефективно організовувати професійне спілкування з іншими учасниками комунікативного процесу, працювати в команді, розв'язувати конфліктні ситуації, адекватно сприймати себе у спілкуванні під час комунікативної взаємодії та швидко засвоювати нові форми комунікативної поведінки. Структуру комунікативної компетентності, на думку дослідниці, складають чотири взаємопов'язані компоненти, зокрема, мотиваційно-ціннісний, когнітивний, процесуальний і результативно-рефлексійний. Мотиваційно-ціннісний компонент передбачає наявність у майбутніх учителів позитивної мотивації, ціннісних орієнтацій та стійкого прагнення до конструктивного спілкування з колегами, батьками та учнями. Когнітивний компонент включає здобуті теоретичні знання (з граматики, риторики, психології успіху, мовної культури тощо) та практичні вміння майбутніх учителів (співпрацювати з партнерами, висловлювати та обстоювати власну думку, дослуховуватися до думки співрозмовників). Процесуальний компонент схарактеризовано Н. Арістовою організаторськими й комунікативними вміннями майбутніх учителів, результативно-рефлексійний – здатністю майбутніх учителів до рефлексії.

Г. Тимошко [6] визначено важливі аспекти, які лежать в основі формування комунікативної компетентності майбутніх педагогів у процесі підготовки до професійної діяльності в інклюзивному середовищі, а саме: мистецтво педагогічної діяльності, культура ділового спілкування, тайм-менеджмент педагога, здоровий спосіб життя педагога, культура організації робочого місця, організація ведення планування, емпатія педагога та ін.

У цьому контексті важливим є побудова особистісного підходу як ефективної суб'єкт-суб'єктної взаємодії в освітній практиці, реалізація якого передбачає створення дієвих умов для самореалізації здобувачів вищої освіти, побудови персоналізованого навчання [5].

На думку Н. Ковальської [2], рівень сформованості комунікативної компетентності залежить від мети оволодіння мовою, інтересів і мотивації студентів, видів комунікативної діяльності, обраних ролей тощо. А комунікативна компетентність поєднує різні види компетенцій, опанування якими є необхідною умовою для забезпечення ефективного процесу професійної комунікації.

І. Когут [3], на основі результатів дослідно-експериментальної роботи з упровадження методики формування професійно-педагогічної комунікативної компетентності майбутніх учителів, робить висновок про нагальну потребу у доповненні змістового, і операційного компонентів діючих курсів, таких як загальна психологія, загальна педагогіка, методика викладання, що створює необхідні умови для впровадження у практику сучасних закладів освіти тренінгових технологій розвитку у здобувачів комунікативної компетентності.

С. Костюк [4] розробленно, обґрунтувано й експериментально перевірено методику розвитку компетентностей міжкультурної комунікації в умовах закладу вищої освіти (включає моделювання ситуацій спілкування, розвиток навичок спілкування, здатності вибудовувати стратегію взаємодії, попереджувати конфліктні ситуації; створення повідомлень з урахуванням особливостей поведінки, культурних цінностей та можливої реакції співрозмовників; розвиток умінь логічно оформлювати власні думки,

добирати виражальні засоби мови), приділено увагу формуванню умінь і навичок порівнянню культурологічного матеріалу задля розвитку соціокультурної обізнаності, позбавлення соціокультурних стереотипів, запобігання непорозумінь і конфліктних ситуацій спілкування.

Аналіз змісту означених праць вчених дає можливість виокремити відповідні компоненти формування комунікативної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання за освітньою програмою «Професійна освіта (Будівництво та зварювання)»: мета даного процесу, його педагогічні умови, технологія та результат формування комунікативної компетентності (рис.1).

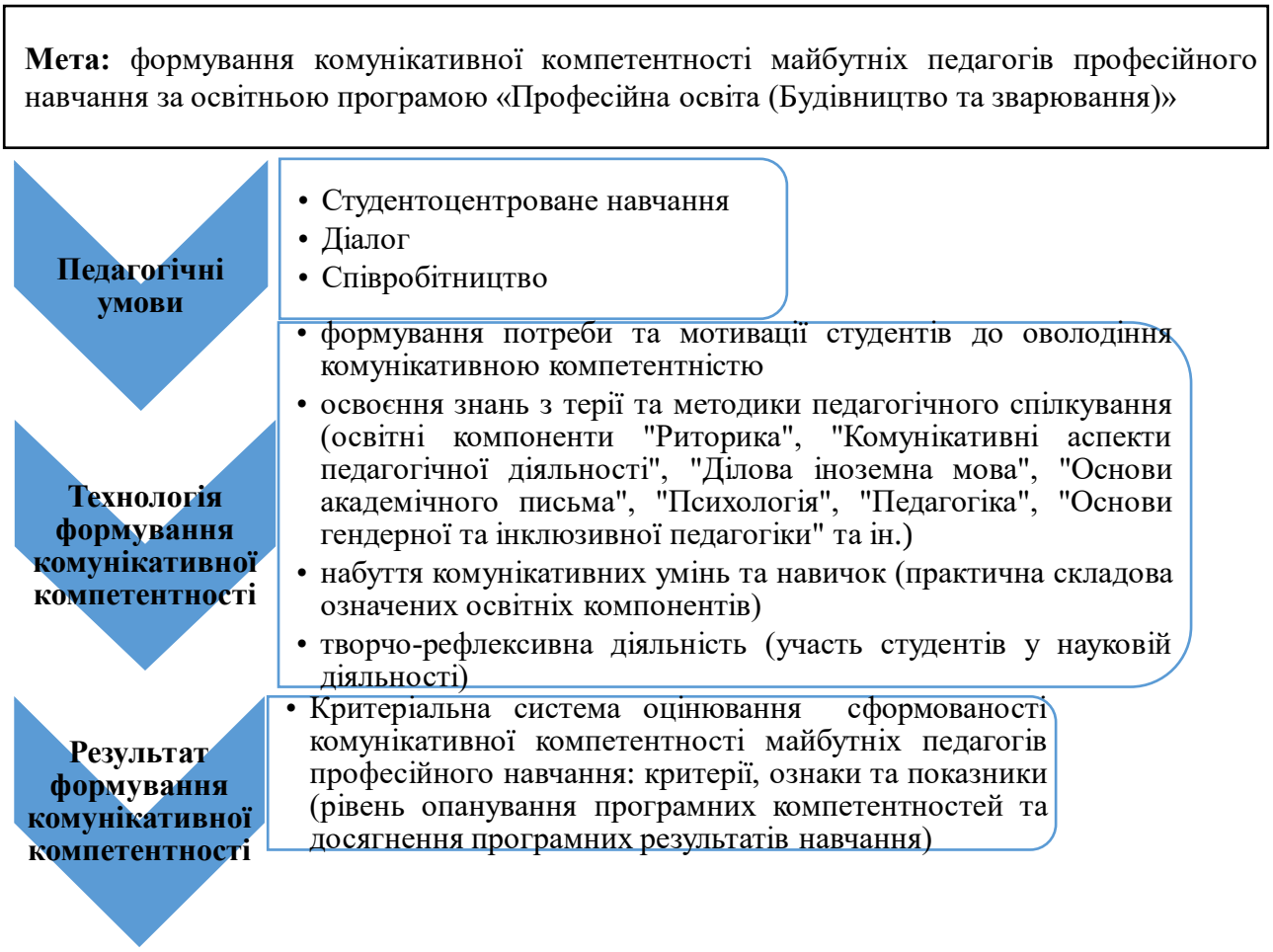

Рис. 1. Модель формування комунікативної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання за освітньою програмою «Професійна освіта (Будівництво та зварювання)».

На наш погляд, результат формування комунікативної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання за освітньою програмою

«Професійна освіта (Будівництво та зварювання)» повинен включати в себе декілька ключових аспектів:

володіння педагогічними навичками спілкування, включаючи вміння активно слухати, створювати доброзичливу атмосферу та адаптувати комунікативні стратегії до потреб здобувачів вищої освіти;

розвиток навичок невербального спілкування, таких як жести, міміка, тон голосу та інші засоби виразності, які впливають на ефективність комунікації;

вивчення психологічних аспектів спілкування, включаючи розуміння психологічних потреб та особливостей студентів;

розвиток навичок вирішення педагогічних конфліктів;

розуміння факту міжкультурності спілкування.

З метою підвищення ефективності навчання в контексті формування комунікативної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання суб'єктам освітнього процесу, на нашу думку, доцільно приділяти увагу:

підвищенню ролі практичних занять (ретельне планування різних ситуації спілкування та зворотного зв'язку);

організації педагогічних тренінгів, спрямованих на розвиток комунікативних навичок;

аналізу відео та аудіозаписів навчальних занять, надаючи конструктивні рекомендації студентам для поліпшення їхньої комунікативної поведінки;

підтримці у студентів звички до саморефлексії та самооцінки комунікативної діяльності;

міжкультурним аспектам спілкування, аналізу студентами різних культурних проявів;

використанню сучасних методів навчання для спільної освітньої діяльності, розвитку комунікативних навичок студентів;

створенню атмосфери відкритості та заохочення студентів до висловлювання власних думок та ідеї.

Завдяки системному підходу до формування комунікативної компетентності, впровадженню відповідних методик та підходів в освітній процес, майбутні педагоги професійного навчання за освітньою програмою «Професійна освіта (Будівництво та зварювання)» зможуть створювати сприятливу навчальну атмосферу, ефективно взаємодіяти зі здобувачами освіти та сприяти їх особистісному розвитку.

Список використаних джерел

1. Арістова Н. О. Комунікативна компетентність майбутніх філологів : сутність, зміст, структура. Вісник Національного авіаційного університету. 2017. Вип. 2(11). С. 9–15.

2. Ковальська Н. А. Формування професійної та комунікативної компетентності майбутніх фахівців. URL: http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6151/1/Формування%20професійної%20та%20комунікативної%20компетентності%20майбутніх%20фахівців.pdf (дата звернення: 10.11.2023).

3. Когут І. В. Методика формування професійно-педагогічної комунікативної компетентності майбутнього вчителя: дослідно-експериментальна робота. Молодий вчений. 2015. № 7(22). Частина 2. С. 53–56. URL: http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/7/45.pdf (дата звернення: 10.11.2023).

4. Костюк С. С. Розвиток компетентностей міжкультурної комунікації студентів-іноземців на основному етапі навчання української мови: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Державний вищий навчальний заклад «Криворізький державний педагогічний університет». Кривий Ріг, 2018. 292 с. URL: https://core.ac.uk/download/185262263.pdf (дата звернення: 06.11.2023)

5. Красильник Ю. С. Концептуальні основи персонодидактики вищої школи. Збірник наукових праць «Військова освіта» Національного університету оборони України імені Івана Черняховського. 2020. № 1(41). С. 181–190. URL: http://znp-vo.nuou.org.ua/issue/view/12366 (дата звернення: 10.11.2023).

6. Тимошко Г. М. Формування комунікативної компетентності майбутніх педагогів у процесі підготовки до професійної діяльності в інклюзивному середовищі. Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. 2020. Том 162. № 6. С. 143–147. URL: https://visnyk.chnpu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/189/205 (дата звернення: 05.11.2023).

УДК 37.01:378

Красильник Юрій Семенович,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Бородін Андрій Олексійович,
здобувач вищої освіти академічної групи ПНБ-21
Київського національного університету будівництва і архітектури

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ВИБІР ПРОФЕСІЇ

Соціальні мережі стали невід’ємною частиною нашого повсякденного життя. Коли йдеться про вибір професії, соціальні мережі можуть відігравати значну роль у формуванні процесу прийняття рішення. Соціальні мережі надають доступ до великої кількості інформації про різні професії, включаючи опис посад, необхідну кваліфікацію та очікувану зарплату. Ця інформація може допомогти людям прийняти обґрунтовані рішення щодо їхнього майбутнього кар’єрного шляху та навіть може стати вирішальним фактором у прийнятті рішення про наймання на завершальній стадії відбору.

Окрім інформації про різні професії, соціальні мережі також можуть впливати на вибір професії. Дослідження показали, що соціальні мережі можуть впливати на поведінку споживачів і прийняття рішень [2]. Подібним чином соціальні мережі можуть впливати на сприйняття людиною різних

професій і навіть створювати відчуття соціального тиску з метою вибору певної кар'єри. Наприклад, якщо певна професія є популярною в соціальних мережах, це може створити враження, що ця професія є більш бажаною або престижною, що спонукає людей розглядати цю професію, коли обирають кар'єру [3, с.25–29].

Соціальні мережі також можуть зіграти значну роль у процесі пошуку роботи. Вони надають людям платформу для демонстрації своїх навичок і досвіду, а також для спілкування з потенційними роботодавцями та професіоналами галузі. Спеціалізовані соціальні мережі, зокрема, можуть бути цінним ресурсом для людей, які прагнуть налагодити зв'язок з іншими у сфері своїх інтересів [4]. Однак важливо зазначити, що соціальні мережі не повинні бути єдиним джерелом інформації при прийнятті кар'єрних рішень. Вплив соціальних мереж має бути збалансованим з іншими факторами, такими як особисті інтереси, здібності та ринковий попит [1]. Підсумовуючи можна твердити, що соціальні мережі можуть мати значний вплив на вибір професії. Вони можуть надавати цінну інформацію про різні професії, впливати на сприйняття різних професій і навіть зіграти вирішальну роль у процесі пошуку роботи. Однак важливо критично підходити до соціальних мереж і збалансовувати їхній вплив на вибір подальшої кар'єри.

Соціальні медіа відіграють не менш важливу роль у формуванні особистості людини. Соціальні мережі надають людям платформу для самовираження та обміну інтересами, що може вплинути на їх самооцінку та ідентичність. Крім того, соціальні медіа можуть відкрити для людей нові ідеї, перспективи та можливості, які можуть сформувати їхні кар'єрні прагнення та цілі. Однак важливо зазначити, що соціальні мережі також можуть створювати хибне відчуття реальності, спонукаючи людей робити вибір в сторону кар'єри, яка може не відповідати їхнім справжнім інтересам і цінностям.

Соціальні мережі також можуть надавати людям інформацію та підтримку щодо вибору професії. Інтернет-спільноти та групи пропонують цінну інформацію та поради щодо різних кар'єрних шляхів, а також

допомагають контактувати претендентів із потенційними роботодавцями. Однак дуже важливо бути обережним з інформацією в соціальних мережах, оскільки вона не завжди може бути точною чи надійною. Крім того, рекрутери та потенційні роботодавці також можуть переглядати присутність особи в соціальних мережах, що може вплинути на її кар'єрні можливості. Таким чином, люди повинні пам'ятати про мету своєї присутності в Інтернеті та стратегічно використовувати платформи соціальних мереж для підтримки своїх кар'єрних цілей [5].

Психологічний аналіз впливу соціальних мереж на вибір професії висвітлює кілька переваг, включаючи розширення доступу до інформації, можливості спілкування та оновлення в реальному часі. Однак він також вказує на такі обмеження, як перевантаження інформацією, відсутність довіри та обмежені особисті зв'язки. Щоб пом'якшити ці обмеження, люди повинні перевіряти інформацію, шукати офлайн-взаємодій і використовувати соціальні мережі як відправну точку, а не як єдине джерело інформації [6]. Зваживши всі «за» і «проти», претенденти зможуть приймати більш обґрунтовані рішення щодо вибору своєї кар'єри. На нашу думку, вплив соціальних мереж на вибір професії з плином часу буде тільки зростати.

Список використаних джерел

1. Вересоцька Н. І. Соціально-психологічні передумови вибору професії. *Вісник психології і педагогіки*. URL: https://www.psyh.kiev.ua/Соціально-психологічні_передумови_вибору_професії (дата звернення: 11.11.2023).

2. Полторак К. А. Аналіз особливостей поведінки споживачів в мережі інтернет. *Ефективна економіка.* 2015. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=45721&z=4572 (дата звернення: 11.11.2023).

3. Богдан М. С. Психологічні особливості спілкування залежних від соціальнихмереж. *Психологія і соціологія: проблемипрактичного застосування*. – 2014. – С. 25-29

4. Благій О. Лисакова Н. Роль соціальних мереж у професійному розвитку та працевлаштуванні фахівця з фітнесу. Головна сторінка DSpace. URL: https://reposit.uni-sport.edu.ua/handle/787878787/3579 (дата звернення: 11.11.2023).

5. Кучер О. В. «Вплив соціальних мереж на формування особистості підлітків». *Освітній проект «На Урок» для вчителів*. URL: https://naurok.com.ua/vpliv-socialnih-merezh-na-formuvannya-osobistosti-pidlitkiv-165291.html (дата звернення: 11.11.2023).

6. Швець Н. А. Інтернет залежність та її вплив на виховання підлітків – PSYH.KIEV.UA -- Вісник психології і соціальної педагогіки. *PSYH.KIEV.UA -- Вісник психології і соціальної педагогіки*. URL: https://www.psyh.kiev.ua/Швець_Н.А._Інтернет_залежність_та_її_вплив_на_виховання_підлітків (дата звернення: 11.11.2023).

УДК 37.01:378

Красильник Юрій Семенович,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Джус Максим Сергійович,
здобувач вищої освіти академічної групи ПНК-21
Київського національного університету будівництва і архітектури

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Актуальність теми. Європейський досвід у сфері професійної орієнтації здобувачів професійної освіти демонструє важливість комплексного підходу до кар'єрного розвитку. У працях таких науковців як В. Байдулін, Н. Ваніна, І. Гриценок, Д. Закатнов, О. Локшина, Ю. Могильна, В. Орлов, Н. Остапчук, Н. Пазюра, Г. Романова та ін. розглянуто актуальні

питання, пов'язані безпосередньо зі змістом поняття «професійної освіти», обґрунтуванням теоретичного й методичного забезпечення професійного становлення, кар'єрного зростання учнівської молоді з урахуванням соціально-економічних трансформацій і потреб українського суспільства. Також варто зазначити, що в ряді робіт аналізується європейський досвід професійної орієнтації здобувачів у таких країнах як Польща, Чехія, Німеччина тощо. Розробки науковців дають можливість створювати моделі профорієнтації, які сприяють успішному визначенню освітнього та професійного шляху молоді. Окрім аналізу європейського досвіду, у наукових працях зіставляються характерні європейські практики з сучасним станом ринку праці України, де нагальною є потреба у реформуванні системи профорієнтації. В результаті аналізу наукових праць нами встановлено, що досвід розвинених країн у питаннях професійної орієнтації демонструє економічне зростання шляхом реалізації людського потенціалу. Саме якісна освіта, низький рівень безробіття та високий рівень життя населення демонструють ефективність результату профорієнтаційної роботи.

Об'єктом дослідження є європейські практики професійної орієнтації здобувачів освіти. *Предметна сфера дослідження* охоплює різноманітні інструменти та методи, пов'язані з організацією та реалізацією професійної орієнтації в системі професійної освіти у європейських країнах. *Метою дослідження* є аналіз сучасних тенденцій професійної орієнтації здобувачів професійної освіти задля вдосконалення сучасних підходів до навчання та кар'єрного розвитку.

Обговорення результатів дослідження. Під професійною орієнтацією науковці розуміють процес допомоги у питаннях вибору освіти, навчання чи професійного спрямування. Даний процес може охоплювати широкий спектр різних функцій. Наприклад, кар'єрне консультування, оцінка рівня компетентностей, інформування стосовно стану ринку праці, а також надання підтримки під час процесу прийняття рішень щодо подальшого професійного розвитку. Професійна орієнтація також означається як комплексно-

структурована, науково-обґрунтована система форм, методів та засобів впливу на особу з метою оптимізації її професійного самовизначення на основі врахування особистісних характеристик та потреб ринку праці. Якщо говорити саме про мету професійної орієнтації, то це фасилітація особистісного процесу осмислення, вибору та планування кар'єрного шляху з паралельним забезпеченням відповідності між особистими навичками, інтересами, цінностями та очікуваннями індивідуума на ринку праці [5].

У цьому контексті, на нашу думку, європейський досвід професійної орієнтації здобувачів професійної освіти має велике значення з декількох ключових причин. Зокрема, глобалізація ринку праці: у сучасному світі, де інформаційні, економічні та технологічні трансформації стають нормою, актуальність дослідження європейського досвіду професійної орієнтації здобувачів професійної освіти підкреслюється необхідністю врахування глобальних тенденцій; потреба у професіоналах: ринок праці вимагає висококваліфікованих та адаптованих працівників, які можуть впоратися зі зростаючим рівнем технологічної складності та конкуренції, а професійна орієнтація визначає, як ефективно здобувачі професійної освіти можуть інтегруватися у високотехнологічне та змінюване середовище праці; важливість розвитку гнучких навичок: з розвитком нових технологій і трансформацією ринку праці професійна орієнтація має забезпечити здобувачам освіти розуміння ринкових потреб та розвивати навички, які забезпечать їхню успішність в різних галузях; сприяння прозорості інформації про ринок праці: знання про європейський досвід професійної орієнтації сприяють прозорості та доступності інформації для здобувачів професійної освіти про ринок праці, відповідні його вимоги та перспективи розвитку; розвиток гуманітарного підходу до освіти: дослідження європейського досвіду дозволяє взяти до уваги зростання усвідомлення важливості гуманітарних аспектів професійної освіти, таких як особистісний розвиток, міжособистісна взаємодія та етичність. Таким чином, аналіз європейського досвіду професійної орієнтації стає важливим для формування ефективних стратегій

підготовки майбутніх професіоналів до викликів ринку праці та створення збалансованих та сучасних систем професійної орієнтації.

Нами встановлено, що зарубіжна практика кар'єрного консультування включає різні види інтервенцій у межах супроводу і розвитку кар'єри на індивідуальному рівні; методи особистісно-орієнтованої практики, технології коучингу в супроводі та розвитку кар'єри; моделі і підходи, що визначають відповідні види інтервенцій (індивідуальні, дистанційні та ін.); інструменти та техніки для визначення індивідуальних потреб особистості; законодавчі та організаційні вимоги конфіденційності та захисту інформації; стратегії, що забезпечують відповідальну участь особистості в процесі проектування, і розвитку кар'єри, управління цими процесами; техніки підтримки в здійсненні кар'єрних планів; оцінка ефективності інтервенцій, здійснюваних у межах супроводу і розвитку кар'єри (критерії та показники ефективності); інтерактивні методи групової роботи, інтенсифікують процес навчання в цілому; стратегії управління груповою динамікою і груповою взаємодією [6, с. 160–161].

Зокрема, процес професійної орієнтації здобувачів професійної освіти у Польщі відбувається за двома основними напрямами:

Професійне консультування для здобувачів професійної освіти. Відбувається з залученням Міністерства національної освіти.

Професійне консультування безробітних здобувачів освіти. Така консультація належить до компетенції Загальнодержавної установи праці, що, в свою чергу, підпорядковується Міністерству праці та соціальної політики Польщі.

Реформа освіти у Польщі у 2019 році також передбачала, що у всіх закладах освіти буде наявний консультант з профорієнтації, що буде допомагати майбутнім фахівцям робити свій вибір [1].

В Чеській Республіці розроблена впливова система професійної орієнтації, що націлена на підтримку освітнього та кар'єрного розвитку здобувачів освіти. Відповідальність за керівництво та консультації належить

Міністерству освіти, молоді та спорту (MŠMT), тоді як консультації для дорослих, в рамках політики ринку праці, здійснюються Міністерством праці та соціальних справ (MPSV). Окрім цього, варто також зазначити, що Національний інститут освіти (NÚV) є ключовим гравцем на національному рівні, який зосереджується на дослідженнях, методології та поширенні інформації, пов'язаної з кар'єрним консультуванням, та підтримує викладання навчальних дисциплін, зорієнтованих на проблематику ринку праці. На території Чеської республіки нині існує приблизно 80 педагогічно-психологічних консультаційних центрів та близько 120 центрів спеціальної педагогіки на регіональному/місцевому рівнях, які пропонують кар'єрні послуги, які базуються на педагогічно-психологічному діагнозі здібностей, особистих якостей, інтересів та інших особистих характеристик здобувачів освіти [1].

Німецький досвід профорієнтації бере свій початок ще з загальноосвітньої школи. Тут учні мають професійну орієнтацію окремою чи інтегрованою навчальною дисципліною, що вимагає як теоретичну, так і практичну підготовку. Здобувачі освіти протягом трьох років навчання у старших класах повинні пройти практичну частину на робочому місці у відповідності з обраною професією чи, наприклад, у спеціалізованому професійно-технічному училищі. Представники влади та соціальні партнери також зацікавлені у поширенні інтересу до професійної освіти, тому активно сприяють розвитку цієї галузі. До таких соціальних представників можна віднести роботодавців, представників Торгово-промислової палати, Палати ремесл тощо [2].

На наш погляд, гарним прикладом для наслідування діяльності з кар'єрного консультування і супроводу може бути Інститут розвитку кар'єри (Career Development Institute – CDI) – найбільша у Великобританії асоціація, що об'єднує професіоналів у сфері консультування з питань супроводу та розвитку кар'єри, а також близько 4.000 представників різноманітних громадських, приватних і волонтерських організацій. Заклади вищої освіти

Великобританії, реалізують магістерські програми підготовки фахівців із супроводу та розвитку кар'єри в тісно взаємодіють з модераторами Інституту розвитку кар'єри [6, с. 159–160].

Можемо зробити висновок, що європейський досвід професійної орієнтації здобувачів професійної освіти здебільшого базується на створенні спеціальних організаційних структур та широкої мережі профорієнтаційних служб з належним забезпеченням. Процес профорієнтації здійснюється на основі системного підходу, який включає в себе одночасно профорієнтування та працевлаштування. Важливою складовою даної системи є освіта, яка безпосередньо пов'язана з кожним етапом профорієнтаційної діяльності.

Список використаних джерел

1. Ленько В. С. Європейський досвід організації професійної орієнтації. *Матеріали X Регіональної науково-практичної інтернет-конференції молодих вчених та студентів* (8 листопада 2019 року). Тернопіль: ТНТУ, 2019. С. 36–38.

2. Локшина О. І., Пазюра Н. В., Романова Г. М. Сучасні моделі професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу: порівняльний досвід: монографія / В. О. Радкевич, Л. П. Пуховська, О. В. Бородієнко, О. П. Радкевич, Н. В. Базелюк, Н. М. Корчинська, С. О. Леу, В. В.Артемчук; за заг. ред. В. О. Радкевич. Київ: ІПТО НАПН України, 2018. 223 с.

3. Мирольська Н. Є., Мешко Г. М. Професійна орієнтація старшокласників: теорія і практика: науково-методичний посібник [для вчителів] / За ред. О. В. Мельника. Київ: «Четверта хвиля», 2009. № 1. 230 с.

4. Могильна Ю. І. Європейський досвід професійної орієнтації учнівської молоді. *Український педагогічний журнал*. 2021. №4. С. 88–95

5. Швець Н. Г., Третякова Т. Д. Теорія і практика професійної орієнтації: навч. посіб. уклад. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 272 с.

6. Система консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів: монографія [Алєксєєва С. В., Величко Н. О.,

Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Кузьмінська Л. Д., Лозовецька В. Т., Орлов В. Ф.]; за редак. Д. О. Закатнова. Житомир: «Полісся», 2019. 219 с.

УДК 37.01:378

Красильник Юрій Семенович,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Кохан Вікторія Русланівна,
здобувачка вищої освіти академічної групи ПНК-21
Київського національного університету будівництва і архітектури

ПСИХОЛОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОГО ВІДБОРУ

Актуальність теми. У глобальному суспільстві, де конкуренція на вакансії та темпи змін безперервно зростають, психологічні технології залишаються важливим елементом у вдосконаленні професійного відбору. Їх особливість полягає не лише у здатності оцінювати професійні компетентності кандидатів, але й у глибокому проникненні в їхню особистість, що робить процес відбору неупередженим. *Об'єктом дослідження* є технології професійного відбору персоналу. *Предмет дослідження* – комплекс взаємопов'язаних і взаємообумовлених методів, методик та процедур професійного відбору персоналу. *Метою дослідження* є вивчення, аналіз та оцінка психологічних технологій, які використовуються у процесі професійного відбору персоналу.

Обговорення результатів дослідження. Професійний відбір – це етап, під час якого аналізуються кандидати на вакансії для визначення їхньої відповідності критеріям, установленим роботодавцем. Це ключовий етап у процесі підбору персоналу, що дозволяє відібрати кандидатів, які будуть ефективно виконувати свої обов'язки [1].

Психологічні технології в професійному відборі являють собою комплекс методів, спрямованих на оцінку психологічних характеристик

кандидатів, таких як особистісні риси, здібності, мотивація, емоційна стійкість та ін. Ці технології використовуються для отримання більш повного розуміння кандидата та визначення його відповідності вимогам конкретної посади. Основними елементами професійного відбору є [2]:

1. Мета відбору – пошук та вибір кандидатів, які мають потенціал максимізувати продуктивність та внести позитивний вклад у розвиток організації.

2. Критерії відбору – характеристики кандидатів, які є ключовими для успішної роботи на конкретній посаді. Критерії можуть включати професійні навички, досвід, освіту, особистісні риси тощо.

3. Методи відбору – інструменти, що використовуються для оцінки кандидатів. Способи можуть бути різними, такі як тести, інтерв'ю, практичні завдання тощо.

Професійний відбір є ключовим етапом у процесі формування персоналу, оскільки відповідає за відбір оптимальних кандидатів, здатних ефективно виконувати свої обов'язки. У сучасному світі важливо, щоб професійний відбір розвивався найрізноманітнішими шляхами та відповідав сучасним вимогам. Один із напрямів розвитку професійного відбору полягає в застосуванні прогресивних технологій. Ці технології сприяють підвищенню ефективності відбору, роблять його більш об'єктивним та справедливим [3].

На наш погляд, психологічні технології в професійному відборі мають численні переваги порівняно з іншими методами оцінки кандидатів, оскільки вони дозволяють отримати більш повну картину про кандидата, враховуючи не лише його професійні навички, а й особистісні якості та мотивацію. Це сприяє точнішому відбору та відбору найкращих кандидатів, здатних ефективно виконувати свої професійні обов'язки. Незважаючи на переваги, психологічні технології в професійному відборі мають і недоліки, так як можуть виявитися складними для впровадження.

Перш за все, психологічні аспекти професійного відбору пов'язані з оцінкою характеристик кандидатів, таких як особистісні якості, здібності,

мотивація. Ці аспекти важливі для формування повної карти кандидата та визначення його відповідності вимогам конкретної посади. Найрозповсюдженішими з них є: оцінка особистісних якостей, здібностей та мотивації [4].

Оцінка особистісних якостей – процес оцінки різноманітних аспектів характеру, темпераменту, ціннісних орієнтацій тощо. Ці якості є ключовими для успішної роботи в різних корпоративних сферах, таких як лідерство, комунікація та стресостійкість.

Оцінка здібностей включає в себе оцінку інтелектуального потенціалу особистості, таких як логічне мислення, пам'ять, увага, здатність до навчання. Це важливо для ефективної роботи в різних площинах, включаючи аналітику, творчість та навчання.

Оцінка мотивації полягає в оцінці мотивації кандидата до праці, його пристосованості до стресу та прагнення до досягнення успіху. Мотивація грає важливу роль у з декількох точок зору, таких як досягнення цілей, навчання та командна взаємодія.

Психологічні технології професійного відбору є комплексом методів, які дозволяють оцінити психологічні характеристики кандидатів. Вони використовуються для отримання глибшого розуміння кандидата і визначення його відповідності вимогам конкретної посади. Основні психологічні технології включають *тести особистості*, які виступають як інструменти для оцінки особливостей характеру, темпераменту, ціннісних орієнтацій. Вони допомагають визначити, чи має кандидат необхідні особистісні якості для виконання конкретної посади. Також важливими є *тести здібностей*, які необхідні для оцінки інтелектуальних умінь, таких як логічне мислення, пам'ять, увага. Вони визначають, чи володіє кандидат необхідним інтелектуальним рівнем для виконання вимог посади. А також *тести мотивації*, необхідні для оцінки мотивації кандидата до праці, його прагнення до досягнення успіху. Вони допомагають з'ясувати, чи має кандидат достатню мотивацію для ефективної роботи. Тому психологічні технології професійного

відбору виконують ряд важливих завдань: забезпечення відповідності вимогам посади; максимізація продуктивності організації; зменшення оборотності персоналу (працівники відповідають корпоративній культурі та можливостям кар'єрного зростання); розширення різноманітності організації; оптимізація командної роботи (кандидати можуть успішно взаємодіяти та досягати спільних цілей); забезпечення професійного росту (визначення кандидатів, які виявлять бажання та здатність до навчання та розвитку); створення позитивного організаційного середовища. Оскільки психологічні аспекти професійного відбору залишаються ключовим його інструментом, тому вони широко використовуються в більшості сучасних компаній, які прагнуть вибрати найкращих працівників [5].

З цієї точки зору нас зацікавила робота О. Ігнатович [6], в якому представлено інноваційний проєкт професійного психологічного відбору майбутніх педагогів та моніторингу їх професійної придатності упродовж навчання. Окрім того, дослідницею встановлено ефективні засоби оцінки та моніторингу професійної придатності майбутніх педагогів. (Таблиця 1)

Таблиця 1

Засоби оцінки та моніторингу професійної придатності майбутніх педагогів (*за О. Ігнатович, 2018*)

Напрями дослідження	Методики дослідження
Оцінка та моніторинг індивідуально-типологічних особливостей	«Визначення сили нервової системи», «Визначення врівноваженості нервової системи», «Визначення рухливості нервової системи», «Визначення переважаючого типу темперамента»
Оцінка та моніторинг емоційно-вольової сфери	«Характеристики емоційності», «Дослідження вольової організації особистості»
Оцінка та моніторинг комунікативної сфери	«КОС-2» (виявлення і оцінка комунікативних та організаторських схильностей), «Визначення комунікативних схильностей», «Виявлення рівня афіліації», «Вивчення рівня комунікативного контролю», «Діагностика комунікативної установки», «Діагностика комунікативної толерантності», «Діагностика емоційних бар'єрів у міжособистісному спілкуванні» (В. Бойко)
Оцінка та моніторинг рівня емпатійності	«Діагностика рівня емпатії», «Діагностика рівня емпатійних здібностей (В. Бойко)
Оцінка та моніторинг когнітивної сфери	«Пам'ять на числа», «Кількісні відносини», тест розумового розвитку АСТРР, «Структура інтелекта» (Р. Амтхауера), опитувальник Р. Кеттела, «Самооцінка фахової інноваційної культури педагога» (О. Ігнатович)

Оцінка та моніторинг професійної спрямованості	«Мотивація досягнення успіху»; «Навчальна мотивація студентів» (А. Реан), «Якоря кар'єри», «Рівень професійної спрямованості студентів» (Т. Дубовицька), «Самоактуалізація особистості» (Е. Шострем)

Отже, професійний відбір, підґрунтям якого є психологічні технології – це важливий етап в управлінні персоналом організації. Навіть при деяких труднощах у практичному застосуванні та можливій суб'єктивності, психологічні технології є значущим інструментом для удосконалення стратегій відбору та управління персоналом. Психологічні технології в професійному відборі являють важливий крок у створенні сучасних, гнучких та ефективних професійних команд, здатних адаптуватися до сучасних викликів.

Список використаних джерел

1. Сорокіна О. Ю., Березнюк О. П., Карлович О. Л., Ганжа В. А. Деякі аспекти проведення професійного психологічного відбору. *Здоров'я суспільства*. 2021. № 5. Т. 10. С. 146–150. URL: https://health-society.zaslavsky.com.ua/index.php/journal/article/view/276/275 (дата звернення: 01.11.2023).
2. Берташ М., Клевець Л., Коханець А. Особливості конкретних методів та методик професійного відбору персоналу. *Вісник Національного університету оборони України*. 2022. С. 5–13. URL: https://doi.org/10.33099/2617-6858-2022-70-6-5-13 (дата звернення: 25.11.2023).
3. Захаров К. В. Соціально-психологічні технології в сучасній психології. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія психологія*. 2010. № 9/1. Т. 18. URL: https://www.researchgate.net/publication/311422859_SOCIALNO-PSIHOLOGICNI_TEHNOLOGII_V_SUCASNIJ_PSIHOLOGII (дата звернення: 02.11.2023).
4. Балахтар В. В. Соціально-психологічні особливості комунікативної толерантності фахівців з соціальної роботи на різних стадіях професійного становлення. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2018. № 3 (14). С. 7–14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ophep_2018_3_3 (дата звернення: 02.11.2023).

5. Кальниш В. В. Причини наявності і особливості проявів негативного професійного відбору. *Військово-профілактична медицина*. 2021. № 3. Т. 2. URL: https://doi.org/10.46847/ujmm.2021.3(2)-030 (дата звернення: 05.11.2023).

6. Ігнатович О. Психолого-педагогічні технології відбору учнівської молоді до вищих педагогічних навчальних закладів. *Znanstvena misel journal.* 2018. № 14. С. 42–46. URL: http://www.znanstvena-journal.com/wp-content/uploads/2020/10/Znanstvena_misel_№14_vol_2_2018.pdf#page=42 (дата звернення: 06.11.2023).

УДК 37.01:378

Красильник Юрій Семенович,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Луценко Олександр Петрович,
здобувач вищої освіти академічної групи ПНК-21
Київського національного університету будівництва і архітектури

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОГО ВІДБОРУ

Актуальність теми. Цифрові технології у професійному відборі є важливим елементом сучасного ринку праці. Завдяки широкому застосуванню аналітики даних, штучного інтелекту та машинного навчання в процесах рекрутингу, компанії отримують можливість швидше та ефективніше знаходити висококваліфікованих кандидатів. Актуальність нашого дослідження полягає в необхідності вдосконалення інструментів професійного відбору в умовах швидкої технологічної трансформації ринку праці. Цифрові інструменти дозволяють автоматизувати ряд завдань, таких як перегляд резюме, аналіз навичок та оцінка потенційних кандидатів, що полегшує роботу рекрутерів і дозволяє їм зосередитися на стратегічних аспектах відбору та розвитку персоналу.

Об'єкт дослідження є використання цифрових технологій в професійному відборі персоналу, вивчення та аналіз методів, інструментів і технологій, які використовуються в процесах рекрутингу й підбору кадрів з використанням цифрових засобів. *Предмет дослідження* – процеси та методи використання цифрових технологій в професійному відборі персоналу, які включають в себе аналіз впровадження штучного інтелекту, машинного навчання, автоматизованих систем обробки даних та інших інноваційних інструментів для оптимізації процесів рекрутингу, оцінки кандидатів і управління персоналом.

Метою дослідження є аналіз сучасних тенденцій використання цифрових технологій у сфері відбору й вивчення їхнього впливу на ефективність процесів рекрутингу та управління персоналом.

Обговорення результатів дослідження. В умовах повномасштабної війни, професійний відбір спеціалістів невіддільно пов'язаний з численними та складними проблемами. Однією з основних проблем є недостатня підготовка кадрів до наслідків економічної невизначеності та непередбачуваності ситуації. Рекрутерам завжди необхідно бути готовими розвивати та вдосконалювати канали пошуку кандидатів, приваблювати їх, навіть у складних економічних умовах, і ефективно управляти відбором працівників. Це вимагає від компаній розробки стратегій та планів найму персоналу, спрямованих на уникнення проблеми випадкових економічних коливань. Економічна невизначеність може призвести як до необхідності розширення штату, так і до звільнення персоналу в залежності від економічних змін. У таких умовах професійні рекрутери повинні швидко реагувати на економічні зміни, а стратегічне управління професійним відбором є важливим елементом успішного управління персоналом [1].

Сучасні методи професійного відбору. Перш за все, – це використання цифрових технологій у рекрутингу. Цифрові інструменти можуть значно полегшити процес знаходження і відбору кандидатів. Однією з вагомих переваг є можливість проведення віртуальних інтерв'ю і тестувань через

віддалені технології, що зменшує ризик для рекрутерів й кандидатів, особливо у небезпечних регіонах. Цифрові технології також забезпечують зручний доступ до баз даних та платформ для взаємодії з потенційними кандидатами, що робить відбір більш ефективним і динамічним.

При аналізі провідних платформ цифровізації рекрутингу, таких як *Bullhorn, Recruitnow, Minggo, Jobdigger, WorkN, Harver, OnRecruit,* можна визначити, що ключовими технологічними рішеннями, які вони використовують, є штучний інтелект, чатботи, геймифікація, а також додана (AR) та віртуальна (VR) реальності [2]. Наведемо приклади таких технологій:

– *штучний інтелект (ШІ)*. Існують різноманітні інструменти ШІ, які автоматизують процес пошуку джерел для відбору кандидатів і одночасно формують обширну базу потенційних працівників. Ця технологія дозволяює сканувати вираз обличчя кандидата і надавати інформацію для оцінювання особистісних характеристик майбутнього працівника [3];

– провадження *чат-ботів* у сфері рекрутингу стало результатом автоматизації комунікації з кандидатами через текстовий чат, який працює цілодобово. Зручність використання полягає у легкій інтеграції з різними сервісами та програмами, що дозволяє чат-ботам виконувати різноманітні завдання, такі як назначення співбесід, відстеження подій, аналіз даних тощо. Дослідження Academy innovate HR (AIHR) виділяє дві основні категорії чат-ботів у рекрутингу: когнітивні – призначені для виконання складних завдань та здатні розуміти природний людський діалог за допомогою штучного інтелекту, і чат-боти – на основі правил, які спрощують автоматизацію процесу добору персоналу та планування співбесід [4];

– *віртуальна та доповнена реальність*, використовуються для емуляції різноманітних сценаріїв не лише у процесі рекрутингу, але і для навчання та інших аспектів управління персоналом. Віртуальна реальність може надати можливість відтворити реальне робоче оточення чи створити практичні ситуації та квести, які ілюструють різноманітні аспекти майбутньої спеціалізації без можливих ризиків та загроз [5].

Отже, сучасні методи рекрутингу, такі як чат-боти, штучний інтелект (ШІ) та віртуальна реальність, стають ключовими інноваціями в сфері управління персоналом. Чат-боти забезпечують ефективну взаємодію та комунікацію з кандидатами, ШІ автоматизує процеси відбору, а віртуальна реальність дозволяє емулювати реальні сценарії та навчальні середовища. Ці технології сприяють покращенню ефективності рекрутингу, збільшенню залученості кандидатів та забезпеченню інноваційного підходу до управління персоналом.

Цифрова трансформація. Цифрова трансформація є ключовим аспектом у сфері підбору персоналу. Особливо розширюються можливості використання аналітики даних у військовому рекрутингу. Аналіз великих обсягів інформації допомагає визначати ключові компетенції та характеристики кандидатів. Сучасні технології дозволяють використовувати віртуальну реальність та симуляції для тренування військових кадрів. Це надає можливість емулювати в реальному часі різні сценарії і стресові ситуації, що відборюють кандидатів, які краще адаптуються до воєнних умов [6]. Тому інтеграція цифрових комунікаційних засобів і платформ дозволяє забезпечити швидкий та ефективний обмін інформацією між рекрутерами, командами та військовими підрозділами, підвищуючи реагування на поточні ситуації. Технології цифрової трансформації сприяють забезпеченню безпеки й захисту конфіденційної інформації під час рекрутингу та управління персоналом в умовах війни. Шифрування даних та інші кіберзаходи дозволяють уникати загроз кібербезпеки й зберігати конфіденційні дані в безпеці [7].

Таким чином, цифрові технології відіграють важливу роль у сучасних процесах професійного відбору персоналу. Ці технології, такі як штучний інтелект, чат-боти та віртуальна реальність, вносять суттєві покращення у всі етапи цього процесу, від пошуку кандидатів до їхнього тренування. Штучний інтелект та алгоритми аналітики допомагають рекрутерам ефективно відбирати кандидатів, враховуючи відповідні критерії. Чат-боти спрощують комунікацію та взаємодію з кандидатами, забезпечуючи швидкий і

цілодобовий доступ. Віртуальна реальність стає потужним інструментом для тренування та оцінки навичок. Цифрові технології відкривають нові горизонти у професійному відбору, забезпечуючи більш ефективний, точний та інноваційний підхід до формування й управління цим процесом. Використання таких технологій дозволить організаціям поєднувати як традиційні, так і інноваційні методи, підвищити якість та швидкість процесу відбору персоналу в сучасному, динамічному ринковому середовищі.

Список використаних джерел

1. Miller M. Talent Magnet: How to Attract and Keep the Best People. Окленд (Каліфорнія): Berrett-Koehler Publishers 2018. 144 с. URL: https://books.google.com.ua/books/about/Talent_Magnet.html?id=E504DwAAQBAJ&redir_esc=y (дата звернення: 9.11 2023).

2. ODUM. Staffing & Recruitment Digital Ecosystem 2020. URL: https://www.odum.digital/en/ecosystem/staffing-recruitment-digital-ecosystem/ (дата звернення: 14.11.2023).

3. Using ChatGPT for recruitment and what experts think about it. TheTalentGames. 2023. URL: https://thetalentgames.com/using-chatgpt-for-recruitment/ (дата звернення: 6.11 2023).

4. Manolov N. (2021). ChatGPT for Recruiting: 15 Practical Prompts You Can Use Right Away. AIHR. URL: https://www.aihr.com/blog/chatgpt-for-recruiting/ (дата звернення: 8.11 2023).

5. Osborne P. Emerging VR & AR in recruitment – the simulation process. URL: https://www.hrtechnologist.com/articles/recruitment-onboarding/emerging-vr-ar-in-recruitment-the-simulation-process/ (дата звернення: 12.11 2023).

6. Unruh G., Kiron D. Digital Transformation On Purpose. MIT Sloan Management Review, 6th November 2017. URL: https://sloanreview.mit.edu/article/digital-transformation-on-purpose (дата звернення: 15.11 2023).

7. Trivedi A. Pillai L. HR: digital transformation. *Advances and Applications in Mathematical Sciences*. 2020.Vol.20, Is.2, p. 261–267. URL:

https://www.mililink.com/upload/article/227812171aams_vol_202_dec_2020_a7_p261-267-c10-22-_apoorva_trivedi_and_lalitha_pillai.pdf (дата звернення: 9.11 2023).

УДК 37.01:378

Красильник Юрій Семенович,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Науменко Сергій Васильович,
здобувач вищої освіти академічної групи ПНБ-22
Київського національного університету будівництва і архітектури

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА ОСВІТНЬОЮ ПРОГРАМОЮ «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА (БУДІВНИЦТВО ТА ЗВАРЮВАННЯ)» В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Актуальність дослідження. Дослідження особливостей педагогічного спілкування здобувачів вищої освіти за освітньою програмою «Професійна освіта (Будівництво та зварювання)» є вкрай актуальним у контексті різкого зростання використання дистанційного навчання в сучасному освітньому процесі, викликаного обставинами широкомасштабного вторгнення рф в Україну, пандемією COVID-19 та інформаційно-технологічним розмахом. В наслідок того, що дистанційне навчання стало невід’ємною частиною освітнього процесу, трансформація педагогічного спілкування набуває особливої ваги для забезпечення його ефективності. Навчання за освітньою програмою «Професійна освіта (Будівництво та зварювання)» в означених умовах потребує оновлення освітньо-комунікативних підходів та технологій. Вивчення та врахування в освітній практиці того, які аспекти педагогічного спілкування у дистанційному форматі є ключовими для успішного засвоєння

здобувачами вищої освіти змісту освітніх компонентів, може поліпшити якість вищої освіти в галузі підготовки педагогів професійного навчання.

Об'єктом даного дослідження виступає характер взаємодії суб'єктів освітнього процесу із засобами дистанційного навчання. *Предметною сферою дослідження* є дистанційні детермінанти педагогічного спілкування в контексті конкретної освітньої програми. *Мету дослідження* – вивчення та аналіз особливостей педагогічного спілкування в умовах дистанційного навчання – конкретизовано в *завданнях*: пошук ефективних методів та засобів педагогічного спілкування в дистанційному навчанні; оцінювання можливостей цифрових платформ, онлайн-комунікаційних інструментів та інших технологій для забезпечення якісного навчання; аналіз дистанційної взаємодії в системі «викладач–студент»; встановлення ролі викладачів у створенні сприятливого середовища для навчання на відстані; визначення факторів, які можуть впливати на навчально-пізнавальну активність студентів та їх здатність засвоювати навчальний матеріал віддалено. Для досягнення поставленої мети використано такі методи дослідження: аналіз наукової літератури, узагальнення результатів досліджень проблем педагогічного спілкування, педагогічне спостереження, рефлексія освітнього досвіду в контексті дистанційного навчання. *Гіпотеза дослідження* – конструктивний інформаційно-технологічний характер педагогічного спілкування суб'єктів освітнього процесу в умовах дистанційного навчання детермінує ефективне адаптування різноманітних технологій до освітніх потреб здобувачів вищої освіти, підвищення якості навчання та активності студентів у навчальному процесі.

Теоретико-методичними підвалинами дослідження стали філософські, психолого-педагогічні положення у сфері вищої та професійної освіти, зокрема філософії освіти (В. Андрущенко В. Кремень, І. Бех та ін.); педагогіки співробітництва (В. Сухомлинський, К. Ушинський, А. Макаренко, О. Федоренко та ін.); комунікативної педагогіки (О. Будник, Н. Мачинська, О. Фенцик, К. Фоміна та ін.), педагогічної майстерності й творчості (І. Зязюн, Є.

Барбіна, З. Курлянд, С. Сисоєва та ін.), інноваційного розвитку освіти (С. Ніколаєнко, С. Вітвицька, В. Луговий, Л. Лук'янова та ін.), теорії та методики професійної освіти (Н. Ничкало, В. Радкевич, В. Олійник, В. Орлов, Л. Сергеєва та ін.), педагогічної освіти (О. Дубасенюк, Л. Лук'янова, О. Отич, В. Радкевич, Л. Сущенко, О. Щербак та ін.), інформатизації освіти (В. Биков, А. Гуралюк, Р. Гуревич, О. Спірін та ін.), психології освіти (І. Бех, І. Булах, Е. Помиткін, С. Максименко, В. Рибалка та ін.).

Основні результати дослідження. Н. Титовою [6] обґрунтовано модель системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, що спроєктована як взаємозалежний та взаємообумовлений комплекс підсистем: аксіологічно-цільової, змістовно-функціональної, професійно-формувальної, інформаційно-методичної, процесуально-моніторингової, релевантної, що пов'язані між собою зовнішніми та внутрішніми зв'язками.

Х. Бахтіяровою [1] наголошено, що у віртуальному освітньому середовищі все більшої вагомості набувають відеолекції, за допомогою яких можливо створювати у студентів максимально наближене до реальності уявлення про присутність на лекції або участь у будь-якій професійній діяльності. Перевагою таких відеолекцій, вважає дослідниця, є те, що вони надають інформації привабливу форму й урізноманітнюють заняття, підвищують мотиваційну сторону навчання.

М. Колос [2] стверджує, що мультимедіа є ефективною освітньою технологією завдяки властивим їм якостям інтерактивності, гнучкості та інтеграції різних типів навчальної інформації, а також можливості враховувати індивідуальні особливості здобувачів освіти, сприяти підвищенню їхньої мотивації.

Л. Марцева та Т. Вакалюк [4] вважають, що порівняно з традиційною формою навчання, дистанційна освіта має низку суттєвих переваг, зокрема: доступність освіти, формування принципово нового освітнього простору; можливість навчатись за гнучким графіком та в індивідуальному темпі,

користуватися різноманітними джерелами навчальної інформації (банк даних, електронні бібліотеки, освітні програми); відсутність адаптивної небезпеки (потреба долати психологічні бар'єри); використання сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій; подання сконцентрованої навчальної інформації, можливий мультидоступ до неї для повторення; демократичний зв'язок між викладачами та студентами, можливість проведення гнучких консультації; оновлення відповідальності викладача, який повинен постійно вдосконалювати навчальні курси, підвищувати свою кваліфікацію згідно з інноваціями; підвищення самоорганізації та відповідальності учнів/студентів.

В. Опанасенко [5] серед умов, які забезпечують ефективну професійну підготовку майбутніх педагогів професійного навчання сучасними інформаційними освітніми засобами, визначає професійно-практичну спрямованість освітніх інформаційних ресурсів, методичне забезпечення з фахових дисциплін спеціальності, контроль якості професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, мотивацію здобувачів до здобуття освіти в умовах дистанційного навчання.

Л. Ткаченко та О. Хмельницька [7], порівнюючи синхронне та асинхронне навчання, виділяють основні характеристики кожного формату. Зокрема, синхронний формат передбачає для здобувачів освіти швидкий зворотний зв'язок від педагога; організацію групових активностей; розвиток навичок комунікації та колаборації; мотивацію до навчання в процесі спілкування. У свою чергу, асинхронний формат характеризується гнучкістю графіка; можливістю засвоювати навчальний матеріал у власному темпі; доступністю навчальних матеріалів у зручний для здобувача освіти час; розвитком навичок самоорганізації та уміння вчитися.

Ю. Красильником [3] встановлено особливості організації самостійної роботи майбутніх бакалаврів за спеціалізацією «Професійна освіта (Будівництво та зварювання)», пріоритетність самостійної роботи у забезпеченні якості вищої освіти; розглянуто характер самостійної роботи студента як компонента освітньої (самоосвітньої) діяльності щодо

цілеспрямованого досягнення результатів засвоєння змісту компонентів освітньої програми, системного формування (розвитку) відповідних професійних та соціокультурних компетентностей, які плануються (самоплануються), організовуються (самоорганізовуються) та виконуються під управлінням (самоуправлінням) викладача. На наш погляд, організація самостійної роботи майбутніх бакалаврів в умовах дистанційного навчання відіграє важливу роль у формуванні їхньої самостійності, активності та вмінь самостійно опановувати навчальний матеріал, розвивати власний комунікативний потенціал.

Аналіз освітньої практики засвідчує, що для здійснення процесу дистанційного навчання здобувачів вищої освіти за освітньою програмою «Професійна освіта (Будівництво та зварювання)» у Київському національному університеті будівництва і архітектури, створено відповідні інструменти – системні платформи програмного забезпечення, які дозволяють розміщувати, спілкуватися, контролювати рівень компетентностей здобувачів вищої освіти, а також здійснювати управління навчальним контентом. Викладання здійснюється за допомогою як традиційних методів навчання (словесні, наочні, практичні), так і інноваційних методик, які спрямовані на активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів, та інформаційних технологій. З метою організаційно-методичного забезпечення дистанційного навчання створено сайт Інтернет-підтримки на платформі Moodle 3 (https://org2.knuba.edu.ua). Веб-сторінки навчальних дисциплін, зокрема тих, які формують комплекс знань з теорії та методики педагогічного спілкування (освітні компоненти «Риторика», «Комунікативні аспекти педагогічної діяльності», «Ділова іноземна мова», «Психологія», «Педагогіка» та ін.) містить електронні версії документів, що складають її інформаційно-методичне забезпечення: навчальні програми, методичні вказівки для виконання лабораторних, практичних, курсових проєктів, рекомендовану джерельну базу, тестові завдання, екзаменаційні питання (заліку), критерії оцінювання, конспекти лекцій тощо. У факультативній частині розміщуються

оголошення, інформаційні файли, посилання на джерела в Інтернеті, відеозаписи лекцій, комп'ютерні тести, індивідуальні завдання. Надійною платформою в Office 365 є Microsoft Teams – центр для командної роботи, який інтегрує діяльність здобувачів вищої освіти, зміст і засоби, необхідні команді для ефективної навчальної діяльності та спілкування.

На нашу думку, особливості педагогічного спілкування здобувачів вищої освіти за освітньою програмою «Професійна освіта (Будівництво та зварювання)» в умовах дистанційного навчання, можуть бути розкритими через зміст відповідної технології, яка відтворює характер педагогічного спілкування суб'єктів освітнього процесу в умовах дистанційного навчання, детермінує ефективне адаптування різноманітних підходів та методів до освітніх потреб здобувачів вищої освіти, підвищення якості навчання та активності студентів у навчальному процесі. Означені вище теоретико-методичні основи та комунікативно-освітні практики дають можливість виокремити відповідні змістові характеристики такого технологічного проєкту: аналіз потреб та характеристик онлайн-аудиторії, вибір технологічних платформ та інструментів, організація інтерактивних занять, відстеження та оцінювання успішності, підтримка та комунікація, постійне вдосконалення комунікативних якостей. (Рис. 1)

Етап 1: Аналіз потреб та характеристик онлайн-аудиторії	• Усвідомлення рівня технічної підготовки студентів • Вивчення здатності студентів до ефективної взаємодії через віртуальні канали. • Адаптування змісту навчального матеріалу до дистанційного формату • Визначення ступеня готовності студентів до самостійного вивчення навчального матеріалу або віддають перевагу синхронним формам навчання (темп та режим навчання) • Оцінювання готовності студентів до саморегуляції та відповідального ставлення до навчання в дистанційній формі (мотивація та відповідальність) • Вивчення здатності студентів до ефективної взаємодії через віртуальні канали (взаємодія та спілкування) • Аналіз взаємодії в групах та потреб у груповій роботі (групова динаміка) • Виявлення потреб у підтримці, консультаціях та роз'ясненнях (необхідність підтримки)
Етап 2: Вибір технологічних платформ та інструментів	• Використання віртуальних класів, таких як Zoom, Microsoft Teams або Google Meet; інтеграція онлайн-систем для обміну матеріалами та завданнями (наприклад, Google Classroom або Moodle) (вибір платформ для навчання) • Забезпечення студентів онлайн-матеріалами, які вони можуть використовувати в будь-який час; створення електронних підручників, відеоуроків, інтерактивних завдань тощо (створення відкритого доступу до ресурсів)
Етап 3: Організація інтерактивних занять	• Проведення онлайн-занять; використання інтерактивних інструментів для опитувань, обговорень та демонстрацій (взаємодія в реальному часі) • Організація віртуальних груп для спільної роботи над завданнями та проєктами; використання інструментів для спільного редагування документів (Google Docs, Microsoft Office Online) (групова робота та проєкти)
Етап 4: Відстеження та оцінювання успішності	• Організація онлайн-консультацій; використання форумів та чатів для вирішення питань та обговорення тем (підтримка студентів) • Заохочення участі через відзнаки, оцінювання тощо (стимулювання взаємодії)
Етап 5: Підтримка та комунікація	• Зворотний зв’язок від студентів та викладачів щодо ефективності навчання в дистанційному режимі • Адаптація технології на основі отриманого досвіду та змін потреб аудиторії (зворотний зв’язок та аналіз)
Етап 6: Постійне вдосконалення	• Використання онлайн-тестів та оцінювань • Систематичне відстеження прогресу студентів через платформи для навчання (оцінювання та звітність)

Рис. 1. Модель педагогічного спілкування здобувачів освіти за освітньою програмою "Професійна освіта (Будівництво і Зварювання)" в умовах дистанційного навчання.

Таким чином, конструктивний інформаційно-технологічний характер педагогічного спілкування суб'єктів освітнього процесу в умовах дистанційного навчання реалізований через означену технологію є визначальною детермінантою щодо задоволення їхніх освітніх потреб, активну взаємодію між здобувачами вищої освіти та викладачами, гнучку комбінацію педагогічних підходів, індивідуалізації навчання та ефективної онлайн-підтримки позитивної культури дистанційного навчання та спілкування, в якому студенти відчувають себе комфортно.

Список використаних джерел

1. Бахтіярова Х. Формат сучасної лекції в умовах дистанційного та змішаного навчання. Інноваційна професійна освіта. 2022. Випуск 1(2). С. 16–19. URL: https://lib.iitta.gov.ua/730993/1/2022_1_2_Збірник%20тез%202.pdf (дата звернення: 07.11.2023).

2. Колос М. М. Добір засобів мультимедійної комунікації у підготовці педагога професійного навчання. Неперервна педагогічна освіта XXI століття: зб. матеріалів XX Міжнародних педагогічно-мистецьких читань пам'яті проф. О.П. Рудницької. 2023. Вип. 6(18). С. 90–93. URL: http://ipood.com.ua/data/NDR/nonNDR_publications/2023_Rudnytska_zbirnyk.pdf (дата звернення: 08.11.2023).

3. Красильник Ю. С. Особливості організації самостійної роботи майбутніх бакалаврів за спеціалізацією «Професійна освіта (Будівництво та зварювання)». Інноваційна педагогіка. 2023. Випуск 55. Том 2. С. 108–113. URL: http://innovpedagogy.od.ua/archives/2023/55/part_2/23.pdf (дата звернення: 09.11.2023).

4. Марцева Л. А., Вакалюк Т. А. Технології дистанційної освіти: історія становлення, проблеми використання та перспективи впровадження. Інноваційна педагогіка. 2023. Випуск 55. Том 2. С. 173–178. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/55/part_2/36.pdf (дата звернення: 08.11.2023).

5. Опанасенко В. П. Умови організації дистанційного навчання в процесі фахової підготовки педагогів професійного навчання. Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (13 травня 2022 р.). 2022. С. 183–186. URL: http://tpgnpu.ho.ua/images/my_images/doc_pdf/vidavnictvo/2022/zbirnik_maket_SG-13-05-2022.pdf (дата звернення: 07.11.2023).

6. Титова Н. М. Теоретичні і методичні засади психолого-педагогічної підготовки педагогів професійного навчання: дис. ... д. пед. н.: 13.00.04 / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2019. 498 с. URL: file:///C:/Users/Aspi531/Downloads/Tytova_dis.pdf (дата звернення: 06.11.2023).

7. Ткаченко Л. В., Хмельницька О. С. Особливості впровадження дистанційного навчання в освітній процес закладу вищої освіти. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2021. № 75. Т. 3. С. 91–96. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/55/part_2/36.pdf (дата звернення: 08.11.2023).

УДК 37.01:378

Красильник Юрій Семенович,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Неженець Дарія Ігорівна,
здобувач вищої освіти академічної групи ПНБ-22
Київського національного університету будівництва і архітектури

ПЕДАГОГІКА ТАНЦЮ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Актуальність дослідження. Активне переорієнтування освітнього процесу на творчий розвиток особистості, розкриття її унікальності можливе тільки у зв'язку з гуманістично-культурологічним підходом. З цієї точки зору педагогіка танцю, як один із його чинників, є актуальною з кількох причин. Танець є важливою частиною здорового способу життя та потенційно потужним фактором впливу на емоційний стан здобувачів вищої освіти. Педагогіка танцю може бути ключовою для вдосконалення естетичної культури та розвитку різних фізичних навичок, що особливо важливо в умовах, коли сучасні технології призводять до менш активного способу життя. Танець є мистецьким вираженням і сприяє творчому розвитку студентів, що дозволяє розглядати його в контексті творчого зростання та самовираження. Окрім того, танець включає в себе елементи комунікації та соціальної взаємодії, тому дослідження цієї теми може розкрити, як танцювальна педагогіка сприяє формуванню соціальних навичок здобувача вищої освіти.

Гіпотетично можна стверджувати, що засоби педагогіки танцю дозволяють розробляти та вдосконалювати освітні методи та стратегії, забезпечити інтердисциплінарність, слугувати ефективним інструментом для адаптації студентів до різноманіття змісту вищої освіти. Тому формування у них необхідних компетентностей для визначення оптимальних рухових режимів, які підвищують функціональний стан в навчанні, а також увага до

валеологічних, психологічних і соціальних компонентів здоров'я є найважливішими завданнями педагогіки танцю в освітньому процесі.

Об'єктом даного дослідження виступають танцювальні засоби, які інтегруються в організаційний контекст освітнього процесу.

Предметною сферою дослідження є вплив танцю на забезпечення функціонального стану здобувача вищої освіти для продуктивного навчання. *Мету дослідження* – дослідження ролі танцю в стимулюванні та підтримці інтересу студентів до навчання – може бути конкретизовано в *завданнях*, а саме: розгляд педагогічних методів підтримки студентів з різними індивідуальними освітніми потребами засобами танцю; вивчення емоційного ефекту танцю та його ролі у стресрезистентності та забезпеченні фізичного, соціального, психічного, духовного здоров'я здобувачів вищої освіти; визначення значення танцювального фактору у встановленні освітньої взаємодії; розробка моделі реалізації педагогіки танцю в освітньому процесі. Для досягнення поставленої мети використано такі *методи дослідження*: аналіз наукової літератури, узагальнення результатів досліджень проблем використання хореографічного мистецтва у розвитку творчої індивідуальності студентів, педагогічне спостереження, рефлексія освітнього досвіду в контексті педагогіки танцю.

Важливим орієнтиром для нашого дослідження слугують наукові напрацювання у галузі педагогіки творчості та дидактики (Є. Барбіна, О. Власенко, М. Галатюк, Ю. Галатюк, М. Гриньова, І. Зязюн, З. Курлянд, І. Малафіїк, Г. Онкович, Л. Перетяга, Р. Михайлишин, С. Сисоєва, І. Цебрій та ін.), розвитку особистості здобувача вищої освіти у контексті культурологічного підходу (Ю. Гандзюк, І. Глазунова, М. Гузун, Т. Гузун, В. Ключко, О. Комаровська, Г. Ніколаї, О. Отич, О. Рудницька та ін.), педагогічної освіти (О. Дубасенюк, Л. Лук'янова, О. Отич, В. Радкевич, О. Щербак та ін.), психології освіти (І. Бех, І. Булах, Е. Помиткін, С. Максименко, В. Рибалка та ін.).

Основні результати дослідження. О. Отич визначає танець як пластично-просторово-часовий вид мистецтва, у якому художні образи створюються за допомогою естетично забарвлених, музично організованих, ритмічно змінюваних рухів і поз людського тіла [7, с. 456].

На думку Т. Гузун та М. Гузун, танець є основою хореографічної діяльності, специфічна особливість якої полягає в поєднанні духовно-культурного й фізичного компонентів, а історично складені соціальні функції танцю (гедоністична, пізнавальна, виховна, комунікативна, психологічна, оздоровча) дозволяють використовувати хореографію в роботі з різними віковими категоріями людей залежно від їх інтересів, фізичних можливостей, мети і завдань навчання [3, с. 76].

Ю. Гандзюк та І. Глазунова, аналізуючи методичні аспекти занять з хореографії, підкреслюють їх значення у розвитку в здобувачів освіти танцювальних, психомоторних здібностей, формуванні художнього смаку, почуття прекрасного, доброзичливості, вироблені правильної постави, підвищенні культури поведінки, творчої активності, породженні патріотичних почуттів, розвитку раціональності, уважності, пам’яті, кругозору, самостійності, сили волі, спритності, терпіння, почуття відстані, простору, часу тощо [2].

Г. Ніколаї та В. Ключко [6, с. 217] серед сучасних тенденцій розвитку ритміки Еміля Жак-Далькроза, засновника системи музично-ритмічного виховання, виокремлюють її інтеграцію й масовізацію на всіх рівнях неперервної освіти, коли особливого значення набувають розвивальна, корекційна, рекреаційна та реабілітаційна функції ритміки.

В. Підлужний та В. Білошкурський підкреслюють, що танцювальні композиції припускають безліч переміщень учасників в просторі відносно один одного (що створює різноманіття малюнків танцю – зміну структури), а також включають в себе взаємодію кожного учасника з іншими. Тобто, кожен учасник знаходиться в ситуації необхідності рухатися не тільки зі своїм

ритмом, а й ритмом музики, ритмом інших учасників, а також тримати в увазі весь простір і всіх учасників [8].

Ми погоджуємося з твердженням О. Отич [7, с. 467–468], що розвивальна функція хореографічного мистецтва полягає у його спроможності забезпечувати гармонію фізичного і духовного, естетичного, художнього та творчого розвитку майбутнього педагога професійного навчання; сприяти вдосконаленню його сутнісних сил, творчих якостей і здібностей, зростанню внутрішніх потенціалів, розвиткові пізнавальної активності та емоційної чутливості, естетичних потреб і смаків, стимулюванні прагнення до самовдосконалення. Крім того, на думку дослідниці, танець сприяє фізичному розвиткові здобувачів освіти, зміцнює їхній опорно-руховий апарат й покращує поставу, формує художньо-пластичні здібності, що надає йому винятково важливого значення в умовах сучасного інформаційного суспільства, яке все більше «прив'язує» молодь до комп'ютера, зумовлюючи гіподинамію. Саме впровадження танцювальних елементів, поряд із заняттями спортом, сприятимуть оздоровленню студентської молоді, а також естетизації освітнього процесу.

Ю. Баранова [1, с. 130–133], дискутуючи співвідношення музичного та хореографічного ритму, підкреслює граничну чутливість хореографії до всіх нюансів музичного ритмоутворення, важливість «монтажу» музичної, хореографічної та ритмічної реальності.

Звертаючи увагу на той факт, що педагогіка танцю реалізується в різних ситуаціях освітнього процесу, основоположними для нашого дослідження є також наукові розробки В. Корнатовської. Зокрема те, що В. Корнатовська [4] розглядає побудову уроку хореографії як дидактичний процес. Перш за все, на думку вченої, це – емоційний, активний початок танцювального заняття, його музичне оформлення, створення ситуацій успіху шляхом самостійного рішення учнем рухового завдання і схвалення його старань, а засоби рухової виразності (зокрема добір до рухів відповідних поз, жестів, міміки) дають змогу: співвідносити рухи з характером музики, розвивати силу та

еластичність різних груп м’язів, здійснювати профілактику й корекцію окремих анатомофізіологічних відхилень; розвивати вміння орієнтуватись у просторі під час виконання різних видів музично-ритмічних рухів, самостійно перешиковуватись і виконувати композиційні малюнки; розвивати вміння емоційно переживати ігрову ситуацію в танці, знаходити індивідуальну пластику для розкриття музично-рухового образу, заохочувати до вільної імпровізації під час складання власних танцювальних форм, привертати увагу до краси власних рухів; залучати учнів до національної народної творчості, знайомити з композиційними різновидами українського танцю; виховувати інтерес до танцювальної діяльності, розвивати естетичні почуття і художній смак, формувати навички культури поведінки та культури одягу, виховувати вольові якості.

У контексті сучасних трансформаційних тенденцій, доцільно, на нашу думку, тримати в полі зору характер динаміки діяльнісно-рольових позицій педагога. Зокрема, на особливостях рольових позицій викладача в сучасному інформаційно-освітньому середовищі закладу освіти концентрує свою увагу Ю. Красильник [5, с. 55]. Дослідник вважає, що виникла необхідність концептуального розрізнення синхронних та асинхронних форм навчання. Спільним для них є те, що вони відносяться до форм дистанційного навчання як організації освітнього процесу на основі дидактичних методів в умовах опосередкованої взаємодії суб’єктів освітньої діяльності з використанням засобів інформатизації та телекомунікації. З урахуванням цього для сучасного педагога, вважає Ю. Красильник, притаманні об’єктивні (знання, вміння, навички) і суб’єктивні (професійна позиція, особливості особистості) характеристики діяльності. Інформаційно-технологічно насичені форми навчання детермінують і нові ролі педагога в навчальному процесі, а саме – консультанта, наставника, організатора самостійної навчальної діяльності суб’єктів учіння та ін.

Означена нами теоретична та методична основа дослідження ролі танцю в стимулюванні та підтримці інтересу студентів до навчання, емоційного

ефекту у стресрезистентності, забезпеченні фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я здобувачів вищої освіти дають можливість розробити модель реалізації педагогіки танцю в освітньому процесі, яка включає ключові етапи наповнені змістовими характеристиками: аналіз потреб та планування, підготовчий етап, етап організації танцювальних вправ, етап оцінки та рефлексії та подальшого розвитку. (Рис. 1)

Отже, основні механізми реалізації педагогіки танцю в освітньому процесі, які ґрунтуються на закономірностях психічного, фізичного та духовного розвитку, доцільно реалізовувати в контексті освоєння здобувачами вищої освіти освітніх завдань – розвивальних, навчальних, виховних. На відповідних етапах реалізації педагогіки танцю в освітньому процесі доцільно динамічно поєднувати методи і прийоми танцювально-рухової та розумової активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти з врахуванням індивідуальних можливостей та потреб.

Етап 1: Аналіз потреб та планування	•**Діяльність викладача:** ***оцінка аудиторії*** (вивчення рівня підготовки та інтересів студентів; врахування їх фізичних можливостей та індивідуальних особливостей); ***визначення мети та завдань*** (формулювання конкретних цілей та завдань для кожного етапу); ***вибір методик та танцювальних стилів*** (врахування різноманітності танцювальних стилів та традицій; підбір методик, які відповідають меті навчання та інтересам студентів); ***сторення ініціативної команди студентів***; ***підбір "тренерів" академічних груп***. •**Діяльність студентів:** участь ініціативної команди та "тренерів" академічних груп в аналізі потреб та плануванні.
Етап 2: Підготовчий етап	•**Педагогічний підхід:** застосування інтерактивних методів для залучення студентів; доповнення методик проведення навчальних занять "танцювальними" елементами. •**Розробка танцювальних композицій:** вивчення базових рухів та технік; розробка танцювальних композицій з урахуванням концепції навчального заняття. •**Групова та індивідуальна робота:** організація групових та індивідуальних вправ та проєктів; сприяння розвитку командної роботи та самостійності. • **Інформаційний підхід:** вивчення історії хореографії, особливостей національного характеру танців; мотивування студентів до імпровізації (самовираження в русі); підбір відповідного словесного та звукового акомпанементу.
Етап 3: Організація танцювальних вправ	**Зміст та форма:** спонтанний танець, парний чи груповий структурований танець, танець-самовираження, танцювальні ігри, пантоміми, імпровізації, танцювально-експресивний тренінг, фізкультурні чи спортивно-танцювальні п'ятихвилинки між навчальними заняттями, упродовж яких студенти разом із викладачами виконували б під музику фізичні й танцювальні вправи з метою зняття фізичного та психологічного напруження, зменшення втоми, зміни видів діяльності; танці-змагання; танцювальні етюди тощо.
Етап 4: Оцінка та рефлексія	•**Рефлексія та корекція:** аналіз ефективності; врахування фідбеку та внесення змін в освітній процес. •**Стимулювання творчості:** сприяння розвитку творчого підходу до танцю; заохочення студентів до творчого самовираження.
Етап 5: Розвиток	•**Підтримка та розвиток проєктів:** сприяння студентам в реалізації власних танцювальних проєктів; організація танцювальних показів, обговорення публічних виступів. •**Участь у танцювальних спільнотах:** залучення студентів до танцювальних груп та спільнот, участі в конкурсах та фестивалях тощо.

Рис. 1. Модель реалізації педагогіки танцю в освітньому процесі.

Список використаних джерел

1. Баранова Ю. В. Хореоритм у творах балетмейстерів XX – початку XXI століття. Культурні домінанти XXI століття: мистецька освіта: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. / упор. С. В. Шалапа. Київ, 30 вересня 2022 р. Київ: НАКККіМ, 2022. 226 с. URL:

https://nakkkim.edu.ua/images/Instytuty/Akademiia/Vydannia/konferentsii/2022_Kulturni_dominanty_20_stolittia_mystetska_osvita.pdf (дата звернення: 08.11.2023).

2. Гандзюк Ю. О., Глазунова І. К. Педагогічні умови процесу розвитку хореографічних навичок школярів підліткового віку на основі вивчення танців народів світу. Хореографічна культура і освіта: проблеми та перспективи: зб. матеріалів І Міжнародної науково-практичної конференції, Київ 30 квітня–1 травня 2019 р. Київ: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова. 2019. С. 9–10. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/42985/Khoreohrafichna%20kultura%20i%20osvita.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 09.11.2023).

3. Гузун Т. І., Гузун М. С. Роль танцю в освітньому процесі. Вісник Житомирського державного університету. 2010. Вип. 49. С. 76–80. URL: http://eprints.zu.edu.ua/4071/1/Vip_49_15.pdf (дата звернення: 10.11.2023).

4. Корнатовська В. В. Хореографія як урок у школі. Культурні домінанти XXI століття: мистецька освіта: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. / упор. С. В. Шалапа. Київ, 30 вересня 2022 р. Київ: НАКККіМ, 2022. С. 156–158 URL: https://nakkkim.edu.ua/images/Instytuty/Akademiia/Vydannia/konferentsii/2022_Kulturni_dominanty_20_stolittia_mystetska_osvita.pdf (дата звернення: 12.11.2023).

5. Красильник Ю. С. Особливості рольових позицій викладача в сучасному інформаційно-освітньому середовищі навчального закладу. Актуальні проблеми університетської та професійної післядипломної освіти в кризових умовах: зб. тез Всеукраїнської Інтернет-конференції / НАПН України; Ун-т менедж. освіти. Київ, 2015. 112 с. URL: http://umo.edu.ua/images/content/institutes/cipo/kaf_UPOP/metod_material/vseukr_internet_konf.pdf (дата звернення: 10.11.2023).

6. Ніколаї Г., Ключко В. Розповсюдження ритміки Еміля Жак-Далькроза у міжнародному просторі мистецької освіти. Проблеми інноваційного

розвитку вищої освіти у глобальному, регіональному та національному контекстах: монографія / за заг. ред. А. А. Сбруєвої та Г. Ю. Ніколаї. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка. 2017. С. 202–217. URL: https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/3173/1/Ніколаї%20Г.%20Ю.%20%20Розповсюдження%20ритміки%20Еміля.pdf (дата звернення: 10.11.2023).

7. Отич О. М. Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання: теоретичний і методичний аспекти: монографія / О. М. Отич; за наук. ред. І. А. Зязюна. Чернівці: Зелена Буковина, 2009. 752 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/3123/1/мистецтво_у_системі_творчої_індивідуальності.pdf (дата звернення: 08.11.2023).

8. Підлужний В. І., Білошкурський В. С. Сучасна хореографія як засіб саморозвитку особистості. Хореографічна культура і освіта: проблеми та перспективи: Зб. матеріалів І Міжнародної науково-практичної конференції, Київ 30 квітня–1 травня 2019 р. Київ: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова. 2019. С. 63–67. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/42985/Khoreohrafichna%20kultura%20i%20osvita.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 08.11.2023).

УДК 378. 126: 75

Лемешко Людмила Юріївна,
викладач мистецьких дисциплін
Білоцерківського фахового коледжу
сервісу та дизайну, вчитель-методист;
Корчова Галина Леонідівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету
будівництва і архітектури

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ МИСТЕЦТВОЗНАВЧОГО ЦИКЛУ ТЕХНІКІВ-КОНСТРУКТОРІВ

Глибокі та давні традиції має система вищої освіти в організації освітнього процесу, проте, поруч із традиційними формами та методами навчання кожен викладач використовує нові сучасні методики. Це – вимога часу. Науково-технічний прогрес спонукає до пошуку нових педагогічних технологій. У сучасних умовах гуманізації й демократизації навчального процесу як ніколи актуальні дидактичні заповіді В. Сухомлинського, в яких він стверджував, що немає абстрактного учня, а мистецтво й майстерність навчання і виховання полягає в тому, щоб розкривати сили й можливості кожної дитини, дати їй радість успіху в розумовій праці. Завдання кожного викладача – допомогти студенту знайти себе в житті, пробудити чи розвинути творчість, яка є в кожного, тому що вона закладена там природою [8].

Формувати творчість в техніків-конструкторів можна по-різному. Окремі студенти (обдаровані) переважно самостійно тренують свої задатки, щоб розвинути їх у здібності, і удосконалюють свої здібності, щоб вони стали творчими. Але для розвитку творчості більшості студентів важливою є саме роль викладача, який повинен вміло управляти процесами творчого пошуку студентів, йдучи від простого до складного.. А одним з багатьох

найефективнішим засобом досягнення мети є використання інформаційно-комунікаційних технологій навчання, які забезпечують позитивну мотивацію здобуття знань, активне функціонування інтелектуальних і вольових сфер, сприяють розвитку творчої особистості. Створення ситуації успіху, сприятливих умов для повноцінної діяльності кожного студента – основна мета, що покладена в основу інноваційних технологій навчання.

Сучасному викладачеві необхідно вибрати те «зерно», що дасть змогу створити свою «міні-методику». У творчого викладача і студенти прогнитимуть до творчості. Творчий підхід викладача до побудови та проведення уроку, насиченість різноманітними прийомами, методами та формами викладання зможуть забезпечити її ефективність. Один із способів розвитку пізнавальної та творчої активності – це використання мультимедійних технологій, які дають змогу підвищити активність і привернути увагу студентів до навчання. Часто студенти бояться висловлювати свою думку, бояться помилитися. Комп'ютер створює на занятті сприятливий мікроклімат, знімає напругу. Він дає змогу перетворити окремі етапи заняття на гру. Систематичне використання на занятті комп'ютера сприяє:

• підвищенню якісного рівня використання наочності на занятті;

• зростанню продуктивності заняття;

• реалізації міжпредметних зв'язків;

• підвищенню рівня знань студентів;

• зміні ставлення студента до комп'ютера (адже вони починають сприймати його не як сучасну іграшку, а як універсальний інструмент для ефективної роботи в будь-якій галузі людської діяльності).

На заняттях мистецтвознавчого циклу ПК можна застосувати для демонстрації наочності, віртуальних екскурсій в музеї, на виставки, на конкурси.

Цікавими за формою і методом для використання на занятті є комп'ютерні програми, які дозволяють створити пензлем (мишкою) малюнки.

Комп'ютер є універсальним пристроєм для створення творчої атмосфери шляхом використання музичного супроводу.

Навіть незамінним буде комп’ютер для застосування комп'ютерних тестів, які допомагають вдосконалити процес перевірки теоретичних знань.

Саме тому застосування мультимедійних засобів на заняттях мистецького циклу дозволяє підвищити не тільки інтерес до майбутньої спеціальності, а і рівень формування творчості техніків-конструкторів. Навчальні комп’ютерні програми і електронні посібники дають можливість кожному студенту незалежно від рівня його підготовки брати активну участь у навчальному процесі, індивідуалізувати свій процес навчання, здійснювати самоконтроль, бути не пасивним спостерігачем, а активно одержувати знання і оцінювати свої можливості [1].

Брак навчально-методичних видань, електронних посібників з дисциплін мистецького напряму дає суттєвий негативний відбиток на формуванні творчості техніків-конструкторів, тому я створюю електронні посібники, які включають всі теми програми та додатковий матеріал, представлений в цікавій для студентів формі, враховуючи навчальні програми [2].

На мою думку, застосування комп’ютера на заняттях мистецтвознавчого напряму значно підвищує ефективність засвоєння знань на основі інтенсифікації навчання, дає додаткові можливості для реалізації індивідуального підходу, не лише доповнює традиційні методи та прийоми навчання основам образотворчого мистецтва, але й значно розширює можливості формування та розвитку творчого потенціалу студентів. Викладач-художник має на заняттях завжди прагнути створити творчу позитивно активну емоційну атмосферу та завжди йти в ногу з часом, застосовуючи інноваційні технології.

Список використаних джерел

6. Гриценчук О.О. Електронний посібник і його роль у процесі інформатизації освіти. Ін-т засобів навчання АПН України. 2005. С. 255–261.

7. Лемешко Л.Ю. Формування художньо-творчої компетентності техніків-конструкторів одягу як проблема професійної педагогіки. *Наук. вісник Інст.професійно-технічної освіти НАУП України.* 2018. №16. С. 100 – 103.

8. Лемешко Л.Ю. Електронні підручники в опануванні мистецьких дисциплін студентами. *Мистецтво та освіта*. 2018. №4. С. 39 – 42.

9. Лемешко Л.Ю. Живопис: Курс лекцій. Біла церква. 2011. 98 с. URL: http://5fan.ru/wievjob.php?id=48008

10. Лубянська Л.П. Дизайн зачіски: Навчальний посібник для професійної підготовки студентів у вищих навчальних закладах мистецького профілю. К . : 2010. 216 с.

11. Однорог Г.В. Теоретичні засади формування ключових компетентностей учнів у закладах професійної освіти засобами інтерактивних технологій. *Наук. вісник Інст.професійно-технічної освіти НАУП України.* 2018. №16. С. 104-108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvipto_2018_16_19

12. Радкевич В.О. Принципи модернізації професійно-технічної освіти . Модернізація професійної освіти і навчання: проблеми, пошуки і перспективи. *Зб. наук. пр. Інст. професійно-технічної освіти НАПН України.* 2011. № 1. С. 5 – 17.

13. Сухомлинський В. О. Методика виховання колективу. К. : Рад. шк., 1976. Т. 1. с. 403–637.

УДК 796.

Ляшенко Алла Олексіївна,
майстер спорту з плавання, старший викладач
Київського національного університету будівництвата архітектури;
Калініченко Карина,
студентка 4 курсу за спеціальністю 017» Фізична культура і спорт»
Київського національного університету будівництва та архітектури

ЕТАПИ БАГАТОРІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В ЛЕГКІЙ АТЛЕТИЦІ

Легкоатлетичні змагання визначаються як один із визначальних компонентів у спортивних подіях на різних рівнях, починаючи від районних спартакіад і закінчуючи олімпійськими іграми. Популярність легкої атлетики є сприятливим фактором для постійного розвитку спортивних досягнень у всіх її дисциплінах. На високому рівні досягнень у сучасному спорті важливим аспектом вважається постійний пошук нових форм підготовки та раціональної організації тренувального процесу на різних етапах спортивного вдосконалення [1].

Метою нашого дослідження є аналіз структури побудови багаторічного тренування молодих легкоатлетів.

Сучасна система тренування представляє собою багаторічну систему, яка складається з самостійних, але взаємопов'язаних етапів підготовки спортсменів, таких як мікроцикли, мезоцикли, макроцикли, окремі тренувальні дні, тренувальні заняття та їх компоненти.

Тривалість і структура процесу багаторічної підготовки залежать від ряду факторів, зокрема:

− рівня підготовленості спортсмена та структури його спортивної діяльності, що визначає високі результати;

− формування адаптаційних процесів функціональних систем легкоатлета, сприяючи розвитку різних аспектів підготовленості;

− темпів біологічного розвитку дитини та індивідуальних статевих особливостей, пов'язаних із темпами росту спортивної майстерності;

− віку, коли спортсмен почав займатися, і віку, коли він розпочав спеціальні тренування;

− змісту тренувального процесу, що включає в себе основні засоби, методи та динаміку застосування навантажень;

− використання сукупності індивідуальних, різноманітних варіативних складників тренувального процесу, а також додаткових факторів, таких як спеціальне харчування, використання тренажерів, засобів відновлення та стимуляції працездатності і інше [2].

Чинники, що визначають тривалість процесу багаторічної підготовки та час, необхідний для досягнення високих спортивних результатів, охоплюють ряд аспектів, таких як рівень підготовленості спортсмена, структура його спортивної діяльності, формування адаптаційних процесів функціональних систем та темпи біологічного зростання. Зазначені чинники визначають також вікові рамки, в яких зазвичай виявляються високі спортивні результати.

Відповідно до підходу В. Пугача, багаторічна підготовка юних спортсменів може бути розділена на етапи: а) попередня підготовка; б) початкова спортивна спеціалізація; в) поглиблене тренування у вибраному виді спорту; г) заключна спортивна спеціалізація.

Однак важливо зауважити, що чітка межа між цими етапами є складною задачею. Процес переходу від одного етапу до іншого вимагає уважного врахування фізичного розвитку, рівня підготовленості, а також біологічного віку юних спортсменів. У випадку, якщо спортсмен розпочав заняття спортом із запізненням від встановлених вікових норм, вікові межі на етапах багаторічної підготовки можуть бути зсунуті [2].

У ході систематичного аналізу етапів тривалого тренування легкоатлетів, виявлено, що початковий період інтенсивної підготовки визначається початком у віці 9–10 років та тривалістю 2–3 роки. Важливістю цього етапу є його проведення в секційній формі в освітніх закладах чи дитячо-

юнацьких спортивних школах. Цей період є важливим етапом у спортивному розвитку легкоатлетів.

Основною метою цього етапу є сприяння загальному фізичному розвитку організму молодого спортсмена. В цей час важливо сприяти успішному розвитку рухових навичок та вмінь, удосконаленню швидкісних, координаційних якостей, та гнучкості, що створює оптимальні умови для загального розвитку фізичних здібностей.

Темп, або кількість кроків за секунду, представляє собою один із ключових показників швидкості. Після 12–13 роківчастота кроків не виявляє тенденції до подальшого збільшення. З цієї причини підкреслюється актуальність розвитку частоти та швидкості у дітей до 12 років, використовуючи відповідні методи тренування. Зокрема, на заняттях із дітьми віком 9–12 років, спрямованих на спринтерський біг, доцільно акцентувати увагу на розвитку частоти та швидкості. Використання ігрового методу тренування на даному етапі виявляється ефективним, сприяючи також розвитку витривалості, координаційних та силових здібностей. Важливим аспектом впровадження ігрового підходу є здатність тренера до поєднання виховних та освітніх завдань, сприяючи тим самим зацікавленості дітей у тренувальному процесі.

Наступний етап спортивної підготовки спринтерів, відповідно до визначень, охоплює тривалість тренувань до досягнення віку 15–16 років, який визначається як етап початкової спеціалізації. У цейперіод до тренуваньдопускаютьсяспортсменивікомвід 12–13 до 15–16 років, а характерною особливістю є спеціалізованетренування, що проводиться у спеціалізованихспортивних закладах [2].

Основною метою даногоетапу є досягнення різносторонньої фізичної підготовки, підвищення рівня функціональних можливостей організму та закріплення вже високого рівня сформованих початкових умінь і навичок спортивної майстерності. Додатково важливо вивчити реакцію організму

спортсменів на значущі фізичні навантаження та оцінити їхню здатність до ефективного відновлення.

На данном уетапі широко використовується специфічний тренувальний арсенал для розвитку спеціальної швидкості спринтерів. Фахівці рекомендують використання не лише рівномірного бігу, а й впровадження бігу в ускладених умовах, таких як біг по сходах, по піску, по снігу,абобігвгору.Це сприяє більш ефективному розвитку специфічних навичок і підвищенню рівня швидкісних якостей у спортсменів, враховуючи різноманітні умови змагань та тренувань.

Для ефективного розвитку швидкості у спринтерів важливим аспектом є використання різноманітних вправ у змінних ситуаціях. Використання ігрового методу навчання спільно з естафетою виявляється вкрай ефективним. Додатково, сприяє розвитку швидкості застосування різноманітних спортивних ігор, таких як гандбол, футбол, баскетбол, а також спеціально розроблених вправ з набивними м'ячами, вагами (грифом, гирями і т. д.), обтяженнями, стрибковими вправами через м'ячі, лавки, бар'єри тощо, а також вправи з бар'єрами, стрибки в довжину, метання спису, ядра та диска. Біг на різні дистанції від 20 до 200 метрів із різною швидкістю, використання спеціальних бігових вправ, сприяє досягненню високих результатів у розвитку швидкісних якостей, але цим не слід зловживати [2].

В закладах вищої освіти процес побудови багаторічної програми тренувань відрізняється. Починаючи тренування з першого курсу, суттєво важливим є врахування таких параметрів, як тривалість тренувань (загальна та за спеціалізацією), рівень фізичної підготовленості, спортивні досягнення, етап багаторічного тренування, на якому перебуває спортсмен, та інші важливі аспекти. Врахування цих факторів є визначальним у визначенні оптимальної стратегії та підходів для досягнення успішних спортивних результатів на вищому етапі тренувань.

Список використаних джерел

1. Бріскін Ю. А. Індивідуалізація підготовки спортсменів на різних етапах багаторічної підготовки. Вісник Запорізького нац. ун-ту. Серія: Фізичне виховання та спорт: зб.наук. ст. Запоріжжя, 2009. № 1.С. 20–25.

2. Полулященко Т. Л., Павлов Р. Г. Особливості структури багаторічного тренування легкоатлетів із бігу на короткі дистанції. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2023. № 1 (355). С.147-153.

Мороз Ірина Михайлівна,

старший викладач кафедри професійної освіти

Київського національного університету будівництва і архітектури

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ОРІЄНТОВАНІ НА ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА

Перспективність будь-якої педагогічної технології, яка впроваджується у навчально-виховний процес, визначається конкретним навчальним контингентом, психолого-педагогічними умовами організації процесу навчання, професійними й особистісними якостями науково-педагогічного працівника. Тому слушним є зауваження І.А. Зязюна про те, що технологічність і творчість у педагогічній діяльності мають розумно поєднуватися. Педагогічний досвід виключає копіювання чужого досвіду, лише та його частина, яка відтворюється, може стати надбанням науково-педагогічного працівника. Ця частина має чітко окреслитись, технологічно відокремитись у вигляді прийомів, операцій, процедур, які повторюються. Педагогічна технологія відтворюється в режимі взаємодії конкретного науково-педагогічного працівника і конкретного студента, а отже, неповторна і творчо переосмислена.

Узагальнення результатів досліджень дозволяють сформулювати такі *психолого-педагогічні умови, які сприяють творчій діяльності та розвитку*

творчих якостей студента, самореалізації їх особистості у навчальному процесі:

- забезпечення умов для реалізації студентами своїх творчих якостей у навчальному процесі на заняттях і в позанавчальній діяльності (в гуртках, на факультативах за інтересами, на індивідуальних консультаціях, в конкурсах, змаганнях тощо), що приводить до самоутвердження розвитку в них почуття самоповаги;
- детальне вивчення науково-педагогічними працівниками найбільш ! значущих для студента видів громадської діяльності й надання можливості і‘ для самовизначення, самоутвердження і самореалізації через них;
- створення творчої атмосфери, здорового морально-психологічного і клімату в навчальних колективах, колективах кафедр через утвердження! принципів педагогіки співробітництва;
- демократичний стиль спілкування науково-педагогічних працівників зі студентами, свобода творчих дискусій, обміну думками;
- забезпечення інтенсифікації навчально-виховного процесу;
- робота щодо підвищення загального культурного рівня студента;
- своєчасна доброзичлива оцінка творчої навчальної діяльності позитивних зрушень у їх розвитку;
- уміння науково-педагогічних працівників помічати і цінувати неповторну творчу індивідуальність кожного студента;
- забезпечення матеріально-технічної бази навчального процесу.

Таким чином, головною умовою творчого розвитку студента є забезпечення умов для реалізації особистості своїх творчих якостей у навчальному процесі як на заняттях, так і в позанавчальній діяльності. Саме цій умові підпорядковані всі інші.

Навчально-творчу діяльність В.І. Андрєєв визначає як один із видів навчальної діяльності, що спрямована на вирішення навчально-творчих завдань, здійснюється переважно за умов опосередкованого чи перспективного управління, результат якої має суб’єктивну новизну, значення

і прогресивність для розвитку особистості, особливо її творчих здібностей. Погоджуючись в цілому з цим визначенням, ми вважаємо, що творча навчальна діяльність не може зводитися тільки до вирішення навчально-творчих завдань. Так, наприклад, А.З. Рахімов виділяє різні види творчої навчальної діяльності на занятті, а саме: перетворення, а також перенесення суб'єктивно відомих знань у нову ситуацію (наприклад, пошук нового способу вирішення шляхом перетворення і порівняння завдань); комбінування, а також варіювання відомими прийомами (засобами) для вирішення спеціальних завдань; вивчення, пізнання, а також використання нової структури, нової функції відомого об'єкта в змінених умовах; проблемні ситуації; розроблення і обґрунтування засобів вирішення проблемних завдань; перевірка і включення результатів розв'язання проблемних завдань у загальну систему знань, умінь (наприклад, порівняння результатів експерименту з результатами інших методів, підтвердження чи відхилення зроблених догадок); врахування та розв'язання альтернативних підходів до вирішення проблеми для вибору кращого варіанта; обґрунтування і захист результату, власної думки та точки зору стосовно інших думок.

Ми виділяємо у навчальній діяльності *стандартну та творчу навчальну діяльність.* Під *стандартною навчальною діяльністю* ми розуміємо таку, наслідками якої є озброєння студента знаннями, уміннями і навичками з різних предметів, формування у них в процесі навчання мотивів, характерологічних якостей, умінь, які сприяють успішній творчій діяльності. Під творчою *навчальною діяльністю* ми розуміємо таку, яка сприяє подальшому розвитку у студента внутрішніх передумов до творчості, тобто креативного ядра його особистості. Зауважимо, що такий розподіл навчальної діяльності є умовним. Його доцільність зумовлюється необхідністю привернути увагу до посилення особистісної зорієнтованості навчального процесу, проектування тих форм і методів організації навчання, які ефективно сприяють розвитку творчих якостей студента. Щодо планування творчої навчальної діяльності за змістом слід зауважити: творчість на занятті можлива тоді (як і творчість взагалі), коли

діяльність суб'єктів педагогічної взаємодії буде спрямована на вирішення деякої суперечності або проблеми.

Будемо вважати ситуацію, яка потребує вирішення суперечності або проблеми, *творчою ситуацією.* Творча ситуація стимулює пошукову діяльність студента, розвиває їх творчі можливості, але не завжди приводить до оволодіння новими знаннями, уміннями і навичками. У цьому полягає її відмінність від проблемної ситуації. Для розвитку творчих можливостей студента необхідно запланувати і реалізувати на занятті творчу ситуацію, яка органічно пов'язана із змістом навчального матеріалу конкретного заняття і сприятиме досягненню мети, яку поставив перед собою науково-педагогічний працівник. Творчі ситуації можна створити в процесі вирішення творчих завдань, навчальних проблем, дискусій, критичного аналізу прочитаного; виконання різноманітних творчих завдань, навчальної експериментальної і дослідницької діяльності, ігрових ситуацій.

Ефективність створення сприятливих умов для розвитку творчих якостей студента у процесі навчання значною мірою залежить від урахування під час створення творчої ситуації основних закономірностей і етапів творчого процесу. Для науково-технічної творчості французький математик Ж. Адамар виділив такі етапи: підготовка, інкубація, осяяння, перевірка (доробка); американський психолог Россмен - усвідомлення проблеми, її аналіз, вивчення доступної інформації, формулювання висунутих раніше рішень, критичний аналіз цих рішень, народження нової ідеї, її експериментальна перевірка. Американський філософ Джон Дьюї розрізняв такі етапи в науково-технічній творчості: усвідомлення проблеми, її аналіз, висування ідеї, її перевірка і вибір. У книзі П. К. Енгельмейєра «Теорія творчості» сказано: «Перший акт дає задум, другий план, третій - вчинок». З. Петрасинський виділяє фази творчого підходу до вирішення проблеми, які базуються на методі спіральних вирішень і включають стадії інкубації та інсайта. Плідною є класифікація етапів творчого процесу, яку дає О.Н. Лук: накопичення знань і навичок, які необхідні для чіткого усвідомлення і формулювання завдання (чітко

сформульоване завдання - половина вирішення); зосередження зусиль і пошук додаткової інформації; відхід від проблеми, переключення на інші види занять (інкубація) у тому разі, коли завдання не вдається вирішити; осяяння (інсайт) - це не завжди унікальна ідея, це - логічний розрив, стрибок у мисленні, одержання результату, який не випливає однозначно із основ. У будь-якому акті творчості є такий розрив, хоча він може бути і мікроскопічних розмірів. Чим більше обдарована людина, тим цей стрибок буде більшим. На нашу думку, було б помилкою вважати, що кожен наступний етап починається лише після закінчення попереднього. Кожен із етапів - необхідний і цілісний компонент творчого процесу, але вони постійно проникають один в одного, так що на стадії доробім можуть бути внесені корективи в початковий задум.

Аналіз основних закономірностей і етапів творчого процесу дозволив ученим зробити висновок, що творчі акти винахідників, вирішення проблем ученими, творча навчальна діяльність слухачів, навчальна науково-дослідницька діяльність мають однакову психологічну структуру: пошуки і комбінації різних елементів, відбір найбільш значущих варіантів, який має за мету досягнення нової якості. Крім того, слід звернути увагу на те, що базою будь-якої творчості є конкретні знання, уміння і навички. Це положення має суттєве значення у вирішенні проблеми розвитку творчих якостей особистості у навчальному процесі: державний компонент навчального плану повинен якісно виконуватися. Ми вважаємо, що творчу навчальну діяльність треба планувати з урахуванням етапів творчого процесу, бо основним етапам творчого процесу відповідають різні складники кінцевого продукту творчої діяльності студента, що забезпечує можливість педагогічного управління та самоуправління цим процесом.

Нами розроблено психолого-педагогічну структуру творчої навчальної діяльності студента, яка враховує закономірності творчого процесу та може бути представлена у вигляді таких основних етапів:

– бажання, жива зацікавленість, ентузіазм, потяг до формулювання проблеми, психологічна готовність до її вирішення;

– наявність знань, умінь і навичок, необхідних для чіткого усвідомлення та формулювання творчого завдання;

– зосереджування зусиль та пошуки додаткової інформації для вирішення завдання.

– На цьому етапі завдання може бути або вирішене, або ні. Якщо завдання не вирішується, відбувається перехід до таких етапів:

– інкубація (уявний відхід від вирішення проблем, переключення на інші види діяльності);

– еврика, осяяння або інсайт (це не завжди рішення, а може лише перший крок до вирішення завдання, за яким будуть необхідні інші);

– перевірка.

На думку дослідників, для результативної організації творчої навчальної діяльності студента необхідно виконати дві умови: провести психолого-педагогічну діагностику рівня творчого розвитку студента і досконало визначити зміст предмета, який викладається, і мету діяльності науково-педагогічного працівника на занятті. Погоджуючись з цим, ми вважаємо, що до цих умов треба додати таку умову: ефективність організації творчої навчальної діяльності студента залежить від уміння науково-педагогічного працівника врахувати закономірності протікання та етапи творчого процесу. Ми дійшли до висновку, що закономірності творчого процесу висувають певні вимоги до викладання і змісту навчального предмета, до організації творчої навчальної діяльності.

Метою творчої навчальної діяльності студента має бути пробудження активних дослідницьких інтересів. Активність і глибока зацікавленість творчим процесом сприяють розширенню знань, інтересів та форм пізнання, стимулюють до пошуку нових фактів, додаткової інформації. В останні роки з'явилося чимало спеціальних методів організації творчої навчальної діяльності слухачів, які поєднують у собі гру, емоційне: захоплення, дослідницьку діяльність, дискусії, тобто елементи, від яких залежить активність, самостійність учнів, розвиток їх фантазії, уявлення, творчого

мислення. До таких методів належать евристичні мегоди вирішення творчих завдань. На відміну від прийомів алгоритмічного типу, евристичні прийоми орієнтуються не на формально- логічний, а на змістовний аналіз проблем. Евристичні прийоми стимулюють включення у процес вирішення проблеми наочно-образного мислення, що дозволяє використати його переваги перед словесно- логічним, можливість цілісного, синтетичного сприйняття ситуації. Таким чином, під час застосування евристичних методів полегшується протікання притаманних для дивергентного мислення інтуїтивних процесів.

Аналіз психолого-педагогічної літератури, спостереження і вивчену творчої діяльності науково-педагогічних працівників, аналіз взаємозумовленості та взаємозалежності творчої педагогічної праці педагога і творчої навчальної діяльності студента приводять до висновку що під час створення сприятливих умов для розвитку творчих якостей особистості у навчальному процесі слід брати до уваги фактор необхідності оптимального (кількісного і якісного) складу творчих груп студента, у яких рівномірно проявляються всі якості, що сприяють успішній творчій діяльності. Тому групи для вирішення творчих завдань треба підбирати так, щоб за рівнем розвитку своїх творчих якостей студенти доповнювали один одного. Це можливо тільки на основ! оцінювання рівня сформованості творчих якостей. Якщо творча групі формується навмання, то вона втрачає в ефективності розвитку кожного її члена. Крім того, під час організації творчої навчальної діяльності студента необхідно дотримуватись і оптимального кількісного складу груп. Безперечно, обдаровані слухачі (курсанти) відіграють значну роль у вихованні і розвитку' своїх товаришів, існує і зворотній зв'язок.

Створення сприятливих умов для розвитку творчих якостей особистості значною мірою визначається змістом навчального матеріалу, застосуванням у навчальному процесі активних форм і методів навчання, які сприяють розвитку дивергентного мислення, проблемного бачення, фантазії і уяви. На відміну від традиційних форм і методів навчання, які ефективно сприяють розвитку лівопівкульних логічних операцій мислення, активні форми і методи,

як відмічає Р. М. Грановська, спрямовані на психологічне розкріпачення правопівкульних процесів несвідомої обробки інформації, розвиток інтуїції, стимулювання осяяння, натхнення, Ефективність застосування активних форм і методів навчання значною мірою визначається рівнем творчої активності студента у навчальному процесі. Саме тому вирішальне значення має застосування педагогом методів і прийомів стимулювання творчої активності студента.

Значною мірою вирішення означеної проблеми залежить від аналітичного і разом з тим проективно-конструктивного стилю мислення науково-педагогічних працівників, діяльність яких безпосередньо спрямована на вдосконалення педагогічної парадигми. Тому проблема підвищення якості підготовки фахівців нерозривно пов'язана з проблемою підвищення їх педагогічної та інтелектуальної культури, подолання установлених стереотипів і консерватизму в організації навчально- виховного процесу.

Список використаної літератури

1. Мороз І.М. Психологічні проблеми безконфліктного спілкування під час навчально-виховного процесу в закладах освіти. // Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України: матеріали V Міжнародної конференції, Київ: КНУБА, 17 листопада 2022 року. – К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2023. – С. 205-210.

2. Мороз І.М., Манукян В.С. Забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу з посттравматичним стресовим розладом в умовах війни. // Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України: матеріали V Міжнародної конференції, Київ: КНУБА, 17 листопада 2022 року. – К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2023. – С. 210-215.

3. Руденко М.В., Красильник Ю.С., Корчова Г.Л. Методика викладання у вищій школі. – Київ: КНУБА, 2022. – 296 с.

4. Красильник Ю.С., Корчова Г.Л., Руденко М.В. Методика проведення навчальних занять в умовах дистанційного навчання. – Київ: КНУБА, 2021. – 156 с.

5. Красильник Ю.С., Корчова Г.Л., Руденко М.В. Педагогіка. – Київ: КНУБА, 2020. – 164 с.

6. Красильник Ю.С. Онтодидактика як механізм самореалізації здобувачів вищої освіти. // Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України: Матеріали IV Всеукраїнського круглого столу з міжнародною участю, Київ: КНУБА, 17 листопада 2021 року. – К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2022. – С. 144-147.

7. Chernyshev D.O., Maksymiuk Yu.V., Krasylnyk Yu.S., Korchova H.L., Rudenko M.V. Peculiarities of technique of teaching technical disciplines in the institution of higher education of the building profile. // Опір матеріалів і теорія споруд. – К.: НУБА, 2022. – Вип. 108. – С. 35-62.

УДК 796.332

Наумець Євген Олександрович,
старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту
Київського національного університету будівництва та архітектури;
Корнієнко Сергій,
здобувач вищої освіти навчальної групи ФВС 20
Київського національного університету будівництва та архітектури,

УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ФУТБОЛІ

Футбол є однією з найпопулярніших та конкурентоспроможних командних групових ігор у світі. Успіх у цьому виді спорту значною мірою залежить від технічної майстерності гравців, їх здатності ефективно маніпулювати м'ячем та виконувати складні гральні дії. У цьому контексті, удосконалення технічної підготовки стає вирішальним етапом у розвитку футболіста.

1. Вдосконалення навичок володіння м'ячем

Навички володіння м'ячем є фундаментальними для будь-якого футболіста. Вони включають в себе точне пасування, контроль м'яча різними частинами тіла, а також навички удару по воротах. Тренування спрямоване на покращення цих навичок через систематичну практику та використання спеціалізованих вправ.

2. Розвиток фізичної підготовки

Спортивний успіх у футболі не можливий без належного фізичного розвитку гравців. Сила, швидкість, витривалість та координація - це основні аспекти, які потрібно розвивати. Тренування включає фізичні вправи, спрямовані на збільшення силових показників, покращення швидкості та реакційної здатності.

3. Використання сучасних технологій у навчанні

Сучасні технології надають нам можливість вдосконалити процес навчання та тренувань у футболі. Відеоаналіз гри, використання симуляторів та спеціалізованих тренувальних програм можуть ефективно допомогти гравцям у вдосконаленні своїх технічних навичок.

4. Індивідуальний підхід до розвитку кожного гравця

Кожен гравець має свої особливості та сильні сторони. Індивідуалізація підходу у тренуванні, врахування потреб кожного гравця дозволяє максимально використовувати його потенціал та розвивати його технічні навички в найефективніший спосіб.

5. Розвиток психологічної стійкості та концентрації

Розвиток психологічної стійкості та концентрації у футболі є ключовим елементом для досягнення високого рівня технічної підготовки. Гравці, які працюють над стресостійкістю, управлінням емоціями та збереженням концентрації під час гри, мають значно кращі шанси ефективно виконувати технічні завдання на полі. Тренування може включати симуляцію важких ситуацій, психологічні вправи на концентрацію, та роботу над позитивним мисленням для досягнення оптимальної психологічної готовності гравців.

Висновок. Удосконалення технічної підготовки у футболі є важливим етапом у розвитку гравців та команд в цій спортивній галузі. Навички володіння м'ячем, фізична підготовка, використання сучасних технологій, розвиток психологічної стійкості, концентрації та індивідуальний підхід - це ключові аспекти, які сприяють досягненню високого рівня в грі. Надійна система навчання та тренувань дозволяє гравцям реалізувати свій потенціал та досягти виняткових результатів на полі.

Список використаних джерел

1. The Science of Soccer - Автор: Thomas Reilly

2. Skills and Strategies for Coaching Soccer - Автор: Alan Hargreaves

3. Football Training: The Pros' Guide to Becoming Bigger, Faster, Stronger - Автор: Terrell Brown

4. The Modern Soccer Coach: Position-Specific Training - Автор: Gary Curneen

5. The Psychology of Soccer - Автор: Joseph Luxbacher

УДК

Нежинська Олена Олександрівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології, педагогіки та соціології
Державного податкового університету України;
Вовкотруб Сергій Олегович,
здобувач вищої освіти навчальної групи ПСМ 22-1
Державного податкового університету

ОРІЄНТАЦІЯ НА ПОТРЕБИ КЛІЄНТА ЯК ВАЖЛИВА УМОВА УСПІШНИХ ПРОДАЖІВ ПРАЦІВНИКАМИ КОМЕРЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

На основі узагальнення Я. Гончаренко наявних в літературі підходів можна говорити про такі основні відмінності між орієнтацією на збут та орієнтацією на клієнта в комерційних організаціях. Основна різниця між цими двома підходами полягає в тому, що збутові стратегії мають на меті стимулювання збуту та розповсюдження вже готової продукції, робіт або послуг. Натомість орієнтація на клієнта спрямована на стимулювання розвитку відносин персоналу комерційної організації з клієнтами таким чином, щоб подальше співробітництво між комерційною організацією і кожним її клієнтом було вигідне обом сторонам [1].

Орієнтація комерційних організацій на продаж – це результат економічних умов. Аналіз ринку споживання, вивчення потреб та вподобань клієнтів, планування маркетингу, впровадження нововведень та технологічні покращення – це всі складові, спрямовані на визначення перспектив продажу товарів і отримання прибутку.

Орієнтація на клієнта, навпаки, здається спрямованою на задоволення потреб клієнтів, але й її кінцева мета – отримання прибутку. Вона розглядається як досягнення оптимального результату для обох сторін – як для організації, так і для клієнта.

Відмінності між орієнтацією на продаж і на клієнта відображаються у різних маркетингових концепціях, що стимулюють продаж, розвиток обміну для задоволення потреб і отримання прибутку, в системі управління організацією, що враховує ринкове положення для прийняття рішень, та в спеціальному напрямку управління компанією [2].

Серед концепцій, що акцентують увагу на збуті, можна виділити такі:

а) "концепція виробничої орієнтації", що використовується у ситуаціях де попит на товар перевищує пропозицію. Тут головна мета - збільшення виробництва або зменшення собівартості товару шляхом вдосконалення виробництва.

б) "концепція товарної орієнтації", що спрямована на покращення самого товару та підвищення його якості.

в) "концепція збутової орієнтації", яка покликана забезпечити зростання продажів за допомогою реклами та інших засобів стимулювання покупця [2].

Протилежні за своєю спрямованістю є концепції, що фокусуються на споживачі, на клієнтів. Тут важливі наступні аспекти:

а) "концепція чистого маркетингу", що акцентується на відповіді на запити споживачів та дотриманні принципу "любіть своїх клієнтів, а не лише товари";

б) "концепція соціально відповідального маркетингу", що сприяє свідомим, ненасильницьким формам організації ринкових відносин, зосередженим на узгодженні інтересів виробників та споживачів, врахуванні інтересів суспільства в цілому;

в) "концепція соціально-етичного маркетингу", що має на меті забезпечення балансу між отриманням прибутку, задоволенням потреб споживачів та врахуванням вимог суспільства.

Наше розуміння орієнтації комерційних організацій на потреби клієнта базується саме на цій другій групі концепцій, орієнтованих на споживача, клієнта.

В управлінні комерційними організаціями важливим є застосування клієнторієнтованого підходу [3], а результатом побудови та ефективного функціонування планомірної стратегії розвитку системи управління відносинами з клієнтами комерційної організації є формування клієнторієнтованості організації [4].

Багато авторів наголошують на тому, що якщо ще кілька десятків років тому основним завданням бізнесу було виготовлення товарів чи послуг, які потім треба було просувати на ринку, щоб споживач змушений був придбати ці товари чи послуги, то в сучасній системі цінностей саме клієнторієнтованість комерційної організації є основною філософією успішного бізнесу [1,2].

Враховуючи різноманітні підходи, що існують у літературі, можна сказати, що спрямованість комерційної організації на потреби клієнта виявляється у ретельному ставленні до відносин з клієнтами, задоволенні їхніх потреб та спонукає їх бажання будувати довгострокові партнерські зв'язки з даною організацією. Загалом, можна прийти до висновку, що орієнтація на потреби клієнта у комерційній організації є результатом колективних зусиль всіх працівників компанії, які, з метою підвищення відданості клієнтів та конкурентоспроможності організації, ефективно використовують знання, що були систематизовані внаслідок аналізу даних у процесі управління взаєминами з клієнтами.

Список використаних джерел

1. Гончаренко Я. В. Основні характеристики клієнторієнтованої комерційної організації / Я. В. Гончаренко // Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2013. – Т. І : Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія. – Вип. 37 – С. 95–99.

2. Освітній менеджмент в умовах змін: навч. посіб. / Л. Калініна, Л. Карамушка, Т. Сорочан, Р. Шиян; за ред. В. Олійника, Н. Протасової. – Луганськ: СПД Резніков В.С., 2011.– 308 с.

3. Джоджуа Р. А. Формування клієнторієнтованого підходу на ринку фармацевтичної продукції / Р. А. Джоджуа // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. – 2011. – № 4. – С. 122–127.

4. Гончаренко Я. В. Зміст та структура системи управління відносинами з клієнтами в комерційній організації / Я. В. Гончаренко // Актуальні проблеми психології. – Т. 1 : Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія : зб. наук. праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / за ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки. – К. : А.С.К, 2012. – Вип. 36. – С. 209–212.

УДК 159.9-057.84:355.48(477)

Нежинська Олена Олександрівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології, педагогіки та соціології
Державного податкового університету;
Костевська Наталія Валеріївна,
старший викладач кафедри психології, педагогіки та соціології
Державного податкового університету;
Нежинський Ігор Юрійович,
здобувач вищої освіти навчальної групи ПСБ-22-1
Державного податкового університету

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА В УМОВАХ ВІЙНИ

Актуальним питанням сьогодення є психолого-педагогічне забезпечення освітнього процесу в умовах війни, яке спрямоване на формування професійної компетентності майбутніх психологів. Варто виділити, що становлення майбутнього психолога в умовах війни є складним і багатоаспектним феноменом, який залежить від багатьох факторів, таких як

особистий досвід, мотивація, цінності, інтереси, здатності, навички тощо. Також необхідно враховувати і специфіку роботи психолога з різними категоріями людей, які потребують індивідуального підходу, обрання методів відповідно різноманітним ситуаціям, з якими буде зіштовхуватися майбутній психолог у своїй практичній діяльності під час та після війни. Але сьогодні власне в умовах війни в Україні, в ці важкі часи і відбувається становлення майбутніх фахівців – нашого майбутнього і нашої надії.

Отже, **мета дослідження** – висвітлити особливості становлення майбутнього психолога в умовах війни.

Війна є надзвичайною ситуацією, яка впливає на психічне здоров'я, соціальну адаптацію та особистісний розвиток людини. Майбутні психологи повинні бути готові до роботи з людьми, які переживають або пережили військовий конфлікт, та надавати їм ефективну психологічну допомогу. Але разом з тим і навчитися дбати про себе, про власне психічне здоров'я, розуміти і враховувати усі складнощі, які можуть виникнути під час власної майбутньої професійної діяльності, усю відповідальність, яка лягає на плечі фахівця, коли він, наприклад, дивиться в очі людині, яка пережила втрату або тортури, коли бачить людину в стані горя або шоку і т.ін. [4-5]. Спеціаліст допомагаючої професії часто має швидко орієнтуватися в екстремальних умовах, що вимагає складної роботи над формуванням системи професійно важливих знань, умінь, навичок, а, отже, формування соціальної компетентності.

Аналіз літературних джерел показав, що в сучасній вітчизняній психології існує багато розробок і досліджень, присвячених різноманітним психологічним аспектам професійної діяльності, в т.ч. і професійному становленню майбутніх психологів (О. Горіна, В. Панок, Н. Пов'якель, В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелєва та ін.), оскільки формування професійної компетентності психолога дозволить йому досягати професійного успіху, самореалізації, набуття професійної культури спілкування, професійної інтуїції, рефлексії [1-3].

Це постало особливо важливим і актуальним сьогодні в умовах війни, оскільки такі навички допомагають встановлювати довірливі та продуктивні взаємини як з клієнтами, так і з колегами та наставниками, сприяють обміну досвідом, знаннями, ідеями, емоціями, поглядами тощо. Становлення майбутнього психолога відповідно потребує застосування сучасних педагогічних технологій, які би враховували особливості нинішньої ситуації та засновувалися на активних, інтерактивних, креативних, рефлексивних, ситуативних та інших методах навчання, які знаходиться в площині навчальних дисциплін «психологія праці», «педагогічна та вікова психологія», «психологія особистості» та ін. Це сьогодні залежить і від професійного викладацького психолого-педагогічного складу викладачів-практиків, які свідомо розуміють, наскільки якісною має бути підготовка майбутніх фахівців, що обумовлює наявність різних аспектів професійного становлення особистості майбутнього психолога. Разом із тим особливого значення набуває розвиток професійно-значущих рис особистості майбутнього фахівця завдяки включенню додаткових заходів і норм в процесі навчання, самопідготовки та самоосвіти, підвищення ефективності різних форм взаємодії педагогів і студентів. Відповідно знання, отримані в процесі навчання, відпрацьовані навички, вміння та поступове набуття досвіду будуть сприяти розвитку та самореалізації фахівця, який принесе у майбутньому тільки користь і допомогу людям, які її потребують.

Отже, можна зробити висновок, що тема дослідження особливостей становлення майбутнього психолога в умовах війни та розгляд сучасних педагогічних технологій, які сприяють цьому процесу.

Список використаних джерел

1. Горіна О. Т. Формування професійних компетентностей здобувачів першого бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності «Психологія». *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка.* 1(26). 2021. Мелітополь, 2021. С. 77-85.

2. Загальна психологія: навчальний посібник / авторський колектив ; за заг. ред. Р. А. Калениченка, О. Г. Льовкіної, І. О. Пєтухової. Ірпінь : Університет державної фіскальної служби України, 2020. 554 с. (Серія «На допомогу студенту УДФСУ»; т. 65).

3. Зміст підготовки практичного психолога. Основи практичної психології : підруч. / [В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелєва та ін.]. Київ : Либідь, 1999. С. 236–242.

4. Чабан О. С. Психічне здоров'я в умовах війни: як його зберегти. 2022. URL : https://1mkl.poltava.ua/psykhichne-zdorov-ia-v-umovakh-vijny-iak-joho-zberehty/

5. Selye H. Confusion and controversy in the stress field. *Journal of human stress.* 1975, Jun 1; 1(2). P. 37–44.

УДК 159.9

Нестерчук Василь Васильович,
викладач вищої кваліфікаційної категорії,
старший викладач
Бердичівського медичного фахового колледжу
Житомирської обласної ради
м.Бердичів, Україна

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Враховуючи умови військового часу та вимоги сучасного суспільства, особливо підростаючого покоління, в психолого-педагогічній сфері досить часто використовується поняття «професійний розвиток викладача-педагога». Методисти закладів вищої та фахової освіти багато уваги приділяють його характеристикам. Саме завдяки цьому відбувається постійний пошуковий аналіз теоретичних і практичних основ наявних провідних сучасних підходів до організації та цілей професійного психилого-педагогічного зростання

працівників педагогічних закладів. Щоб ефетивно відбувавсь освітній процес, кожен педагог повинен мати свою формулу професійного успіху. Хтось оберає передовий досвід коллег та використовує його, як основу психолого-педагогічної співпраці в освітньому процесі, а хтось здійснює пошук власної формули успіху.

Останнім часом вивчення проблем психологічної адаптації особистості у військовий час стає дедалі популярнішим напрямом дослідницької діяльності психологів. У цій депресивній та складній сфері залишається багато нерозв'язаних та недосліджених проблем.

Війна породжує суїцидальні настрої та суїцидальне суспільство, яке досить легко збурюється та виходить з психологічної рівноваги. Сьогодні вже чітко стало зрозуміло, що раніше діючі психолого-педагогічні прийоми та методики навчання і виховання не мають ефективної дії для формування особистості, яка здатна витримати «конкуренцію» знань, вмінь та здібностей в сучасному суспільстві.

Основне завдання викладача не навчити, а допомогти проявити себе учаснику освітнього процессу. Для цього необхідно сучасному педагогу, володіти талантом не лише викладача, а мати психолого-педагогічні здібності психолога та філософа. Мати велике бажання займатися педагогічною діяльністю і любити свою професію, захоплюватись настільки, щоб стати цікавим та креативними не тільки для здобувачів освіти, а й для різних верств населення, суспільства вцілому. Лише тоді викладач зможе зацікавити сучасну молодь.

Найбільш ефективною формою професійного розвитку є постійна діяльність педагога у навчальному закладі, викликана, передусім його постійним бажанням нею займатися, бажанням не лише працювати з студентами, молоддю, а й сприймати їх, любити, бути відкритим до них, а також бажати балансувати між «сходинками» дорослий - дитина.

Особливо сьогодні в період війни, коли так багато молоді, яка змушена покинути свої домівки і стати тимчасовими переселенцями, чи взагалі ті хто

втратив житло, рідних, змінив стиль життя, свої погляди – це питання актуальне, як ніколи.

Нинішнє покоління молоді, порівняно з іншими – це своєрідні, вимогливі, часто заряджені негативом проте, водночас вони цікаві і прагнуть, як і всі розвиватися і пізнавати цей цікавий та багатогранний світ. Завдання педагога – зберегти це бажання та повернути віру в свої сили, доброту та справедливість.

Професійний розвиток сучасних педагогічних працівників – це постійний процес вибору й поєднання різних форм, методів, технологій, які є найбільш оптимальними в контексті психолого-педагогічних особливостей професійної діяльності.

Давньогрецький філософ Платон ще в 360-370 р.до н.е. писав в своїй праці «Держава» - «Кожен в цьому суспільстві повинен займатися своєю справою, для якої ти народжений».

Формула успіху педагога залежить не від кількості свідоцтв, сертифікатів, грамот та подяк. З початком повномасштабної війни українські викладачі перестали бути для здобувачів освіти лише помічниками та наставниками. Вони намагаються врятувати знання та мотивацію молоді, водять їх у сховище і заспокоюють під час тривоги, листуються зі своїми студентами, які тепер на війні. Головне завдання сучасного педагога – зберегти і виховати покоління, яке надалі формуватиме щасливе майбутнє України.

Список використаних джерел

1. Ніколенко Л. Модернізація післядипломної педагогічної освіти в контексті особистісно орієнтованого підходу / Л.Ніколенко // Післядипломна освіта в Україні. - 2007. –№2. – С.38–41.

2. Кузьміна Н.В. Професіоналізм особистості викладача та майстра виробництва. М., 1990. – 119 с

3. Мешко Г.М. Вступ до педагогічної професії [Електронний ресурс] https://pidruchniki.com/16170701/pedagogika/vstup_do_pedagogichnoyi_profesiyi

УДК 004.92:316.3

Ніжегородцев Владислав Олександрович,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри комп'ютерних та
інформаційних технологій і систем
Державного податкового університету (м. Ірпінь)

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СУЧАСНИХ ДИЗАЙНЕРСЬКИХ ПРОЕКТАХ

Дослідження останніх років торкаються проблем визначення нових ролей дизайну в сучасному постіндустріальному суспільстві і пов'язаних з цим проблем модернізації дизайн-освіти.

Серед сучасних найяскравіших проектів реалізації цифрових продуктів сьогоднішньої України можна виділити українську агенцію TS/D Agency-дизайнерку Spiilka Настю Жеребецьку, шрифтового дизайнера Кирила Ткачова, ілюстраторку Варвару Перекрест, дизайнера додатку bird Арсенія Фещенка, UX Team Lead у Wix і DeviantArt Ліну Кононенко та співвласника анімаційної студії Untime Антона Пінкевича.

У вересні 2019 року Міністерство цифрової трансформації України разом з Fedoriv та Spiilka design büro презентували бренд цифрової держави. Додаток і сайт мали об'єднати в єдиному електронному вікні усі послуги, які надає держава громадянам і бізнесу.

«Дія» є чудовим прикладом того, що дизайн — це, насамперед, користь та зручність, а не лише красиві картинки. Цікаво також і те, що «Цифрова держава» є результатом колаборації.

Установлення меж сучасного дизайну за рахунок феномена поширення сфер діяльності, з якими він асоціюється, виявляється складною справою. Проблема полягає в багатозначності понять «дизайн», «дизайн-мислення», «цифровий дизайн». Як було показано вище, термін «цифровий дизайн» може означати як процеси проектування графіки, дизайн-об'єктів навколишнього оточення або віртуальних образів у середовищі аугментованої/віртуальної реальності із застосуванням імерсійних 3D-технологій і спеціального програмного забезпечення цифрової обробки та генерації зображень, так і розробку засобів, систем та приладів мікроелектроніки.

Серед новопосталих дизайн-асоційованих термінів найбільш відоме поняття так званого «дизайн-мислення», котре використовується для позначення ефективного методу вирішення широкого кола проблем людини [3].

Парадокс в тому, що, занурюючись в нові технології цифрової техніки, ми опиняємося ближче до природи, нам стають доступні раніше невідомі куточки навколишнього світу. Сучасні інноваційні дослідження сфер цифрового дизайну зосереджені на вивчення впливу інтерактивних технологій у середовищі віртуальної реальності. Віртуальна реальність – це лише частина з того, що очікує на нас у майбутньому.

Для дизайнерів віртуальна реальність дозволяє встановити унікальний зв'язок з людьми. Невдовзі фізичне занурення стане невід'ємною складовою цифрового дизайну, без якої його вже не можна буде уявити, адже це дозволяє налагоджувати більш ефективний та вражаючий спосіб спілкування з користувачем. Крім того, цифровий дизайн все більше й більше звертає увагу на відчуття людини. І якщо візуальна та тактильна взаємодія завжди була і досі є основою дизайну, то вже зараз ведуться розробки технологій, котрі незабаром змусять користувачів задіяти більше видів відчуттів. Як наслідок, такий дизайн можна назвати мультисенсорним. Він реагує в першу чергу на почуття та бажання людини, змінюючись відповідно до них. Дана технологія дозволяє цифровому дизайну стати більш індивідуальним та емоційним.

Одним з цікавих сучасних досліджень цифрового світу стали роботи лондонських дизайнерів, яким вдалося створити мультисенсорну віртуальну реальність, аби забезпечити емпіричне співпереживання. Іншими словами, результати їх робот змушують користувача по-справжньому відчувати дизайн.

Досягнення в області нейронних мереж сьогодні дозволяють імітувати мозок при розробці продукту цифрового дизайну та тестувати візуальний вибір. Модель настрою як інтерфейс, призведе до створення емоційних веб-сайтів, інтерфейсів та цифрової реклами. Такі компанії, як EMOTIV, спеціалізуються на відповідних технологіях та програмному забезпеченні, котре перетворює біометрію мозкових хвиль на вхідні дані для дизайнерів, що дозволить максимально персоналізувати цифровий дизайн.

Штучний інтелект все більше впроваджується в простір цифрового дизайну. Дані технології призведуть до мікроеволюцій в області автоматизації та спрощення розробки. Нещодавно Adobe продемонструвала платформу Sensei, котра допомагає відкрити новий користувацький досвід, використовуючи саме штучний інтелект. Застосування подібні технологій дизайнерам надається можливість не витрачати час на зайву роботу, а використовувати його на проекти, які дійсно цього потребують [2].

Сучасні компанії, як Wix, Firedrop та The Grid, пропонують дизайн, створений за допомогою штучного інтелекту. При цьому користувачі задають вміст та налаштування, а програмне забезпечення в найкоротші терміни створює відповідний дизайн. І хоча він може бути далеким від ідеалу та потребувати додаткового втручання з боку професіоналів, розвиток у цьому напрямі є постійним, а отримані результати стають все кращими [1].

На даний час, цифрові технології вже давно не є новизною. Швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій цифрового дизайну надає можливість вивести науковий процес на новий високий рівень, який забезпечить ефективну підготовку фахівців у даній сфері.

Особливий інтерес викликають питання щодо того, як зміниться дизайн майбутнього в період, коли практика проектування впевнено утвердиться на

цифровій платформі. Нові технології все більш впливають на формування культурних орієнтирів нового стилю життя та характеризуються дизруптивним впливом на традиційні галузі.

Список використаних джерел

1. Дизайнер не потрібний: як комп'ютери вчаться робити сайти без участі людини. URL: https://publish.com.ua/nashi-dni/dizajner-ne-potribnij-yak-komp-yuteri-vchatsya-robiti-sajti-bez-uchasti-lyudini.html (дата звернення: 22.10.2023).

2. Опануйте неймовірні можливості з технологією штучного інтелекту. URL: https://www.adobe.com/ ua/sensei.html. (дата звернення: 14.09.2023).

3. 116Tennø H. Traditional vs. Digital Design Thinking [Електронний ресурс] / Tennø Helge // Digital design thinking : вебпортал. — Електрон. дані. — 2018. — URL: https://www.digitaldesignthinking.io/ (дата звернення : 17.09.2023).

УДК 796.011.3

Озерова Ольга Анатоліївна

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,

доцент кафедри фізичного виховання і спорту

Київського національного університету будівництва та архітектури,

КООРДИНАЦІЙНІ ЗДІБНОСТІ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНИХ ФІЗИЧНИХ ТА ПСИХОФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ

Суть і значення професійно-прикладної фізичної підготовки (ППФП) чітко відображені у міжнародних вимогах до майбутніх спеціалістів. Серед найголовніших фахових якостей і навичок, що формуються і розвиваються засобами ФВіС, мають місце наступні [5]:

- оптимальне *професійне здоров'я*, як запорука високої професійної майстерності і результативності;

- *професійна адаптація*, яка забезпечує професійну надійність і довготривалу працездатність.

Проте на сьогоднішній день, фізичний стан, здоров'я та рівень фізичної підготовленості української молоді в цілому не відповідає зазначеним вище вимогам. За даними вітчизняних дослідників більше 60 % студентів мають низький рівень кондиційної фізичної підготовленості, а більше половини випускників закладів вищої освіти фізично не спроможні якісно працювати з тією інтенсивністю, якої вимагають сучасні умови [4, с. 228].

Тим не менш, фізичне виховання і спорт залишаються одним з небагатьох напрямів діяльності закладів освіти, де існує можливість здійснювати навчально-виховну, професійно-прикладну, оздоровчу і спортивну роботу спрямовану на підготовку майбутніх спеціалістів.

Авторитетні науковці стверджують, в процесі становлення професійно важливих психофізичних якостей та навичок, відбувається формування численних і різнорідних за складом пристосувальних механізмів, які й визначаються мірою їх розвитку (О.З. Блавт, О.М. Колумбет). Крім того, визначальним чинником забезпечення в подальшому ефективності виконання робочих операцій при вимогах трудової діяльності, які постійно зростають, є ***координаційні здібності***.

Узагальнений аналіз літературних джерел свідчить, що координація та координаційні здібності є предметом підвищеної уваги фахівців різних дослідницьких центрів, наукових шкіл та галузей знань. Це зумовлено тим, що відповідний рівень розвитку координаційних здібностей є одним із чинників належного рівня фізичного здоров'я та фундаментом забезпечення подальшої успішної трудової діяльності студентської молоді [1, 3].

Проте, вивчаючи досвід сучасних досліджень за рівнем фізичної та психофізичної підготовленості студентів, що займаються в основній і, особливо у спеціальній медичній групі, знаходимо недостатність розвитку

саме координаційних здібностей [2]. Підтвердженням того є факт, що програми фізичного виховання у ЗВО містять лише один контрольний норматив для визначення рівня координаційних здібностей. Як правило, даний норматив – це уніфікована вправа та шкала оцінки, які не відображають усієї повноти проявів координаційних здібностей, а отже і не можуть являтися їх повноцінним показником.

Постає питання вирішення проблеми фізичної та психофізичної підготовленості студентів, і особливо студентів спеціальних медичних груп, і фахівці бачать її розв'язання у поглибленій розробці концепції розвитку координації та координаційних здібностей, що дає змогу, як передбачається, трансформувати доступні знання про закономірності рухової діяльності в інноваційні підходи вдосконалення фізичних можливостей, зорієнтованих на майбутню професійну діяльність.

У висновку зазначимо, що фізичне виховання у закладах вищої освіти України поки не набуло належного значення і сенсу, що дозволило б українським фахівцям бути конкурентноспроможними у порівнянні з фахівцями того ж профілю провідних країн світу. Але дедалі стає зрозумілим, що традиційний погляд на фізичне виховання у закладах освіти, зважаючи на сучасні умови, виклики і загрози, вже не є актуальним і потребує змін.

Список використаних джерел

1. Блавт О.З. Методологічні основи тестування координаційних здібностей у фізичному вихованні студентів СМГ ВНЗ / Наука і Освіта. – 2013. - №4. – С. 75-78. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2013_4_20

2. Довгич О. В. Вдосконалення координаційних здібностей студентів на заняттях з фізичного виховання / О. В. Довгич // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2001. – № 2-3. – С. 41-44.

3. Колумбет О.М. Структурний зміст координаційної якості точності // Перспективи, проблеми та наявні здобутки розвитку фізичної культури і спорту в Україні: Матеріали І Всеукраїнської електронної конференції

“COLOR OF SCIENCE”, (Вінниця, 30 січня 2018 р.). – В.: ВДПУ, 2018. – С. 158-165.

4. Озерова О.А., Клименко Т.А. Актуальні проблеми фізичного виховання у ВНЗ технічного профілю // Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України: матеріали V Міжнародної конференції, Київ: КНУБА, 17 листопада 2022 року. – К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2023. – С. 227-233. – Режим доступу: https://www.knuba.edu.ua/wp-content/uploads/2023/01/Proceedings-of-the-V-International-Conference-11-17-2022.pdf.

5. Професійно-прикладна фізична підготовка студентів ВНЗ: *Навч-метод.пос*. /Р.Т. Раєвський, С.М. Канішевський. Одеса: Наука і техніка, 2010. – 380 с.

УДК 796.8

Озерова Ольга Анатоліївна,
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
доцент кафедри фізичного виховання і спорту
Київського національного університету будівництва та архітектури;
Довбик Тимофій Олександрович,
здобувач вищої освіти навчальної групи ФВС 20
Київського національного університету будівництва та архітектури

ОСОБЛИВОСТІ СПОРТИВНОГО ХАРЧУВАННЯ В АТЛЕТИЗМІ

На цей час в Україні зростає популярність занять атлетизмом серед різних верств населення і насамперед серед молоді, що обумовлено доступністю занять та їх ефективністю у фізичному розвитку та досконалості.

Поняття «атлетизм» – це напрямок фізичного виховання, що ґрунтується на використанні комплексів силових вправ із різними обтяженнями та опорами, сприяє розвитку м’язової сили та маси, зміцненню здоров’я,

усуненню недоліків фізичного розвитку, підвищенню працездатності, зменшенню жирового прошарку та побудови гармонійної статури.

Основна мета атлетизму – розвиток силових можливостей та м'язової маси без орієнтації на максимально можливі спортивні досягнення і без подальшої демонстрації їх на змаганнях.

У науковій літературі зазначається [1], що атлетизм можна розглядати як самостійний вид занять фізичною культурою так і, як ефективний допоміжний засіб для розвитку спеціальних силових та швидкісно-силових якостей і силової витривалості в обраному виді спорту. Залежно від виду спорту він може бути засобом спеціальної або загальної фізичної підготовки.

На різних етапах становлення, атлетизм виділився в окремі види спорту (важка атлетика, атлетична гімнастика, пауерліфтинг, бодібілдинг, гирьовий спорт, фітнес, силове багатоборство) та види оздоровчо-рухової діяльності (шейпінг, пілатес тощо) [3, 11-12].

Специфіка занять атлетизмом полягає в першочерговому значенні харчування як чиннику, що забезпечує оптимальний приріст м'язів та покрашення силових показників.

Проте, сучасний атлетизм розглядає харчування як одну зі складових підготовки спортсменів, вимагає від них не лише високої фізичної підготовки, але й глибокого розуміння того, як вірно підбирати та споживати їжу.

Як зазначають фахівці, спортивне харчування для силових тренувань умовно поділяються на дві групи [5, 6, с.13-16]:

1. Ергогенні добавки, спрямовані на підтримку працездатності.

2. Поживні речовини, що прискорюють відновлювальні процеси.

Ергогенний засіб – це будь яка добавка, тренувальна методика або режим харчування, які використовуються для підвищення продуктивності. Однією з найбільш вивчених та безпечних добавок є *креатин*.

Для прискорення відновлення потрібне щоденне споживання білка (*протеїну*) після тренування, що сприятиме регенерації м'язів та значно полегшує адаптацію до фізичних навантажень.

Білки складаються з 20 амінокислот, частину з яких організм може синтезувати самостійно, решту необхідно споживати з їжею. Амінокислоти, які не виробляються організмом називаються незамінними. В атлетизмі першочергового значення набувають три незамінні амінокислоти – лейцин, ізолейцин та валін. Вони є у продуктах з високим вмістом протеїну, до того ж у білках тваринного походження – м’ясі, молочних продуктах.

Слід зазначити, що спортивне харчування не є виключно привілеєм професійних атлетів. Актуальність і важливість грамотного підходу до харчування існує для спортсменів будь-якого рівня – від початківців до професіоналів [2].

Основні принципи збалансованого харчування можуть бути застосовані в будь-якому виді спорту і в житті загалом, оскільки правильне харчування відіграє важливу роль в забезпеченні енергійних резервів, відновленні після тренувань і змагань, а також підтримці загального стану здоров'я.

Мета спортивного харчування в атлетизмі може бути різною і визначається, перш за все, видом спорту, індивідуальними характеристиками атлета та його спортивними цілями.

За даними спеціальної літератури та спортивного досвіду, нижче наведені основні ключові моменти спеціального раціону атлетів [2, 4].

1) Баланс макроелементів: перший і основний принцип спортивного харчування - забезпечення балансу макроелементів, таких як білки, жири і вуглеводи. Білки необхідні для росту та відновлення м'язів, жири - для нормальної роботи організму та підтримки енергетичних резервів, а вуглеводи - для забезпечення необхідної енергії під час тренувань та змагань.

2) Індивідуальний підхід до кожного атлета. Різні види спорту вимагають різних видів навантажень і, відповідно, різного харчування. Наприклад, силові атлети мають високий попит на білки для підтримки м'язової маси, тоді як атлети-бігуни можуть акцентувати увагу на вуглеводах для тривалих тренувань та змагань.

3) Гідратація та вітаміни**.** Правильна гідратація є ключовою для збереження оптимального фізичного стану та попередження дегідратації, яка може погіршити спортивні досягнення. Вітаміни та мінерали важливі для підтримки імунітету та загального здоров'я атлета.

4) Важливість правильного харчування**.** Спортивне харчування не лише забезпечує необхідний енергетичний баланс та відновлення після тренувань, але й допомагає попереджати травми та перевтому. Воно є необхідною основою для досягнення успіху в атлетизмі та вимагає індивідуального підходу та дотримання основних принципів збалансованого харчування.

Узагальнюючи вищевикладене, можна зробити висновок – спортивне харчування в атлетизмі є основою для досягнення високих спортивних результатів; спрямоване на оптимізацію фізичної продуктивності та загального здоров'я спортсмена. Але роль харчування в силових видах спорту, зважаючи на сучасні вимоги та зростання результативності потребує подальшого вивчення, більш глибоких наукових досліджень, індивідуалізованого підходу, залежно від специфіки виду спорту, спеціалізації спортсмена-атлета, спрямованості занять (спортивна або фізкультурно-оздоровча) тощо.

Список використаних джерел

1. Онопрієнко О.В., Онопрієнко О.М., Биченко В.І. Основи атлетизму та сучасні фізкультурно-оздоровчі технології у фізичному вихованні: Навчальний посібник. - Черкаси: Черкаський державний технологічний університет, 2015. - 119 с.

2. Основи спортивного харчування: навчально-методичний посібник / укл.: П.І. Горюк, А.В. Гакман. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2018. – 74 с.

3. Основи теорії атлетизму: навчально - методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів усіх спеціальностей / П.Ф. Рибалко, І.О. Салатенко, С.М. Харченко, І. Ю. Самохвалова. Суми, 2022. 109 с.

4. Спортивне та оздоровче харчування: методичні вказівки для студентів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» освітнього рівня бакалавр /укл.: О.А. Озерова, Київ: КНУБА, Талком, 2022. – 32 с.

5. Харчування для силових видів спорту. Режим доступу: https://sis.in.ua/blog/gym-tips

6. Ергогенні засоби в спорті: Інструктивно-методичні матеріали до лабораторних занять / Чайка Ю.Ю., Грищук С.М., Корнійчук Н.М., Лупаїна І.С. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. – 76 с.

УДК 796.03

Озерова Ольга Анатоліївна,
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент
Київського національного університету будівництва та архітектури;
Піддубняк Юрій Андрійович,
здобувач вищої освіти на другому (магістерського) рівні
Київського національного університету будівництва та архітектури

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ У СПОРТИВНИХ КОМАНДАХ ЗА РІЗНИМИ ВИДАМИ СПОРТУ

Несприятливі умови соціального середовища, до яких можна віднести нестабільність соціально-економічної ситуації в країни, значне стресове навантаження та психоемоційне напруження населення через військове вторгнення країни агресорки росії, глибоко проникають в суспільні, міжгрупові і міжособистісні відносини, що впливають на зростання напруженості і конфліктності в групах, командах та спортивних колективах.

Сучасний спорт можна розглядати як досить складний і специфічний вид людських взаємин. Спортивна діяльність різноманітна і у великій кількості різних видів спорту, у своїй, базової одиницею у плані розгляду міжособистісних взаємодій є спортивна команда.

Факторами, що визначають рівень спортивних досягнень команди є, перш за все, психологічна сумісність членів спортивної команди та розуміння у процесі міжособистісного спілкування [6]. Однак, темперамент, риси характеру як індивідуально-типологічні особливості особистості, вікові особливості, рівень професійної підготовки та життєвий досвід неминуче накладають свій відбиток на специфіку мислення та взаємовідносин членів спортивної команди та створюють передумови для формування конфліктних взаємин.

У зв'язку з цим виникає необхідність вивчення ефективного підходу до вирішення міжособистісних конфліктів у спортивній команді, алгоритму дій тренерів та спортсменів з управління та вирішення міжособистісних конфліктів, а також розгляду можливостей профілактики конфліктів.

З психологічної точки зору спортивна команда має всі ознаки малої групи. Г. М. Андрєєва визначає малу групу як нечисленну за складом групу, «члени якої об'єднані спільною соціальною діяльністю і перебувають у безпосередньому особистому спілкуванні, що є основою виникнення емоційних відносин, групових і групових процесів» [1].

Спортивна команда має всі ознаки, якими у соціальній психології характеризуються малі групи: чисельність, автономність, загальногрупова мета, колективізм, диференційованість і структурність. У зв'язку з цим, спортивну команду можна розглядати як штучно створену систему, яка призначена для вирішення певних завдань, таких як навчання спортсменів-початківців, базова підготовка, досягнення високих спортивних результатів, досягнення певних результатів на конкретних змаганнях тощо [1].

Різні прояви загострень відносин, часте виникнення конфліктних ситуацій негативно впливають на психічний стан спортсмена, призводять до зниження їх працездатності, викликають нестійкі емоційні реакції, зростання агресивності і конфліктності, тривожності, що так чи інакше впливає на

виникнення конфліктів між різними групами та окремими членами всередині спортивних команд.

Конфлікт як психологічний феномен вивчається відомими вченими Г. Андрєєвою, Л. Орбан-Лембрик, Ю. Трофімовим, І. Юсуповим та іншими.

А. В. Родіонов, В. І. Воронова наголошують, що конфлікт може давати позитивний ефект у періодах загальнофізичної та спеціальної підготовки, оскільки «іноді команді навіть корисний певний конфлікт. Але цього не можна сказати, коли йдеться про передзмагальну підготовку. Тут тренери повинні вжити всіх заходів для згуртування колективу, оптимізації дружніх відносин між гравцями» [5].

Б. Кретті, Р. Мартенс зазначають, що однією з форм поведінки суб'єктів спортивної діяльності, які перебувають у конфлікті, є агресія (вербальна та фізична), яка розглядається як поведінка, яка виходить за рамки гри, прямо та персонально спрямована проти суб'єктів спортивної діяльності [2].

При цьому дослідники звертають увагу на ряд особливостей ігрових видів спорту, що є причиною високої конфліктності: протиборство команд, спрямоване на перемогу над суперником з максимальною мобілізацією фізичних та психічних зусиль; наявність гостроконфліктних ігрових ситуацій, пов'язаних з обмеженим лімітом часу на обмірковування та прийняття рішень при жорсткому протидії противника; значна ймовірність помилкових дій, які зумовлені необхідністю вирішення складних завдань тактичного та стратегічного характеру з урахуванням численних та різноманітних варіантів переміщення ігровим майданчиком партнерів та суперників; різке підвищення інтенсивності та обсягу тренувального процесу, необхідне для підтримки протягом ігрового сезону фізичних якостей спортсменів на високому рівні; висока емоційність спортивних ігор, яка пов'язана з неможливістю передбачити перебіг спортивного поєдинку та з непередбачуваністю результату [3].

Слід зазначити, що міжособистісні конфлікти у спортивної команді можуть бути викликані як об'єктивними, і суб'єктивними причинами. До

об'єктивних причин прийнято відносити обставини та умови соціальної взаємодії членів спортивної команди, що призводять до зіткнень. Конфлікти, що виникають із суб'єктивних причин, пов'язані з індивідуальними психологічними особливостями конфліктуючих сторін [5].

Список використаних джерел

1. Жекало Г. Основні підходи до визначення поняття «конфлікт». Східноукраїнський конфлікт в контексті глобальних трансформацій. Спецвипуск. Зб. наук. праць. 2015. 364 с.

2. Ігумнов, Д.О. Дослідження причин виникнення конфліктів уфутбольній команді «Барса» / Д.О. Ігумнов, Ю.О. Остапенко // Інноваційні технології в системі підвищення кваліфікації фахівців фізичного виховання і спорту: тези доповідей VI Міжнародної науково-методичної конференції, (м. Суми, 18–19 квітня 2019 р.). – Суми: Сумський державний університет, 2019. – С. 140-142.

3. Ложкін Г. В. Психологічний клімат спортивної команди: навч.-метод. посіб. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського; 2006. -113 с

4. Петровська Т.В. Майстерність спортивного педагога: навч. посіб. Київ: Олімпійська література; 2015. -184 с.

5. Платонов В.Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения : учебник [для тренеров] : в 2 кн. Киев, 2015. - 680 с.

6. Чуловський В.Е. Взаємозв’язок механізмів психологічного захисту та внутрішньо-особистісних конфліктів юнаків : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – № 3(44). Сєвєродонецьк : Вид. СНУ ім. В. Даля, 2017. 181с.

УДК 796.01

Озерова Ольга Анатоліївна,
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент
Київського національного університету будівництва та архітектури;
Щедрін Денис Олександрович,
здобувач вищої освіти на другому (магістерського) рівні
Київського національного університету будівництва та архітектури

ЧИННИКИ ЕФЕКТИВНОЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ ТА ЗАСОБИ ЇЇ ОПТИМІЗАЦІЇ

Ефективність функціонування сфери фізичного виховання і спорту України багато в чому залежить від застосуванням сучасних управлінських технологій. Вся діяльність, яка здійснюється в сфері є діяльністю управлінською, як за формою так і за змістом. Фізичне виховання і спорт - одна із соціальних сфер діяльності суспільства.

«Сфера фізичної культури і спорту, - зазначено в Законі України «Про фізичну культуру і спорт», - упорядкована сукупність органів державної влади та місцевого самоврядування, організацій, закладів та громадян, що здійснюють діяльність в інтересах розвитку фізичної культури і спорту, та суспільні відносини між ними» [7]. Названа сфера має свою нормативно - правову базу діяльності, систему комунікацій, підготовки кадрів, інші ресурси, усім цим необхідно управляти для досягнення соціально-важливих цілей, до яких прагне сфера фізичної культури і спорту.

Управління сферою фізичного виховання і спорту – це система конкретних форм і методів свідомої діяльності, спрямованої на забезпечення ефективного функціонування і планового розвитку сфери, з метою більш повного задоволення потреб людей у фізичному вдосконаленні [3].

На різних етапах розвитку в управлінську науку суттєвий внесок зробили такі українські вчені, як: О.Терлецький, М.Павлик, М.Драгоманов, М.Зібер, С.Подолянський, М.Туган-Барановський, І.Вернадський,

М.Вольський, Г.Цехановецький, К.Воблий, І.Найнаровський, В.Бандера, І.Коропецький та інші [2].

Якість та результати функціонування будь-якої соціальної системи безумовно залежать від її кадрового забезпечення [3]. Кадрове забезпечення сфери фізичного виховання і спорту України повинно відповідати тим завданням, які сформовані суспільством на сучасному етапі [1]. Це, перш за все, покращення стану здоров'я населення, зниження захворюваності.

Виконання певних управлінських функцій забезпечує суть та зміст управлінської діяльності на всіх рівнях фізкультурно-спортивної організації. Саме через їх реалізацію здійснюється управління спеціальними функціями організації, тобто тими, які притаманні конкретній організації сфери.

Праця керівника в сфері фізичного виховання і спорту має особливості, які притаманні управлінській праці в соціальних системах. Специфіка цієї праці полягає у тому, що керівники не виробляють матеріальних цінностей або послуг, а забезпечують управління діями, потенційною здатністю і поведінкою людей, котрі виконують ті чи інші функції, які скеровані на конкретний результат (підготовка спортсменів, оздоровлення населення, проведення змагань та ін.). Керівник-фахівець є адміністратором, організатором, лідером, виховником підпорядкованого йому колективу [4, 5, 6]. Тому, він повинен не тільки визначати цілі та завдання організації, розробляти стратегію її розвитку, але і компетентно визначати методи успішної роботи.

Рівень підготовленості керівника повинен відповідати всім вимогам сьогодення. Таким чином, праця фізкультурного керівника має комплексний характер. Його діяльність містить елементи, які відповідають праці менеджера, тренера, педагога, психолога та ін. Часто різні види праці виконуються паралельно, що потребує від фізкультурного керівника прояву специфічних особистісних якостей та ситуаційного мислення. Перелік важливих аспектів діяльності керівника включає: попередню підготовку, опанування сучасних методів набору кадрів, планування кількості робочих місць, розробки вимог, які ставляться до працюючих; комплектування

персоналу, його навчання та інструктування, спілкування з персоналом, мотивацію, врахування інтересів, атестацію персоналу [6].

Врахування керівником всіх вищезазначених аспектів дасть змогу: бачити діяльність організації вцілому, системно адаптувати її до впливів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища, виходячи з конкретної ситуації; кваліфіковано аналізувати проблему, готувати і вибирати альтернативні рішення, передбачаючи при цьому можливі їх наслідки; приймати організаційні рішення і виконувати процедурні дії (заохочувати і карати, відзначати своїх підлеглих, делегувати повноваження і завдання та ін.); передавати свої ідеї, розробки, накази, розпорядження в усній та письмовій формі, вміло будувати свої стосунки з колегами як в середині, так і за межами організації [5].

Список використаних джерел

1. Дутчак М.В. Окремі аспекта реформування системи фізичного виховання в Україні //Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні: зб. наук. пр. - Рівне: Ліста, 1999. - С.158-162.

2. Кузьмін О.Є. Сучасний менеджмент: навч.-приклад, посіб./ О.Є.Кузьмін. -Л.: Центр Європи, 1995. - 176 с.

3. Шкребтій Ю.М. Стан та напрямки удосконалення системи підготовки кадрів для фізичного виховання і спорту //Фізичне виховання шкільної молоді України (Аналітичний звіт про засідання круглого столу).-К,, 1998. - С.4-7

4. Тарасевич В.М. І директор, і колектив /В.М.Тарасевич. - К.: Знання, 1991. - 48с.(серія “Економіка і управління” N1).

5. Чеховська Л.Я. Теоретичні основи управлінської праці фізкультурного керівника //Проблеми активізації рекреаційнооздоровчої діяльності населення: матеріали ІІІ міжрегіон. наук.-практ. конф.-Л, 2002.- С .51-54

6. Чеховська. Л.Я. Зміст праці фізкультурного працівника (теоретичний аспект)/Л.Я.Чеховська, О.М. Жданова //матеріали ІІІ Міжнар. наук.- практ.

конф. Фізична культура, спорт та здоров'я нації. - К.:; Вінниця, 1998. - 4.2. - С.255-256.

7. Про фізичну культуру і спорт: Закон України [від 24.12.1993].- К.:1993.-22с.

УДК 330.341.1:654.1.02:330.4

Онишко Роман,

інженер з телекомунікацій Qualitel Service,
спеціаліст з телекомунікацій,
Лейпциг, Німеччина

ВИКОНАННЯ РОБІТ З БУДІВНИЦТВА ТА МОНТАЖУ В ГАЛУЗІ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ ЗА СПЕЦИФІЧНИХ УМОВ АБО ОСОБЛИВИХ ОБСТАВИН

Телекомунікації та Інтернет-технології складають один із найважливіших напрямів ІТ-сфери, що стрімко розвивається. Революційні зміни, які відбуваються в нашому житті, бізнесі, соціальній та промисловій інфраструктурі, пов'язані саме з телекомунікаціями та мережевими технологіями. Вже нікого не дивує те, що знаходячись на величезній відстані від місця події, можна бути її повноправним учасником, будь-то бізнес-форум, комерційний проект або наукова конференція. За оцінками експертів впровадження багатьох революційних телекомунікаційних технологій намічається на початок-середину 2030-х років. Вже зараз на підході до впровадження такі новітні технології як Інтернет речей, Інтернет-телебачення, мобільний зв'язок покоління 5G, тощо. Щорічне зростання на 25% сектору інформаційно-комунікаційних технологій та телекомунікацій суттєво перевищує показники росту кращих економік світу, а світові ІТ-бренди в галузі телекомунікацій стали найвдалішими бізнес-проектами останніх

десятиліть. Кафедра електроніки і комп'ютерної техніки, відповідаючи викликам сучасної ІТ-сфери, спираючись на новітні досягнення в області телекомунікацій і сучасну лабораторну базу, впроваджує підготовку фахівців з телекомунікацій, які спеціалізуються на розробці і застосуванні сучасних мережевих та Internet-технологій [1].

Проектування телекомунікаційних кабельних мереж є першим кроком до впровадження всіх необхідних кабельних та інформаційних мереж у Ваше приміщення. З цього кроку починаються організаційні етапи побудови будь-якої мережі, будь то локальна мережа невеликого будинку, глобальна мережа великого офісу чи заводу або ж проектування інформаційних систем усередині об’єкту.

Проект повинен вміщати у собі всі майбутні потреби будівлі щодо структурованих кабельних мереж. Тому розробку СКС варто довіряти професіоналам зі стажем, які відразу бачать як розумно і найкращим чином побудувати мережу для Вашого приміщення. Інакше в майбутньому Ви можете зіштовхнутися з небажаними проблемами. Мережа повинна бути безпечною, прокладена з урахуванням сучасних стандартів, а головне виконувати повноцінно всі ті вимоги, які на неї покладають (маршрутизація усередині приміщення, IP телефонія тощо).

Бурхливий розвиток телекомунікаційного ринку, поява нових і сучасних стандартів зв’язку та обладнання, гостро ставить завдання передачі даних в глобальній мережі Інтернет з високою швидкістю, якістю та надійністю. Найбільш оптимально відповідають цим вимогам мережі, побудовані на основі волоконно-оптичних ліній зв’язку (ВОЛЗ).

В даний час практично всі мережі передачі даних, починаючи з великої транспортної мережі телекомунікаційного оператора і закінчуючи невеликим “домовиком” інтернет-провайдером, будуються із застосуванням оптичного кабелю.

Глобальний досвід у цьому питанні доводить, що мережа побудована на основі ВОЛЗ має такі переваги:

Широка смуга пропускання;

Мале загасання світлового сигналу у волокні;

Низький рівень шумів;

Висока перешкодозахищеність;

Висока захищеність від несанкціонованого доступу;

Вибухо-пожежобезпечність;

Економічність ВОЛ;

Тривалий термін експлуатації [2].

Список використаних джерел

1. Дослідження тенденцій розвитку телекомунікаційного ринку україни з врахуванням інноваційних факторів. Електронний ресурс, режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=898

2. Будівництво телекомунікаційних мереж. Електронний ресурс, режим доступу: https://best.net.ua/telekomunikaciyni-merezhi/

УДК 37.035

Паламарчук Дмитро Анатолійович,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної
освіти Київського національного
університету будівництва і архітектури

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПЕСТАЛОЦЦІ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ

Одним з основоположників сучасної методики виховання та педагогіки вважають швейцарського педагога-новатора гуманістичної епохи Йоганна Генріха Песталоцці.

Йоганн Генріх Песталоцці народився в Цюриху (Швейцарія) в родині лікаря. У шестирічному віці хлопчик вступив до початкової німецької школи,

потім закінчив середню школу і у 1763 році потупив до Цюріхської вищої школи – Карлінського колегіуму. Закінчивши філологічний і філософський відділи колегіуму, він відмовився продовжувати навчання на богословському відділі, що завершував курс навчання, оскільки не вважав богослівя предметом розширення світогляду та становлення особистості [1, 2].

У студентські роки Песталоцці перебував під впливом творів Ж.-Ж. Руссо. Саме його твори та викладачі колегіуму – історик Яків Бодмер і лінгвіст-літератор Йоганн-Брейтінгер мали величезний вплив на формування світогляду молодого Песталоцці.

Починаючи з 1769 року Песталоцці присвячує себе вихованню та навчанню бідних дітей селян та ремісників, дітей-сиріт та безпритульних.

Під час роботи та спілкування з дітками у Песталоцці формуються принципи елементарного навчання, які поступово стають основою його дидактичних та виховних поглядів [2, 3]. Освіту та виховання Песталоцці розглядав як основний засіб перебудови суспільства епохи Просвітництва на розумних і справедливих началах. Він одним із перших серед тогочасних педагогів ставить питання всенародної загальної освіти. Це пов’язано з тим, що причиною бідності, голодування серед простих селян та ремісників називає саме відсутність елементарних знань у людей та невміння раціонально вести господарство і ремесло. Спрямувавши свої вміння та знання на покращення життя селян, Песталоцці вважав, що виховання їх дітей повинно стати основою у розвитку всебічної здатності до праці та «діяльної любові один до одного» [1…3].

Він розглядає виховання як різноманітний соціальний процес, який ґрунтується на тому, що «обставини формують людину, але і сама людина формує обставини». В зв’язку з цим, основою такої «простолюдинської» школи Песталоцці вбачав підготовку дітей до майбутньої трудової діяльності у тісному поєднанні з їх фізичним, моральним і розумовим розвитком.

На основі тісної співпраці з підростаючим поколінням та з трудовим людом формуються основні базові виховні принципи [3…5]:

– Будь-яке навчання має ґрунтуватися на спостереженні і досвіді і, лише, потім підніматися до висновків і узагальнень;

– Процес навчання повинен будуватися шляхом послідовного переходу від частини до цілого;

– Основою навчання є наочність. Без застосування наочності неможливо домогтися правильних уявлень, розвитку мислення і мовлення;

– Необхідно боротися з вербалізмом, «словесною розсудливістю освіти, що здатна формувати тільки порожні бюлетені»;

– Навчання має сприяти накопиченню знань, і в той же час розвивати розумові здібності, мислення людини.

Метою цих виховних принципів повинен стати різнобічний і гармонійний розвиток всіх природних сил та здібностей дитини [6].

Дещо пізніше Костянтин Ушинський підтвердив актуальність розвиваючого виховання для підростаючого покоління різних соціальних груп населення. Василь Сухомлинський теж прихильно ставився до розвиваючого виховання, проте стверджував, що найкраще поєднувати виховання, розвиток у гармонії з природою. Це стало основою «природного» виховання Василя Сухомлинського.

Це дає змогу стверджувати, що розвиваючий підхід на основі природних здібностей є актуальним для всіх часів.

Проектуючи принципи Песталоцці на сьогоденні реалії виховного процесу в сім'ї та закладах освіти хочеться відмітити про їх актуальність. Однак, сьогодення вносить деякі відхилення від основних норм, які неможливо забезпечити в теперішній час. Фундаментальною основою методу Песталоцці виступає споглядання природних закономірностей та процесів. При цьому, важливо, щоб учні мали постійний доступ до природних середовищ (ліс, лука, парк, річка, поле), бо на початкових етапах навчання у школі важливо ознайомити дітей з об'єктами живої та неживої природи, природними явищами. Це дає змогу показати багатоманітність і єдність рослинного та тваринного світу у природі. Так, наприклад, діти знають, що

існують рослини лісу, луків, водойм, кімнатні рослини. Але представники, які входять до цих груп рослин, абсолютно різні. В природі все це проявляється дуже просто, а тому дітям легко пояснити і єдність, і різноманіття природи. Саме споглядання різноманітних явищ дозволяє сформувати причинно-наслідкове мислення та розвиток розумових здібностей у дітей. Але при сучасній структурі шкіл та зменшенні природних ареалів у містах, такий доступ важко забезпечити. Дещо кращою є ситуація в невеликих містах та селах.

Ще однією причиною, що не дозволяє в повному обсязі забезпечити досягнення бажаного результату виховання та навчання є суто теоретичний підхід до викладання природничих дисциплін – це, зачасту, пов'язано зі зменшенням навчального навантаження з цих дисциплін. Тому, нерідко, при вивченні географії, біології, фізики, хімії учні по-різному трактують одні і ті ж явища та природні процеси [7]. Це пов'язано з тим, що відсутнє наочне пояснення та бачення цих явищ. Частково основи споглядання природних явищ можна забезпечити проведенням елементарних лабораторних робіт та природних дослідів.

Другою основою педагогічних висновків Песталоцці є використання набутих знань та уявлень на практиці, під час роботи. Такою робочою практикою найчастіше виступають шкільні уроки трудового навчання, технологій та дизайну, виробничі та навчальні практики у коледжах та училищах. На цьому етапі важливо забезпечити безперервність теоретично-практичного навчання [6, 7]. Оскільки, така циклічність дозволить дітям сформувати уявлення про можливості використання тих чи інших природних явищ під час виконання практичних трудових робіт. Це широко використовується в мистецтві та при підготовці фахівців робітничих спеціальностей. Оскільки існує принцип набуття знань через моторику рук при виконанні практичних робіт. Наприклад, навчання та виховання фахівця з архітектури обов'язково супроводжується проведенням практичних робіт з макетування, скульптури, 3D-моделювання, тощо. Оскільки, ручне виконання

таких робіт у поєднанні з набутими теоретичними знаннями дозволяє отримати необхідні професійні навички та розвинути уяву дитини чи студента.

Як висновок варто відмітити, що основні положення вчення геніального педагога давнини Песталоцці є актуальними і у наш час. Але використовуючи будь-який підхід до виховання та навчання підростаючого покоління, необхідно враховувати реалії сьогодення та технічні можливості. При цьому, потрібно не забувати, що «сухий» теоретичний навчальний матеріал важко сприймається або ж взагалі не сприймається без наочного пояснення. Тому, потрібно формувати процес навчання та виховання таким чином, щоб забезпечити достатню можливість проведення практичних та дослідницьких або ж лабораторних робіт.

Список використаних джерел

1. Уроки Песталоцці. Режим доступу URL: http://lib.pnpu.edu.ua/novyny/1449-uroki-pestalotstsi (Дата звернення 14.11.2023 р.).

2. Русова С. Вибрані педагогічні твори: у 2 кн. / за ред. Є. І. Коваленко; Київ: Либідь, 1997. Кн. 1. 272 с.

3. Розвиток школи і педагогіки у зарубіжних країнах у XIX ст. Режим доступу URL: http://studentam.net.ua/content/view/2257/85/ (Дата звернення 14.11.2023 р.).

4. Грінь С.О. Екологічне виховання дітей як внесок у майбутнє планети [Текст] ⁄ С.О. Грінь, Н.О. Довбишова, В.Л. Мананкова ⁄⁄ Молодий вчений : наук. журн. – 2016. – № 12 ч. 3. – С. 412…415.

5. Зайченко І. В. Педагогіка: Підручник / І. В. Зайченко. – Київ: Ліра-К, 2016. – 608 с.

6. Руденко М. В., Калениченко Р. А., Капосльоз Г. В., Корчова Г. Л. Основи професійної освіти: підручник. – Київ: КНУБА, 2018. – 613 с.

7. Паламарчук Д. А. Проблеми викладання точних дисциплін у загальноосвітніх школах та коледжах / Актуальні проблеми психологічної та соціальної адаптації в умовах кризового суспільства : матеріали IV

Всеукраїнського науково-практичного круглого столу з міжнародною участю 24 квітня 2019 р. – Ірпінь : УДФСУ, 2019. С. 137-140.

УДК 37.091.212

Паламарчук Дмитро Анатолійович,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної
освіти Київського національного
університету будівництва і архітектури;
Дорощук Дарья Валентинівна,
студентка Київського фахового коледжу
архітектури, будівництва та управління;
Прасол Катерина Сергіївна,
студентка Київського фахового коледжу
архітектури, будівництва та управління

БОТИ МЕСЕНДЖЕРІВ, ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ

Сучасні методи дистанційного та очного навчання тісно пов’язані з використанням різноманітних месенджерів. Дана робота присвячена використанню чат-ботів у навчанні та аналізу їхніх переваги та недоліків. Окрім того, досліджено вплив чат-ботів у різних сферах, зокрема у сфері навчання та викладання.

Почнемо з того, що розкажемо, що таке чат-бот. Чат-бот – це програма, розроблена для ведення діалогу або спілкування з користувачем через текстовий або голосовий ввід [1]. Його основна функція – розпізнати запит співрозмовника й коректно на нього відреагувати. Ці програми використовуются для автоматизації відповідей на питання, надання інформації, вирішення завдань або просто для спілкування . Чат-бот зручний тим, що не потребує встановлення додаткових додатків, достатньо, лише, зареєструватися в будь-якому месенджері.

Також вони доступні в будь-який час і надають миттєву відповідь на запитання, що допомагає економити час користувача, чат боти мають зручний інтерфейс, який забезпечує зручність та ефективність використання. Зв'язатися з ним дуже просто. Спочатку відкрийте месенджер яким ви користуєтеся наприклад Telegram, Facebook Messenger, WhatsApp, Viber, тощо. Щоб знайти бота використайте функцію пошуку месенджера. Зазвичай це робиться через вкладку «Пошук» або подібний інструмент. Коли ви знайдете бота, натискайте на нього, щоб відкрити чат. Ви можете починати спілкування. Це були загальні кроки для всіх, але кожен месенжер може мати свої власні особливості [1]. На прикладі розглянемо один з найпопулярніших месенджерів, в якому використовуються боти – Telegram. Щоб викликати чат-бот у будь-якому діалозі, просто написавши «@нік потрібного нам бота».

Завдяки зручності чат ботів їх використовують в різних сферах та галузях. У більшості випадків, їх використовують для обслуговування клієнтів, медіа, банківській справі, електронній комерції, готельному бізнесі. Існують багато різноманітних ботів , ми виділили основні з них:

1. Клієнтська підтримка та сервіс
2. Інструмент для маркетингу
3. Страхування та медицина
4. Для пошуку роботи
5. Навчання

Розглядаючи роль чат бота в навчанні можемо визначити, що це особливо актуально для учнів старшої школи та студентів коледжів [1, 2]. Однією з переваг використання чат-ботів для навчання, є той факт, що молодь проводить значну кількість часу у своїх смартфонах, а саме в месенжерах спілкуючись чи дивлячись якусь інформацію.

Тож, такий формат навчання стає зручним, оскільки дозволяє отримувати знання чи інформацію через месенджер, не використовуючи сторонні сайти.

Чат-боти є простими у використанні, а це особливо важливо для підлітків, які можуть з легкістю отримувати необхідну інформацію, не виходячи зі свого смартфона. Також, зручність полягає у тому, що чат-боти можуть адаптуватися до індивідуальних потреб користувача, дозволяючи навчатися кожному у своєму власному темпі.

Звісно, існують й певні недоліки. Наприклад, чат-боти можуть бути обмеженими у розумінні та відповіді на складні запитання. Це може стати проблемою, якщо учень потребує докладного пояснення або ж постає складне питання чи задача. Крім того, використання чат-ботів може призвести до зменшення прямого спілкування між учнями та вчителями, що може вплинути на якість освіти та розвиток комунікативних навичок учнів [2, 3].

Наведемо приклади декількох таких чат-ботів які допоможуть підготуватись до самостійних, та пропонуємо розглянути їх саме у Telegram:

– Вчимо англійську (@AndyRobot)

Як вже можна здогадатися із назви, AndyRobot – це бот, який навчить Вас англійської з самого початку або ж підтягне рівень вже наявних знань. Він підтримує розмови на різні теми та надає можливість грати у ігри та проходити тести. Тому він не залишить вас байдужими вже через 5 хвилин. Цей чат-бот став досить популярним завдяки тому, що в наш час володіння англійською мовою є дуже важливим. Ця міжнародна мова використовується не лише для спілкування, але й у різних сферах професійної діяльності;

– Наголоси ЗНО/НМТ (@naholosy_bot)

Цей бот допоможе вам вивчити наголоси для складання тестів на всі 200 балів. Цей чат-бот є дуже зручним: Ви відправляєте йому слово, а він, в свою чергу, надсилає це слово і «виділяє» букву, на яку падає наголос. Крім того, у цьому боті є розділ «практика», який працює у зворотньому напрямку. Чат-бот надсилає Вам слово, а ви відправляєте йому букву, на яку падає наголос.

– ЗНО/НМТ-Тренер (математика) (@ZNO_Math_bot)

ЗНО/НМТ-Тренер (математика) пропонує Вам детальніше підготуватися до ЗНО з математики. У ньому ви знайдете декілька умовних

позначень, які вказують на складність тесту. Також ви можете обрати складність тесту.

Використання чат-ботів у навчанні та освітній діяльності може бути корисним інструментом не лише для студентів та учнів, а й для викладачів. Наприклад, чат-боти можуть використовуватися для автоматизації завдань, таких як надсилання домашніх завдань, розкладу уроків або нагадування про важливі події. Вчителі можуть використовувати чат-боти для структурування уроків, розсилання навчальних матеріалів і завдань, а також для отримання зворотного зв'язку від учнів. Чат-бот також може допомогти в збору відгуків та оцінок, а також використовуватися для планування та контролювання завдань. Він додає елемент інтерактивності до дистанційних уроків.

Як висновок, варто зазначити, що боти можуть полегшити процес та підвищити ефективність навчання. Однак, слід враховувати, що чат-боти мають свої обмеження, особливо у здатності розуміти та відповідати на складні запитання. При цьому, вони можуть стати корисним інструментом для створення інтерактивних уроків та допомагати в організації навчального процесу. Але важливо пам'ятати про необхідність збалансованого використання технологій та особистої взаємодії між студентом чи учнем та викладачем у освітньому процесі [4, 5].

Список використаних джерел

1. Чат-бот – Вікіпедія. Режим доступу URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Чат-бот (Дата звернення 14.11.2023 р.).

2. Використання чат-ботів у освіті, створення чат-бота для освітнього закладу. Режим доступу URL: https://gerabot.com/article/vikoristannya_chatbotiv_u_osviti (Дата звернення 14.11.2023 р.).

3. Інноваційні освітні технології: навчально-методичний посібник / упорядник Л.М. Прокопів. – Івано–Франківськ, 2020. – 172 с.

4. Руденко М. В., Калениченко Р. А., Капосльоз Г. В., Корчова Г. Л. Основи професійної освіти: підручник. – Київ: КНУБА, 2018. – 613 с.

5. Паламарчук Д. А. Проблеми викладання точних дисциплін у загальноосвітніх школах та коледжах / Актуальні проблеми психологічної та соціальної адаптації в умовах кризового суспільства : матеріали IV Всеукраїнського науково-практичного круглого столу з міжнародною участю 24 квітня 2019 р. – Ірпінь : УДФСУ, 2019. С. 137-140.

УДК 37.091.212

Паламарчук Дмитро Анатолійович,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної
освіти Київського національного
університету будівництва і архітектури;
Збанацька Маргарита Ярославівна,
студентка Київського фахового коледжу
архітектури, будівництва та управління;
Бондар Катерина Дмитрівна,
студентка Київського фахового коледжу
архітектури, будівництва та управління

МИСТЕЦТВО І ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ

Мистецтво – невід'ємна частина нашого життя. З давніх-давен саме через мистецтво люди поширювали свою культуру, самовиражались та пізнавали себе. Світ мистецтва – це сфера в якій люди завжди створювали шедеври з власними мотивами та емоціями.

Сьогодні ж світ стрімко розвивається, а з ним формується нове уявлення про самовираження. Поєднання новітніх технологій та мистецтва на перший погляд здається неможливим. Дві абсолютно віддалені сфери, проте в сучасному світі вони вдало поєднуються і пересікаючись створюючи щось нове у різних видах діяльності. Вже за допомогою AI можна генерувати на основі наявних даних цікаві картинки, створювати музику та писати твори [1].

Суспільні думки з приводу використання штучного інтелекту різняться. Деякі люди висловлюють свої переживання щодо такого стрімкого розвитку штучного інтелекту в мистецтві, що це може навіть призвести до скорочення робочих місць, інші ж вважають, що використання ШІ в мистецтві не може замінити повноцінно митця, адже комп'ютер не може виконати основну задачу сучасного мистецтва – постійно розширювати те, що є мистецтвом [1, 2].

Митці в свою чергу вважають штучний інтелект своїм джерелом натхнення. Існує велика кількість вебсайтів, в основу яких покладено генерування різноманітних картинок. Так звання бібліотека, якою можна скористатися для пошуку музи [1…3].

Для письменників штучний інтелект також може бути корисним. Так званий чат-бот також може допомогти зі створенням сюжету, відредагувати ваш твір та проаналізувати будь-який текст.

Здебільшого серед митців існує думка про неможливість конкурування зі штучним інтелектом, адже його робота виконується за принципом аналізування вже наявних мистецьких надбань, не створюючи оригінальну ідею.

З цього витікає інша проблема – порушення авторського права [4]. Алгоритми ШІ працюють таким чином, що обробляють інформацію, яка є в широкому доступі і більшість з якої захищена авторськими правами, таким чином роботи загалом не можуть пройти перевірку на плагіат.

Також в більшості юрисдикцій авторське право захищає авторські роботи. Це не дозволяє людям, які не доведуть, що при створені запиту для штучного інтелекту використовували власну думку захищати авторським правом роботу. Це частково обмежує можливість використання таких робіт у конкурсах.

Проблема використання штучного інтелекту в конкурсній роботі вже була порушена. В 2022 році на щорічному художньому конкурсі штату Колорадо перемогла робота «Театр космічної опери» («Théâtre D'opéra

Spatial»). Автор якої Джейсон М. Ален створив роботу за допомогою Midjorney, хоча її і не було дискваліфіковано, адже правила категорії дозволяють будь-які «мистецькі практики, які використовують цифрові технології як частину творчої або презентаційної роботи» це викликало бурхливу реакцію великої кількості учасників конкурсу та митців.

Та деякі переваги штучний інтелект все ж має. Однією з особливостей, притаманна лише штучному інтелекту і фізично недоступна для людини, є швидкий аналіз інформації великого обсягу. Таким чином набуває популярності визначення: «Мистецтво штучного інтелекту – це мистецтво, яке людина не може створити через обмеження свого тіла, мозку та інших обмежень», – Л. Манович.

До того ж, штучний інтелект, не має потреб і може виконувати свою роботу без зупинок. Що дає деякі переваги над людьми.

Нині штучний інтелект тільки починає набувати популярності серед митців. Проте мистецтво і штучний інтелект мають великий потенціал для подальшої співпраці. Безпомилковість виконання завдань, швидка обробка великої кількості інформації, здатність працювати безперервно – всі ці переваги штучного інтелекту вдало доповнять творчі здібності, креативність та неосяжність свідомості людини [3].

Незважаючи на зовсім протилежні думки щодо використання штучного інтелекту, переважна більшість людей надає перевагу застосовувати новітні технології в своїй сфері діяльності. Це поєднання дасть змогу розширити наше стереотипне уявлення про мистецтво, створити нові зручні можливості та засоби роботи. Значно покращить та спростить нашу діяльність.

Список використаних джерел

1. Асматі Чібалашвілі Штучний інтелект у мистецьких практиках. Режим доступу URL: http://sm.mari.kiev.ua/article/view/248425 (Дата звернення 14.11.2023 р.).

2. Женя Цаценко Штучний інтелект у мистецтві. Режим доступу URL: https://skvot-io.cdn.ampproject.org/v/s/skvot.io/uk/amp/blog/shtuchniy-intelekt-u-

mistectvi?amp_gsa=1&amp_js_v=a9&usqp=mq331AQIUAKwASCAAgM%3D#amp_tf=From%20%251%24s&aoh=17005091111548&csi=1&referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com&ampshare=https%3A%2F%2Fskvot.io%2Fuk%2Fblog%2Fshtuchniy-intelekt-u-mistectvi (Дата звернення 14.11.2023 р.).

3. Kevin Roose An A.I.-Generated Picture Won an Art Prize. Artists Aren't Happy. Режим доступу URL: https://www.nytimes.com/2022/09/02/technology/ai-artificial-intelligence-artists.html (Дата звернення 14.11.2023 р.).

4. Марина Хеленюк Штучний інтелект vs авторське право: закони різних країн. Режим доступу URL: https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/shtuchniy-intelekt-vs-avtorske-pravo-zakoni-riznih-krayin.html (Дата звернення 14.11.2023 р.).

УДК 004.8

Паламарчук Дмитро Анатолійович,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної
освіти Київського національного
університету будівництва і архітектури;
Куприненко Даніїл Вадимович,
студент Київського фахового коледжу
архітектури, будівництва та управління;
Іванова Софія Олександрівна,
студентка Київського фахового коледжу
архітектури, будівництва та управління

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ, ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ ТА ДІАГНОСТИКИ У МЕДИЦИНІ

На сьогоднішній день, за світовою статистикою, засоби штучного інтелекту (ШІ) в медицині швидко розвиваються. Особливо важливим

напрямом штучного інтелекту у медицині є розробка та вдосконалення засобів навчання майбутніх лікарів та медсестер. Перед тим як стати лікарем, студенти повинні багато вчитися . Особливо їм важливо знати теорію та практику. Але практикуватися на живих людях лікарям страшно. Тому, студенти тренуються на спеціальних манекенах, які називаються фантомами.

Конструювання інтерактивних манекенів розпочалося ще з середини XX ст. Зокрема в 1968 році американський лікар Майкл Гордон сконструював кардіологічний манекен на ім'я Харві [1]. На ньому студенти вчилися діагностувати стан серцево-судинної системи. Це був серйозний прилад, який міг імітувати більше 20 захворювань серця. Через ШІ збільшилась симуляція та манекени стали майже як живі. В 1988 році пристрій кейс першого тренажеру для анестезіологів. З тих пір медицинська стимуляція не стояла на місці. В наш час існують безліч фантомів з комп'ютерною начинкою, вони настільки реалістичні, що можуть хрипіть, кричати і навіть померти, якщо лікар не зміг спасти. Також є тренажери для досвідчених лікарів. Наприклад, хірурги тренуються робити лапароскопічні операції на спеціальних стійках [2].

Лапароскопія – це така хірургічна операція в якій замість розрізів роблять проколи 5-10 мм. Зазвичай достатньо трьох проколів – в один вводиться відеокамера, а через інші спеціальні інструменти. На моніторах виводиться картинка внутрішніх органів, після такої операції на тілі майже не залишаються слідів, а рани загоюються швидше. Але завдяки ШІ вони відпрацьовують такі операції і потім менш ймовірно зробити помилку на справжній людині.

Ідея робити операції на відстані з'явилася відносно нещодавно, але швидко отримала реальний розвиток. Зараз один з найсучасніших приладів в цьому напрямку є робот-хірург Да Вінчі. Цей інструмент здатний творити чудеса. Неймовірно точно видаляти опухолі, грижи та аневризми. Да Вінчі несамостійний робот, а слухняний маніпулятор, яким керує людина. Поки робот оперує через сантиметрові проколи , сам хірург сидить за пультом

керування за сотні кілометрів від пацієнта. Лікар маніпулює джойстиками, котрі передають рух пальців рукам Да Вінчі. На відміну, від людських рук маніпулятори набагато сильніші, ніколи не втоплюються та не тремтять. Свої дії лікар контролює через окуляр, куди потрапляє збільшена до 12 разів картинка з камери.

У світовій практиці медицини також відомі випадки діагностування за допомогою чату GPT. В селищі в Мексиці розповіли історію хлопчика Алекса. Після чотирьох років він перестав рости, почав відчувати біль, важко рухатися та імпульсивно себе поводити. Протягом трьох років жоден із лікарів так і не зміг поставити діагноз. Але мати вирішила спробувати описати всі симптоми чату GPT, і на диво він визначив що у дитини розщеплення хребта та поріг розвитку спинного мозку. Після цього було зроблено складнішу операцію і здоров'я Алекса повернулося в норму.

Таким чином, можна зробити висновок, що через звичайний чат можливо дізнатися діагноз. Через це лікарі можуть знайти та вирішити проблему набагато швидше ніж раніше.

Також ШІ дуже розвивається у кардіології, і як очікується вченими, скоро охопить весь сектор серцево-судиних захворювань, діагностики, лікування та прогнозів. Наприклад, камери серця можна окреслити автоматично і розрахувати такі значення, як фракція викиду або вимірювання поздовжньої деформації. Це є свідченням того, що відбір пацієнтів на направлення на спеціалізовану та вартісну візуалізацію можна оптимізувати за допомогою ШІ [2, 3]. Якщо підводити підсумки використання ШІ в кардіології, то можна дати відповіть, що скоро в лікарнях будуть більш точніше та якісніше ставитися діагнози. Відповідно, і лікування буде проходити швидше через швидкі розрахунки комп'ютера.

Стоматологія – це також одна з галузей медицини в якій все частіше використовується ШІ. Його основні задачі – це полегшення діагностики та чітке виставлення діагнозу [2…4]. За допомогою ШІ лікарі можуть оглянути зуби з усіх сторін – це є дуже зручною функцією тому, що лікар може

роздивитися кожну, невелику для нашого ока, подряпину або навіть виділити її щоб вона одразу була помітна. Також деякі засоби ШІ можуть зробити аналог рентгенівського знімку та вивести його відразу на екран. Ця функція допомагає визначити стан коренів зуба, оцінити анатомію системи кореневих каналів та навіть прогнозувати життєздатність стовбурових клітин пульпи зуба, визначення вимірювань робочої довжини та прогнозування успіху процедур повторного лікування. Якщо підбивати підсумки використання ШІ в стоматології, то варто сказати, що це дуже важлива складова лікування наших з вами зубів.

Як висновок, можна зазначити, що використання засобів ШІ у медичному навчанні має широке застосування, що дозволяє підвищити якість навчання. Це досягається за рахунок використання комп’ютеризованих фантомів та діагностичних засобів. На даний момент таке обладнання є уже загальнодоступним і клініки можуть собі встановити та користуватися новітньою технікою. Якщо ШІ продовжить розвиватися швидкими темпами, то це дозволить зменшити навантаження на працівників та, звичайно, підвищити рівень роботи, що призведе до мінімальних помилок під час встановлення діагнозу. Хочеться відзначити, що розвиток ШІ у діагностичній медицині є прекрасною новиною для всього населення планети, адже новітня медицина в змозі перебороти будь-які хвороби нашого часу.

Список використаних джерел

1. Висоцький А. А., Суріков О. О., Василюк-Зайцева С. В. Розвиток штучного інтелекту в сучасній медицині. Режим доступу URL: https://umj.com.ua/uk/publikatsia-241221-rozvitok-shtuchnogo-intelektu-v-suchasnij-meditsini (Дата звернення 14.11.2023 р.).

2. Асматі Чібалашвілі Штучний інтелект у мистецьких практиках. Режим доступу URL: http://sm.mari.kiev.ua/article/view/248425 (Дата звернення 14.11.2023 р.).

3. Анн-Крістін Гербе, Валерій Сааков Комп'ютери у білих халатах: штучний інтелект у медицині. Режим доступу URL:

https://www.dw.com/uk/штучний-інтелект-у-медицині-компютер-знає-що-з-вами-не-так/a-46263476 (Дата звернення 14.11.2023 р.).

4. Барановський М.М., Кравченко С.М., Тенденції розвитку штучного інтелекту в медицині. Режим доступу URL: https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/5.pdf (Дата звернення 14.11.2023 р.).

УДК 37.091.212

Паламарчук Дмитро Анатолійович,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної
освіти Київського національного
університету будівництва і архітектури;
Левківська Сніжана Миколаївна,
студентка Київського фахового коледжу
архітектури, будівництва та управління;
Бабенко Софія Павлівна,
студентка Київського фахового коледжу
архітектури, будівництва та управління

ОСВІТА ЗІ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ

В сучасному світі мільйони учнів, студентів і просто людей використовують штучний інтелект в якості допоміжного інструменту для навчання. Штучний інтелект представляє собою здатність комп'ютерів виконувати завдання, які зазвичай вимагають людського інтелекту. Наприклад, це може бути пошук інформації для навчання, вирішення завдань, прийняття рішень, або виявлення закономірностей. Термін «машинне навчання» вже сам по собі вказує на суть. Це метод програмування, який дозволяє комп'ютерам самостійно вчитися та робити прогнози на основі накопичених даних. Зазвичай розробники створюють код, який вказує комп'ютеру, як виконувати певне завдання. Завдяки машинному навчанню

комп'ютер може самостійно виявляти зв'язки та алгоритми, навчаючись розпізнавати закономірності.

В наш час різноманітні есе, реферати, задачі виконуються ChatGPT чи іншими подібними платформами [1]. Подекуди учні черезміру покладаються на ChatGPT та використовують штучний інтелект не ефективно і не етично. Відомі ситуації, коли роботи не сприймалася викладачами через використання штучного інтелекту, та заборони використання, наприклад ChatGPT як це зробив Департамент освіти міста Нью-Йорк.

Але, невже, тепер не можна використовувати нові технології для навчання? Авжеж можна! В реальному житті та професійній діяльності люди все більше користуватимуться подібними новаціями, і ймовірно, протягом наступних років це стане нормою [2, 3]. Відповідно, вміння ефективно та етично їх використовувати є важливою навичкою, так само як вміння відповідально користуватись Вікіпедією. Варто відзначити, що існує велика кількість засобів і методів поглиблення знань з використанням різноманітних платформ на основі штучного інтелекту.

При підготовці творчих письмових роботи з допомогою ChatGPT варто дотримуватися елементарних рекомендацій. Перш за все визначте мету і тему вашої письмової роботи, якщо вона вже Вам відома. Пропишіть план. Після цього етапу учні та студенти впадають у роздуми і не можуть «зловити» думку, чи вірно сформулювати речення. В такі моменти дійсно доцільним буде звернутися по допомогу до бота. Сформулюйте конкретні питання, щоб отримати точні відповіді. Опрацюйте дану вам відповідь, відкоригуйте висновки, виправляйте неточності та доповнюйте інформацією за необхідності. Обов’язково використовуйте інші джерела для перевірки та доповнення інформації, отриманої від ChatGPT. Таким чином вам простіше і швидше буде написати письмову роботу, і при цьому робота не буде мати вигляду «скопіював – вставив».

Списувати з появою ChatGPT стало набагато легше але, відверто кажучи, це порушує норми академічної чесності та може мати серйозні

наслідки для вашої освіти та майбутньої кар'єри. Рекомендовано дотримуватися етичних принципів та зосереджуватися на власному навчанні та розвитку.

Також на сьогоднішній день було створено багато програм на основі штучного інтелекту, які можуть допомогти звичайному учню або студенту, людині, яка прагне навчатися. Насамперед потрібно визначити для себе, як і чому Ви хочете навчатися, як саме бажаєте здобувати освіту. Копіювати тексти які були згенеровані за Вашим запитом не є позитивним вкладом у знання. А можливо вам комфортно дистанційно від викладача, вивчати і запам’ятовувати інформацію через тести в додатку Quizlet. Встановлюйте конкретні цілі, використовуйте методи активного навчання і це неодмінно допоможе вам дійти до мети. Ці програми базуються на інформації, взятій з широкого загалу доступних джерел, які були опубліковані на різноманітних сторінках інтернету. Цю інформацію можна також знайти в підручниках та енциклопедіях, але саме рішення будь якого запиту користувача такої програми або сайту, буде аналітично розв’язаного характеру. Програми за принципом дії штучного інтелекту діють за прописаним для них скриптом. Наприклад, можна взяти програму Duolingo, яка почала користуватись генеративним методом ШІ в процесі навчання. Іноді він може згенерувати помилку або неточність в тексті, але створювачі Duolingo не збираються зупинятись на цьому, та практикуватись далі над коректною стабілізацією програми.

Перелік застосунків і сайтів, які допоможуть в навчанні:

1. Socratic.org – застосунок, що дасть відповіді з поясненнями.

2. Galsp – перетворить відео з YouTube на текст.

3. Quizlet – практичні тести, цифрові картки, інструменти на основі штучного інтелекту.

4. Anki – це сайт для тренування пам’яті за допомогою флеш карток.

Використання штучного інтелекту дає можливість забезпечити навчання у форматі гри. Школярі можуть брати участь у інтерактивних іграх та вправах,

які дають їм можливість розвивати навички та вміння, а також забезпечують позитивний досвід навчання [4].

Майбутнє використання штучного інтелекту в освіті вражає своїми перспективами. Однією з ключових переваг є можливість надавати миттєвий зворотний зв'язок для учнів та вчителів, дозволяючи отримувати швидкий та індивідуалізований огляд прогресу у навчанні та відповідно вдосконалювати результати. Також завдяки штучному інтелекту, процес навчання може стати персоналізованим, враховуючи потреби кожного учня та його особливості навчання. Це дозволить кожному учневі навчатися відповідно до власного графіку та стилю. Активне використання штучного інтелекту в освіті також сприятиме збільшенню зацікавленості учнів у навчанні через використання технологій, які є для них звичними та захоплюючими. Крім того, завдяки штучному інтелекту, вчителі отримають можливість надавати цілодобову підтримку учням за допомогою AI-чат-ботів та віртуальних наставників, що дозволить забезпечити учням постійний доступ до освітніх ресурсів та підтримки, а також отримувати індивідуальну допомогу та поради в режимі реального часу.

Головна ідея штучного інтелекту – навчити машин думати як людина та перевершувати її здібності, знаходячи аналітичні дані, які не може знайти людина, особливо коли мова йде про складні завдання або перевірку великої кількості матеріалів. Творчість не завжди виникає з абсолютно нових ідей. Дуже часто її основою є праця і досвід інших людей. Це стосується різноманітних аспектів, починаючи від розгляду проблеми під іншим кутом або пошуку нових застосувань наявних продуктів і послуг, і закінчуючи розробкою методів вирішення нових завдань [3…5]. Механізм персоналізованого пошуку вибирає спеціальний вміст з урахуванням вашого контексту та співпраці з конкретними особами. Якщо ви, наприклад, працюєте над новим продуктом, це може включати розгляд різноманітних варіантів дизайну аналогічних продуктів, включаючи ті, які були раніше невідомі. Автоматична перевірка правильності відповідей може зменшити потребу у

самостійній перевірці завдань учнем. Крім того, застосування штучного інтелекту може надавати учням рекомендації та підказки під час виконання завдань, сприяючи зменшенню необхідності витрачати додаткові зусилля на вирішення завдань.

Однак, насправді штучний інтелект не має якоїсь нейтральної та точної думки в чомусь. Все базується на запрограмуванні його винахідниками та творцями. Тому, ніколи не варто очікувати точну відповідь від нього, як від людини. Кожна людина по своєму унікальна і має свою думку, а штучний інтелект – це всього-навсього узагальнення знайденої інформації на просторах інтернету. Тому, використовуйте його на користь собі, але робіть це правильно.

Список використаних джерел

1. Michael Elsen-Rooney NYC education department blocks ChatGPT on school devices, networks. Режим доступу URL: https://www.chalkbeat.org/newyork/2023/1/3/23537987/nyc-schools-ban-chatgpt-writing-artificial-intelligence/ (Дата звернення 14.11.2023 р.).

2. Інноваційні освітні технології: навчально-методичний посібник / упорядник Л.М. Прокопів. – Івано–Франківськ, 2020. – 172 с.

3. Паламарчук Д. А. Педагогічні засади дистанційного викладання технічних дисциплін. Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України : матеріали IV Всеукраїнського круглого столу з міжнародною участю, Київ, 17 листопада 2021 року. К. : ЦП «КОМПРИНТ», 2022. С. 192–194.

4. Руденко М. В., Калениченко Р. А., Капосльоз Г. В., Корчова Г. Л. Основи професійної освіти: підручник. – Київ: КНУБА, 2018. – 613 с.

5. Паламарчук Д. А. Проблеми викладання точних дисциплін у загальноосвітніх школах та коледжах. Актуальні проблеми психологічної та соціальної адаптації в умовах кризового суспільства : матеріали IV Всеукраїнського науково-практичного круглого столу з міжнародною участю 24 квітня 2019 р. Ірпінь : УДФСУ, 2019. С. 137–140.

УДК 37.091.212

Паламарчук Дмитро Анатолійович,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної
освіти Київського національного
університету будівництва і архітектури;
Мацьовита Марина Олександрівна,
студентка Київського фахового коледжу
архітектури, будівництва та управління;
Ткачова Анастасія Сергіївна,
студентка Київського фахового коледжу
архітектури, будівництва та управління

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У КОНТЕКСТІ ЕМОЦІЙНОГО ВИХОВАННЯ

Штучний інтелект (ШІ) став невід'ємною частиною нашого повсякденного життя: від голосових помічників, таких як Siri та Alexa, до алгоритмів рекомендацій на Netflix і Amazon. Оскільки штучний інтелект продовжує розвиватися, його потенційне застосування у вихованні дітей, догляді за дітьми та ранній освіті стає все більш очевидним.

Штучний інтелект постає як потужний інструмент для трансформації різних сфер життя, включаючи освіту та емоційне виховання [1]. Емпатія, здатність розуміти почуття інших і розділяти їх, є вирішальним аспектом людської взаємодії. Це дозволяє нам спілкуватися один з одним, будувати міцні стосунки та підтримувати один одного у скрутні часи. Оскільки, наш світ стає все більш цифровим, роль емпатії в нашому житті розвивається, і штучний інтелект (ШІ) відіграє значну роль у цій трансформації.

За останні десятиліття виникла потреба у розвитку емоційної інтелігенції та соціальних навичок. Традиційно емоційне виховання було сферою батьків, вчителів та інших опікунів. Вони відповідають за те, щоб навчити дітей розпізнавати, виражати та керувати своїми емоціями, а також як

співчувати іншим. Проте стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту змінює ландшафт емоційної освіти, оскільки дослідники та педагоги досліджують нові способи впровадження штучного інтелекту в процес навчання [2]. Але традиційні методи емоційного виховання часто виявляються обмеженими у забезпеченні індивідуалізованого підходу та наданні змоги для розвитку емоційної грамотності.

Одним із найперспективніших напрямків досліджень ШІ є розробка емоційно інтелектуальних машин. Ці машини розроблені, щоб розпізнавати людські емоції та реагувати на них, дозволяючи їм взаємодіяти з людьми більш природним і чуйним способом. Ця технологія має потенціал революціонізувати не лише спосіб нашої взаємодії з машинами, але й спосіб, яким ми навчаємо наших дітей співчуттю. Інтеграція ШІ в емоційне виховання дозволяє аналізувати та розпізнавати емоції учнів, що відкриває шлях до створення індивідуалізованих програм. Алгоритми можуть виявляти емоційні виклики та пропонувати стратегії для їх подолання.

Наприклад, дослідники з Массачусетського технологічного інституту (MIT) розробили систему AI під назвою Affective Computing, яка призначена для розпізнавання людських емоцій і реагування на них. Ця система використовує поєднання програмного забезпечення для розпізнавання обличчя, аналізу голосу та інших датчиків, щоб виявити емоційний стан людини, а потім відповідно коригувати її поведінку. Цю технологію можна використовувати в різних навчальних закладах, починаючи від допомоги дітям з аутизмом навчитися розпізнавати емоції та реагувати на них, до навчання співчуття студентам у більш інтерактивний та привабливий спосіб. Але вчителі чи батьки повинні пояснювати учням, що використання AI-інструментів може бути корисним, коли вони допомагають з генерацією ідеї, первинним збором інформації та покращенням написаного. Проте це не означає, що в навчанні та майбутній кар’єрі можна повністю покладатися на такі інструменти та видавати їхню роботу за свою [2, 3].

Ще одним із найперспективніших застосувань штучного інтелекту у

вихованні дітей та догляді за ними є розробка розумних іграшок та освітніх інструментів. Ці пристрої можуть залучати дітей до інтерактивного навчання, адаптуватися до їхніх індивідуальних потреб і забезпечувати зворотній зв'язок у режимі реального часу з батьками та вчителями. Наприклад, роботи на основі штучного інтелекту можуть навчати дітей науковим, технологічним, інженерним та математичним поняттям (STEM), а розумні програми можуть допомогти їм розвинути мову та навички грамотності.

Іншим прикладом потенціалу штучного інтелекту в емоційному вихованні є використання технологій віртуальної реальності (VR) і доповненої реальності (AR). Цей захоплюючий досвід можна використовувати, щоб допомогти людям розвинути емпатію, поставивши їх у ситуації, де вони можуть відчути емоції та точки зору інших з перших вуст. Наприклад, Організація Об'єднаних Націй створила віртуальну реальність під назвою «Хмари над Сідрою», яка дозволяє користувачам стати на місце сирійської біженки та відчути її повсякденне життя в таборі для біженців. Доведено, що цей потужний досвід підвищує співчуття та розуміння серед тих, хто в ньому бере участь [3…5].

Використання віртуальних агентів та інтерактивних технологій сприяє розвитку емпатії та соціальних навичок. Дітям та дорослим надається можливість взаємодії з технологією в контрольованому середовищі, що сприяє ефективному вивченню емоційної взаємодії.

На додаток до цих прямих застосувань штучного інтелекту в емоційному вихованні, технологія також використовується для підтримки вчителів і вихователів у їхніх зусиллях навчити емпатії. Інструменти на основі штучного інтелекту можуть допомогти викладачам визначити учнів, які можуть мати емоційні проблеми, дозволяючи їм втрутитися та надати підтримку до того, як проблеми загостряться. Наприклад, стартап-компанія Lexplore використовує ШІ для аналізу рухів очей учнів під час читання, допомагаючи вчителям ідентифікувати тих, хто може відчувати емоційні труднощі.

Крім того, штучний інтелект також можна використовувати для аналізу

великих обсягів даних для виявлення моделей і тенденцій емоційного благополуччя, надаючи цінну інформацію для освітян і політиків. Наприклад, дослідники з Університету Південної Каліфорнії розробили систему ШІ, яка може аналізувати публікації в соціальних мережах, щоб виявити ознаки депресії та інші проблеми з психічним здоров'ям. Ця інформація може бути використана для інформування про втручання та програми підтримки, допомагаючи створити більш чуйне та емоційно здорове суспільство.

Використання ШІ у емоційному вихованні є перспективним напрямком, проте вимагає уваги до етичних питань. Щоб вирішити цю проблему, розробники повинні переконатися, що їхні технології штучного інтелекту відповідають нормам захисту даних, таким як Загальний регламент захисту даних (GDPR) у Європейському Союзі. Крім того, системи штучного інтелекту повинні бути розроблені з урахуванням прозорості та зрозумілості, що дозволить батькам і вчителям зрозуміти, як вони працюють, і приймати обґрунтовані рішення щодо їх використання [2, 3, 5].

Ще однією проблемою в інтеграції штучного інтелекту в технології виховання та догляду за дітьми є необхідність збалансувати автоматизацію та взаємодію з людьми. Хоча штучний інтелект може надати цінну інформацію та підтримку, він не може замінити важливу роль батьків, опікунів і вчителів у вихованні емоційного, соціального та когнітивного розвитку дітей. Тому технології штучного інтелекту повинні бути розроблені таким чином, щоб доповнювати, а не замінювати догляд за людьми та керівництво. Наприклад, системи моніторингу на основі штучного інтелекту можуть допомогти батькам і опікунам відстежувати успіхи дітей і виявляти потенційні проблеми, але не слід покладатися на них як на єдине джерело інформації чи прийняття рішень.

Окрім етичних міркувань, розробка технологій штучного інтелекту для батьківства, догляду за дітьми та ранньої освіти вимагає глибокого розуміння дитячого розвитку та педагогіки. Системи штучного інтелекту мають бути розроблені таким чином, щоб узгоджуватись із практиками, що ґрунтуються

на фактичних даних, і сприяти розвитку відповідного досвіду навчання. Це може включати співпрацю між розробниками штучного інтелекту, педагогами та експертами з розвитку дітей, щоб гарантувати, що технології штучного інтелекту базуються на надійних освітніх принципах і пристосовані до унікальних потреб дітей і сімей.

До інтеграції штучного інтелекту в технології виховання та догляду за дітьми слід підходити з культурною чутливістю та інклюзивністю. Системи штучного інтелекту мають бути розроблені з урахуванням різноманітних культур, мов і стилів навчання, забезпечуючи всім дітям рівний доступ до високоякісних освітніх ресурсів. Це може включати включення багатомовної підтримки, культурно релевантного контенту та настроюваних налаштувань навчання в інструменти та програми на основі ШІ [4…6].

З розвитком технологій та удосконаленням методів обробки даних, можна очікувати подальший розвиток цієї сфери. Загалом, ШІ вносить значний вклад у сферу емоційного виховання, забезпечуючи інноваційний підхід до розвитку емоційної грамотності та соціальних навичок. Інтеграція штучного інтелекту в емоційну освіту представляє новий і захоплюючий рубіж у галузі дослідження емпатії. Використовуючи потужність штучного інтелекту, ми можемо розробити інноваційні інструменти та методи, щоб ефективніше навчати емпатії, підтримувати тих, хто бореться з емоційними проблемами, і врешті-решт створити більш співчутливий і розуміючий світ. При використанні ШІ у емоційному вихованні важливо враховувати етичні аспекти та забезпечувати захист приватності. Необхідно розробляти стандарти безпеки та забезпечувати прозорість в обробці особистих даних. Вирішуючи ці проблеми та співпрацюючи з експертами з розвитку та освіти дітей, розробники штучного інтелекту можуть створювати інноваційні рішення, які дають змогу батькам, опікунам і вчителям виховувати нове покоління учнів.

Список використаних джерел

1. Психологія особистості : навчальний посібник / укладачі Пєтухова І.О., Калениченко Р.А,. Льовкіна О.Г. та ін. ; за заг.ред. Є.М.Суліми. Ірпінь : Університет державної фіскальної служби України, 2021. 338 с.

2. Michael Elsen-Rooney NYC education department blocks ChatGPT on school devices, networks. Режим доступу URL: https://www.chalkbeat.org/newyork/2023/1/3/23537987/nyc-schools-ban-chatgpt-writing-artificial-intelligence/ (Дата звернення 14.11.2023 р.).

3. Іван Примаченко Штучний інтелект в освіті: можливості, виклики та перші кроки великої адаптації Режим доступу URL: https://life.pravda.com.ua/columns/2023/08/4/255650/ (Дата звернення 14.11.2023 р.).

4. Паламарчук Д. А. Педагогічні засади дистанційного викладання технічних дисциплін. Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України : матеріали IV Всеукраїнського круглого столу з міжнародною участю, Київ, 17 листопада 2021 року. К. : ЦП «КОМПРИНТ», 2022. С. 192–194.

5. World Innovation Summit for Education зосередиться на майбутньому освіти в епоху штучного інтелекту Режим доступу URL: https://ts2.space/uk/world-innovation-summit-for-education-зосередиться-на-майбутньому-о/#gsc.tab=0 (Дата звернення 14.11.2023 р.).

6. Паламарчук Д. А. Проблеми викладання точних дисциплін у загальноосвітніх школах та коледжах. Актуальні проблеми психологічної та соціальної адаптації в умовах кризового суспільства : матеріали IV Всеукраїнського науково-практичного круглого столу з міжнародною участю 24 квітня 2019 р. Ірпінь : УДФСУ, 2019. С. 137–140.

УДК 37.091.212

Паламарчук Дмитро Анатолійович,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти
Київського національного
університету будівництва і архітектури;
Сорока Вероніка Юріївна,
студентка Київського фахового коледжу
архітектури, будівництва та управління;
Базака Дар'я Іванівна,
студентка Київського фахового коледжу
архітектури, будівництва та управління

ІНФОРМАТИКА ЯК СПОСІБ ЗАЛУЧЕННЯ УЧНІВ ДО НАВЧАННЯ

Інформатика як предмет навчання в сучасному світі відіграє важливу роль у підготовці молоді до цифрової епохи. Її вивчення не лише розвиває навички роботи з комп'ютерами та програмування, але й сприяє розвитку логічного мислення, аналітичних здібностей та творчого підходу до вирішення завдань [1]. Інформатика як предмет навчання є ключовим у сучасній освіті. Вона вивчає комп'ютерні науки, обробку інформації, програмування та інші аспекти пов'язані з технологіями. Основна мета цього предмету – розвивати логічне мислення, навички розв'язання проблем, аналітичні здібності та уміння працювати з інформацією. Вивчення інформатики допомагає учням зрозуміти, як працюють комп'ютери та програми, розвиває їхні навички роботи з технологіями, що стає все важливішим у цифровій епосі. Крім того, вона сприяє формуванню основ раціонального використання інформації, розумінню принципів кібербезпеки та етики в інтернеті. Цей предмет надає можливість учням розширити свої можливості у виборі майбутньої кар'єри, оскільки навички, отримані під час вивчення інформатики, важливі в багатьох галузях, таких як програмування, інженерія, наука, медицина, мистецтво та

інші. Взагалі, вивчення цього предмету розкриває широкі перспективи для особистісного розвитку та професійного зростання у цифровому суспільстві [1…3].

Одним із важливих аспектів є залучення учнів до навчання через застосування цікавих методів ігрового навчання, які допомагають зрозуміти складні концепції легше та цікавіше. Інформатика може бути представлена як узагальнюючий предмет, що об'єднує технології, програмування, бази даних та інші складові, роблячи навчання більш доступним та зрозумілим для учнів. Залучення учнів до навчання за допомогою інформатики може бути досягнуто через різноманітні методи та підходи:

– інтерактивність та ігрові форми: використання вчителем різноманітних інтерактивних платформ, веб-сайтів, ігор та програм для вивчення інформатики. Це може включати групові завдання, конкурси, розв'язання завдань через гру та інші цікаві форми активного навчання.

– проєктна діяльність: створення проєктів, які спонукають учнів застосовувати отримані знання у практиці. Це може бути розробка програм, веб-сайтів, мультимедійних презентацій або будь-яких інших проєктів, пов'язаних із сучасними технологіями.

– візуалізація матеріалу: використання відеоуроків, інтерактивних симуляцій, анімацій чи додатків, що допомагають уявно представити складні концепції інформатики для кращого розуміння учнями.

– адаптація до індивідуальних потреб: врахування різних рівнів знань та інтересів учнів, сприяння розвитку особистих проєктів чи завдань, що відповідають їхнім уподобанням.

– практичні завдання: залучення учнів до вирішення реальних проблем чи виконання завдань, які мають практичне застосування, наприклад, створення програм для вирішення певних завдань.

– створення сприятливого середовища: важливо створити атмосферу в класі, що сприяє відкритому обміну ідей та співпраці між учнями, що сприяє підвищенню мотивації до навчання.

Наведені методи сприяють активному залученню учнів до вивчення інформатики, створюють цікаве й пізнавальне середовище для їхнього розвитку та сприяють формуванню позитивного ставлення до предмету [4].

Навчання за допомогою Інтернету відкриває безліч можливостей та переваг:

– доступ до великого обсягу інформації – інтернет містить безмежну кількість ресурсів, які можна використовувати для навчання. Від відеоуроків та онлайн-курсів до наукових досліджень та навчальних матеріалів.

– гнучкість та доступність: заняття можна проводити в будь-який час та в будь-якому місці з доступом до інтернету. Це дозволяє учням навчатися у власному темпі, відповідно до свого графіку.

– різноманітність форматів та підходів: інтернет пропонує різні формати навчання – від текстових матеріалів до відеоуроків, інтерактивних курсів та вебінарів. Це дозволяє вибирати оптимальний спосіб засвоєння матеріалу.

– можливості самостійного навчання: з інтернетом учні можуть самостійно вивчати та досліджувати теми, які їх цікавлять, та розвивати навички в конкретних галузях.

– міжнародне спілкування та співпраця: інтернет забезпечує можливість спілкуватися з учнями та вчителями з різних країн, обмінюватися досвідом та співпрацювати над проєктами та завданнями в онлайн-середовищі.

– адаптація до різних стилів навчання: інтернетні ресурси можуть бути адаптовані до різних стилів навчання, враховуючи індивідуальні потреби учнів. Оновлення та актуальність інформації: Інформація в Інтернеті оновлюється миттєво, що дозволяє учням отримувати доступ до найсвіжіших матеріалів та даних.

Таким чином, інтернет відкриває широкі можливості для навчання, забезпечуючи гнучкість, доступність та різноманітність ресурсів для підвищення освітньої ефективності та розвитку учнів.

Навчання в Інтернеті набуло популярності з кількох причин:

– гнучкість та доступність: люди можуть навчатися в будь-який зручний для них час та місце. Це особливо зручно для тих, хто має робочий графік чи інші обмеження, що не дозволяють відвідувати традиційні заняття в університетах чи школах [5].

– широкий вибір курсів та ресурсів: інтернет пропонує безліч онлайн-платформ, де можна знайти курси з будь-якої галузі. Вибір доступних предметів і рівнів складності є дуже широким.

– ефективність вивчення: онлайн-ресурси часто пропонують інтерактивні форми навчання, тести та персоналізовані матеріали, що сприяють кращому засвоєнню матеріалу.

– міжнародне спілкування та співпраця: учні можуть спілкуватися, співпрацювати та обмінюватися думками з представниками різних культур та країн, що розширює їхні горизонти.

– економічність: багато онлайн-курсів є більш доступними з фінансової точки зору, порівняно з традиційною освітою. Це дозволяє більшій кількості людей мати доступ до якісної освіти.

– адаптація до сучасних технологій: у світі, де технології швидко розвиваються, онлайн-навчання дає змогу учням вчитися з використанням сучасних інструментів та підходів, що робить процес навчання більш цікавим та актуальним.

Такі фактори сприяють популярності навчання в інтернеті, роблять його доступним та ефективним і забезпечують широкий спектр можливостей для саморозвитку та отримання нових знань.

Навчання інформатики також відкриває широкі можливості для саморозвитку та кар'єрного зростання, адже цифрові технології стають необхідними в різних сферах життя. Таким чином, інформатика є не лише предметом навчання, але й ключем до розуміння сучасного світу та успішної адаптації в ньому .

Список використаних джерел

1. Ярошенко О. Педагогічна технологія як дидактична категорія: Наука вчителеві. Біологія і хімія в школі. – 2005. – № 4. – С. 14…17.

2. Паламарчук Д. А. Педагогічні засади дистанційного викладання технічних дисциплін. Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України : матеріали IV Всеукраїнського круглого столу з міжнародною участю, Київ, 17 листопада 2021 року. К. : ЦП «КОМПРИНТ», 2022. С. 192–194.

3. Michael Elsen-Rooney NYC education department blocks ChatGPT on school devices, networks. Режим доступу URL: https://www.chalkbeat.org/newyork/2023/1/3/23537987/nyc-schools-ban-chatgpt-writing-artificial-intelligence/ (Дата звернення 14.11.2023 р.).

4. Паламарчук Д. А., Кноблох Є. В. Інформатика як засіб виховання студентів коледжу. Актуальні проблеми психологічної та соціальної адаптації в умовах кризового суспільства : збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Ірпінь, 20 квітня 2023 року. – Ірпінь : Державний податковий університет, 2023. С. 98-100.

5. Психологія особистості : навчальний посібник / укладачі Пєтухова І. О., Калениченко Р. А,. Льовкіна О. Г. та ін. ; за заг.ред. Є. М.Суліми. Ірпінь : Університет державної фіскальної служби України, 2021. 338 с.

УДК 378.147

Пахомов Ілля Володимирович,
старший викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ПСИХОЛОГІЯ» ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ РИНКУ ПРАЦІ

В наш час професія «психолог» набуває величезної популярності. Це пов'язано насамперед з необхідністю надання професійної психологічної допомоги різним категоріям клієнтів: здобувачам освіти, їх батькам, педагогічним працівникам, працівникам екстремальних професій, внутрішньо переміщеним особам, особам, які зазнали насилля, мають проблеми із законом, алкогольну та наркотичну залежність.

Посади психолога існують у різних організаціях, установах та на підприємствах. Найбільше психологів працює в системі Міністерства освіти і науки України: заклади дошкільної освіти, загальної середньої освіти, професійної (професійно-технічної) освіти, позашкільної та вищої освіти. Значна частка психологів працює у закладах Міністерства охорони здоров'я України: лікарні, поліклініки, медичні центри тощо. Також значна кількість посад психологів створена у Міністерстві оборони України: військові частини та підрозділи, госпіталя, навчальні центри, Центри комплектування та соціальної підтримки.

Також посади психологів введені у штати інших силових структур: Національної Поліції України, Національної Гвардії України, Міністерства з надзвичайних ситуацій України, Державної прикордонної служби України, Державної кримінально-виконавчої служби України міністерства юстиції України, де психологи працюють не тільки із засудженими, але й з персоналом.

Також значна кількість психологів працюють в установах Міністерства праці та соціального захисту: управління соціального захисту, Центри зайнятості населення, соціальні центри тощо. Також багато психологів працюють у громадських, релігійних та благодійних організаціях, надаючи психологічну допомогу різним категоріям населення. Частина з них працюють у реабілітаційних центрах для осіб, які мають алкогольну чи наркотичну залежність, не мають житла або звільнилися з місць позбавлення волі. Звичайно, багато психологів працюють у психологічних центрах або здійснюють прийом у приватному порядку.

Все це ставить високі кваліфікаційні вимоги до особистості психолога. Він повинен не тільки мати психологічну освіту, але й комплекс психологічних якостей: розвинені пізнавальні процеси, емпатія та рефлексія, вольовий самоконтроль, відсутність негативних психічних станів (агресивності, депресивності, тривожності тощо), наявність сильного врівноваженого типу вищої нервової діяльності (сангвінічний темперамент), позитивні риси характеру (врівноваженість, цілеспрямованість, милосердя тощо), наявність професійних здібностей (комунікативних, організаторських, психологічних), життєвого та професійного досвіду, позитивної професійної спрямованості.

Тому метою нашого дослідження був аналіз співвідношення попиту та пропозиції на ринку праці України на професію «психолог», а також формування професійних компетентностей здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Психологія» відповідно до вимог ринку праці.

За даними Служби зайнятості України (єдиний портал вакансій), станом на 01.11.2023 існує 590 актуальних вакансій на посаду «психолог» у різних організаціях, установах та на підприємствах.

Найбільше вакансій психологів надають заклади освіти (34 %): загальної середньої (21 %), дошкільної (9 %), професійної (професійно-технічної) (3 %) фахової передвищої (менше 1%), позашкільної (менше 1 %) та вищої (менше 1 %).

Значна частка вакансій психолога надається громадськими організаціями (19 %): молодіжними (1 %), робота на «телефоні довіри» – (1 %), робота у літніх таборах – (2 %), у складі мобільних бригад (2 %), а також організаціями, які працюють з потерпілими від домашнього насильства (менше 1%), колишніми військовими (2 %), внутрішньо переміщеними особами (менше 1 %), міжнародними організаціями (5 %), благодійними фондами (6 %) та реабілітаційними центрами (менше 1%).

Також значна частка вакансій психолога належить закладам охорони здоров'я (9 %), спеціалізованим психологічним (8 %) та соціальним центрам (7 %). Збільшується кількість вакансій для психологів у Збройних Силах України (3 %).

Незначна частка вакансій психолога (5 %) належить закладам інтернатного типу для людей з особливими потребами (геріатричні пансіонати, психоневрологічні диспансери, інтернати для дітей з особливими потребами).

Ще менше вакансій психолога надають відділи роботи з персоналом різних установ, організацій та підприємств (3 %) та установи виконання покарань (2 %), зовсім незначна частка вакансій психолога (менше 1 %) надає служба пробації (підрозділ Державної кримінально-виконавчої служби, який опікується засудженими до альтернативних видів покарань, не пов'язаних з позбавленням волі).

Звичайно, що роботодавці ставлять різні вимоги до психологів залежно від сфери їх діяльності. Так, психолог закладу освіти повинен мати професійні компетентності щодо психологічної діагностики, профілактики, корекції, консультування та просвіти здобувачів освіти, їх батьків та педагогічних працівників. Психолог медичного закладу повинен мати відповідні компетентності щодо роботи з пацієнтами, їх родичами та медичними працівниками. Психолог силової структури повинен вміти здійснювати психологічний підбір та відбір персоналу, здійснювати його психологічну підготовку до екстремальних ситуацій службової діяльності, надавати

психологічну допомогу у разі виникнення психологічних проблем або навіть розладів.

Підготовку психологів здійснюють численні заклади вищої освіти України, які мають відповідні кафедри та факультети за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр» та «магістр». Чисельність випускників, які отримують дипломи психологів за цими рівнями, становить десятки тисяч. Переважна їх більшість не працюють за отриманою спеціальністю в зв'язку з небажанням або неможливістю знайти роботу за фахом. Небажання працювати за фахом може бути викликане розчаруванням у професії психолога або слабким матеріальним стимулюванням (мінімальна зарплата).

Здобути спеціальність «Психологія» здобувачі освіти можуть двома шляхами. Перший шлях полягає у здобутті спеціальності «Психологія» за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» після здобуття повної загальної середньої освіти, фахової передвищої або навіть вищої освіти; другий – за так званим «перехресним вступом» на базі будь-якої спеціальності за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр», «спеціаліст» чи «магістр».

На наш погляд, перший шлях є оптимальним для формування професійних компетентностей практичного психолога, оскільки освітній процес відбувається чотири роки і включає базові психологічні дисципліни: «Загальна психологія», «Педагогічна психологія», «Вікова психологія», «Психодіагностика», «Психопрофілактика», «Психокорекція», «Психоконсуль-тування», «Соціальна психологія», «Юридична психологія», тощо.

Особа, яка здобула спеціальність «Психологія» за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр», на наш погляд, має базові професійні компетентності для кваліфікованої психодіагностичної, психопрофілактичної, психокорекційної, психоконсультаційної та психопросвітницької роботи. Звичайно, практичний психолог постійно повинен підвищувати свій рівень у межах підвищення кваліфікації, участі у семінарах, вебінарах, конференціях, проходити онлайн та офлайн курси.

Також існує другий шлях здобуття спеціальності «Психологія» за так званим «перехресним вступом» на базі будь-якої спеціальності за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр», «спеціаліст» чи «магістр». Передбачається, що вступник повинен самостійно оволодіти базовими психологічними дисциплінами, вказаними нами вище, і показати відповідний рівень їх знань на вступному випробуванні.

На наш погляд, вступникам, які здобули раніше інші спеціальності за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр», «спеціаліст» чи «магістр», досить важко на високому рівні самостійно оволодіти базовими психологічними дисциплінами, які бакалаври вивчають протягом чотирьох років. Враховуючи, що магістри психології можуть працювати не тільки практичними психологами, але й викладачами психології, а також проводити наукові дослідження, в тому числі в період навчання в аспірантурі, після зарахування до магістратури вони будуть оволодівати іншими навчальними дисциплінами, пов'язаними з викладанням психології у закладах вищої освіти, а також з методикою наукових психологічних досліджень.

Наприклад, у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти здобувачі вищої освіти спеціальності «Психологія» освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» оволодівають наступними навчальним дисциплінами: «Соціальна та економічна безпека діяльності», «Психологія масової поведінки», «Психологія травмуючої ситуації», «Основи професійного консультування», «Педагогіка вищої школи», «Культура фахової мови», «Ділова іноземна мова», «Психологія організації та управління персоналом», «Методика організації наукових досліджень», «Теоретичні і методологічні проблеми психології», «Методика викладання психології у вищій школі», «Психологічні техніки в освіті» та «Психологія тренінгової роботи».

Також студентам-психологам освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» пропонуються наступні вибіркові дисципліни: «Психологічне консультування», «Економічна психологія», «Психологія

конкурентоздатності та лідерства», «Психологія батьківства», «Психологія посттравматичного стресового розладу», «Актуальні питання візуальної та загальної діагностики» та «Профорієнтаційна робота психолога».

Таким чином, ринок праці вимагає психологів, які мають сформовані професійні компетентності, які можна сформувати в процесі здобуття вищої освіти за спеціальністю «Психологія» за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр» чи «магістр».

УДК 159.9

Пєтухова Ірина Олексіївна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри психології, педагогіки та соціології
Державного податкового університету;
Костевська Наталія Валеріївна,
старший викладач кафедри психології,
педагогіки та соціології
Державного податкового університету

МОДЕЛЬ ВІДНОВЛЕННЯ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ТРИВАЛОГО СТРЕСУ

Про важливість психологічного благополуччя люди починають замислюватися тоді, коли його втрачають, коли зникає здатність планувати власне життя, його прогнозувати, коли руйнується безперервність, звична «рутина», що раніше слугувала зрозумілим орієнтиром, вектором життєвого руху. Саме це призводить до фрустрації – своєрідного емоційний стану, характерною ознакою якого є дезорганізація свідомості й діяльності: кожен із нас може поділитися унікальною історією власної фрустрації, пов’язаної із 24 лютого 2022 року.

Проте життя не зупинилося, попри тотальний стрес, виснаження, втому воно триває далі і населення країни живе. Швидкість адаптації до нового життя, трансформованого умовами війни, залежить від того, яким чином і як швидко людина почала відновлювати попередні особисті безперервності. *Безперервність* – це процес вибудови звичного життя після впливу на людину травмівної події, іншими словами, повернення тих рутинних дій, якими вона займалася до події. Виділяють: когнітивну, функціональну, соціальну, емоційну, психофізіологічну безперервності.

Ізраїльські фахівці по роботі з травмою наголошують на тому, що в умовах війни актуальності набуває кризова психологічна допомога, яка має ряд відмінностей від класичної. Основними відмінностями є то, що в умовах надання підтримуючої інтервенції важливо зосереджуватися не на події, травмі (патогенний підхід), а на ресурсі: на тому, що допомагає долати складні життєві обставини (салютогенний підхід), нагадати особистий «код виживання», який поєднує декілька ресурсів, які відомі, наявні в активному поведінковому арсеналі.

Наразі мова піде про відому модель Модель *«BASIC Ph»*, розроблену Мулі Лахадом, ізраїльським фахівцем у сфері ментального здоров'я, який у 90-х рр. XX ст. дослідив особливості долання життєвих криз людей, які живуть в ситуації постійної загрози. Дослідником було встановлено, що у 20% досліджуваних проявляється ПТСР (Посттравматичний стресовий розлад), інші ж 80 % певним чином долають травму, зберігаючи при цьому власне психічне здоров'я. Ці дані було покладено в основу багатовимірної моделі подолання стресу та пошуку внутрішньої стабільності для людини «BASIC Ph» – «міст, що з'єднує» і допомагає людині відновити втрачені безперервності, швидше адаптуватися до нових умов життя.

Belief & values – спосіб подолання кризи, що базується на вмінні вірити і проявляється через молитви, ритуали, перегляд мотиваційних фільмів, віру в себе, знаходження сенсів тощо.

Affect – спосіб подолання стресу, що полягає у демонстрації почуттів, емоційний контакт з собою і оточуючими, можливість висловити актуальні почуття найбільш прийнятними і адекватними до ситуації способами.

Social support – приналежність до групи. Це вміння просити про допомогу, надавати її, прагнення до спілкування, взаємодії. Суть каналу відображає важливість соціальної включеності, можливості бути серед «своїх», бути корисним, почувати себе частиною системи, організації тощо.

Imagination – спосіб подолання стресу, що апелює до наших творчих здібностей, креативної сторони особистості. Завдяки уяві ми можемо мріяти, фантазувати, релаксувати.

Cognition – спосіб подолання кризи через звернення до ментальних здібностей, уміння логічно та критично мислити, оцінювати ситуацію, пізнавати та осягати нові ідеї, планувати, навчатися, збирати достовірну інформацію, аналізувати проблеми, шукати варіанти їх розв'язання.

Physical – спосіб стресодолання, що передбачає звернення до фізичної активності нашого тіла. Цей спосіб включає в себе різного роду фізичні навантаження (зарядка, спорт, хода, прогулянки, походи, масажі, плавання), тілесні практики, аромотерапію, приготування їжі, перебування на природі.

Таким чином, важливо усвідомлювати власні ресурси, їхню важливість для щоденного виживання, сприймати їх не як певну забаганку, на яку в буденних справах не вистачає часу, а життєво важливу річ. Наповнювати себе «тут і зараз», відчувати межу власних можливостей, перестати бути «супер героєм». Щоденне турботливе ставлення до себе сьогодні забезпечить власний оптимальний психічний стан завтра, адекватність після довгоочікуваної Перемоги і можливість бути корисним у відбудові повоєнної країни.

Список використаних джерел

1. Макієнко Н., Гершанов О. Шлях до сцілення: основи роботи з наслідками травматичних подій. К. :7БЦ, 2023. – 120 с.

2. Пєтухова І.О., Заушнікова М. Ю., Клевець Л.М. Способи зниження рівня тривоги населення в умовах війни. *Вісник Національного університету*

оборони України. Зб-к наук. праць. Київ : НУОУ, 2022. Вип. 4 (68). С. 123 – 129 (фахова стаття) http://visnyk.nuou.org.ua/article/download/262311/259004

УДК 159.942

Пєтухова Ірина Олексіївна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри психології, педагогіки та соціології
Державного податкового університету;
Крисан Віталій Миколайович,
здобувач вищої освіти на другому (магістерському) рівні
Державного податкового університету

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ПСИХОЛОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Останнім часом в нашому суспільстві спостерігається важливість раціонального підходу до життя, інколи це веде до знехтування емоційними аспектами. Проте відомо, що емоції є важливим механізмом внутрішньої регуляції нашої психіки та поведінки в процесі майже будь-яких сфер життя, спрямованих на задоволення потреб. Відсутність розвинутої емоційної компетентності впливає на якість життя особистості. Наприклад, вчені відзначають високий рівень стресу, тривоги, імпульсивності, агресивності, почуття пригніченості та самотності серед сучасних людей, особливо серед дітей та молоді. Ця криза емоцій стимулює з'яву теорій емоційного інтелекту, які стрімко розвиваються та поповнюються новими відкриттями, спрямованими на подолання цих проблем.

Термін «емоційний інтелект» вперше зустрічається у назві докторської дисертації У. Пейна у 1985 році. Проте, появі нового поняття у психологічній науці передували численні роботи, присвячені вивченню власне емоцій, їх походження, функціонального значення у поведінці людини, зв'язку емоцій і мислення людини; а також тенденція до розширення поняття інтелекту та

визначення різних його видів. Так, вже на філософському етапі розвитку психології були виділені і розмежовані когнітивна та емоційна сфери людини, теоретично розглядалась та обговорювалась їх роль у пізнанні та регуляції поведінки. [1].

У період становлення психології як окремої науки великий акцент був зроблений на дослідження інтелектуальних емоцій та почуттів. Це питання знаходило відображення у працях видатних вчених, таких як А. Біне, Е.Б. Тітченер, В. Джемс, Т. Рібо. Паралельно з ідеєю про когнітивне визначення емоційних процесів, яке розвивали такі дослідники як М. Арнольд, Р. Лазарус, П. Симонов, Х. Хекхаузен, С. Шехер, з'являлися наукові праці, що підкреслювали вплив емоцій на мислення та інші когнітивні процеси, представлені, наприклад, Е. Айзеном, Р. Кліннертом, К. Ізардом та іншими. Методологічні основи подолання розриву між пізнавальними та емоційними процесами були також закладені вченими радянської школи психології, зокрема, Л.С. Виготським, С.Л. Рубінштейном, О.М. Леонтьєвим. [2].

У 1980-х роках клінічний фізіолог Р. Бар-Он розпочав дослідження, спрямоване на розуміння загального емоційного стану та благополуччя людей [3]. Це дослідження включало введення терміну "коефіцієнт емоційності" та створення анкети для його вимірювання.

У 1990 році американські професори П. Селовей та Дж. Мейєр опублікували концепцію емоційного інтелекту [4]. Той самий рік був відзначений їхнім обзором емоційного мислення, що відкрило глибоке дослідження феномену емоційного інтелекту. Згодом до цієї роботи приєднався Д. Карузо, і разом був розроблений тест для вимірювання розвитку емоційного інтелекту - MSCEIT.

Термін "емоційний інтелект" став широко відомим завдяки журналістові з "Нью Йорк Таймс" Д. Гоулману. У своїй книзі "Емоційний інтелект", що вийшла у 1995 році, він просто та доступно розкрив важливу роль емоційного інтелекту у житті кожної особистості. [5]. Автор стверджує, що вміння

контролювати свої емоції має позитивний вплив як на особистісний розвиток, так і на успішність у професійній сфері.

На сьогоднішній день розуміння емоційного інтелекту та його складових представлене різними концепціями. В основі цих досліджень лежать моделі західних вчених (Дж. Мейєра, П. Селовея, Д. Карузо; Р. Бар-Она; Д. Гоулмана; К. Петридіса та А. Фернхема), які послужили основою для подальших вивчень вітчизняних науковців [4, 5, 6]. Однак, слід відзначити, що, незважаючи на спільну термінологію, науковці трохи по-різному розуміють сутність емоційного інтелекту. Ці різноманітні погляди можна об'єднати у три основні групи: моделі здібностей, моделі характеристик/рис та поєднані моделі.

Список використаних джерел

1. Payne W.L. A study of emotion: developing emotional intelligence. PH.D. The union for experimenting colleges and universities, United States – Yellow Springs, Ohio, 1985. [Електронний ресурс] / – Режим доступу : http://eqi.org/payne.htm.

2. Isen A.M. Affect, accessibility of material in memory, and behavior: A cognitive loop? / A.M. Isen et al. // J. Pers. Soc. Psychol. – 1978. – V. 36. pp. 1-12. 316. Jong-Gierveld J.D. Types of loneliness / J.D. Jong-Gierveld, J. Raadschelders // Loneliness: a sourcebook of current theory, research and therapy / L.A. Peplau, D. Perlman, eds. – New York : Wiley, 1982. – pp. 21–39.

3. Bar–On R. Handbook of emotional intelligence / R. Bar-On, J.D.A. Parker. – San Francisco, CA : Jossey-Bass, 1999.

4. Salovey P. Emotional intelligence / P. Salovey, J.D. Mayer // Imagination, Cognition and Personality. – 1990. – № 9. – pp. 185–211.

5. Goleman D. Working with emotional intelligence / D. Goleman. – New York : Bantam Books, 1998.

6. Frederickson N. Trait emotional intelligence as predictor of socioemotional outcomes in early adolescence / N. Frederickson, K.V. Petrides, E. Simmonds // Personality and individual differences. – 2012. – № 52. – pp. 323–328.

УДК 376.33

Потапюк Лілія Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри соціогуманітарних технологій
Луцького національного технічного університету;
Дендак АнастасіяСергіївна,
здобувач вищої освіти навчальної групи ОПНм-21
Луцького національного технічного університету;
Косенюк Марія Михайлівна,
здобувач вищої освіти навчальної групи ОПНм-21
Луцького національного технічного університету

ДОСТУПНІСТЬ ТА УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Рівність доступу та забезпечення прав на освіту є найважливішою умовою для розвитку інтегрованого суспільства. Організація будівель закладів освіти, навчального середовища, адаптованих архітектурних рішень дає можливість людям з особливими освітніми потребами (далі ООП) забезпечити «доступність», оскільки безпосередньо впливає на користування маломобільних груп населення.

Важливим складником в організації інклюзивної освіти є практична та доступна організація освітнього простору, яка дасть можливість користуватися усіма необхідними засобами. Цей компонент може та повинен забезпечувати універсальний дизайн в освіті, який трактується як дизайн усіх складових компонентів навчального процесу.

У центрі уваги універсального дизайну знаходиться дитина або студент. Дизайн має враховувати потреби усіх учнів (у тому числі з ООП) при підготовці начального плану, виборі адаптивної програми, методів, засобів та способів викладання, оцінюванні знань, розробці архітектурного дизайну закладу освіти, користуванні бібліотеками, спортивними майданчиками,

гуртожитками, веб-сайтами, посадовими інструкціями та навчальними матеріалами.

Аналіз праць науковців виявив, що проблема впровадження універсального дизайну в закладах освіти є актуальною та розкривається в різних аспектах досліджень, зокрема: В. Азін, Я. Грибальський, О. Красюкова-Еннс вивчали питання доступності архітектурного середовища, транспорту, інформації, законодавчої бази, яка регулює питання доступності; історію становлення концепції універсального дизайну та його принципи; І. Абросімова, О. Кизимчук досліджували проблему інклюзивного дизайну та його використання; Р. Мейс, Б. Коннелл, Дж. Мюллер, А. Маллік, Дж. Сенфорд, Е. Стейнфельд, Г. Вандерхейден обґрунтували головні принципи універсального дизайну; Н. Бирко, О. Тельна, Л. Прокопів вивчають питання впровадження універсального дизайну в освітній процес школи; Л. Байда досліджувала застосовування в школах універсального дизайну, стандарти доступності й розумне пристосування. Завдяки плідній праці цих науковців розробляються нові стратегії та протиріччя впровадження інклюзивної освіти, ефективні механізми інвестування в розвитку та створенні інклюзивних навчальних закладів, створюється та удосконалюється нормативно-правова база, інклюзивні технології навчання тощо.

Ідеї доступності щодо задоволення потреб здобувачів освітніх послуг вперше у 1970 р. висунув американський архітектор Майкл Біднер. Він наголошував на тому, що функціональний потенціал кожної людини посилюється, коли знімаються довколишні бар'єри – фізичні та ментальні. А також наполягав на новій концепції доступності, яка мала бути універсальною, тобто могла б охоплювати більшу категорію людей з різними ООП та задовольняти їхні потреби.

Згодом, американський архітектор та дизайнер Рон Мейс продовжив поширення ідеї доступності запропонувавши концепцію, яка дозволяє організувати середовище безпечним і зручним для всіх і назвав її Universal Design, що в перекладі означає універсальний дизайн. Суть концепції полягала

в тому, що все те, що проектується і виробляється, має бути таким, щоб цим повною мірою могла б скористатися кожна людина. Дослідник також зазначає, що «…завдання універсального дизайну полягає в полегшенні життя кожного, оскільки продукти, комунікації та навколишні будівлі стають більш придатними для використання великою кількістю людей, що є маловартісним або навіть безкоштовним. Це функціональне визначення створює основу для розуміння універсального дизайну в освіті: освітнє середовище та продукти створюються від самого початку із забезпеченням доступності для широкого кола користувачів, незважаючи не те, чи мають вони інвалідність, чи ні» [1].

Важливим кроком до впровадження універсального дизайну стало прийняття нових Державних будівельних норм «Інклюзивність будівель та споруд», який набув чинності 1 квітня 2019 року. У нормах представлені комплексні вимоги щодо адаптації приміщень, прилеглої території до потреб маломобільних категорій населення, безпека при потраплянні на об’єкт та вільне пересування в ньому [3].

Рис. Принципи універсального дизайну [2].

В Україні питання створення універсального дизайну є глобальним, адже відсутні єдині загальні вимоги до закладів освіти. Саме тому його

впровадження вирішується локально, на рівні організації. Проте Україна не стоїть осторонь та зазнає активної трансформації та впровадження новітніх реформ. Сучасна концепція Нової української школи враховує принципи універсального дизайну, який на думку науковців, ґрунтується на таких семи принципах (рис.).

На основі зазначеного вище, можемо стверджувати, що створення універсального дизайну дає можливість значно покращити умови життя для осіб з особливими потребами; забезпечує доступність до різних сфер діяльності та реалізує рівні можливості для усіх учасників освітнього процесу та їхньої соціалізації в цілому.

Для людей з ООП питання доступності є важливою умовою. Вона забезпечує їм реалізацію всіх прав на рівні з іншими, надає можливість вести рівноправний спосіб життя і разом з усіма брати участь у житті суспільства. В Україні увага до питань доступності, переважно архітектурної, була привернута громадськими організаціями людей з інвалідністю ще з часів незалежності нашої держави. Але питання доступності в більш широкому значенні почали трактуватися та впроваджуватися після підписання та ратифікації Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю. Науковці, враховуючи цей документ, зазначають, що питання щодо забезпечення доступності регулюються відповідними нормативними документами і мають включати фізичне оточення, транспорт, інформацію, зв’язок, зокрема інформаційно-комунікаційні технології й системи, послуги тощо [4, с. 63].

Взявши до уваги опитування 45 педагогічних працівників закладів освіти в Україні, можемо прослідкувати наступні особливості впровадження універсального дизайну. На запитання «Чи на території закладу освіти доступна можливість пересування візком для дитини з ООП?», лише 10 із 45 респондентів дали позитивну відповідь. 67% опитаних респондентів вказали на наявність у навчальних закладах лише пандусів.

Загалом при забезпеченні організації та розвитку універсального дизайну першочергово відіграють роль власники державних і (або) приватних

організацій та підприємств. Безперешкодний доступ, комфорт середовища, простота інформаційних повідомлень це все, що може покращити рівень життя кожного громадянина.

Найпоширенішим фактором, який уповільнює процес реалізації універсального дизайну є недостатність фінансування закладів освіти та протиріччя в законодавчій базі, низька мотивація або ж неготовність керівників до активного впровадження, оскільки цей процес вимагає значних зусиль, затрат часу, зміну всієї філософії та освітньої політики закладу освіти. Саме тому реформа освіти повинна бути гнучкою, будуватися так, щоб на шляху її реалізації була чітка мотивація, знання та фінансове забезпечення з боку держави.

Отже, створення та впровадження універсального дизайну є актуальним питанням сьогодення і потребує активних дій з боку держави та підприємців. **У**ніверсальний дизайн є ефективним інструментом для вирішення проблем мобільності і допомогти мільйонам людей.

Список використаних джерел

1. Азін В.О., Грибальський Я.В., Байда Л.Ю., Красюкова-Еннс О.В. Доступність та універсальний дизайн : навч.-метод. посіб. Київ, 2013. 128 с.

2. Байда Л. Як застосовувати в школах універсальний дизайн, стандарти доступності й розумне пристосування. 2020. URL: https://nus.org.ua/articles/yak-zastosovuvaty-v-shkolah-universalnyjdyzajn-standarty-dostupnosti-j-rozumne-prystosuvannya/ (дата звернення: 01.11.2023).

3. Державні будівельні норми України «Інклюзивність будівель та споруд. Основні положення» від 1 квіт. 2019 р. ДБН В.2.2-40:2018 64 с.

4. Ільїч Л.М., Науменко М.С. Впровадження універсального дизайну в заклади загальної середньої освіти: аудит доступності. *Педагогічна освіта : теорія і практика. Психологія. Педагогіка : збірник наукових праць.* № 36 (2). 2021. С. 62-67.

УДК 376.5

Потапюк Лілія Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри соціогуманітарних технологій
Луцького національного технічного університету;
Цвяк Ірина Дмитрівна,
здобувач вищої освіти навчальної групи ОПНм-21
Луцького національного технічного університету;
Троцюк Таїсія Вікторівна,
здобувач вищої освіти навчальної групи ОПНм-21
Луцького національного технічного університету

ЩОДО ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ

У системі вищої освіти проблема адаптації студентів першого курсу до академічного середовища закладу вищої освіти є надзвичайно актуальною. Від ефективності освітнього процесу залежить подальша професійна кар'єра і особистісний розвиток майбутнього фахівця. Тому важливим етапом у професійному становленні кожної особистості є вступ до закладу вищої освіти. Він призводить до зміни усього способу життя студента, стереотипів його поведінки, переконань, звичок, набуття нового соціального статусу тощо. Усе зазначене вимагає адаптації першокурсників до нових психолого-педагогічних умов навчання.

Адаптацію першокурсника розглядають як його здатність відповідати нормам і вимогам закладу освіти, розвиватися в новітньому для себе освітньому середовищі, реалізувати власні потреби та здібності без виникнення протиріч з новим середовищем.

У соціально-педагогічній літературі розглядають такі форми адаптації студентів-першокурсників до навчання:

– формальна – пізнавально-інформаційне пристосування до нового оточення, структури вищої школи, змісту навчання в ній, її традицій, своїх обов'язків;

– соціально-психологічна (суспільна) – процес внутрішньої інтеграції (об'єднання) групи студентів-першокурсників та інтеграцію цієї групи зі студентським оточенням в цілому. У цьому контексті основною функцією адаптації є прийняття індивідуумом норм і цінностей нового соціального середовища, форм соціальної взаємодії, які в ньому склалися, формальних і неформальних зв’язків, а також форм навчальної діяльності.

– дидактична – проблема підготовки до нових форм і методів навчальної роботи у вищому навчальному закладі, що відображає, в першу чергу, інтелектуальні можливості студентів-першокурсників [1].

Взагалі, адаптація здобувача до освітнього процесу ЗВО – це процес складний і довготривалий, адже відбувається протягом всього періоду перебуваннястудента у стінах ЗВО. Із вступом до закладу освіти змінюється соціальна роль особистості з учня на професійно зорієнтованого здобувача освіти, для успішного функціонування якого важливими рушіями є самовиховання та саморозвиток, встановлення взаємодії з викладачами та однолітками, оволодіння новими формами, засобами і методами навчання – що являє процес адаптації до нових умов навчання.

Основні завдання вищої школи в означеному аспекти спрямовані на:

– стимулювання пізнавальної та особистісної активності студентів;

– дослідження наявності відповідних задатків, які є передумовою успішності навчання та складають систему їхньої психологічної готовності до навчально-професійної діяльності;

– виявлення у студентів-першокурсників певних труднощів, які, відповідно, виникають у навчально-виховному процесі;

– визначення шляхів подолання цих труднощів.

До основних критеріїв соціальної адаптації студентів науковці відносять :

– критерій соціально-психологічної адаптації (вказує на емоційні стани студентів, взаємини в академічній групі, морально-психологічну атмосферу);

– критерій професійної адаптації (характеризує мотив вибору студентами їхньої майбутньої професії, рівень підготовки до виконання професійних завдань, оволодіння знаннями та навичками);

– критерій суспільної адаптації (передбачає аналіз адаптації студентів до закладу вищої освіти як соціального інституту, розуміння студентами ролі суспільної діяльності, ставлення до громадського життя, рівень соціальної активності та її мотиви).

«Досліджуючи питання адаптації студентів-першокурсників у вищому навчальному закладі можна зазначити, що адаптаційний період, який починається з перших днів навчання є дуже важливим етапом, адже саме в цей час відбувається «активне, творче пристосування студентів нового прийому до умов вищої школи, в процесі якого в студентів формуються оптимальні взаємини, покликання до обраної професії, раціональний колективний режим праці та побуту» [2].

Труднощі адаптації здобувачів перших курсів навчання, які виникають у ЗВО, спричинені певними особливостями:

– освітній процес вмішує багато нових дисциплін, вимагає пристосовуватися до вимог викладачів та їх стилю викладання, обумовлює необхідністьраціонального розподілення часу та навантаження;

– навчання у закладі вищої освіти вимагає самостійного рішення багатьох завдань й високого рівня відповідальності здобувачів, зумовлює зміну способів навчальної діяльності;

– першокурсники відчувають негативні переживання внаслідок втрати колективу, друзів, звичного оточення;

їм потрібно докласти чимало зусиль для побудови нових взаємовідносин з одногрупниками та викладачами;

– у першокурсників недостатньо сформовані навички саморегуляції поведінки, самоконтролю та самоорганізації, вміння працювати з першоджерелами, конспектувати;

– першокурснику важко налагоджувати свій побут, харчування, доцільно розпоряджатись грошима тощо.

Факторами, що допомагають швидко адаптуватися першокурсникам, називають:

– індивідуальний підхід до кожного здобувача;

– відвідування предметних гуртків, консультацій, спортивних секцій;

– доброзичливе ставлення викладачів; використання інтерактивних форм навчальної діяльності в освітньому процесі;

– активне залучення до різних виховних заходів, спортивно-розважальних заходів, екскурсій, що уможливлює активізацію комунікаційних зв'язків як з викладачами, так і з одногрупниками [3; 4].

Науковці зауважують, що подоланню труднощів періоду адаптації сприяють такі особистісні риси здобувачів освіти, як: організованість, комунікативність, самостійність, доброзичливість, відповідальність, наполегливість, цілеспрямованість. Факторами успішної адаптації першокурсників дослідники визначають: розвиненість соціально значущих якостей, свідомий вибір майбутньої професії, задоволення особистим статусом, висока вмотивованість до навчання, здатність до саморегуляції діяльності і поведінки [5; 6].

Підкреслюючи значущість особистісних якостей здобувачів в контексті успішної їх адаптації до освітнього середовища, необхідно наголосити і на ролі самого закладу вищої освіти, оскільки допомога здобувачу освіти повинна здійснюватися на основі тісної взаємодії всіх підрозділів освітньої організації. У цьому процесі особливу роль відіграє кураторство. Взагалі на допомогу першокурсникам слід спрямувати зусилля всіх викладачів, щоб їх перші роки навчання стали приємною подією на шляху становлення майбутнього професіонала.

Таким чином, якщо адаптація студентів-першокурсників є успішною, успішним буде і подальший їхній розвиток як майбутнього фахівця. Тому в освітньому процесі важливо створювати умови для ефективної адаптації першокурсників вже на перших заняттях.

Список використаних джерел

1. Бохонкова Ю.О. Соціально-психологічна адаптація першокурсників до умов вищих навчальних закладів : монографія. Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. Луганськ, 2011. 199 с.

2. Вітвицька С. Основи педагогіки вищої школи : підручник [3-тє вид., випр. й доповн.]. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 121.

3. Вошколуп Г.Ю. Психологічні умови адаптації студентів до навчання у закордонних ЗВО. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2023. № 1 (25). С. 140–147.

4. Йопа Т.В., Остапов А.В. Адаптація студентів-першокурсників до умов навчання у закладах вищої освіти *Вісник ЛНУ імені Шевченка*. № 2 (340), Ч. II, 2021. С. 16–27.

5. Кулик Т., Попик І. Психологічна адаптація першокурсників. *Наш університет*. 2012. № 10. С. 5–7.

6. Мельничук М.Г. Психосоціальна адаптація як необхідна умова пристосування до нових умов існування. *Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія*, 53, 2016. С. 126–134.

УДК 37.01:378

Почка Костянтин Іванович,
доктор технічних наук, професор,
завідувач кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Красильник Юрій Семенович,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури

УДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА»: ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД

Одним із найважливіших викликів, що стоять сьогодні перед системою вищої освіти, є забезпечення якості освітніх послуг, інноваційна діяльність, зближення закладів вищої освіти (далі – ЗВО) з кращими освітніми практиками світового та Європейського простору вищої освіти. У «Стандартах і рекомендаціях щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» [9] наголошується на тому, що вища освіта, дослідження та інновації відіграють важливу роль у сприянні соціальній згуртованості, економічному зростанню та міжнародній конкурентоспроможності. Проте у «Доповіді про якість вищої освіти в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства у 2022 році [2] наголошується на тому, що проблеми, які означені в «Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 рр.» [10], не лише не втратили своєї актуальності, а й посилились через широкомасштабне вторгнення рф в Україну та пандемію COVID-19. Зокрема, уточнюються проблеми внутрішньої системи забезпечення якості освіти у ЗВО [2, с. 6]: викладачі та здобувачі вищої освіти віддають перевагу традиційним підходам реалізації освітнього процесу, але сучасна ситуація як ніколи вимагає гнучкості та динамічності; дистанційне навчання ускладнює моніторинг якості; постала потреба в осучасненні змісту підготовки науково-педагогічних працівників; безпекові чинники є визначальними для реалізації

освітнього процесу; пріоритети діяльності керівництва фокусуються на ризиках для інфраструктури ЗВО, а вирішення питань забезпечення якості освіти відсуваються на другий план; ускладнився доступ до лабораторної бази тощо. На ще одному факторі фокусують нашу увагу аналітики Центру досліджень результатів освіти (Center for Research on Education Outcomes – CREDO) Стенфордського університету [14]. Вивчаючи наслідки пандемії COVID-19, зроблено висновок, що причиною негативних результатів стають неадекватні заходи для подолання освітніх втрат, які не враховують темп навчання здобувачів освіти та ступінь зміни цього темпу у кризовий період. Дослідники вважають, що шлях до ефективного подолання прогалин у знаннях полягає не у збільшенні навчального часу чи наданні репетиторства та консультацій, а у використанні підходу, який враховує відмінності здобувачів освіти у темпі навчання та адаптує його для досягнення кращих результатів. Водночас, попит на високий рівень компетентностей змушує вищу освіту зробити нові кроки уперед: увібрати в себе всезростаючий різноманітний освітній досвід, щоб відповідати цьому очікуванню.

Розбудова системи забезпечення якості вищої освіти України наразі опирається на потужні законадавчо-нормативні та інституційні підвалини. (Таблиця 1)

Таблиця 1

Законадавчо-нормативне та інституційне забезпечення якості вищої освіти

Документи та інституції	Змістова характеристика
Закон України «Про освіту»	задекларовано критерії, правила і процедури оцінювання педагогічної (науково-педагогічної) діяльності; критерії, правила і процедури оцінювання управлінської діяльності керівників закладу освіти; ліцензування освітньої діяльності та акредитації освітніх програм, що є одними із основних інструментів, процедур та заходів забезпечення і підвищення якості освіти
Закон України «Про вищу освіту»	регламентує системи забезпечення ЗВО якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості), зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності ЗВО та якості вищої освіти, забезпечення якості діяльності

	Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти
ДСТУ ISO 9001:2015 Системи управління якістю. Вимоги (ISO 9001:2015, IDT)	сприяє прийняттю процесного підходу під час розробляння, запроваджування та поліпшування результативності системи управління якістю для підвищення задоволеності замовника виконанням його вимог
Постанова КМУ від 15.04.2015 № 244 «Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти»	визначає повноваження НАЗЯВО щодо реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти
Постанова КМУ від 30.12. 2015 № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти»	встановлює технологічні вимоги щодо започаткування та провадження освітньої діяльності для освітніх програм на відповідному рівні вищої освіти
Постанова КМУ від 15.04.2015 № 222 «Про затвердження Порядку залучення педагогічних, наукових, науково-педагогічних працівників та інших фахівців до проведення зовнішнього незалежного оцінювання»	визначає механізм залучення педагогічних, наукових, науково-педагогічних працівників та інших фахівців до виконання робіт і надання послуг, пов’язаних з проведенням зовнішнього незалежного оцінювання
Постанова КМУ від 16.03.2022 № 295 «Про особливості акредитації освітніх програм, за якими здійснюють підготовку здобувачі вищої освіти, в умовах воєнного стану»	тимчасово дозволяється проведення акредитації освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, у віддаленому (дистанційному) режимі, а також ухвалення рішення про умовну (відкладену) акредитацію освітніх програм без проведення або з частковим проведенням акредитаційної експертизи без оплати вартості акредитації ЗВО
Розпорядження КМУ від 23.02.2022 № 286-р «Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 рр.»	ідентифіковано ключові проблеми, що стримують розвиток системи вищої освіти, та запропоновано шляхи їх подолання, визначені головні цілі на наступне десятиліття
Наказ МОН України від 01.06.2016 № 600 «Про затвердження та введення в дію Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти»	встановлює визначення та оцінювання якості та результатів освітньої діяльності ЗВО під час інституційної акредитації та акредитації освітніх програм
Наказ МОН України від 24.10.2017 № 1/9-565 «Щодо забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти»	регламентує включення у внутрішню систему забезпечення якості процедури та заходи для реалізації принципів академічної доброчесності
Наказ МОН України від 16.01.2020 № 54 «Про затвердження Порядку проведення моніторингу якості освіти»	визначає механізм підготовки та проведення моніторингу якості освіти та освітньої діяльності у закладах освіти незалежно від їх підпорядкування, типу й форми власності, інших суб'єктах освітньої діяльності, які забезпечують здобуття дошкільної, загальної середньої, позашкільної освіти
Державна служба якості освіти України	центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра освіти і науки та який реалізує державну політику у сфері освіти, зокрема з питань забезпечення якості освіти, забезпечення якості освітньої діяльності, здійснення

	державного нагляду (контролю) за закладами освіти щодо дотримання ними законодавства
Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти	колегіальний орган з питань реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти
Єдина державна електронна база з питань освіти	автоматизована система збирання, реєстрації, оброблення, зберігання та захисту відомостей та даних з питань освіти

З огляду на означені вагомі законодавчо-правові вимоги забезпечення якості вищої освіти виступає важливим аспектом діяльності для будь-якого ЗВО, оскільки вони визначають рівень надання ними освітніх послуг та впливають на репутацію та успішність. Так, у Київському національному університеті будівництва і архітектури (далі – КНУБА) створена ефективна система забезпечення якості освіти, координована Центром з питань забезпечення якості освіти та регламентована відповідними нормативними документами (Положеннями «Про організацію освітнього процесу», «Про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти», «Про індивідуальний навчальний план здобувачів вищої освіти», «Про організацію і проведення анкетування «Навчальний процес очима студентів», «Про академічну мобільність», «Про організацію моніторингу якості підготовки здобувачів», «Про проведення ректорських контрольних робіт» та ін.), що дозволяє на академічному рівні – встановити та підтримувати високий стандарт академічних досягнень здобувачів вищої освіти, сприяє привабливості університету для абітурієнтів, впливає на його міжнародне визнання, гарантує випускникам набуття компетентностей для успішної кар’єри, встановлює та утримує зв’язки з роботодавцями та іншими зацікавленими сторонами, що дозволяє адаптувати освітні програми до потреб ринку праці, дозволяє виявляти можливості для поліпшення освітніх програм, щоб вони відповідали потребам студентів та суспільства. Загалом, забезпечення якості освіти є стратегічним елементом для КНУБА, оскільки визначає його конкурентоспроможність, а також визначає внесок у розвиток економіки.

Ключову роль у забезпеченні якості вищої освіти відіграють освітні програми, оскільки вони визначають структуру, зміст та методологію навчання в університеті за відповідною спеціальністю. На нашу думку, основними аспектами, які підкреслюють значення освітніх програм для забезпечення якості вищої освіти, є те, що вони, насамперед, визначають мету та цілі навчання. Якщо вони чітко визначені та відповідають вимогам сучасного суспільного розвитку, то сприяють досягненню високого рівня освіти. Окрім того, освітні програми повинні бути актуальними та перспективними, відображати сучасні освітні тенденції, враховувати технологічні новації, сприяти розвитку професійних компетентностей у здобувачів вищої освіти як загальних (здатність до комунікації, критичного мислення, співпраці тощо), так і спеціальних, які отримуються у межах професійно-предметної галузі. Освітні програми мусять включати чіткі методи оцінювання (самооцінювання), які дозволяють визначити досягнення студентів та ефективність самої програми, бути гнучкими та адаптивними до різноманітних потреб та можливостей студентів, що включає можливість вибору спеціалізацій, навчальних дисциплін за вибором, а також удосконалення програми відповідно до індивідуальних потреб. Отже, зміни в суспільстві, технологіях та економіці вимагають постійного оновлення освітніх програм, забезпечення їх реалізації і відповідності сучасним вимогам, що є важливим фактором забезпечення якості вищої освіти.

Освітня програма – це єдиний комплекс освітніх компонентів (предметів вивчення, дисциплін, індивідуальних завдань, контрольних заходів тощо), спланованих і організованих для досягнення визначених результатів навчання [7]. Стандарт вищої освіти – це сукупність вимог до освітніх програм вищої освіти, які є спільними для всіх освітніх програм у межах певного рівня вищої освіти та спеціальності. Стандарти вищої освіти використовуються для: розроблення та вдосконалення освітніх програм закладами вищої освіти і науковими установами; визначення та оцінювання якості вищої освіти та результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти (наукових установ) під

час інституційної акредитації та акредитації освітніх програм; оцінювання результатів навчання за відповідними спеціальностями [5]. Згідно з пунктом 3 статті 10 Закону України «Про вищу освіту» Стандарт вищої освіти встановлює такі вимоги до освітньої програми: 1) обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти; 2) вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, і результатів їх навчання; 3) перелік обов'язкових компетентностей випускника; 4) нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання; 5) форми атестації здобувачів вищої освіти; 6) вимоги до створення освітніх програм підготовки за галуззю знань, двома галузями знань або групою спеціальностей (у стандартах рівня молодшого бакалавра), міждисциплінарних освітньо-наукових програм (у стандартах магістра й доктора філософії); 7) вимоги професійних стандартів (за їх наявності) [6].

Удосконалення структури та змісту освітніх програм, зокрема, в КНУБА регламентовано «Положенням про розроблення, затвердження, моніторинг та перегляд освітніх програм». У цьому процесі для нас цікавими є результати досліджень щодо вивчення сучасних потреб стейкхолдерів та тенденцій у підготовці професіоналів сфери освіти. Так, Г. Романова та Л. Єршова [8] вважають, що в основу розроблення освітньої програми необхідно покладати концептуальну ідею формування сучасних викладачів інноваційного типу за принципами студентоцентрованості, продуктивності, суб'єктності, інтегративності, інтерактивності, що реалізується в освітньому процесі на засадах компетентнісного підходу із застосуванням інноваційних форм, методів, технологій навчання.

На проєктуванні та впровадженні в освітній процес ЗВО моделі формування у майбутніх професіоналів готовності до використання цифрових технологій у професійній діяльності зосереджують увагу Р. Горбатюк, Н. Волкова та Ю. Бубняк [1].

С. Шевчук [13] концентрує свою увагу на тому, що для ефективного формування професійної компетентності педагога, зокрема її психолого-педагогічного та науково-методичного складників, стає необхідним запровадження ефективних освітніх технологій, які б забезпечували: орієнтацію педагогічних працівників на проєктування індивідуальної траєкторії професійного саморозвитку, формування рефлексії власної педагогічної діяльності й готовності до використання сучасних форм, методів і засобів навчання, реалізацію всесвітньої доктрини «освіти впродовж всієї професійної кар'єри», «освіти впродовж життя» та дотримання концепції неперервної освіти.

Р. Захаров [3] прогнозує перехід до проєктного управління в освітній сфері, яке вимагає створення інноваційних інформаційних технологій управління компетентностями здобувачів освіти, що враховують специфіку вимог стейкхолдерів.

На думку З. Удич, І. Шульги, Л. Миронової [11] ЗВО повинні спонукати до впровадження принципів студентоцентризму, збалансовувати високий рівень фахової підготовки, надавати здатність працювати у багатофункціональному швидкозмінному середовищі цифрових технологій.

Ю. Красильником [4] досліджено та обґрунтовано концептуальні основи персонодидактики як системи науково-практичного і психолого-педагогічного супроводження професійного та особистісного розвитку здобувача вищої освіти, доведена необхідність та можливість персонодидактики, в сукупності своїх методологічних засад, теоретико-методичних підходів щодо створення дієвого механізму реалізації гуманістичної парадигми персоналізованого освітнього процесу.

Наразі на бакалаврському рівні вищої освіти виразним «лідером» є галузь знань 01 Освіта/Педагогіка (21,3% від загальної кількості освітніх програм) [2, с. 28]. Кафедрою професійної освіти КНУБА проводиться підготовка майбутніх педагогів професійного навчання за спеціальністю 015 «Професійна освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Започатковані та діють освітньо-професійні програми «Професійна освіта (Будівництво та зварювання)», «Професійна освіта (Машинобудування)» та «Професійна освіта (Комп'ютерні технології)». Підготовка за освітньо-професійними програмами за спеціальністю «Професійна освіта» має важливе значення з різних поглядів, оскільки ця галузь стосується формування професійно-педагогічних компетентностей та готовності до виконання конкретних завдань освітньої діяльності в умовах закладу професійної освіти. Унікальність даних програм полягає в тому, що вони: орієнтовані на розвиток конкретних навичок, які студенти можуть використовувати в своїй майбутній професійно-педагогічній діяльності; враховують потреби ринку праці та готують студентів до ефективної участі в освітньому процесі, гнучкої адаптації до нових освітніх технологій та трендів; розвивають креативність та здатність до інноваційної діяльності; забезпечують отримання знання про етичні стандарти та безпекові принципи, що є важливими для виконання професійних обов'язків.

На прикладі освітньо-професійної програми «Професійна освіта (Будівництво та зварювання)» показані логічні зв'язки, які представлені спільними освітніми компонентами (на структурно-логічній схемі виділені зеленим кольором). (Рис.1)

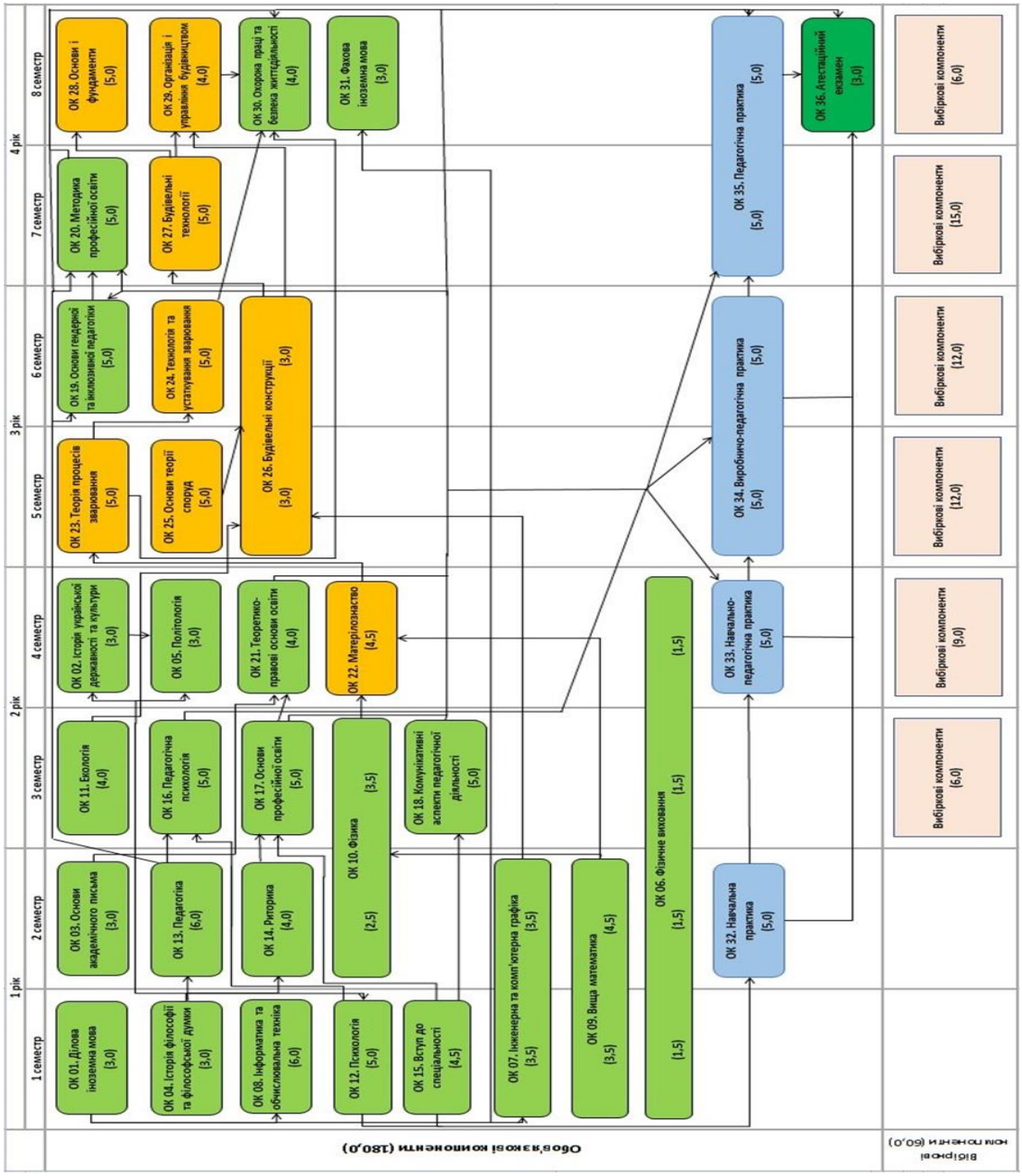

Рис. 1. Логічні зв'язки освітніх компонентів ОПП «Професійна освіта (Будівництво та зварювання)».

Наше уявлення про стратегію щодо перегляду змісту освітніх програм, застосування механізмів оцінювання їх якості, ступінь залучення до цих процесів стейкхолдерів поглиблює аналітичний звіт «Розвиток систем внутрішнього забезпечення якості в українських закладах вищої освіти» [12]. В опитуванні взяли участь 183 ЗВО. (Таблиця 1)

Таблиця 1

Результати опитування «Системи внутрішнього забезпечення якості у ЗВО». Блок 3 «Якість освітніх програм»

Характер питання	Результати відповідей
Які фактори зумовлюють відкриття освітніх програм?	95,1% орієнтуються на кон'юнктуру ринку
	30% орієнтуються на слідування успішним практикам набору студентів в інших ЗВО

	65% дослухаються до ініціатив з відкриття нових освітніх програм з боку викладачів
Які фактори зумовлюють закриття освітніх програм?	45% – нерентабельність
	7% – негативні відгуки студентів
	8% – негативні відгуки працедавців
	13% – відсутність кваліфікованих кадрів для підтримки програми
Думки яких стейкхолдерів вивчалися при перегляді набору освітніх програм?	о опитування працедавців (93,4 %
	81% – думки викладачів закладу та студентів
	77% – адміністрації закладу
	36% – абітурієнти
	25% – батьки
Які інструменти вивчення думок стейкхолдерів щодо перегляду набору освітніх програм використовуються закладами?	94% – обговорення на засіданнях вчених рад закладу
	91% – аналіз ринку праці
	83% – проведення опитувань
	83% – співпраця з органами студентського самоврядування
Які інструменти використовуються при оцінюванні якості існуючих освітніх програм?	75% – регулярне опитування студентів стосовно якості освітніх програм
	73% – опитування студентів щодо рівня їхньої задоволеності наповненням навчальних планів
	61% – порівняння змісту освітніх програм із аналогічними програмами вітчизняних ЗВО
	50% – опитування працедавців
	32% – порівняння змісту освітніх програм із аналогічними програмами зарубіжних ЗВО
	18% – створення експертної панелі з професіоналів-практиків
	39% – оцінювання змісту планів/програм за допомогою випускників освітньої програми
Заходи, які здійснюються за результатами проведення оцінювання якості освітніх програм	90% – перегляд змісту навчальних дисциплін
	71% – розширення переліку дисциплін вільного вибору студента
	59% – вилучення непотрібних дисциплін
	46% запроваджують нові обов’язкові дисципліни
	26% – перенесення дисциплін на інший курс

Урахування результатів наукових розробок вчених [1, 3, 8, 11, 13] та освітньої практики дає можливість прослідкувати тенденцію характерних змін в системі підготовки педагогів професійного навчання, сформувати

об’єктивну картину стосовно напряму прикладання основних зусиль в процесі удосконалення освітньо-професійних програм за спеціальністю «Професійна освіта». Такими основними напрямами, на нашу думку, є: орієнтація на ринок праці; врахування нових тенденцій при доборі змісту, форм і методів навчання; орієнтуючись на якість програм, узагальнення думок стейкхолдерів, в т.ч. батьків студентів; вивчення закордонного досвіду освітньої діяльності; акцентованість уваги на підходах інклюзивної та гендерної педагогіки, впроваджені оздоровчих технологій в освіті, формуванні педагогів професійного навчання, здатних до студентоцетрованого викладання; зосередженість тематики індивідуальних завдань, які відображають реальну роботу студентів на базах практичної підготовки, формуванні та розвитку компетентностей через участь у наукових дослідженнях, використанні інноваційних технологій навчання; зорієнтування на індивідуальній освітній траєкторії кожного здобувача вищої освіти через розширення спектру вибіркових дисциплін; втілення рішень конференцій, семінарів, в т.ч. міжнародного гатунку з метою трансферу кращих вітчизняних та світових освітніх практик, модернізації та інтернаціоналізації вищої освіти; інкорпорація представників широкого спектру громадських та професійних організацій, наукових інституцій, електронних, друкованих та соціальних медіа, міжнародних освітньо-наукових проєктів задля посилення стимулювання діалогу зовнішніх та внутрішніх стейкхолдерів з проблем вирішення проблем вищої та професійної освіти; проєктування освітніх програм з огляду на системний розвиток цифрового освітнього середовища, дистанційного навчання, самоосвітньої діяльності, правової культури, готовності майбутніх педагогів професійного навчання до організації дуальної форми навчання, кар’єрної і підприємницької компетентності, а також здійснення самооцінювання освітніх і управлінських процесів закладу професійної освіти; формування змісту ОП на компетентнісній основі, перехід від окремого оцінювання знань, навиків і умінь до інтегрованого та

незалежного оцінювання компетентностей, набутих не лише шляхом формальної освіти, але й під час неформального та інформального навчання.

Таким чином, на основі вивчення теоретико-методичної базису та практичної складової виокремлено основні вектори удосконалення освітніх програм за спеціальністю «Професійна освіта», які детермінуються професійними та освітніми стандартами, що базуються на компетентностях, їх оцінюванні, студентоцентрованості, відповідній інституційній структурі, вимогах ринку праці та соціальному партнерстві.

Список використаних джерел

1. Горбатюк Р. М., Волкова Н. В., Бубняк Ю. Р. Формування готовності здобувачів вищої освіти до використання цифрових технологій у професійній діяльності URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/29396/1/Horbatiuk_Volkova.pdf (дата звернення: 26.10.2023).

2. Доповідь про якість вищої освіти в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства у 2022 році /за ред. А. Бутенка, О. Єременко, Н. Стукало. Київ: Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2023. 59 с.

3. Захаров Р. Г. Система формування компетентностей здобувачів освіти з урахуванням вимог стейкхолдерів. *Управління розвитком складних систем.* 2023. № 53. С. 71–79. URL: http://mdcs.knuba.edu.ua/article/view/282616/276798 (дата звернення: 23.10.2023).

4. Красильник Ю. С. Концептуальні основи персонодидактики вищої школи. *Збірник наукових праць «Військова освіта» Національного університету оборони України імені Івана Черняховського*. 2020. № 1 (41). С. 181–190. URL: http://znp-vo.nuou.org.ua/issue/view/12366 (дата звернення: 19.10.2023).

5. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 01.06.2017 р. № 600. URL:

https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-unesennya-zmin-do-metodichnih-rekomendacij-shodo-rozroblennya-standartiv-vishoyi-osviti-1 (дата звернення: 09.11.2023).

6. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text (дата звернення: 08.11.2023).

7. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення: 08.11.2023).

8. Романова Г. М., Єршова Л. М. Акредитація освітньої програми: європейський підхід. *Вісник НАПН України*. 2019. № 1(1). С. 2. URL: https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/14/13 (дата звернення: 27.10.2023).

9. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. URL: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/Додаток-1.-Стандарти-і-рекомендації-щодо-забезпечення-якості-в-Європейському-просторі-вищої-освіти.pdf (дата звернення: 02.11.2023).

10. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 рр.: розпорядження КМУ від 23.02.2022 р. № 286-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-р#Text (дата звернення: 07.11.2023).

11. Удич З. І., Шульга І. М., Миронова Л. А. Студентоцентричний підхід в умовах цифровізації навчання. *Інноваційна педагогіка.* Випуск 56. Том 2. 2023. С. 151-154. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/28694/1/Yduch_Innovats_ped.pdf (дата звернення: 20.10.2023).

12. Фініков Т. В., Терещук В. І. Розвиток систем внутрішнього забезпечення якості в українських закладах вищої освіти. Аналітичний звіт. Київ: Ваіте, 2020. 58 с.

13. Шевчук С. С. Сучасні підходи до оцінювання рівня компетентності педагога професійної освіти. *Імідж сучасного педагога.* № 5 (212). 2023.

С. 97–107. URL: http://isp.poippo.pl.ua/article/view/285793/281923 (дата звернення: 25.10.2023).

14. The Pace of Recovery after COVID. URL: https://credo.stanford.edu/wp-content/uploads/2023/04/Raymond-Pace-of-Learning-Final_20230420_PB.pdf (дата звернення: 06.11.2023).

УДК 378.147

Почка Костянтин Іванович,
доктор технічних наук, професор,
завідувач кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ТЕОРІЇ МЕХАНІЗМІВ І МАШИН В КНУБА

Технічний рівень окремих галузей народного господарства країни визначається рівнем машинобудування вцілому. Провідна роль машинобудування серед інших галузей народного господарства визначається тим, що основні виробничі процеси в усіх галузях промисловості, будівництві і сільському господарстві виконують машини.

Ефективність реконструкції і темпи економічного розвитку України в вирішальній мірі залежать від машинобудування. Саме в ньому матеріалізуються основні науковотехнічні ідеї, створюються нові знаряддя праці, системи машин, які визначають прогрес в інших галузях народного господарства. Тут закладаються основи широкого виходу на принципово нові ресурсозберігаючі технології, підвищення продуктивності праці і якості продукції. Розвиток машинобудування і засобів автоматизації забезпечує можливість автоматичної роботи окремих машин, груп машин і автоматичних ліній в цехах заводів під контролем людини.

Створення нових, більш досконалих механізмів і машин вимагає розвитку існуючих і розробки сучасних інженерних методів дослідження і проектування цих машин. У вирішенні вищеназваних задач важлива роль належить курсу «Теорія механізмів і машин», який являється складовою у вивченні питань машинобудування.

Теорія механізмів і машин – інженерна дисципліна, що викладається в технічному закладі вищої освіти. Вона є основною для вивчення спеціальних дисциплін, таких як деталі машин, гідравліка та приводи механотронних систем, підйомно-транспортні машини, машини для земляних та дорожніх робіт, машини для виробництва будівельних матеріалів і конструкцій, технологія машинобудування, експлуатація та ремонт машин і обладнання. Для вивчення теорії механізмів і машин необхідні знання в першу чергу з інженерної та комп'ютерної графіки, математики, фізики та теоретичної механіки. Дисципліна «Теорія механізмів і машин» вивчає основи побудови сучасних механізмів і машин, а також методи теоретичного і експериментального їх дослідження. На відміну від спеціальних інженерних дисциплін, які вивчають конкретні види машин різних галузей, теорія механізмів і машин розглядає у першу чергу загальні питання дослідження та проектування механізмів незалежно від галузі застосування, розкриває загальні основи будови, кінематики та динаміки, які використовуються при вивченні конкретних механізмів і машин.

У результаті вивчення курсу навчальної дисципліни студент повинен знати: терміни, характерні для різних розділів теорії механізмів і машин; основні види механізмів та їх структурну класифікацію; методи кінематичного і динамічного аналізу та синтезу механізмів; динаміку машин і методи регулювання режимів руху машин; уміти: застосовувати основні положення теорії механізмів і машин в розрахунках і при проектуванні машин та інших технічних об'єктів; правильно вибирати і розробляти алгоритми аналізу структурних і кінематичних схем із визначенням параметрів руху; проектувати і конструювати типові схеми машин; вибирати критерії якості

роботи, формулювати задачі синтезу з урахуванням бажаних умов роботи; підбирати довідкову літературу, стандарти, а також прототипи конструкцій при проектуванні.

Обов'язковим компонентом освітньо-професійніх програм «Професійна освіта (Машинобудування)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 015 «Професійна освіта» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», «Інженерія логістичних систем» та «Інжиніринг та обладнання зварювального виробництва» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 131 «Прикладна механіка» галузі знань 13 «Механічна інженерія» та «Галузеве машинобудування» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 133 «Галузеве машинобудування» галузі знань 13 «Механічна інженерія» є навчальна дисципліна «Теорія механізмів і машин». Також обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми «Нафтогазова інженерія та технології» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 185 «Нафтогазова інженерія та технології» галузі знань 18 «Виробництво та технології» є навчальна дисципліна «Основи теорії механізмів і машин».

Вивчення змісту навчальної дисципліни передбачає активну самостійну роботу здобувачів вищої освіти. Її результати контролюються і оцінюються під час проведення всіх видів навчальних занять. Під час вивчення навчальної дисципліни застосовуються такі види навчальної роботи: лекції, практичні заняття, лабораторні заняття, індивідуальне завдання – розрахунково-графічна робота або курсовий проект, консультації, залік, екзамен, а також самостійна робота студентів.

Провідна роль при вивченні Теорії механізмів і машин належить лекціям, які спрямовані на цілеспрямоване опанування студентами основних тем курсу, основних понять. Інформація не просто транслюється від викладача до студента, а через встановлення між ними певної спільності виробляється нова, спільна для них інформація. Тут носієм інформації виступає викладач. Досвід, накопичений студентами при вивченні на лекціях перших тем,

успішно може бути використаний при самостійному вивченні наступних тем курсу. Практичні та лабораторні заняття також сприяють розвитку пізнавальної діяльності і самостійності студентів, умінню висловлюватися і аргументувати свою думку. Але слід відзначити, що у процесі лекцій, практичних та лабораторних занять майже повністю відсутній зворотній зв'язок. Тому, в сучасних умовах традиційний навчальний процес потребує суттєвої модернізації, а саме: сьогодні студент повинен вміти вчитися самостійно.

Самостійна робота студентів має на меті поглиблення, розширення та систематизацію вже здобутих знань, формування і розвиток творчих навичок і вмінь роботи з навчальними матеріалами, науковою літературою тощо. У процесі самостійної роботи студенти мають формувати та розвивати такі навички та уміння:

– організації самостійної навчальної діяльності;

– конспектування літературних джерел;

– самостійної роботи в бібліотеці з каталогами, літературними джерелами, електронним фондом бібліотеки КНУБА;

– роботи з навчальною, спеціальною, навчально-методичною, науковою та науково-популярною, довідковою літературою;

– опрацьовування статистичної інформації.

Для ефективної підготовки до практичних і лабораторних занять та забезпечення успішності самостійної роботи значну частину часу студент має виділяти для роботи з довідковою літературою.

Також до самостійної роботи студентів відноситься і виконання курсового проекту з дисципліни «Теорія механізмів і машин», який спрямований на комплексне дослідження шарнірно-важільних та кулісних механізмів, що являються складовими частинами спеціальних машин та технологічного обладнання для їх технічного обслуговування і ремонту.

З метою активізації самостійної роботи студентів при курсовому проектуванні, внесенні в нього елементів зацікавленості та приватної

ініціативи студента, побудованої на усвідомленні того, що курсовий проект є не лише елементом екзаменаційної оцінки, а може й бути частиною майбутнього дипломного проекту, а окремі індивідуальні самостійні роботи є складовими курсового проекту з Теорії механізмів і машин.

Для покращення сприйняття матеріалу курсу необхідно методично правильно розподіляти його теми на лекції, практичні та лабораторні заняття і на самостійну роботу; проводити роботу по розробці методичних вказівок, навчальних посібників та підручників для вивчення матеріалу курсу.

Самостійну роботу студента потрібно організовувати таким чином, щоб робота над матеріалом курсу виявляла у нього деякий рівень самоорганізації та мотивації, що він має певний стартовий рівень освіти. Викладач в цьому процесі має виступати в ролі консультанта, до обов'язків якого входить координування пізнавального процесу, консультування. Доцільно було б для організації самостійної роботи студентів також використовувати комп'ютерні комунікації (Інтернет, електронну пошту).

Список використаних джерел

1. Кіницький Я.Т. Теорія механізмів і машин: підручник. – Київ: Наукова думка, 2002. – 662 с.

2. Ловейкін В.С., Почка К.І. Курсове проектування з теорії механізмів і машин: навчальний посібник. – Київ: ЦП «Компринт», 2023. – 311 с.

3. Почка К.І. Основи теорії механізмів і машин: методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни для студентів спеціальності 185 «Нафтогазова інженерія та технології» галузі знань 18 «Виробництво та технології». – К.: ЦП «Компринт», 2023. – 56 с.

4. Почка К.І. Особливості підготовки бакалаврів зі спеціальності 015 «Професійна освіта» в КНУБА. // Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України: матеріали V Міжнародної конференції, Київ: КНУБА, 17 листопада 2022 року. – К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2023. – С. 7-11.

5. Руденко М.В., Красильник Ю.С., Корчова Г.Л. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. – Київ: КНУБА, 2022. – 296 с.

6. Девін В.В., Ткачук В.С. Активізації самостійної роботи студентів при вивченні Теорії механізмів і машин. // Професійно-прикладні дидактики. – Випуск 3. – 2017. – С. 45-55.

УДК 37.018:378

Предун Костянтин Миронович,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри теплогазопостачання і вентиляції
Київського національного університету будівництва і архітектури

АНАЛІЗ ЧИННОГО НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Оцінка діяльності викладача закладу вищої освіти відбувається на основі виконання вимог Постанови Кабінету міністрів України «Про затвердження ліцензійних умов проведення освітньої діяльності» [1], згідно з якою (п.38) науково-педагогічний працівник за останні 5 років повинен мати щонайменше 4 досягнення у професійній діяльності. Зазначені види діяльності достатньо повно характеризують роботу викладача. Проте, на мій погляд, пріоритети діяльності зміщені в сторону наукової – поз.1, 2, 5-9, 11, 12 і 14, що становить 50 %. У той же час, педагогічна робота – поз. 3, 4 Ліцензійних умов – лише 10 %. До речі, 5-річний термін визначено не випадково. Це зазвичай період часу, на який, як правило, обирають/переобирають на посаду викладача освітнього закладу. Таким чином, невиконання вимог Ліцензійних умов є достатньою причиною для звільнення працівника, який не належним чином відноситься до виконання своїх посадових обов’язків.

Зменшення контингенту студентів, епідемія COVID, воєнний стан в Україні викликали потребу змін у діяльності викладача. 8 листопада 2023 р.

Верховна Рада ухвалила в першому читанні законопроект 9600 щодо підтримки наукової роботи в закладах вищої освіти [2]. Як зазначають автори, проект розроблено з метою виконання зобов'язань, передбачених статтею 431 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [3], які полягають у реформуванні та модернізації системи вищої освіти, сприянні зближенню у сфері вищої освіти в рамках Болонського процесу.

Організація навчального процесу в Київському національному університеті будівництва і архітектури регламентується вимогами «Положення про організацію освітнього процесу в КНУБА» [4] відповідно до чинних норм, стандартів вищої освіти та Законів України.

Для планування робочого часу викладача рекомендується такий розподіл навантаження протягом навчального року за окремими видами робіт [5], відповідно, год./%:

- навчальна робота – 600/38,78;
- методична робота – 400-450/25,8-29,1;
- наукова робота – 350-400/22,6-25,8;
- організаційна – 200-250/12,9-16,1.

Загальний обсяг навантаження не повинен перевищувати 1548 годин. Як видно, пріоритет надається виконанню навчально-методичної роботи – загалом не менше 60 %. Залежно від профілю кафедри, функцій відповідної посади науково-педагогічного працівника розподіл навантаження може змінюватись. Перелік видів робіт та норми часу на їх виконання щорічно переглядають у зв'язку зі змінами кількості студентів, законодавства тощо.

Завідувач кафедри на підставі пріоритетності заходів, необхідних як для удосконалення існуючих, розробки нових освітніх програм та відповідного забезпечення, так і розвитку університету загалом для потреб економіки держави, в межах своєї компетентності згідно п.2.6 Положення [3] може змінювати зазначений вище розподіл годин. Але 100-% заміщувати один вид робіт іншими – неможливо.

Проектом Закону України [2] встановлено максимальне навчальне навантаження на одного викладача обсягом не більше 500 годин (що менше на 100 годин від існуючого нормативу). Водночас мінімальний обсяг виконання наукової роботи науково-педагогічним працівником збільшується до 500 годин на навчальний рік. Тобто, більше приблизно на 100-150 годин від існуючих в КНУБА нормативів [5]. У разі виконання наукової роботи в обсязі понад 700 годин на навчальний рік максимальне навчальне навантаження на одну ставку науково-педагогічного працівника не може бути більшим, ніж 400 годин на навчальний рік.

З іншої сторони, при підведенні підсумків діяльності структурного підрозділу (кафедри чи факультету), а отже і кожного викладача користуються «Положенням про рейтингове оцінювання якості діяльності факультетів КНУБА». Ним систематизовано такі групи робіт:

1. Міжнародна діяльність Академічна мобільність.
2. Формування контингенту, якість підготовки студентів. Профорієнтаційна робота. Взаємодія з роботодавцями.
3. Якісні показники науково-педагогічного персоналу.
4. Науково-технічна та творча активність.
5. Залучення фінансових і матеріально-технічних ресурсів.

Як видно, пріоритети діяльності викладача уже змінюються у порівнянні з раніше зазначеними документами. Самостійність навчального закладу призводить до необхідності залучення викладачів до формування контингенту студентів, посилення ролі профорієнтаційної роботи, залучення фінансових і матеріально-технічних ресурсів тощо.

Публікації у періодичних наукових виданнях категорії «А» сприяють підвищенню авторитету як навчального закладу взагалі, так і кожного окремого автора зокрема.

Загалом якість надання освітніх послуг визначається такими групами критеріїв: рівнем викладання і наявною матеріально-технічною базою навчального закладу. Рівень викладання може бути оцінений такими

показниками: зацікавленістю викладача у навчанні студентів, умінням викладача зрозуміло і цікаво донести матеріал, що вивчається, до студентів, рівнем засвоєння матеріалу студентами, вимогливістю викладача, його об'єктивністю щодо оцінки знань та неупередженістю. Критерії оцінки матеріально-технічної бази університету: це оснащеність сучасним лабораторним обладнанням, наявність необхідного ліцензованого програмного забезпечення і комп'ютерної та оргтехніки, необхідною літературою (навчальною, методичною) та наочними матеріалами.

Аналіз результатів роботи науково-педагогічних працівників кафедри показав, що переважна більшість досягнень у професійній діяльності стосується участі у професійних та/або громадських об'єднаннях (поз. 19 Ліцензійних умов [1]), наявності апробаційних та/або науково-популярних, та/або консультаційних публікацій з наукової або професійної тематики тощо (поз. 12 [1]), підготовці переможців або призерів I або II етапів Всеукраїнської студентської олімпіади (поз.14 [1]). Викладачів, які мають свій профіль у міжнародних наукометричних базах Scopus, Web of sciene – незначна кількість.

Тобто, наразі КНУБА стоїть перед необхідністю розробки нових показників і критеріїв оцінки ефективності професійної діяльності кожного науково-педагогічного працівника. Результати його праці мають бути співвіднесені з можливостями навчального закладу щодо морального та матеріального стимулювання.

Таким чином, при приведенні у відповідність з вимогами чинного законодавства України нормативних документів КНУБА, які регламентують роботу науково-педагогічного працівника, слід передбачити можливість заохочення кожного викладача за результатах його діяльності. Розуміння того, що необхідно зробити, та винагорода за зразкове виконання – ось що може стати одним із способів стимулювання діяльності викладача. Водночас, наприклад, для науково-педагогічних працівників, які не в змозі виконати

вимоги «Ліцензійних умов...» [1], слід ввести обмеження щодо можливості працювати на повну ставку або переобрання на наступний 5-річний період.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності: Постанова Кабінету міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187. – Редакція від 20.06.2021, підстава – 365-2021-п. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text (дата звернення: 9.11.2023 р.). – Назва з екрану.

2. Науково-педагогічним працівникам встановлять мінімальний обсяг виконання наукової роботи у 500 годин на навчальний рік. – URL: https://sud.ua/uk/news/publication/285349-nauchno-pedagogicheskim-rabotnikam-ustanovyat-minimalnyy-obem-vypolneniya-nauchnoy-raboty-v-500-chasov-v-uchebnyy-god (дата звернення: 11.11.2023 р.). – Назва з екрану.

3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 9.11.2023 р.). – Назва з екрану.

4. Положення про організацію освітнього процессу в Київському національному університеті будівництва і архітектури: затвердж. Вченою радою КНУБА, протокол №9 від 26.06.2023 р. – URL: https://www.knuba.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/polozhennya_pro_organizacziyu_osvitnogo_proczesu-v-knuba.pdf (дата звернення: 9.11.2023 р.). – Назва з екрану.

5. Положення про планування та щорічне оцінювання роботи науково-педагогічних працівників КНУБА на 2023/2024 н.р.: затвердж. Вченою радою КНУБА, протокол №9 від 26.06.2023 р. – URL: https://www.knuba.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/polozhennya_pro_planuvannya_ta_oczinyuvannya_npp_2023_.pdf (дата звернення: 9.11.2023 р.). – Назва з екрану.

УДК 004.8

Приходько Олена Володимирівна,
викладачка другої категорії
Київського фахового коледжу
архітектури, будівництва та управління;
Паламарчук Дмитро Анатолійович,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету
будівництва і архітектури;
Даценко Анна Олександрівна,
студентка Київського фахового коледжу
архітектури, будівництва та управління

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В МЕДИЦИНІ

Штучний інтелект, на сьогодні, – це велика галузь інформатики завданням якої є створення розумних машин, для виконання завдань пов'язаних із використанням людського інтелекту. Метою створення штучного інтелекту було спрощення життя людині і звільнення її від рутинних завдань, і медична сфера у напрямку застосування штучного інтелекту – не виняток.

Сьогодні багато технологій створюються на базі штучного інтелекту. Медицина не лишилась осторонь цих тенденцій. Можливості застосування для діагностики й лікування досить різноманітні, а іноді справді курйозні.

Можливо, це вас здивує, але на сьогодні штучний інтелект використовується майже у всіх медичних організаціях [1]. Алгоритми машинного навчання використовувались при розробці вакцини від COVID-19. А нещодавно вчені відкрили новий антибіотик, який може вбити смертельний вид супербактерії.

Разом з тим чимало пересторог про те, що штучний інтелект при використанні в медичних дослідженнях може слугувати зброєю, а також

створює ризик посилення расової, гендерної та географічної невідповідності, оскільки дані, які використовуються для навчання моделей, часто містять упередження

Помилок припускаються всі. Але в деяких галузях помилкові рішення – вкрай небезпечні. Приміром, хибний діагноз у медицині може виявитися фатальним. І тут на допомогу людям приходять машини: у майбутньому завдяки широкому застосуванню штучного інтелекту кількість помилкових діагнозів та й взагалі помилок у сфері охорони здоров'я має істотно скоротитися [1, 2].

Зараз багато досвідчених медиків досить скептично оцінюють можливості застосування штучного інтелекту в лікарнях та клініках і критикують це. Попри таке негативне ставлення, дослідники в багатьох лабораторіях, розташованих у різних куточках планети, намагаються з'ясувати перспективи подальшого застосування штучного інтелекту в медицині. А таких можливостей, як виявилося, немало.

Під час дихання людини виділяється чимало речовин, котрі можуть сприяти виявленню багатьох хвороб. Річ у тім, що людський ніс не настільки чутливий, щоб відчути силенну кількість усіляких сполук, що виділяються під час дихання. Тож британські вчені розробили технологію із застосуванням штучного інтелекту, чутливішу за ніс людини.

Головний принцип полягає в застосуванні різних датчиків. На основі отриманих результатів машинний інтелект створює тривимірну графіку. Приміром, деякі молекули, котрі виділяються разом з повітрям із людського організму, вказують на те, що людина хвора на рак. Датчики можуть виявити це небезпечне захворювання на ранній стадії. Крім того, вони досить швидко навчаються. Завдяки тому, що комп'ютери зберігають дані аналізів багатьох пацієнтів та порівнюють їх з висновком медиків, вони можуть завжди дедалі більш безпомилково діагностувати пацієнтів.

Компанія Insilico Medicine стала першою, якій вдалося довести до другої фази клінічних випробувань ліки, що повністю винайдені й розроблені

штучним інтелектом. Ліки під назвою INS018_055 проти ідіопатичного легеневого фіброзу вже увели пацієнту в Китаї [3].

ШІ-платформи оперують величезними обсягами даних, це дає їм можливість швидше визначати ціль дії препарату та молекули, які можна перетворити на ліки.

Insilico використовує генеративний ШІ у процесі відкриття й розробки ліків. ШІ компанії може зекономити від двох до чотирьох років на доклінічних розробках ліків залежно від складності цілі.

У процесі розробки ліків вдалося зекономити не час, а збільшити ймовірність успіху ліків завдяки кращому вибору хімічного складу і цілі. Крім того, ШІ відібрав пацієнтів із більшими шансами позитивної реакції на ліки.

В Україні впроваджують пілотний проект з використання штучного інтелекту в медицині. Про це повідомляє Міністерство охорони здоров'я України.

Як повідомляється, Одеса стала першим містом України, де було впроваджено пілотний проєкт з телемедицини «BrainScan». Ця система працює на базі штучного інтелекту і значно пришвидшує процес діагностики захворювань або ушкоджень головного мозку, коли час є критичним фактором.

Нейромережа аналізує зображення комп'ютерної томографії в автоматичному режимі та виявляє патологічні зміни. Вже протягом 5 хвилин після обробки знімка програмою лікар може ухвалити рішення про подальше лікування. Це пришвидшує процес в кілька разів.

ШІ вже допомагає лікарям ефективніше діагностувати хвороби, розробляти ліки, персоналізувати лікування та уникати помилок. Але це лише початок. Чим більше оцифровуються та уніфікуються наші медичні дані, тим більше ми можемо використовувати штучний інтелект, щоб допомогти знаходити цінні шаблони – ті, які ми можемо використовувати для прийняття точних, економічно ефективних рішень у складних аналітичних процесах [1…3].

Можливості ШІ принести користь лікарям, дослідникам і пацієнтам, яких вони обслуговують, постійно зростають. На даний момент немає жодних сумнівів, що ШІ стане основною частиною цифрових систем охорони здоров’я, які формують і підтримують сучасну медицину.

Список використаних джерел

1. Анн-Крістін Гербе, Валерій Сааков Комп'ютери у білих халатах: штучний інтелект у медицині. Режим доступу URL: https://www.dw.com/uk/штучний-інтелект-у-медицині-компютер-знає-що-з-вами-не-так/a-46263476 (Дата звернення 14.11.2023 р.).

2. Барановський М.М., Кравченко С.М., Тенденції розвитку штучного інтелекту в медицині. Режим доступу URL: https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/5.pdf (Дата звернення 14.11.2023 р.).

3. Штучний інтелект почав розробляти ліки – Sanofi та Johnson & Johnson вже у грі. FT розібрався, чи не забагато гайпу навколо нової технології. Режим доступу URL: https://forbes.ua/innovations/shi-vzhe-dopomagae-rozroblyati-novi-liki-yak-dobre-u-nogo-tse-vikhodit-rozpovid-ft-27062023-14437 (Дата звернення 14.11.2023 р.).

УДК 37.035

Приходько Олена Володимирівна,
викладачка другої категорії Київського фахового коледжу архітектури, будівництва та управління
Паламарчук Дмитро Анатолійович,
кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури;
Кноблох Євгенія Віталіївна,
викладачка другої категорії Київського фахового коледжу архітектури, будівництва та управління

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ ДО ВИВЧЕННЯ ІНФОРМАТИКИ

Швидкий розвиток сучасних електронних пристроїв, зокрема, смартфонів, планшетів, ноутбуків паралельно з розвитком мережі Інтернет – привів до дуже гострого питання, яке часто постає перед освітянами. Як мотивувати учнів, студентів до навчання, коли вони вважають, що можна обійтися без навчання? Адже, за словами підростаючого покоління, відповідь на будь-яке запитання можна отримати у Google чи Wikipedia, твір або ж реферат допоможе написати GPT Chat, завдання з математики вирішить PhotoMath.

І тут перед викладачами постає питання як же зацікавити до навчання учнів та студентів, які досконало володіють смартфоном але, інколи, зовсім не бажають володіти навчальною програмою. Причому, в тій чи іншій мірі, така проблема стоїть перед викладачами, як математичних, природничих так і гуманітарних дисциплін. Ця проблема є загальною і стосується здобувачів освіти, починаючи з середньої школи, і завершуючи випускниками університетів.

З власного досвіду було помічено, що на початку вивчення нової теми учні ставлять питання на кшталт: «Для чого це знати? Що це нам дасть? Як ці

знання можна використати в практичній діяльності». Ці питання є цілком зрозумілими і видно, що за ними дитина хоче дізнатися про практичне значення тієї чи іншої теми або ж освітньої дисципліни.

Тому, перед викладачем постає задача роз‘яснення можливостей практичного використання тієї чи іншої теми у повсякденному житті та в майбутній професійній чи практичній діяльності [1]. Зачасту така задача є досить складною саме для викладачів інформатики. Складність полягає у двох причинах:

– учні та студенти формують у своїй свідомості деяку межу між предметом інформатика та можливістю практичного використання інформаційних технологій;

– і навпаки, під інформатикою здобувачі розуміють все, починаючи від звичайного ліхтарика (бо він же містить батарейку живлення та проводку) до програмування операційних систем та технологій керування роботами.

У першому випадку від вчителя вимагається уміння пояснити практичне значення і можливість використання знань з інформатики для широкого загалу робіт: під час навчання, майбутньої професійної діяльності, побутового використання, для мистецтва, відпочинку, тощо.

У випадку коли учні розуміють «інформатика – це все, що завгодно» потрібно тонко пояснити, що бути спеціалістом з «усього» неможливо, а інформатика виступає, засобом для виконання робочих завдань чи навчання.

Ось саме від уміння викладача пояснити, на доступному рівні, призначення інформатики залежить його викладацький авторитет серед учнів та значною мірою їхнє бажання навчатися. Для досягнення поставлених задач, сучасний педагог повинен мати високі інтелектуальні та комунікативні якості, здатність критично мислити і творчо підходити до вирішення завдань, що поставлені перед ним [2, 3].

Для досягнення бажаного результату у мотивації учнів сучасний та інтелектуальний педагог повинен: у повному обсязі володіти дисципліною, котру викладає; гарно володіти увагою учнів та вміти розвинути інтерес до

предмета, що викладається; вміти простими словами на доступному рівні пояснити матеріал. При цьому, дуже важливо використовувати сучасні технічні засоби навчання, оскільки учні погано сприймають, коли про інформатику пояснюють за допомогою крейди на дошці.

Окрім того, дуже важливим є пошук нових шляхів заохочення студентів. Адже це стимулює підвищення ефективності освіти, і дозволяє використовувати власний потенціал вчителя [4].

Зазначене свідчить про необхідність постійної актуалізації проблеми заохочення та мотивації учнів, оскільки мотивація допомагає розвивати особистість студента і віднаходити спільні точки дотику між здобувачем, викладачем та дисципліною, котра вивчається.

Список використаних джерел

1. Паламарчук Д. А., Кноблох Є. В. Інформатика як засіб виховання студентів коледжу. Актуальні проблеми психологічної та соціальної адаптації в умовах кризового суспільства : збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Ірпінь, 20 квітня 2023 року. – Ірпінь : Державний податковий університет, 2023. С. 98-100.

2. Паламарчук Д. А Проблеми викладання точних дисциплін у загальноосвітніх школах та колледжах. Актуальні проблеми психологічної та соціальної адаптації в умовах кризового суспільства : матеріали IV Всеукраїнського науково-практичного круглого столу з міжнародною участю 24 квітня 2019 р. – Ірпінь : УДФСУ, 2019. С. 137-140.

3. Руденко М. В., Калениченко Р. А., Капосльоз Г. В., Корчова Г. Л. Основи професійної освіти: підручник. – Київ: КНУБА, 2018. – 613 с.

4. Калениченко Р.А., Коренюк Т.О. Проблеми професійної освіти на сьогоднішній день та приклади їх вирішення в інших країнах. // Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України: матеріали V Міжнародної конференції, Київ: КНУБА, 17 листопада 2022 року. – К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2023. – С. 113-115.

УДК 796.332

Россипчук Ігор Олексійович,
старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту
Київського національного університету будівництва та архітектури;
Бабич Ярослав Андрійович,
здобувач 4 курсу за спеціальністю 017 "Фізична культура і спорт"
Київського національного університету будівництва та архітектури

ПІДВИЩЕННЯ ТАКТИЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ФУТБОЛІСТІВ

Підвищення тактичної майстерності футболістів стосується розвитку і вдосконалення тактичних навичок та стратегій гри в футбол. Ця тема акцентує на важливості правильного розуміння тактики, взаємодії в команді, адаптації до різних гральних ситуацій та вибору найкращих рішень на полі. Підвищення тактичної майстерності допомагає футболістам стати більш ефективними та успішними на полі, покращує результати команди та забезпечує високий рівень гри.

Підвищення тактичної майстерності футболістів також включає в себе розвиток таких ключових аспектів, як позиціонування на полі, взаємодія з партнерами, аналіз гри супротивника та стратегічне мислення. Тактика в футболі може бути вирішальною в досягненні успіху, особливо на вищих рівнях змагань, і допомагає збільшити результативність команди.

Ця тема також акцентує на важливості навчання та постійного вдосконалення, оскільки футбол постійно еволюціонує, і гравці мають бути готовими адаптувати свої навички до нових вимог та стратегій гри. Підвищення тактичної майстерності вносить вирішальний вклад у підвищення рівня футбольного майстерства та досягнення спортивних цілей.

Також важливо відзначити, що підвищення тактичної майстерності впливає на всі аспекти гри, включаючи оборону, атаку, розподіл ресурсів та контроль над м'ячем. Гравці, які розуміють та використовують ефективні

тактичні підходи, здатні приймати обґрунтовані рішення, що сприяє загальній успішності команди.

Загалом, підвищення тактичної майстерності в футболі є невід'ємною частиною розвитку гравців та команди, і вона впливає на рівень гри, результат та задоволення від футболу. Вміння підкоряти свої дії інтересам команди, командної тактики, хоча індивідуальні тактичні дії також немало важливі. Удари по воротах, відбір м'яча, відкривання і закривання, ведення і обведення – все це індивілуалдьні тактичні дії. Дослідження, тренування та вдосконалення тактичних навичок є необхідними для досягнення успіху в цьому спорті.

Список використаних джерел

1. Футбол: Навчальна програма для юнацьких спортивних шкіл Олімпійського резерву та шкіл вищої спортивної майстерності / В.Г. Авраменко та ін; за ред ,В.В Ніколаєнка, – Київ: Науково-методичний комітет ФФУ,2003,106с

2. Лісенчук Г.А ,Тищенко В.О Технологія контролю техніко-тактичної підготовленості футболістів високої кваліфікації.Наука в Олімпійському спорті,2020 №1. С.52-56

УДК 796.332

Россипчук Ігор Олексійович,
старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту
Київського національного університету будівництва та архітектури;
Орловський Максим Володимирович,
здобувач 4 курсу за спеціальністю 017 "Фізична культура і спорт"
Київського національного університету будівництва та архітектури

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФУТБОЛІСТІВ ЮНІОРІВ

Футбол, як один із найпопулярніших та фізично вимогливих видів спорту, вимагає від гравців не лише високих технічних навичок, але і відмінної фізичної підготовки. У зв'язку з цим, питання підвищення рівня фізичної готовності футболістів юніорів стає вельми актуальним та стратегічно важливим для подальшого розвитку їхньої кар'єри та успішного виступу на футбольних аренах.

Футбольні юніори, перебуваючи на стадії активного росту та розвитку, потребують високоефективної фізичної підготовки, яка враховує їхні індивідуальні особливості та готує до високих навантажень гри. З метою досягнення цих цілей, важливо розглядати кілька ключових аспектів, які спрямовані на забезпечення повноцінного фізичного розвитку та підвищення адаптивних можливостей молодих футболістів.

Індивідуалізація тренувань:

Кожен футболіст унікальний, і врахування його особистих особливостей стає ключем до успіху в підготовці. Замість одноманітних тренувальних програм важливо впроваджувати індивідуальний підхід, де урахування фізичних можливостей, особистих мет та характеристик організму футболіста визначає напрямок тренувань. Це забезпечує гармонійний розвиток та мінімізує ризик травм. Тому одним із ключових аспектів підвищення рівня фізичної підготовки у юніорському футболі є індивідуалізація тренувальних програм. Кожен гравець має свої унікальні фізичні характеристики та потреби.

Тренерський штаб повинен враховувати ці особливості, розробляючи програми, які сприяють розвитку силових, швидкісних та витривалих якостей кожного футболіста окремо.

Спеціалізовані тренування:

Фізична підготовка футболістів юніорів повинна бути спрямована не лише на покращення загальної фізичної витривалості, а й на розвиток конкретних навичок, необхідних для гри у футбол. Спеціалізовані тренування мають включати елементи, що моделюють ігри та ситуації на полі, щоб гравці розвивали тактичний ігровий інтелект та футбольну майстерність. Підвищення рівня фізичної підготовки у футбольних юніорів передбачає впровадження спеціалізованих тренувань, спрямованих на розвиток конкретних аспектів, важливих для гри у футбол. Вправи, що моделюють футбольні ситуації та враховують динаміку гри, сприяють розвитку координації та швидкісних реакцій.

Значення аеробного та анаеробного тренування:

Правильне поєднання аеробних та анаеробних видів тренувань є важливою частиною програми фізичної підготовки. Аеробні тренування сприяють витривалості, тоді як анаеробні тренування розвивають швидкісні та силові якості. Оптимальне поєднання цих елементів робить футболістів готовими до інтенсивних фізичних навантажень протягом всієї гри. Ефективна фізична підготовка юніорів вимагає раціонального поєднання аеробних та анаеробних тренувань. Розвиток витривалості та швидкісно-силових якостей допомагає футболістам утримувати високий темп гри протягом всього матчу та реагувати на зміни в грі. Спільне врахування цих аспектів допомагає створити гнучкий та адаптивний фізичний фундамент.

Наука про відновлення:

Важливою складовою програми фізичної підготовки юніорів є вивчення наукових аспектів відновлення. Вірно підібрані методи відновлення після тренувань та змагань дозволяють уникнути перевтомленості та зменшити ризик травм. Масаж, фізіотерапія, правильний сон — це лише кілька із засобів,

що сприяють швидкому та ефективному відновленню організму. Тому науковий підхід до відновлення — це необхідна частина підготовки юніорів. Врахування фізіологічних особливостей організму та використання методів відновлення, таких як масаж, фізіотерапія, та правильний сон, дозволяє підтримувати енергію та зменшувати ризик пере втомленості.

Залучення до фізичної активності:

Стимулювання інтересу футболістів юніорів до фізичної активності важливо не лише для їхнього розвитку, але й для утримання мотивації. Різноманітні та захоплюючі форми тренувань, ігрові елементи та командні змагання роблять процес фізичної підготовки цікавим та ефективним. Загалом, підвищення рівня фізичної підготовки футболістів юніорів є многогранним завданням, що вимагає індивідуалізації, спеціалізації.

Висновок проробленної роботи

У висновку ми розуміємо, що підвищення рівня фізичної підготовки футболістів юніорів є завданням, що вимагає комплексного підходу та урахування численних аспектів. Індивідуалізація тренувань, спеціалізовані програми, раціональне поєднання аеробних та анаеробних тренувань, вивчення наукових аспектів відновлення та стимулювання фізичної активності — це лише деякі ключові складові успішної підготовки молодих футболістів.

Індивідуальний підхід до кожного гравця дозволяє не лише враховувати його фізичні можливості, але й розвивати його сильні сторони та компенсувати слабкі. Спеціалізовані тренування, орієнтовані на футбольні ситуації, сприяють формуванню грипів та тактичного розуміння. Раціональне поєднання аеробних та анаеробних тренувань створює фундамент для високої фізичної готовності, необхідної для ефективного виступу на полі.

Важливою складовою успіху є також вивчення наукових аспектів відновлення, що дозволяє максимізувати результати тренувань та зменшити ризик травм. Стимулювання футбольних юніорів до фізичної активності через захоплюючі форми тренувань підтримує їхню мотивацію та позитивний підхід до підготовки.

Узагальнюючи, високий рівень фізичної підготовки футболістів юніорів — це результат грамотної та інноваційної підготовки, де поєднуються наукові підходи, індивідуальний підхід та стимулююче середовище.

Список використаних джерел

1. Соломонко В.В., Лисенчук Г.А., Соломонко О.В. Футбол. – Киев: «Олімпійська література», 1997. – 286 с.;

2. Дулібський А.В. Моделювання як ефективний метод підготовки юнацьких команд з футболу // Молода спортивна наука України: Зб. наук. статей аспірантів галузі фізичної культури і спорту. – Львів: ЛДІФК, 1999. – Вип. 3. – С. 298 – 304;

3. Соломонко В.В. та ін. Футбол: Підручник для студ. вузів фіз. виховання і спорту. - К.: Олимп. лит., 1997. - 286с.: іл.

4. Шамич О.М Фізична культура і спорт як основа здоров'я і благополуччя особистості: навчальний посібник /О.М. Шамич, Л.З. Сердюк, Г.В. Іваннікова/ –К. : Талком, 2023. – 131 с.

УДК 613-052.63

Руденко Микола Васильович,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти,
Київський національний університет
будівництва і архітектури

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО СВІТОГЛЯДУ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Постановка задачі. За півтора року повномасштабного війни в Україні кількість українців з інвалідністю зросла на 300 тисяч. Раніше в Україні проживало 2,7 млн людей з інвалідністю, а тепер цей показник сягнув 3

мільйонів. Серед основних хвороб найчисельнішими є хронічні захворювання, порушення формування репродуктивної системи, відхилення у психічному здоров'ї, зниження рівня фізичного розвитку. На 2022 рік середня тривалість життя в Україні складає 71,3 років; у чоловіків – 66,39 років у жінок – 76,22 років. У 2021 році середня тривалість життя в Євросоюзі для тих, хто народився на території ЄС, склала 80,1 рік: жінки 82,9 років, чоловіки 77,2 років. Різниця у тривалості життя в Україні та країнах Західної Європи становить 10,8 та 6,68 року для чоловічого та жіночого населення відповідно.

Слід визнати, що у такій ситуації проблема здоров'я української нації набуває неабиякої актуальності. Слід визнати, що рішення цієї проблеми не обмежується виключно рамками лише медицини та соціальної державної допомоги. З точки зору орієнтації фокусу державної політики на формування здорового покоління, слід трансформувати основні зусилля суспільства на формування у молодих людей здоров'язбережувального наукового світогляду. Одним із шляхів реалізації такого завдання є створення в Україні відповідного багаторівневого освітнього середовища. Особливо актуальною з точки зору ефективності є підготовки педагогічних та науково-педагогічних працівників (далі НПП), хто безпосередньо формує таке здоров'язбережувальне середовище у закладах освіти.

У реалізації державної соціальної політики Служби у справах молоді було залучено багато міністерств, відомств та інших структур на місцях, що дало надію на результат швидкого покращення здоров'я населення України.

Але насправді показники та тенденції, що характеризують стан здоров'я населення, вкрай негативні. Так, значною мірою це пов'язано із війною в Україні, але довоєнні тенденції валідизації населення на жаль не змінилися.

Аналіз останніх досліджень та публікацій показує, що значну увагу іноземних науковців спрямовано вивчення проблем освіти та охорони здоров'я (А. Бедворс, Д. Бедворс, Т. Гіголаєва, Д. Натбім, Р. Пірсіг, К. Таунс, Р. Шнайдер).

Проблеми та перспективи формування здорового способу життя через систему шкільної та дошкільної освіти на науково-практичному рівні вирішували О. Балакірєва, О. Вакуленко, Л. Ващенко, Т. Бойченко, Т. Воронцова, О. Дубогай, О. Леонтьєва, В. Пономаренко, О. Чаговець.

Проблемі створення навчального середовища, що сприяє збереженню та зміцненню здоров’я дітей, присвячені наукові праці М. Башмакова, Я. Берегового, Л. Бережної, В. Ільченка, С. Дудка, В. Ковалько, М. Малашенка, А. Маджуги, П. Матвієнка, Г. Мешко, Н. Міллер, А. Морозової, С. Омельченко, О. Підгорної, Н. Рилової, Г. Спіченка, М. Степанової та ін.

У системі закладів вищої освіти такі вітчизняні вчені, як Д. Анікєєв, В. Базильчук, В. Барко, О. Бойко, О. Гладощук, Г. Корчова, Ю. Ірхін, Т. Кириченко, С. Страшко, О. Яременко та інші.

Аналіз праць учених вказує на низку невідповідностей між:

тенденцією погіршення здоров'я молоді, і вкрай актуальною потребою суспільства в здорових, соціально активних громадянах;

зміни, що відбуваються в світогляді сучасної молоді та змісті освітньої діяльності закладів освіти, які мали б сприяти формуванню здоров'язбережувальної поведінки;

зростаючий вплив засобів масової комунікації на формування стереотипів ризикованої поведінки молоді, та недостатній рівень педагогічної компетентності науково-педагогічних працівників (далі НПП) ЗВО в аспекті формування у здобувачів вищої здоров'язбережувального світогляду.

Зазначені протиріччя зумовили пошук шляхів підвищення рівня культури здоров'я здобувачів освіти в умовах закладів освіти України.

Мета дослідження полягає у аналізі психолого-педагогічних чинників, що сприяють формування здоров'язбережувального освітнього середовища в умовах ЗВО.

Досягнення цієї мети можливе за умови вирішення наступних завдань:

необхідно з'ясувати особливості педагогічних закономірностей навчання студентів у дорослому віці, зокрема при проектуванні та навчально-методичному забезпеченні здоров'язбережувальних освітніх технологій;

проаналізувати умови, за яких буде реалізовуватися процес зростання рівня мотивації здобувачів освіти та випускників ЗВО до здоров'язбережувальної поведінки.

Ще у 80-х роках XX століття експерти Всесвітньої організації охорони здоров'я визначили співвідношення факторів, що забезпечують здоров'я сучасної людини, виділяючи як основні чотири групи факторів: генетичні - 15-20%, умови довкілля (екології) - 20-25%, якість медичних послуг - 10-15%, умови та спосіб життя людей - 50-55% [2, с. 104]. Найбільш значущим у збереженні здоров'я фактором виявився останній фактор.

Системний аналіз цього фактора визначає три основні складові: рівень життя, якість життя та спосіб життя. Рівень життя - це ступінь задоволення матеріальних, культурних та духовних потреб (переважно економічної категорії). Якість життя характеризує комфортність задоволення потреб людини (переважно соціологічна категорія). Оцінюючи роль кожного компонента у формуванні здоров'я, слід зазначити, що при рівних можливостях перших двох (рівня життя та якості), що носять соціально-економічний характер, здоров'я людини багато в чому залежить від способу життя. А цей складник багато в чому персоналізован та визначається національно-історичними традиціями, особистими нахилами та рівнем культури індивідуума.

Чи можна змінити спосіб життя дорослої людини із здоров'я руйнівного на здоров'язбережувальний? Відповідь слід шукати в цілеспрямованому процесі перевиховання. Змістовний компонент процесу перевиховання має містити персоналізовані та адекватні цілі, які мають бути досягнуті в ході реалізації процесуального компонента в умовах освітньому середовища ЗВО.

Щодо розуміння поняття «культури здоров'я» ми дотримуємося думки В. Оржеховської, що «це невід'ємний компонент загальної культури

особистості, що забезпечує певний рівень знань, здібностей та умінь у питаннях формування, відтворення, зміцнення здоров'я та характеризується високим рівнем культури поведінки по відношенню до свого здоров'я та здоров'я інших» [3, с. 5].

Одним із чинників високого рівня захворюваності здобувачів освіти у ЗВО України є результат не завжди ефективної стратегії та політики формування прихильності до ЗСЖ, орієнтованої переважно на молодь шкільного віку.

Аналіз державних та відомчих документів [4-7], які мали реалізувати принципи соціального забезпечення, підтверджує, що всі вони орієнтовані переважно на молоде покоління, хоча одними із найефективніших суб'єктів освітнього простору України є науково-педагогічний склад та керівництво ЗВО. Являючись основним агентами впливу на формування здоров'язбережувального виховного середовища, дана категорія має бути лідером в аспекті дотримання та пропаганди ЗСЖ та культури здоров'я.

Формування здоров’язбережувального освітнього середовища постає, на думку Г. Мешко, як управління складною педагогічною системою, в якій:

поєднується використання методик забезпечення медичного, психолого-педагогічного супроводу учнів на кожному етапі їх розвитку;

здійснюється діагностика стану здоров’я школярів, контроль за рівнем їх фізичних, розумових та емоційних навантажень;

створюються умови для забезпечення емоційного комфорту учнів;

упроваджується комплексна програма зі збереження і зміцнення здоров’я учнів;

реалізуються методики активного залучення школярів до здоров’язбережувальної діяльності [8].

Враховуючи, що кінцевим результатом (або продуктом) діяльності НПП щодо формування у здобувачів освіти здоров'язбережувального світогляду є відповідні психічні новоутворення в особистості майбутнього фахівця, слід чітко розуміти умови та фактори, що сприятимуть створенню активного

виховного освітнього середовища. Здебільшого такі умови та фактори мало чим відрізняються від класично-педагогічних, але особливість їх полягає у тому, що вони мають сприяти нівелювання негативних з точки зору ЗСЖ стереотипів поведінки, що має студент та їх поступова трансформація у здоров'язбережувальні.

Важливим є розуміння вікових психофізіологічних та психологічних особливостей здобувачів освіти, які обов'язково має враховувати НПП плануючи виховну роботи в ході проведення різних видів навчальних занять.

Одним із завдань є необхідно з'ясувати, які кризи супроводжують студента під час навчання у ЗВО. Найкраще зрозуміти це дозволить вік студента та молодого спеціаліста на посаді, який коливається від 16 до 25 і більше років.

На етапі навчання у ЗВО чи «етапі професійної підготовки», студенти часто відчувають розчарування в обраній професії, особливо на першому та останньому роках навчання. З'являється незадоволеність окремими навчальними дисциплінами, знижується інтерес до навчання. На цьому етапі можна чітко окреслити кризу професійного вибору.

Тут надзвичайно важливо, щоб НПП (куратор навчальної групи) спробував змінити мотивацію навчання на більш соціально-професійну значущість.

Наступний етап характеризується етапом професійної адаптації. Цей період характеризується радикальним зміною професійної ситуації розвитку особистості: новий різновіковий колектив, інша ієрархічна система міжособистісних відносин, нові суспільно значущі цінності, інша соціальна роль і, звісно, принципово новий тип управлінської діяльності.

На цьому етапі можлива криза, що викликано невідповідністю реального професійного життя ідеям та очікуванням, що сформувалися під час навчання в ЗВО.

Така невідповідність може викликати кризу професійних очікувань чи незадоволеність організацією праці, її змістом, посадовими обов'язками,

відносинами та власним статусом у колективі, умовами праці, грошової винагородою тощо.

Основним стратегічним завданням НПП ЗВО є стійке затвердження у структурі стратегічних цінностей майбутнього випускника ЗВО позиції «здоров'я – мета життя, а не його ресурс».

При характеристиці життєвих криз, як правило, згадуються труднощі професії особистості, аналізуються кар'єрні конфлікти та протиріччя професійного життя. Розглянемо фактори, які можуть ініціювати та посилювати кризи у професійному розвитку особистості випускника ЗВО:

1. Поступове якісне покращення методів здійснення професійної діяльності. На етапі професіоналізації настає момент, коли подальший еволюційний розвиток (свого стилю) неможливий без корисного порушення нормативної та прийнятної діяльності.

2. Зростання соціальної та професійної активності особистості здобувача освіти.

3. Соціально-економічні умови. Скорочення штатної посади, зменшення посадового окладу, зміна місця проживання.

4. Введення на нову посаду, участь у конкурсах на заміщення вакантної посади, атестацію спеціалістів, складання іспитів тощо.

5. Повне занурення в професійну діяльність. Новопризначені на посади після закінчення ЗВО, надто одержимі виконанням професійних обов'язків як єдиним способом визнання та успіху, іноді серйозно порушують професійну етику та часто вступають у конфлікти.

6. Вищий рівень професійної компетентності, ніж необхідний якісного виконання посадових обов'язків. Як результат – стан професійної апатії.

7. Вікові зміни: погіршення здоров'я (у тому числі сексуального у зв'язку з розлукою із сім'єю або постійним партнером), зниження працездатності, ослаблення психічних процесів, професійна стомлюваність, інтелектуальна безпорадність, синдром «емоційного вигоряння» та інші.

Кризи професійного розвитку можуть супроводжуватися професійною безпорадністю та невиразним усвідомленням недостатнього рівня компетентності, що суттєво негативно впливає на ефективність навчально-пізнавальної діяльності здобувача освіти в період навчання у ЗВО.

Отже, чітке розуміння всієї палітри факторів, що негативно впливають на особистість здобувача освіти та викликають психологічні кар'єрні, професійні та життєві кризи, вимагає від НПП ефективних, адекватних організаційно-управлінських дій у рамках створення здоров'язбережувального освітнього середовища, що дозволить суттєво знизити деструктивний вплив та підвищити рівень культури здоров'я випускників ЗВО.

Список використаних джерел

1. Здоровье - 21: Основы политики достижения здоровья для всех в Европейском регионе ВОЗ: введение. - Копенгаген: ВОЗ (ЕРБ), 1998. - № 5. - (Европейская серия по достижению здоровья для всех).

2. Бойко О.В., Литвиненко Е.С., Страшко С.В. Розвиток мотивації до здорового способу життя: Інформаційно-методичний посібник. – К.: Програма розвитку ООН. – 166 с.

3. Оржеховська В.М. Педагогіка здорового способу життя // Проблеми освіти: Наук.- метод. Зб / Кол. Авт. – К.: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти, 2006. – Вип. 48. – С. 5-12.

4. Програма діяльності КМУ "Назустріч людям" (затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 04.02.05 року № 115)

5. Рекомендації парламентських слухань "Демографічна криза в Україні: її причини та наслідки" (затверджено Постановою Верховної Ради України від 05.06.03 року N 940-IV)

6. Указ Президента України від 15.03.02 № 258 “Про невідкладні додаткові заходи щодо зміцнення моральності у суспільстві та утвердження здорового способу життя”.

7. Основні напрями розвитку духовності, захисту моралі та формування здорового способу життя громадян України (затверджено Указом Президента України від 27.04.99 року № 456)

8. Мешко Г. М. Формування здоров'язбережувального освітнього середовища як аспект діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу / Г. М. Мешко // Науковий вісник Ужгородського університету. : Серія: Педагогіка. Соціальна робота. - 2017. - Вип. 1. - С. 157-161. - URL.: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2017_1_42

УДК 378.37

Савицька Анна Юріївна,
соціальний менеджер
КУ «Центр надання соціальних послуг»
Брусилівської селищної ради

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Освіта в сучасних умовах воєнного стану зазнає суттєвих трансформацій: від зміни формату освітнього процесу до переміщення наукових установ. Це зумовлено такими чинниками, як: перебування на окупованих територіях учасників освітнього процесу; вимушене переселення за кордон у зв'язку з постійною загрозою здоров'я та бойовими діями.

Під час пандемії COVID-19, заклади вищої освіти активно розвивали дистанційне навчання в Україні, вдосконалювали цифрові компетентності педагогічних працівників і онлайн-комунікації зі здобувачами освіти. Такий досвід дещо зменшив виклики для української освіти під час повномаштабного вторгенення російської федерації. Проте перед учасниками освітнього процесу так і залишається чимало завдань. Наприклад: як безпечно та якісно продовжувати навчання, як здобувати освіту вимушено переміщеним особам, коли завершувати навчальний рік, якою буде вступна кампанія і як

сприяти тому, щоб абітурієнти залишалися (поверталися з-за кордону) здобувати вищу освіту в Україні й формували інтелектуальний потенціал нашої держави. Цей перелік невичерпний, адже війна триває й досі, а тому щодня перед педагогічними працівниками постають нові завдання, причому не лише освітнього характеру, а й психологічної підтримки учнів, студентів та їхніх батьків.

Теоретико-методологічну основу досліджуваної проблематики складають напрацювання вітчизняних та іноземних науковців B. Almahameed [1], A. Kulichenko [4], H. Marynchenko [3], N. Milthorpe [2], M. Sherman [5], І. Андрошук [6], О. Дмитрієнко [7], Н. Крук [8], Т. Лисенко [7], Н. Маятіна [7], А. Сіленко [8].

У перші ж дні повномаштабної війни, заклади освіти перейшли на дистанційне навчання. Перевагою такої форми освіти стало уникнення скупчення людей в закладах освіти, які не мали обладнаного бомбосховища. На той час це залишалося єдиною відносно безпечною можливістю продовжувати освітній процес. Тим паче, що в більшості областях України навчальні заклади (дитячі садочки, школи, училища, заклади вищої освіти тощо) стали хабами для внутрішньо переміщених осіб. Під час проведення освітнього процесу в дистанційному форматі, педагогічні працівники надавали й психологічну підтримку здобувачам освіти.

Аналізуючи дослідження [5], існує шість моделей дистанційного навчання в Україні – навчання із застосуванням різноманітних мультимедійних програм, дистанційне навчання у закладах вищої освіти, дистанційне навчання в автономних навчальних закладах, навчання на основі самостійного засвоєння вивченого матеріалу, навчання на основі автономних систем, співпраця різних навчальних закладів та освітніх платформ.

Звісно навчатися чи працювати у стресових і небезпечних умовах, що створює війна, дуже складно. Проте ми повинні пам’ятати, що головне завдання післявоєнного часу – повноцінне відновлення та відбудова української освіти. Стратегічним напрямом розвитку української системи є і

буде гармонізація українського та європейського освітніх просторів. Це забезпечить європейські стандарти освіти громадян України, зробить доступними європейські програми і проєкти, залучить іноземних здобувачів освіти до українських вишів та наукових центрів. Гармонізація також передбачає прискорення модернізації української системи освіти, включаючи впровадження нових методів навчання та оновлення навчальних програм відповідно до сучасних вимог.

Таким чином, основними завданнямя майбутнього в Україні є орієнтація на практичні знання, актуальні для сучасного життя, які принесуть реальну користь суспільству та розкриють індивідуальні особливості здобувача освіти та їх успішну інтеграцію в суспільство.

Список використаних джерел

1. Almahameed B., Al-Saraireh M. Preparation of future specialists in civil engineering: innovative standards for future education. Futurity Education. 2022. Vol. 2, No 3. P. 22–31. DOI: https://doi.org/10.57125/FED/2022.10.11.31.

2. Blended English: Technology-enhanced teaching and learning in English literary studies / N. Milthorpe et al. Arts and Humanities in Higher Education. 2018. Vol. 17, No 3. P. 345–365. DOI: https://doi.org/10.1177/1474022217722140.

3. Distance education in the conditions of martial law in institutions of higher education: development and practice / H. Marynchenko et al. Revista Eduweb. 2022. Vol. 16, No 3. P.79–90. DOI: https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2022.16.03.6.

4. Resistencia educativa bidimensional en el establecimiento educativo terciario moderno de Ucrania / A. Kulichenko, R. Shramko, M. Rakhno, Y. Polyezhayev. Apuntes Universitarios. 2022. Vol. 13, No 1. P. 474–493. DOI: https://doi.org/10.17162/au.v13i1.1351.

5. The future of distance education in war or the education of the future (the Ukrainian case study) / M. Sherman et al. Futurity Education, 2022. Vol. 2, No 3, P. 13–22. DOI: https://doi.org/10.57125/FED/2022.10.11.30

6. Андрощук І, Сучасні тенденції розвитку освіти в Україні. Молодь і ринок. 2023. № 1 (209). С. 17–21. DOI: https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.273124.

7. Маятіна Н., Лисенко Т., Дмитрієнко О. Сучасні моделі дистанційного навчання. Український педагогічний журнал. 2021. № 2. С. 84-95. DOI: https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-2-84-95.

8. Сіленко А. О., Крук Н. В. Дистанційна освіта: альтернатива чи додаткові можливості традиційної освіти? Актуальні проблеми політики. 2022. № 69. С. 94-100. DOI: https://doi.org/10.32837/app.v0i69.1308.

УДК 37.091.2

Скриник Ліна Миколаївна,
старший викладач кафедри правничої лінгвістики
Національної академії внутрішніх справ;
Скриник Мирослава Віталіївна,
старший викладач кафедри правничої лінгвістики
Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЇ В САМОСТІЙНІЙ РОБОТІ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Проблема організації особистісно-орієнтованої самостійної роботи при мінімальному прямому впливі на студентів з боку викладачів відноситься сьогодні до числа найбільш актуальних проблем педагогіки. В умовах переходу на кредитно-модульну систему навчання самостійна робота стає основним джерелом отримання знань і формування різних способів діяльності студентів. Сьогодні у вищій школі формуються передумови для загальносистемного (парадигмального) зрушення освіти від змістовно-предметної (дисциплінарної) до нової, орієнтованої на всебічний розвиток особистості, готовність і здатність цілеспрямовано діяти відповідно до

сучасних вимог, методично організовувати і самостійно вирішувати завдання, набувати необхідних для цього знань, а також надавати власну самооцінку результатам своєї діяльності. Все це складає основу компетентнісного підходу в освіті.

Одним із засобів організації самостійної роботи в контексті компетентнісної парадигми освіти є використання Інтернет-технологій. Освітні Інтернет-ресурси містять в собі значні можливості для активізації пізнавальної діяльності студентів, формування їх інформаційної культури, навичок дослідницької та аналітичної діяльності, а також умінь самостійно приймати рішення. Найважливішим чинником, що обумовлює ефективність використання Інтернет-ресурсів для організації самостійної роботи, є значна привабливість віртуального освітнього середовища для переважної кількості студентів.

Незважаючи на те, що інтернет–середовище сьогодні є доступною, привабливою сферою для молоді, де більша частина з них проводить свій вільний час, шукає спілкування, розваги, нової інформації, досвід роботи, а саме з організації самостійної роботи студентів засобами Інтернет-технологій, роботі з освітніми ресурсами Інтернету студенти відводять значно менше часу в порівнянні з іншими видами використання глобальної мережі. Поясненням до цього може бути або недостатнє ставлення студентів щодо організації самостійної роботи з використанням мережі і заниження високих показників щодо якості цієї роботи, або занадто висока оцінка якості наявних освітніх ресурсів [1].

Існує також думка, що певною мірою це обумовлено ставленням викладацького складу до використання ресурсів мережі, недостатнього використання як в своєї роботі, так і надання рекомендацій студентам. Саме викладачі повинні зіграти визначальну роль у формуванні мотивації щодо організації самостійної роботи засобами мережі, всіляко сприяти використанню освітніх ресурсів і створювати їх.

Кафедрою правничої лінгвістики розроблена модель організації самостійної діяльності студентів на основі Інтернет-технологій з вивчення дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням», яка передбачає реалізацію декількох компонентів. Психологічний компонент включає підготовку курсантів, створення мотивації до самостійної роботи, формування пізнавального інтересу. Технологічний компонент передбачає створення порталу (інформаційного блоку) підтримки самостійної роботи з вивчаємого предмету, можливостей використання засобів Інтернет-розсилки відповідно рівню підготовленості курсанта. Комунікативний компонент реалізується у формуванні комунікативної компетенції. Методологічний компонент передбачає знання особливостей самостійної роботи, вміння орієнтуватися в ній.

Головна мета інформаційного блоку полягає у створенні ефективного механізму подання, сприйняття та засвоєння курсантами необхідних дидактичних матеріалів, що відводяться для самостійної роботи.

До його структури входить електронний довідник з граматики, мультимедійні матеріали, до яких відносяться відео-, аудіо матеріали, флеш-презентації й посилання на додаткові Інтернет-ресурси відповідно вивчаємої тематики [2].

Метою контрольного блоку є оцінка сформованості мовних компетенцій студентів. До його складу входять: 1) модуль вхідного контролю, який пропонується пройти курсанту під час першого відвідування порталу; 2) пробні тестові завдання; 3) блок аудіювання, який включає відтворення аудіо-файлів і подальшу роботу з тестовими завданнями з відтворюваного тексту; 4) підсумковий контроль за репрезентативним матеріалом, за підсумками контрольних тестів.

За оцінюванням ефективності організації самостійної роботи курсантів засобами Інтернет-технологій враховувалися наступні фактори:

• ступінь і міцність засвоєння навчального матеріалу;

• середній час контролю та виграш за часом для викладача;

• виграш в обсязі інформації;

• виграш в ефективності навчання [3].

Використання запропонованої моделі, щодо організації самостійної роботи дозволяє сформувати комплексну, структуровану картину досліджуваної області у свідомості студентів.

На основі досвіду роботи щодо запропонованої моделі можна сформулювати наступні висновки.

1. Більшість студентів проводить значну кількість вільного часу в мережі Інтернет. При цьому використанню її освітніх ресурсів відводиться лише незначна частина часу.

2. Студенти можуть і готові використовувати Інтернет-ресурси під час організації самостійної роботи з дисциплін, що вивчаються. Якість представлених в мережі освітніх ресурсів може задовольнити значну частину потреб студентів.

3. Рівень усвідомлення викладачами важливості і необхідності використання Інтернет-технологій для організації самостійної роботи, а також ступінь інформованості викладацького складу в даній області залишаються досить низькими.

4. Реалізація моделі самостійної роботи студентів засобами Інтернет-технологій має включати психологічний, технологічний, комунікативний, методологічний компоненти.

5. Ефективність використання Інтернет-технологій в самостійній роботі безпосередньо залежить від ступеня сформованості інформаційної культури викладача і студентів, матеріального забезпечення навчального процесу.

Список використаних джерел

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. К.: *Академвидав*, 2004. 351 с.

2. Філіпенко Т. В. Інтернет-технології в дистанційному навчанні як інноваційна форма юридичної освіти . *Бізнес-інформ*. 2012. N 8. С253-254.

3. Степанов В. П. Використання інформаційних технологій у навчальному процесі. Інформаційні технології в управлінні , освіті, науці та промисловості: монографія / під ред. В.С. Пономаренко. Харків: *Вид-во Рожко С. Г.*, 2016. С. 520-535.

УДК 378.147:332.2

Сова Маргарита Олександрівна,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри психології, педагогіки та соціології
Державного податкового університету

СУЧАСНІ НАПРЯМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Відновлення України в післявоєнний час передбачає залучення кваліфікованих підприємців до відбудови зруйнованих об’єктів, інтенсивного розвитку промисловості та економіки, прояву ініціативи при прийнятті технологічних рішень. Тому гостро постає проблема підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності у закладах вищої освіти. У зв’язку з цим виникає необхідність у створенні нової інституції на основі різних платформ вищої освіти, яка має забезпечити підготовку майбутніх підприємців у ЗВО з розширенням їх можливостей. Серед цих можливостей слід виокремити: венчурне фінансування студентських проєктів, створення спеціалізованих майстерень для підготовки здобувачів через трансфер освіти та освоєння досвіду існуючого підприємництва до підприємця майбутнього.

Як свідчить освітня практика, у багатьох вітчизняних університетах вже склалися оптимальні умови для створення підприємництва. Пріоритетним орієнтиром такого продуктивного середовища є формування активної позиції здобувача – майбутнього підприємця. У цьому напрямі варті уваги наступні аспекти підготовки:

по-перше, здійснення набору абітурієнтів з високими показниками знань у галузі природничих наук;

по-друге, розробка інтегрованих програм з природничих дисциплін з метою їх більш стислого вивчення (наприклад, за три роки);

по-третє, практичне закріплення набутих професійних компетентностей завдяки вирішенню нових технологічних завдань на базі підприємства.

Особливу увагу при підготовці майбутніх підприємців слід приділити досягненню високого рівня природничих знань здобувачів, формуванню у них економічних умінь і навичок, комунікативної компетентності щодо організації команди, уміння працювати в колективі (софт-скиллс), ведення перемовин, а також здатності презентувати власну ідею та продукцію.

Наступним кроком у набутті майбутнім підприємцем практичного досвіду є допомога кафедри у створенні стартапу (власного або всередині підприємства). Як відомо, в університетах є здобувачі, які під час навчання вже працюють корпоратами в науці, набувають практичних умінь і навичок, необхідних для підприємницької діяльності та бізнесу.

Крім того, у деяких закладах вищої освіти вже створено навчально-ділові центри та професорські стартапи. Так, професора з науковим, індустріальним і економічним досвідом, з налагодженими контрактами з компаніями та іншими стартапами знаходять актуальні для ринку завдання й здатні їх вирішити. У перспективі, разом зі своїми здобувачами, вони можуть створити інші стартапи і стати бізнес-девелопментами. Відтак, перед університетами, зорієнтованими на розвиток підприємницької активності здобувачів, постають складні завдання коректного комплектування інтелектуальної власності професорів, створення інвестиційних активів і комунікаційно-фінансової інфраструктури.

Звідси механізмом розвитку університету, спрямованого на підготовку майбутніх підприємців, стає механізм венчурного фінансування. Доцільність його функціонування полягає в тому, щоб навчити здобувачів не тільки висувати нову ідею, а й створити оптимальні умови для її практичної

реалізації. Насамперед, це використання фінансових фондів на структурування інтелектуальної власності, на перетворення розробки в стартап, на створення інвестиційних об'єктів, а також на роботу з мережами інших інвестиційних суб'єктів.

Новим форматом створення стартапів є «Стартап-студії», у яких окремі юридичні особи, створені університетом на конкурсній основі з технологічними партнерами і державного фінансування (грантів). Такі студії розвивають стартапи, використовують результати університетської науки, транслюють програми науковим групам, які займаються створенням нового бізнесу.

У цьому аспекті вартий уваги досвід зарубіжних університетів, де розроблено подібні програми за інноваційною моделлю, яка базується на триаді: «наукові дослідження –- інновації –- підприємництво». При цьому університетські венчурні фонди допомагають професору разом зі здобувачами юридично вірно організувати компанію, врегулювати питання співвідношення прав між університетом і професором.

Певна річ, при підготовці майбутніх підприємців, значна роль має належати самим підприємцям, зокрема наданні їм можливостей розробляти освітні програми, створювати майстерні з урахуванням специфіки підприємництва, а також впроваджувати наукові й технологічні розробки, виконані університетськими кадрами. У такий спосіб долаються стереотипи першочергового освоєння наук. Теоретичні, практичні та підприємницькі основи майбутньої професійної діяльності засвоюються паралельно вже на рівні бакалавріату. Для прикладу: паралельно з вивченням спецкурсу зі штучного інтелекту здійснюється освоєння ринку ритейлу.

Наразі у провідних українських ЗВО розробляються програми зі створення стартапів, у діяльності яких використовуються не лише результати університетської науки, а й транслюються слушні ідеї науковим лабораторіям, діяльність яких спрямована на розвиток нового бізнесу. До таких програм залучаються відомі підприємства, що дає змогу здобувачам освоїти

особливості професійної діяльності та роботи венчурних інвесторів. Тим самим у майбутніх підприємців виникає можливість пізнавати реалії сучасного бізнесу. Безперечно, така діяльність має пошукову спрямованість. Проте у студентських командах з'являється пропозиція вийти на перші продажі й освоїти підприємницький досвід, який передається науково-педагогічними працівниками та підприємцями (менторами, трекерами, наставниками, представниками бізнесу).

Отже, підготовку здобувачів до підприємницької діяльності доцільно здійснювати на основі діяльнісного підходу з інформаційною, консультаційною, науковою та фінансовою підтримкою. Освітній процес з формування професійних компетентностей у майбутніх підприємців варто починати з освоєння підприємницького досвіду наставників, складання бізнес-плану, прийняття технологічних рішень до їх ринкового втілення, тобто продовжувати у напрямі від практики до теорії. З цих позицій мають розроблятися проєкти й програми розвитку університетського підприємництва, організовуватись заходи з формування у майбутніх фахівців підприємницької активності та комунікативних умінь, необхідних для роботи в команді й встановлення доброзичливих стосунків з клієнтами, зокрема ділові ігри, кейси, тренінги.

Список використаних джерел

1. Стандарт вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань «Управління та адміністрування» спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». URL: https://mon.gov.ua.

2. Молдован А. До питання про підготовку майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до підприємницької діяльності в реаліях постіндустріального суспільства // Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура. № 33 (2019). – С.56 -62. URL: https://journals.pnu.edu.ua/index.php/fcult/index

3. Підготовка до підприємницької діяльності: збірник авторських розробок / за ред. Єршової Л.М., Сохацької Г.В., Шевчук Л.І., Шамралюк О.Л.,

Руслановоі Т.О., Горенкової О.І. // Інноваційна професійна освіта. – Електронне продовжуване видання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Випуск 1(1). – Житомир: Полісся, 2021. – 338 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/730564/1

4. Солодкий М., Яворська В. Особливості підготовки фахівців підприємництва, торгівлі та біржової діяльності // Електронний журнал Економіка та суспільство. 2021. Вип. 29. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/540

УДК 316.61-057.36

Сова Маргарита Олександрівна,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри психології, педагогіки та соціології
Державного податкового університету;
Герасимчук Анна Сергіївна,
здобувач вищої освіти навчальної групи ПСМз-22-2
Державного податкового університету

ВПЛИВ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ НА ПРОЦЕС АДАПТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДО ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

За своєю сутністю військова служба – це діяльність військовослужбовців з певними обмеженнями: відсутність звичних умов життя, наявність певного дискомфорту, особлива регламентованість поведінки, звуження кола людей, з якими спілкується молодший офіцер, багаторазова кадрова ротація, викликана частими переїздами на нове місце служби. Молодший офіцер змушений руйнувати старі соціально-психологічні зв’язки і переїжджати у інші військові частини (підрозділи), розлучатися зі своїми рідними, друзями, товаришами. Це все породжує внутрішньо-сімейну напруженість, стреси, конфлікти у сім’ї.

Військова служба, порівняно з іншими соціально-значущими видами діяльності характеризується високою динамічністю: швидким темпом, значними фізичними й психічними навантаженнями, раптовими переходами з одного виду діяльності на інший, а також суворою регламентацією, чіткою організацією, суворою дисципліною (на основі вимог військових статутів, наказів), що обумовлено необхідністю підтримання високої боєготовності військ [1].

Військова діяльність є більш напруженою, екстремальною порівняно з іншими видами діяльності, їй притаманні несподіваність, раптовість, незвичність, здатність руйнувати сформовані до призову стереотипи поведінки, створювати негативні психічні стани (тривожність, страх, афект, стрес, депресія). Усе це викликає у молодших офіцерів суттєві зміни в організмі, а саме: фізіологічні (у вегетативній нервовій системі – в диханні, кровообігу, частоті серцевих скорочень, тискові); зміни психічних процесів (уваги, сприймання, мислення, пам'яті, уяви, зміщення в емоційно-вольовій сфері особистості); зміни функціонального рівня практичної діяльності (результативності, успішності військової служби). Ці зміни певним чином взаємопов'язані і взаємообумовлюють одна одну.

Єдиного, чітко визначеного підходу щодо виділення стадій адаптаційного процесу немає, оскільки етапи адаптації можуть і повинні визначатися з багатостороннім врахуванням як специфіки діяльності, так і конкретних соціальних характеристик суб'єктів і об'єктів адаптації. Таким чином, ситуація, викликана необхідністю адаптації, має складну внутрішню динаміку, в якій різні типи ситуацій взаємовпливають одна на одну через внутрішній стан, зовнішню поведінку та її об'єктивні наслідки. Крім того, з моменту виникнення критичної ситуації починається психологічна боротьба з нею процесів переживання і загальна картина динаміки критичної ситуації ще більше ускладнюється цими процесами, які можуть, виявившись корисними в одному вимірі, тільки погіршити становище в іншому.

Однією із важливих умов виникнення і розвитку стресу є наявність загрози або передбачення її людиною. Встановлено, що стрес-реакція передує розвитку як адаптації, так і функціональних порушень. Звичайно, не будь-яка вимога середовища викликає стрес, а лише та, яка оцінюється як загрозлива, яка порушує адаптацію, контроль, перешкоджає само актуалізації [2; 3; 4; 5].

З точки зору стресової реакції, немає значення приємна чи неприємна ситуація, що викликає стрес, значення має інтенсивність потреби в перебудові чи адаптації. Згідно з теорією Г. Сельє, стресогенні впливи викликають у людини систему адаптаційних реакцій. В даній концепції виділяється три фази адаптаційного синдрому: виникнення тривоги; розвиток опору організму; виснаження пристосувальних можливостей. У першій із названих фаз відбувається зростання сил для виявлення опору стресогенному фактору, мобілізуються резервні сили організму й значно підвищується працездатність людини, організм готується до ефективної діяльності. У другій фазі розвиваються реакції поведінки, спрямовані на те, щоб впоратися із завданням. Третя фаза – це або вихід із стану стресу, або втрата сил і відмова від боротьби.

Негативним результатом проходження військовослужбовцем процесу адаптації є дезадаптація, яка виражається, в тому, що він не в змозі впоратися з вимогами соціального середовища та відповідними соціальними ролями, провідними в даній військово-професійній діяльності. Основною ознакою стану дезаптації є переживання особистістю тривалих зовнішніх і внутрішніх конфліктів без знаходження психологічних механізмів і форм поведінки, необхідних для їх розв’язання. Саме в таку ситуацію потрапляє значна частина військовослужбовців, які, прибувши в частину після закінчення навчального закладу, опиняються в нових соціальних групах, в яких вони виконують нові функціональні ролі.

Про адаптованість військовослужбовця свідчить те, наскільки його влаштовує посада, місце служби, характер, зміст і результат військово-професійній діяльності, організаційні, матеріально-побутові, психологічні

умови військової діяльності. Відношення військовослужбовця до своєї службової діяльності характеризується емоційним самопочуттям, яке включає тональність індивідуального настрою, вираженість емоційної напруги, наявність невротичних реакцій. До суб'єктивних критеріїв адаптованості також відносяться: впевненість у собі; впевненість в собі керівника в різних варіантах соціальної взаємодії; усвідомлення соціальної цінності своєї особистості, мотивація досягнення, наполегливість у реалізації соціально-значимої цілі, орієнтація в часі на актуальні цілі і потреби, самостійність, відповідальність.

Багато авторів вважають, що психологічна адаптація військовослужбовців до професійної діяльності залежить від таких психологічних чинників, як готовність до діяльності, рівень активності суб'єкта, когнітивна стратегія прийняття рішення, мотивованість [6; 7; 8; 9].

Психологічний аналіз літературних джерел дозволяє розглядати готовність молодших офіцерів до професійної діяльності як найважливішу його психологічну характеристику, в якій відбивається впевненість офіцера в правоті особистих ідеалів, уміння володіти собою, розвиток мислення, уява та інші пізнавальні процеси, а також глибина знань, умінь і навичок.

Список використаних джерел

1. Стасюк В. В. Система соціально-психологічного забезпечення функціонування військових підрозділів в умовах збройних конфліктів: [монографія]. / Стасюк В. В. – К.: НАОУ, 2005. – 322 с.

2. Крайнюк В. М. Психологія стресостійкості особистості: [монографія]. / Крайнюк В. М. – К.: Ніка-Центр, 2007. – 432 с.

3. Теличкін О. О. Особливості психологічної адаптації працівників поліції до умов служби в миротворчій місії ООН: автореф. дис. … канд. психол. наук: 19.00.01 / Теличкін Олексій Олексійович; Университет внутрішніх справ.– Харків., 1998. – 18 с.

4. Тімченко О. В. Екстремальна психологія: [підручник]. / О. В. Тімченко [та ін.].; під ред. О. В. Тімченко. – К.: ТОВ "Август Трейд", 2007. – 502 с.

5. Lazarus R. S. Emotion and adaptation. – New York: Oxford Univers. Press, 1991. – 557 p.

6. Грибенюк Г. С. Психологічні основи становлення саморегуляції у навчально-професійній діяльності майбутніх рятівників: дис. … д-ра психол. наук: 19.00.07 / Грибенюк Геннадій Сергійович; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 2007. – 33 с.

7. Каськов І. В. Організаційно-управлінські аспекти соціально-психологічної адаптації молодих офіцерів: автореф. дис. … канд. психол. наук: 19.00.09 / Каськов Ігор Васильович; Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. – Хмельницький, 2004. – 18 с.

8. Ложкін Г. В. Основи психології: [навч. посіб.]. / Г. В. Ложкін, Е. Г. Староконь. – Житомир: ЖВІРЕ, 2001. – 196 с.

9. Макаревич О. П. Психологія регуляції поведінки особистості у складних ситуаціях: [монографія]. / О. П. Макаревич. – К.: Оріяни, 2001. – 223 с.

УДК 342.951

Сова Маргарита Олександрівна,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри психології, педагогіки та соціології
Державного податкового університету;
Клівінська Валерія Валеріївна,
здобувач вищої освіти навчальної групи ПСМЗ 22-1
Державного податкового університету

ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

У вивченні інформаційної безпеки важливо приділити увагу тому, як міжнародний досвід в цій галузі може вплинути на захист інформаційної безпеки для людей, суспільства і країни. Аналізуючи наявні системи захисту,

ми маємо можливість розробити власну стратегію, використовуючи найкращий досвід наших партнерів. Однак, для конкретизації цього підходу, важливо розглянути питання інформаційної безпеки через призму міжнародного права.

Розробка системи захисту інформаційної безпеки проводиться як на національному, так і на міжнародному рівні через політичний, правовий і науковий дискурс. Глобалізація інформаційного простору, яка супроводжується обмеженими можливостями ідентифікації користувачів та зростанням всесвітніх соціальних мереж, суттєво впливає на сталість розвитку суспільства. Одним із викликів у забезпеченні безпеки є висока вразливість національних і міжнародних інформаційних систем, а також обмеженість можливостей встановлення регуляцій для збору інформації без порушення особистих свобод та міжнародної стабільності.

Сучасні люди очікують, що держава та міжнародні організації забезпечать їх мир і захист від нових загроз, що виникають на новому етапі соціального розвитку. Фактично, інформаційний простір став новим фактором у геополітичних змаганнях, від якого залежить безпека людей і соціальний розвиток [1].

Згідно з дослідженням Є.А. Макаренка "Міжнародна інформаційна безпека: Сучасні виклики та загрози", міжнародна інформаційна безпека розглядається як співдія акторів для підтримки сталого світового миру шляхом захисту інформаційної сфери, глобальної інфраструктури та свідомої участі громадянського суспільства у захисті від інформаційних загроз, як реальних, так і потенційних [3].

Для кращого розуміння зарубіжного досвіду у забезпеченні інформаційної безпеки, важливо оглянути практику Північноатлантичного альянсу та Європейського Союзу. Сьогодні НАТО регулює інформаційну сферу за декількома напрямками:

Конкурентне оточення та боротьба з монополією у сфері масової інформації;

Можливості, включаючи технічні можливості та право доступу до інформації і ресурсів для всього населення;

Захист свободи слова та її забезпечення;

Відстоювання інтересів національних меншин, культурної спадщини, мови та протистояння культурній експансії;

Захист інтелектуальної власності та боротьба з піратством;

Боротьба з кіберзлочинністю;

Правове регулювання Інтернету;

Забезпечення інформаційної безпеки.

Це дослідження вказує на те, що розуміння практики Європейського Союзу щодо інформаційної безпеки може сприяти у формуванні комплексних підходів, оскільки кожна країна має власні уявлення, закони та інституції у цій сфері. Такий аналіз є важливим, оскільки інформаційна безпека стає критичним аспектом національної та міжнародної безпеки у сучасному світі [3].

У Європейському Союзі відсутня єдина система національного забезпечення інформаційної безпеки. Кожна країна в ЄС вирішує питання правового регулювання та боротьби з кіберзагрозами самостійно. Так само, як і у випадку з НАТО, для України важливо враховувати стратегії країн-учасниць ЄС, зокрема, країн Центральної Європи, як вони успішно розвивають оптимальні моделі інформаційного суспільства і мають розвинуту інфраструктуру інформаційних технологій [4].

Більшість європейських країн є членами як Організації Північноатлантичного договору, так і Європейського Союзу одночасно. Це означає, що на них поширюються стандарти обох організацій у сфері інформаційної політики та безпеки.

І хоча ЄС сформував згуртовану систему захисту інформації, кожна країна має свій власний підхід, закони та установи щодо регулювання питань інформаційної безпеки.

Отже, у світлі цих фактів, інформаційна безпека стає одним з ключових елементів забезпечення як національної, так і міжнародної безпеки взагалі.

Список використаних джерел

1. Дубов Д.В. Кіберпростір як новий вимір геополітичного суперництва: моногр. К.: НІСД, 2014. 328 с.

2. Міжнародна інформаційна безпека: Сучасні виклики та загрози /Макаренко Є.А., Рижиков М.М. та ін. Київ: Центр вільної преси, 2006. 916 с.

3. Малик Я. Забезпечення інформаційної безпеки України у контексті світового досвіду. Збірник наукових праць: «Ефективність державного управління». Випуск 32. 2012. С.20-27.

4. General Assembly Resolution «The right to privacy in the digital age».

УДК 377. 37.

Супрун В'ячеслав Васильович

кандидат економічних наук, доцент,

директор Навчально-наукового інституту

менеджменту та психології ДЗВО «Університет

менеджменту освіти» НАПН України

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ТА ОСВІТИ ДОРОСЛИХ: РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИКИ ІНТЕГРАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

Воєнний стан, протиепідемічні заходи і обмеження, окрім виникнення нових, часто трагічних викликів для системи освіти, стали і певним мобілізуючим чинником в умовах значних трансформаційних змін розвитку освітнього середовища в Україні. Переживаючи стресові ситуації, втрати і перешкоди, що зі сторони здаються нездоланними, заклади освіти, як і вся країна загалом, продемонстрували неймовірну здатність використовувати власний потенціал і працювати далі – кожен на своєму місці.

В освітній сфері перед нами постають нові виклики, які потребують нестандартних рішень. Особливо гострою є проблема формування та розвитку професійної освіти та освіти дорослих, посилення взаємодії українських закладів освіти із європейськими закладами та установами освіти.

Безперечно, глобальні виклики, що постали перед вітчизняною системою професійної освіти мають бути враховані на всіх рівнях вітчизняної освітньої політики: потужні демографічні проблеми, структурна зміна галузей економіки, розвиток нових технологій, зростаючі техногенні і воєнні загрози, ризики для довкілля й економіки країн світу, цифровізація різних сфер виробництва та освіти тощо.

Адже світ не стоїть на місці, поза війною в Україні світове співтовариство продовжує активно розвиватися. Наймогутніші держави з усіх сил конкурують за таланти. Практично в будь-якій сфері вимоги до умінь і навичок працівників постійно змінюватимуться, тому що людство переживає не одну технологічну революцію. Домогтися успіху зможуть ті, хто на перше місце ставитиме талант. Тепер конкуренція відбуватиметься навколо здатності адаптуватися до змін і застосовувати інновації.

Потрібні значні зміни, пов’язані з фінансуванням та організацією професійної освіти трудового потенціалу, а саме об’єднання та координування зусиль центральних та місцевих органів виконавчої влади, представників освітньої галузі та роботодавців, що забезпечить збалансування попиту та пропозиції робочої сили на ринку праці. Залучення роботодавців до процесу підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації кадрів та оновленню навчально-матеріальної бази навчальних закладів, змісту професійної освіти, розвиток соціального партнерства, є вирішальним чинником розвитку сфери освіти й подальшого розвитку економіки країни в цілому [1].

Цілком очевидно, що модернізація освіти в Україні потребує удосконалення управління людськими ресурсами, яке має забезпечити системні зміни в управлінні персоналом навчальних закладів та установ освіти, зокрема закладів професійної освіти. При цьому, підвищення якості і

конкурентоспроможності української освіти, вирішення стратегічних завдань, що стоять перед національною системою освіти у нових економічних і соціокультурних умовах, інтеграції її в європейський і світовий освітній простір об'єктивно зумовлюють саме ключову роль педагога професійної освіти.

Практика роботи ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України та його відповідних структурних підрозділів, дає змогу ознайомитися із концептуальною моделлю безперервної освіти педагогічних працівників системи професійної освіти; інваріантними структурно-функціональними моделями викладача професійно-теоретичної підготовки та майстра виробничого навчання; вимогами до обсягу економічно-правових, психолого-педагогічних, професійних знань, вмінь та навичок викладачів спецтехнологій та майстрів виробничого навчання; навчально-методичними планами постійно діючих семінарів та інших видів занять; змістом підвищення кваліфікації працівників професійної освіти на основі диференційованого підходу тощо.

Модернізації змісту освіти педагога професійного навчання, у свою чергу, сприятимуть проведення науковими установами Національної академії педагогічних наук України та провідними закладами вищої освіти наукових досліджень з проблем обґрунтування та розробки сучасних моделей підготовки педагога професійної школи, змісту педагогічної освіти, інноваційних технологій навчання, науково-методичного забезпечення оновленого змісту психолого-педагогічної підготовки педагога професійної школи, вивчення та впровадження вітчизняного і зарубіжного передового педагогічного досвіду, інтеграції національної педагогічної освіти у світовий освітній простір [3].

Слід зазначити, що післядипломна освіта займає пріоритетне місце в національній системі безперервної освіти і спрямована у відповідності до Закону України «Про освіту» на здобуття нових та /або вдосконалення раніше набутих компетентностей на основі здобутої вищої, професійної або фахової передвищої освіти та практичного досвіду. Тому, одним із важливих завдань

на сучасному етапі є створення системи відкритої освіти, яка забезпечить загальнонаціональний доступ до освітніх ресурсів на базі технологій дистанційного навчання. Застосування телекомунікаційних технологій надає можливість створити якісно нове інформаційне освітнє середовище без меж та з можливістю організації глобальної системи дистанційного навчання, що дозволяє найбільш змістовно реалізувати сучасні вимоги до освіти і навчання. Серед них: гнучкість організаційних форм, індивідуалізація змісту освіти, інтенсифікація процесу навчання та обміну інформацією.

Підвищення кваліфікації, як і післядипломна освіта, розглядається в якості складника освіти дорослих і передбачає освіту впродовж життя, спрямовану на реалізацію права особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки.

Безумовно, модернізація процесу підвищення кваліфікації керівних педагогічних кадрів має відбуватися на засадах персоналізованого підходу на основі системного оновлення змісту навчання, технологічного комплексу, форм навчання, системи оцінювання результатів навчання. Пріоритетом у підвищенні кваліфікації має стати вплив на мотивацію фахівців у сфері публічного управління та адміністрування освіти, педагогів і керівників закладів освіти як самостійних суб'єктів у виборі стратегії власного професійного розвитку.

Виокремимо деякі вітчизняні виклики, що постали перед закладами професійної (професійно-технічної) освіти, а саме: кризові виклики сучасності; депопуляція та демографічна ситуація, трудова міграція; динаміка зменшення кількості працездатного населення, в основному, внаслідок старіння, високої та передчасної смертності, міграційних процесів; наявність значної кількості некваліфікованих працівників серед загальної кількості робочої сили; зменшення кількості здобувачів та зміна їх демографічного складу через воєнні дії; відсутність рівноправних партнерських відносин між закладами професійної (професійно-технічної) освіти та бізнесом; недостатня відповідність компетентностей випускників закладів професійної

(професійно-технічної) освіти вимогам сучасного ринку праці, запитам роботодавців, замовників підготовки виробничого персоналу; непрестижність в Україні робітничих професій; значний відтік кваліфікованих кадрів за кордон; дефіцит конкурентоспроможних кваліфікованих робітників на вітчизняному ринку праці; зростаючий запит суспільства та економіки на систему професійної (професійно-технічної) освіти нової якості; потужні потреби воєнно-промислового комплексу та сфер виробництва, пов'язаних із повоєнною відбудовою інфраструктури України [2].

Головними завданнями розвитку системи освіти України в цілому у поствоєнний період є: продовження системної трансформації освіти з метою забезпечення високої її якості; гармонізація нормативно-правової бази регулювання освіти і науки в Україні з освітнім і дослідницьким законодавством Європейського Союзу; проведення заходів щодо захисту безпеки життя та здоров'я учасників освітнього процесу; трансформація освіти в секторі безпеки й оборони відповідно до доктринальних підходів і принципів НАТО; формування концептуальних засад національної системи освіти впродовж життя; затвердження профільного закону України «Про професійну освіту»; розроблення стратегічних документів розвитку закладів професійної (професійно-технічної) освіти та операційних планів їх виконання; імплементація відповідних освітніх стратегій та щорічна ревізія стану виконання стратегічних документів, аналіз їх ефективності, внесення необхідних змін; відбудова та відновлення освітньої інфраструктури (обов'язкове облаштування бомбосховищ під час відновлення зруйнованих і будівництва нових закладів освіти), створення сучасних закладів, які забезпечать гідні умови для розвитку підростаючого покоління та здобуття українцями якісної освіти на рівні світових стандартів; забезпечення привабливих соціально-економічних умов для повернення в Україну вимушено переміщених здобувачів освіти й педагогів, які виїхали за кордон; створення в Україні сучасних (еталонних) закладів професійної (професійно-технічної) освіти й спільної мережі їх із країнами-членами ЄС [4].

Список використаних джерел

1. Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року (2019). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80#Text

2. Стратегія розвитку професійно-технічної освіти на період до 2023 року (2020). URL:https://mon.gov.ua/storage/app/media/kolegiyaministerstva/2020/12/Proyekt%20Stratehiyi%20rozvytku%20proftekhosvity%20do%202023.pdf

3. Супрун В. В. Освітня складова формування трудового потенціалу України в умовах трансформаційних змін та викликів сучасності. Модернізація змісту професійної освіти в умовах євроінтеграції України-2023: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 30 березня 2023 р.) / За ред. Паржницького В.В., Шевчук Л.І., Кайтановської О.М.,Шнюкової І.В., Шамралюк О.Л. Київ – Хмельницький, 2023. С.13-21.

4. Супрун В. В. Функціонування вітчизняної професійної (професійно-технічної) освіти в умовах суспільних перетворень» Модернізація змісту професійної освіти в умовах євроінтеграції України-2023: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 30 березня 2023 р.) / За ред. Паржницького В.В., Шевчук Л.І., Кайтановської О.М., Шнюкової І.В., Шамралюк О.Л. Київ – Хмельницький, 2023. С.38-45.

УДК 378.147

Франчук Юрій Йосипович,
кандидат технічних наук,
асистент кафедри теплогазопостачання і вентиляції
Київського національного університету будівництва і архітектури

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПЕРЕХОДУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ ІНСТИТУЦІЙ

Київський національний університет будівництва і архітектури за час своєї роботи підготував тисячі висококваліфікованих спеціалістів які успішно працювали в всіх галузях народного господарства колишнього СРСР по всій його території та за кордоном. У відзнаку за досягнення університет (на той час інститут) отримав заохочення, нагороди, зокрема орден Трудового Червоного прапора. Разом з отриманням фахових знань значне місце в підготовці фахівця відводилось політичним питанням формування молодої комуністичної свідомості яке не мало прямого відношення до становлення спеціаліста.

Традиції школи високого рівня підготовки фахівців продовжились з відновленням незалежності України в 1991 році. Університет продовжував готувати кадри для національної економіки України та для інших держав. Формувались фахові спеціалісти з національною свідомістю, які зміцнювали економіку держави і в скрутний момент історії стали на її захист.

Після періоду різновекторності розвитку Україна взяла курс на членство в ЄС і наразі є кандидатом в члени Європейської Співдружності та обрала курс на членство у військово-політичному блоці НАТО. Проходить інтеграція в Європейський ринок праці, інтегрується нормативна база у відповідності до вимог країн ЄС, входимо в європейські структури. Наші люди все частіше співпрацюють з організаціями, підприємствами країн ЄС, техніка західного зразка все більше заповнює наш ринок.

На вказані події інтеграції вплинула агресивна війна росії проти України та її повномасштабна фаза з 24 лютого 2022 року. Життя вимагає припинити всі зв'язки з росією і налагоджувати контакти з цивілізованими країнами світу. За час ведення воєнних дій країна-агресор знищила багато міст, селищ та інженерної інфраструктури. Величезну шкоду принесла росія підривом греблі Каховської ГЕС, де постраждали люди і було знищено інфраструктуру.

Останні дев'ять років Україна зазнала через агресію росії значних руйнувань будівель, споруд та інженерних мереж. Особливо різко зросли руйнування після 24 лютого 2022 року. Часто інженерні мережі працюють в умовах непередбачених нормативними актами.

Враховуючи реалії життя (війна, зруйновані та пошкоджені об'єкти) змінилось і бачення підготовки фахівця. Це має бути патріотична молода людина з твердим знанням англійської мови та достатнім багажем професійних знань для вирішення питань розбудови української Держави. Один з таких шляхів є одночасне навчання наших студентів в нашому закладі вищої освіти та вищих європейських школах.

В нашому закладі освіти підготовка фахівця має проводитись на кращих традиціях навчання з поглибленим вивченням дисциплін, які мають практичне прикладне значення з врахуванням передового європейського та світового досвіду. Тому, на погляд авторів, потрібно розширювати спектр вивчення дисциплін, спрямованих не тільки на проектування й експлуатацію будівельних об'єктів, але й на аварійно-відновлювальні роботи.

Випускник університету повинен мати такий багаж знань, щоб впевнено працювати як в Україні, так і за її межами, вирішуючи різні питання. Випускник має почувати себе впевнено на європейському ринку.

В спадок нам дісталась розвинена газотранспортна мережа з підземними сховищами газу. Ця система в цілому може приймати близько 300 млрд м^3 газу і транспортувати біля 200 млрд м^3 газу, в той час річне споживання газу України становить біля 100 млрд м^3. Розвіданий запас газу в Україні складає

більше 1 трлн $м^3$ газу. Україна була і залишається найбільшим експортером газу та країною яка має найбільші підземні сховища.

В наш час потреба в енергоресурсах не зменшується. Так, в Україні третина всього енергобалансу держави складає газ і залишається, згідно бачення уряду, в найближчі 15 років. Вивчається питання використання біогазу, біометану, транспортування водню тощо. В найближчий десяток років згідно рішень нашої влади проходить заміна використання двигунів внутрішнього згоряння з бензину і дизпалива на біометан. В першу чергу це стосується міст з населенням вище 250 тисяч чоловік.

Україна має величезний потенціал виробництва біометану (не менше 10 млрд $м^3$), а Європа являє собою величезний ринок збуту. При нашому географічному положенні, можливостях ми маємо гарні перспективи для розвитку газових мереж.

В умовах війни, в тилу та на передовій, при подальшій розбудові економіки часто виникає питання виробництва електроенергії від пересувних установок. Вважаємо за доцільне виробництво такої енергії на генераторах від спалювання біогазу.

Проте наразі в університеті не вивчаються дисципліни, де б в енергоустановках (автотранспорт та генератори) використовувався газ як паливо.

Верховна Рада України схвалила законопроект №8172, який має на меті сприяти розвитку екологічно чистого громадського транспорту. Закон накладає обмеження на закупівлю та експлуатацію дизельних та бензинових автобусів у громадському транспорті. З 2036 року на міських автобусних маршрутах буде дозволено використовувати транспорт, що обладнаний водневими паливними елементами чи транспортні засоби, які працюють на газі. За прогнозами експертів, до 2030 року близько 25% всього громадського транспорту у великих містах України становитимуть електричні або газові автобуси, а до 2033 року їхня частка має подвоїтися.

Враховуючи тенденцію збільшення використання газу, особливо біометану, тема підготовки фахівців відповідного профілю є актуальна.

Список використаних джерел

5. Енергетична стратегія України на період до 2035р. «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність». Схвал. розпорядженням КМУ від 18.08.2017 р. №605-р. – URL: http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/publish/article?art_id=245234085 (дата звернення 13.09.2021).

6. Проект Постанова КМУ «Про затвердження Технічного регламенту природного газу». URL: http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245366216&cat_id=167475 (дата звернення 13.09.2021).

УДК 378.147

Цифра Тетяна Юріївна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки будівництва
Київського національного університету будівництва і архітектури
Гойко Олександр Анатолійович,
здобувач вищої освіти ОП 051 Економіка (бакалавр),
Київського національного університету будівництва і архітектури

ІННОВАЦІЙНА ЛЕКЦІЯ-ВІЗУАЛІЗАЦІЯ «МЕТОДИ ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ЗАПОБІГАННЯ ЙОГО БАНКРУТСТВА»

Вирішення проблеми підвищення якості вищої освіти має велике значення в науково-освітньому просторі.

Широке впровадження ІТ у навчальний процес призвело до появи лекцій інноваційного типу: лекція-візуалізація, лекція із мультимедійним супроводом, відеолекція. Лекція-візуалізація – одна із лекцій інноваційного типу. Її особливістю є наявність умов для реалізації повною мірою принципу наочності. Зазначений тип лекції сприяє навчанню студентів перетворювати

усну й письмову інформацію у візуальну форму, що завдяки систематизації й виокремленню найбільш значущих, суттєвих елементів змісту навчання формує у них професійне мислення.

Для створення якісного та інноваційного викладання в галузі економіки будівництва необхідно оновити зміст і форму навчання з урахуванням інтеграції викладання та наукових досліджень, традиційних та інноваційних методів викладання.

Необхідна якісна підготовка викладачів, які є універсальними, гнучкими та ефективними у використанні навчального часу. Під час навчання студенти повинні набути наступні навички: володіти сучасними та інноваційними методами викладання в галузі економіки та демонструвати їх на практиці; повинні продемонструвати свою здатність до самостійної роботи у навчанні та дослідницькій діяльності. Це дозволить їм розвинути вміння логічно викладати теоретичні питання, обґрунтовувати свої погляди та робити висновки. Надає студентам навички розрахунку економічних показників на основі зібраних даних, вміння застосовувати науковий, аналітичний та методологічний інструментарій для управління економікою будівництва можливість створювати та реалізовувати власні проекти; вміння презентувати практичні рекомендації.

Володіння цими ключовими навичками та компетенціями має сприяти ефективній роботі економістів та управлінців у всіх секторах економіки, фінансів та держави.

Сприяння швидкому засвоєнню матеріалу, формуванню професійної компетентності студентів та розвитку сучасної економічної думки.

Нижче наведено приклад лекції-візуалізація на тему «Методи прогнозування фінансового стану підприємства в контексті запобігання його банкрутства». Прогнозування фінансового стану є невід’ємним елементом системи менеджменту підприємства, адже для нього є важливим не тільки аналіз його фінансового стану, як елементу системи підтримки ефективної виробничо-господарської діяльності та запобігання банкрутства відповідно, а

й передбачення можливих змін в майбутньому. Відомо, що підприємницька діяльність – це завжди ризик, оскільки підприємства здійснюють свою діяльність в досить мінливому середовищі, а отже на їх діяльність та відповідно фінансовий стан впливають різного роду чинники, які поділяють на дві групи – на чинники зовнішнього та внутрішнього впливу. І якщо чинники внутрішнього впливу (система менеджменту на підприємстві, кваліфікація персоналу, стан обладнання, техніки, забезпеченість сировиною тощо) на фінансовий стан підприємства в більшій мірі лежать в площині компетенції керівництва підприємства, то чинники зовнішнього впливу (зміна політичних режимів, податкового законодавства, нормативно-правова база, пандемія, війна тощо) знаходяться поза межею їх впливу. Саме для цього і потрібне прогнозування фінансового стану підприємства, щоб передбачити зміни в майбутньому з врахуванням чинників внутрішнього та зовнішнього впливу на його діяльність.

Вагомий внесок в дослідження фінансового стану та шляхів його вдосконалення на підприємстві зробили як зарубіжні, так і вітчизняні вчені, а саме: Hasanaj P. [9], Trisa Wahyuningsih [10], Герасимчук В. [1], Добровольська О.В. [2], Квасній М. М. [3], Клементьєва О. Ю. [4], Косарєва І. П. [5], Мельник А.О. [6], Руснак Т. В. [7], Сич О.А [8], Ізмайлова К.В. та ін.

Прогнозування фінансового стану здійснюється з метою створення інформативної бази для вибору оптимального шляху розвитку в майбутньому та прийняття управлінських рішень для уникнення небажаних ситуацій, зокрема банкрутства. Здійснюючи прогноз фінансового стану підприємства, розрізняють такі види: оптимістичний, реалістичний та песимістичний. Оптимістичний прогноз передбачає виконання всіх умов прогнозування, закладених фінансовим менеджером. При реалістичному прогнозі передбачається виконання лише частини найбільш можливих для реалізації умов прогнозування. Песимістичний прогноз показує, що буде з підприємством, якщо існуючі тенденції не змінювати. Точність прогнозу або сценарію розвитку подій в площині фінансового стану підприємства залежить

від правильного вибору методів прогнозування. До найбільш загальновживаних методів відносять: економетричні моделі; метод часових рядів (рядів динаміки); балансовий метод; метод експертних оцінок.

З допомогою економетричних моделей встановлюються особливості діяльності підприємства, які використовують для прогнозування діяльності підприємства у випадку зміни певних параметрів даної моделі. В свою чергу виділяють ще і підвиди економетричних моделей: однофакторні та багатофакторні регресійні моделі. Одно- та багатофакторні моделі вказують на залежність фінансового результату від одного або кількох факторів відповідно, що впливають на кінцевий показник. Однофакторна регресійна модель має вигляд:

$$y = a_0 + a_1 * x_1 \qquad (1)$$

Регресійне рівняння багатофакторної моделі має такий вигляд:

$$y = a_0 + a_1 * x_1 + a_2 * x_2 + \ldots + a_n * x_n, \qquad (2)$$

де $\mathbf{x_1, \ldots, x_n}$ – фактори, що впливають на кінцевий результат **y**;

$\mathbf{a_1, \ldots, a_n}$ – коефіцієнти при відповідних факторах;

$\mathbf{a_0}$ – вільний член регресійного рівняння.

Регресійні моделі використовують для того, щоб спростити складні економічні зв'язки, які виникають в ході діяльності підприємства. Використання регресійних моделей включає кілька етапів. На першому етапі обирають внутрішній показник, який залежить від зовнішніх факторів та позначають його y_1, на другому - обирають внутрішній показник, який залежить як від зовнішніх факторів, так і від внутрішніх, тобто від y_1, і т.д. Таким чином кожний наступний показник в свою чергу залежить від внутрішніх попередніх факторів та зовнішніх. Моделі часових рядів (рядів динаміки) являють собою використання консеквентності фінансових показників, виміряних через рівні інтервали часу. Дані моделі мають три складові: тренд, циклічну компоненту та сезонну компоненту. Модель часового ряду або рядів динаміки має вигляд:

$$\mathbf{y_t = x_t + s_t + C_t}, \qquad (3)$$

де $\mathbf{y_t}$ – прогнозований показник (результат);

$\mathbf{x_t}$ – фактори, що впливають на прогнозований показник (результат);

$\mathbf{s_t}$ - циклічна компонента, що впливає на прогнозований показник (результат);

$\mathbf{C_t}$ – сезонний фактор впливу на прогнозований показник (результат);

t=1, … n.

Виділяють два види моделей часових рядів (рядів динаміки) – дискретні, при яких вимірювання показників проводяться через визначені інтервали часу, та безперервні, коли зміни показника чи процесу фіксуються безперервно.

В практичній діяльності здебільшого використовують дискретні ряди з дотриманням наступних умов - дані мають бути зіставленими та однорідними, а всі випадкові відхилення (наприклад, ті що викликані зміною спеціалізації чи реорганізацію підприємства) повинні бути вилучені.

Балансовий метод прогнозування передбачає розробку спеціальних фінансових таблиць - балансів, в яких одна частина – це прогнозовані джерела ресурсів підприємства, а друга – це розподіл (використання) фінансових ресурсів за всіма напрямками їх витрачання. Головна умова даного методу – це рівність обох частин балансу.

В основі методу експертних оцінок в прогнозуванні фінансового стану лежить думка експертів, тобто даний метод передбачає багатофакторне опитування експертів за відповідними схемами. Результати опитування повинні бути оброблені з застосуванням відповідного інструментарію економічної статистики (наприклад - метод Дельфі, метод комісії, метод віднесеної оцінки тощо).

Зазвичай, цей метод включає наступні етапи:

1) створення робочих груп експертів для здійснення опитувань;

2) розробка переліку питань для експертів;

3) забезпечення незалежності суджень експертів, тобто усунення фактора можливого тиску на експертів;

4) опрацювання отриманих відповідей експертів;

5) розробка прогнозних гіпотез та варіантів розвитку подій.

Точність прогнозу фінансового стану підприємства залежить від дотримання всіх етапів процесу прогнозування, а саме:

Етап 1. Визначення орієнтирів прогнозування - об'єктів прогнозу, мети та задач.

Етап 2. Планування заходів - відбір об'єктів, які прогнозуються, встановлення ієрархічності, взаємозв'язків між ними та часових горизонтів прогнозу.

Етап 3. Формування інформаційної бази даних для прогнозування.

Етап 4. Вибір методів прогнозування, їх обґрунтування.

Етап 5. Складання прогнозу.

Етап 6. Відстеження результатів прогнозу.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене можна стверджувати, що важливість прогнозування фінансового стану підприємства в контексті запобігання банкрутства зводиться до наступних положень, а саме: з допомогою прогнозування можна визначити можливі варіанти розвитку подій під впливом тих чи інших факторів, маючи можливість при цьому порівняти очікувані результати за кожним варіантом та вибрати найкращий для даного підприємства.

Список використаних джерел

1. Герасимчук В. Економічно–математичне прогнозування фінансового стану підприємства в сучасних умовах. Наукова спадщина. – 2020. – N 47. – С.39- 52.

2. Добровольська О.В., Рондова М.А. Прогнозування банкрутства як методу оцінки фінансового стану підприємства. Агросвіт. 2021. № 20. С. 40-45.

3. Квасній М. М., Циганчук Р. О. Прогнозування фінансового стану підприємства на основі інтегрування Z-моделей. Вісник університету банківської справи. 2021 № 1 (40). С. 77–84.

4. Клементьєва О. Ю. Фінансовий стан підприємства та його прогнозування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 / О. Ю. Клементьєва. К.: КНЕУ, 2008.

5. Косарєва І. П., Хохлов М. П., Бірюкова В. В. Дослідження теоретичних основ фінансового стану підприємства. Інфраструктура ринку. 2018. № 19.С. 101-106.

6. Мельник А.О., Захарова Ю.І. Аналіз методів оцінки фінансового стану підприємства. Східна Європа: Економіка, бізнес та управління. 2020. Випуск 2 (25). С. 252–257.

7. Руснак Т. В. Шляхи покращення фінансового стану підприємства в сучасних умовах. Економіка і суспільство. № 16. 2018. С. 560- 565.

8. Сич О.А., Калічак І.І. Дискримінантний аналіз і його застосування в прогнозуванні банкрутства підприємства. Економічні науки. 2017. №2 (42). С. 333-339.

9. Hasanaj, P., Kuqi B. Analysis of Financial Statements: The Importance of Financial Indicators in Enterprise. Humanities and Social Science Research, 2, 2019. 17-27. URL: https://doi.org/10.30560/hssr.v2n2p17.

10. Trisa Wahyuningsih, Lintang Venusita Financial analysis of retail companies using the altman, springate, zmijewski, fulmer, and grover bankruptcy prediction models. Journal of Accounting, Entrepreneurship, and Financial Technology.Vol 3 No 2. 2022. URL: https://journal.uc.ac.id/index.php/JAEF/article/view/2661.

11. Інноваційні методи викладання економічних дисциплін та їх використання в процесі підготовки бакалаврів і магістрів з економіки : навч.-метод. посіб. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2019. 162 с.

УДК 372.853

Цогла Олена Орестівна,
кандидат економічних наук, старший викладач,
Комунальний заклад Львівської обласної ради
Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

ФОРМУВАННЯ STEM – КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПЕДАГОГА В ЗАКЛАДАХ ІППО

Сучасні тенденції розвитку суспільства, бурхливе піднесення ІТ-галузі, робототехніки, нанотехнологій спричиняють дефіциту відповідних фахівців та демонструють необхідність грамотних професіоналів, які будуть конкурентоспроможними на ринку праці. Потреба в кваліфікованих технічних фахівцях зростає й у найближчі пару десятків років тенденції навряд чи зміняться. Саме тому виникає гостра освітня необхідність у формуванні єдиної картини світу, створенні умов для освоєння змісту через діяльність, об'єднанні системного підходу та практики. Новітні технології позначаються на способах навчання учнів, змінюють їх, адаптуючи до вимог сучасного світу. Отже, навички, які школярі набувають, навчаючись за принципами STEM, дають змогу забезпечити міцний ґрунт для майбутніх здобутків: під час навчання та й у наступному успішному майбутньому. Так як, зараз STEM є однією із головних тенденцій освітньої політики у світі, то підготовка вчителів до роботи в цій парадигмі – є ключовим завданням інститутів післядипломної педагогічної освіти на сьогодні.

Якість впровадження STEM-освіти багато в чому визначається компетентністю та рівнем професійної діяльності науково-педагогічних працівників, наскільки вони активно використовують новітні педагогічні підходи до викладання й оцінювання, інноваційні практики міждисциплінарного навчання, методи та засоби навчання з акцентом на розвиток дослідницьких компетенцій.[1]

Таким чином, STEM – вчитель має бути висококваліфікованим, креативним, володіти своїм предметом, готовим підвищувати рівень професійних знань. Важливою ознакою такого вчителя є вміння зорганізувати науково-дослідну діяльність учнів, через продукування динамічної системи взаємовідносин з довколишнім оточенням, що сприяє поглибленню знань, формуванню громадського досвіду дитини, розширенню та розвитку її інтелектуальних пізнавальних інтересів та творчих здібностей. Тому необхідно приділяти посилену увагу якісному підвищенню фахової ерудованості та розвитку фахової компетентності педагога на курсах підвищення кваліфікації в ІППО. Саме компетентність та рівень професійності педагога, те як завзято використовуються новочасні педагогічні методики до викладання й оцінювання визначають якість впровадження STEM-освіти в Україні.

На курсах підвищення кваліфікації в ІППО освітяни не тільки отримують сучасні знання, доступ до нових ресурсів, але й мають змогу передавати власні наробки та обмінюватися новими думками, ідеями, досвідом. Учителі надзвичайно цінують можливість бути мотивованими своїми ж колегами, мати можливість краще зрозуміти сенс різних педагогічних методів і практик.

На жаль, варто визнати, що підготовлених вчителів, здатних і готових зацікавлювати дітей технологіями, проектуванням, захоплювати наукою та дослідженнями - недостатньо. Деякі з них демонструють низький рівень технологічної готовності та знань інструментів навчання, а також недостатню кваліфікацію для роботи з сучасним навчальним обладнанням. Більшість вчителів не мають якісного технічного забезпечення.

Провівши опитування серед вчителів природничо-математичних дисциплін, які навчалися на курсах підвищення кваліфікації Комунального закладу Львівської обласної ради ЛОІППО, можна виділити наступні труднощі з якими стикаються вчителі:

недостатня, або зовсім відсутня матеріально-технічна база, що не дає можливості використовувати ті або інші інструменти у процесі навчання;

дефіцит знань та навичок роботи з сучасним обладнанням;

недостатня методична підтримка: відсутність рекомендацій, прикладів завдань та інструментів, інструкцій щодо їх застосування;

психологічні бар'єри, страх перед новими технологіями та ризиками;

відсутність мотивації до постійного розвитку та вдосконалення своїх компетенцій;

відсутність умов для проектної діяльності самих педагогів;

відсутність супроводу та консультування у роботі;

відсутність можливості обмінюватися досвідом з колегами.

Таким чином, в підсумку зрозуміло, що необхідна постійна співпраця ІППО з вчителями для: мотивації їх до вдосконалення своїх компетенцій та самоосвіти, переосмислення практики викладання, розвитку власної проектної діяльності. Адже, важливо, щоб STEM – вчитель не тільки перебував у пошуку нових технологічних рішень, проведені проектних завдань та досліджень, а й захоплював та мотивував своїх учнів до пізнання та сприяти підвищенню їх конкурентоспроможності на ринку праці. На нашу думку, педагогу для роботи у форматі STEM важливо усвідомити, що необхідно:

занурення в сучасні технології;

практикувати самостійне набуття нового досвіду;

комунікувати між собою, адже STEAM знаходиться на перетині різних дисциплін, і саме їхня синергія і дає змогу вдало та ефективно проводити навчальний процес;

активізувати інтегровану дослідницьку, творчу діяльність учнів, спрямовану на отримання самостійних результатів під керівництвом учителя під час виконання навчальних проектів;

навчати дітей трудитися в громаді та піклуватися одне про одного, дебатувати, конфліктувати й влаштовувати групові процеси.

Варто зауважити, що викладачам , які проводять курси підвищення кваліфікації в ІППО слід звертати особливу увагу на забезпечення особистісного зростання кожного вчителя, що можливе лише з урахуванням його індивідуальних здібностей; розвитку творчого мислення, здатності швидко орієнтуватися в сучасному насиченому інформаційному просторі, приймати нестандартні, неординарні рішення, учитися протягом усього життя;

Вчитель формату STEM розуміє, як і за сприянням яких знарядь створити кожній дитині простір для прояву її здібностей, реалізації особистісного потенціалу; вміє вирішувати разом з учнями реальні завдання, завдяки інтеграції предметних знань та технологій, під час спільної дослідницької діяльності.

Варто звернути увагу і на те, що ми дійсно не знаємо, які знання, навики та технології будуть актуальними в майбутньому, тому STEM- педагог повинен бути готовим до:

оновлення змісту та технологій освоєння природничих наук на основі міждисциплінарності та еволюційних процесів;

проведення відбору та структурування змісту інформації на основі інноваційних підходів;

організації проектної та навчально-дослідницької діяльності учнів;

опанування навичок роботи з новим обладнанням;

переосмислення наявного досвіду стосовно нових знань;

самоосвіти;

самоаналізу: що я знаю, що я вмію і чому мені так важливо навчатися?

Актуальність та вагомість формування STEM – компетентностей педагога зумовлена викликами сьогодення, які потребують від нього вивчати, розуміти та використовувати всю доступну, різноманітну інженерно-технічну інформацію, що сприятиме: підвищенню педагогічної майстерності; розвитку педагогічної уяви, здатності саморегуляції організаційно-комунікативних здібностей; вдосконаленню педагогічної техніки; поглибленню дидактично – фахових знань.

Таким чином, можемо стверджувати, що існує невідкладна потреба в підготовці та перепідготовці фахівців, які б могли працювати в форматі STEM. Саме це питання, як найкраще можуть вирішити інститути післядипломної педагогічної освіти, для яких невідкладним стає піднесення фахової компетентності вчителя, діяльність якого не вдовольняється викладанням однієї дисципліни; майстра спроможного до реалізації міждисциплінарних зав'язків, який осмислює цінність спеціальних знань в контексті соціокультурного простору.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації щодо розвитку STEM-освіти у закладах загальної середньої та позашкільної освіти у 2022/2023 навчальному році Лист ІМЗО № 21.1/10-1080 від 15.08.2022 року *[Електронний ресурс]. Доступно: https://imzo.gov.ua/2022/08/15/lyst-imzo-vid-15-08-2022-22-1-10-1080 Дата звернення: жовтень 2023*

УДК 378.172

Човнюк Юрій Васильович,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри фізичного виховання і спорту
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Глушенок Дмитро Дмитрович,
здобувач вищої освіти навчальної групи ФВСм -22
Київського національного університету будівництва і архітектури

МОЖЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СИНЕРГЕТИЧНОГО ПРИНЦИПУ «ВИПЕРЕДЖУВАЛЬНОГО РОЗВИТКУ» СИСТЕМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ/СПОРТИВНИХ ПЕДАГОГІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Аналіз спеціальної науково-методичної літератури свідчить про те, що у переважної більшості студентів зовсім немає бажання до занять. Основна причина – відсутність диференційованого підходу до характерних вправ і навантажень, що пропонуються студенту, стимулювання до занять. Розмови про те, що заняття фізичною культурою корисні для здоров'я студентів, мають абстрактний характер у зв'язку з відсутністю конкретних (об'єктивних) критеріїв, які використовуються на заняттях, із теоретичною непідготовленістю студентів [1]. Система фізичного виховання не має не тільки конкретної і вираженої об'єктивними критеріями цільової установки, але, крім того, і відомостей про те, якою мірою може бути корисний кожний конкретний результат для досягнення кінцевої мети [2]. Проблема в тому, що у вузах України діє національна система навчального процесу з фізичного виховання, що побудована на основі нормативного підходу, чим вона відрізняється від європейської. Водночас важливо, що більше 50 % студентів мають низький рівень кондиційної фізичної підготовки, а більше половини випускників фізично неспроможні якісно працювати на виробництві [3]. Підтверджені дані, що останнім часом спостерігається незадовільний рівень фізичної підготовленості абітурієнтів, які вступають на перший курс вищого

навчального закладу. Вони мають нижчий від середнього рівень підготовленості (75 % дівчат і 74 % юнаків) [4]. Це вимагає враховувати рівень загальної фізичної підготовленості студентів при проектуванні системи фізичного виховання.

Наявна система фізичного виховання у ВНЗ побудована на принципах і програмах, запозичених з програм спортивних тренувань, які не досить адаптовані як до процесу формування фізичної культури, так і до умов, в яких знаходяться навчальні заклади. Результатом такого запозичення є нормативні основи, за яких особистість другорядна, а на перше місце виходить середній нормативний показник. Людина з її індивідуальними особливостями важлива тільки як засіб досягнення певного заданого їй спортивного показника.

Проведений контент-аналіз программно-нормативного забезпечення фізичного виховання студентів ВНЗ показав невідповідність вимогам практики і побудови фізичного виховання відповідно до вимог Болонського процесу.

Реальне життя вимагає при формуванні програмно-нормативних засад фізичного виховання студентів враховувати вимоги ринку праці, ринкової економіки, сучасні погляди на життя в мікросоціумі. Існуюча система фізичного виховання у вузах України взагалі характеризувалася наперед заданими авторитарними суб’єкт-об’єктними відносинами викладача і студента, подібно армійським, а також характером зв’язку між ними, що відзначався жорстким педагогічним керівництвом з боку суб’єкта (викладача), який мусив точно знати, які потрібно сформувати у студента знання та вміння, аби він відповідав заздалегідь виписаному набору професійних якостей. Кредитно-модульна технологія навчання, прийнята зараз в Україні, містить два дидактичні поняття кредиту і модуля, які суттєво впливають на формування цілісного алгоритму, засвоєння знань, умінь, навичок фізичного виховання, а також спонукають до підпорядкування своїм вимогам інших навчальних компонентів – форм, прийомів, методів, засобів тощо. Відповідно до програмно-нормативних засад фізичного виховання студентів все повинно

базуватися на специфічних принципах кредитно-модульної технології навчання: гуманізації, гуманітаризації, демократизації, кредитування, модульності, індивідуалізації, диференціації, інтеграції та ін. У центрі системної моделі процесу фізичного виховання знаходиться студент як соціально-психічний суб'єкт, який самоорганізовується. Це задає контрольні параметри динаміці всього педагогічного процессу фізичного виховання як системи. Водночас сучасна наукова парадигма, яка створюється, вимагає переходу від системної до системно-синергетичної методології побудови процесу фізичного виховання, що є реакцією на постмодерністські тенденції в науці і практиці. Синергетика, будучи наукою про процеси розвитку і самоорганізації складних систем різної природи, наслідує і розвиває міждисциплінарні підходи своїх попередниць: технології А. І. Богданова, теорії систем Л. фон Берталанфі, кібернетики Н. Вінера. Водночас вона істотно відрізняється тим, що її мова і методи спираються на досягнення нелінійної математики і тих розділів природничих і технічних наук, які вивчають процеси еволюції складних систем [5].Необхідно вдосконалювати технологію розробки фізичного виховання, усувати надмірність і зайву деталізацію професійних вимог, завдань, здатностей. Шляхом розкриття закономірностей, становлення вищих форм самоорганізації явищ з нижчих і визначати те, що на кожному з етапів становлення виникають такі нові форми самоорганізації, які відповідають руху на випередження, відповідно вимогам і розумінням процесів розвитку виробництва, суспільства.

В основі процесу фізичного виховання повинні лежати вихідні положення (принципи) загальних основ теорії, методики фізичного виховання [6], за якими визначаються організаційні форми, прийоми і методи підготовки. Дидактичні принципи діляться на дві групи: загальні, що стосуються навчального процесу в цілому. Перша частина вихідних положень стосується змісту і методів викладання фізичного виховання, а саме: принципів доступності, наочності, зв'язку з практикою, професійної спрямованості, науковості. Друга частина принципів тісно пов'язана з навчальною діяльністю

студентів: активністю і самостійністю, систематичністю і послідовністю навчання, ступенем засвоєння знань, поєднанням навчальної діяльності з науковою. Особливими принципами в системі фізичного виховання є такі: технологізація творчого процесу сучасного науково-практичного знання, пізнавальної інформації у формі комп'ютеризації, тобто реалізація автоматизованих, алгоритмізованих, репродуктивних форм науково освітньої діяльності у комп'ютерних системах обробки інформації для надання необмеженої можливості глибини пізнання, оперування базами даних, відомостями про природу, професію, людину тощо.

Одним з пріоритетних принципів фізичного виховання є принцип «випереджувального розвитку» системи фізичного виховання студентів порівняно з динамікою розвитку виробничих професій, вимог до спеціальності. Випереджувальні відносини інших професійних, соціальних структур, розвиток системи фізичного виховання є напрямом на посилення прогностичного спрямування на підставі термінового оволодіння професійною, соціальною, пізнавальною інформацією; соціальними, професійними, суспільними зв'язками; особливостями, в яких реалізується суспільно-професійне, соціальне призначення системи фізичного виховання. Здійснення його можливе в умовах взаємодії та зворотного зв'язку з усіма суб'єктами і об'єктами, у т.ч. в умовах органічного зв'язку, інноваційного, наукового пошуку разом із процесом навчання, професійного становлення і удосконалення фахівців. Ряд дослідників вирішує задачу показу можливості нетрадиційного погляду на історичний розвиток наукового знання з опорою на моделі і методологічні наслідки синергетики, чим вводять принципово нове бачення світу і нове розуміння процесів розвитку в ньому. Існує також необхідність вивчення процесів переходу в якісно нові стани, саме це привело до виникнення нового наукового напрямку, що має міждисциплінарний характер. Батьками-засновниками такого напрямку стали І. Пригожин і Г. Хакен [5, 7].

У проблемах, що вивчаються синергетикою, визначальну роль відіграють процеси розвитку складних систем. В їх розвитку розрізняють два етапи. Перший етап характеризується стаціонарністю, на всій його відстані не відбуваються принципові якісні зміни в стані системи. Еволюційні процеси жорстко детерміновані, майбутні стани передбачувані, якщо виявлена загальна тенденція розвитку. Однак перебування системи в стаціонарному стані вимагає протікання певних внутрішніх і зовнішніх взаємодій, що дозволяють системі стійко зберігати внутрішню рівновагу при її неврівноваженості з навколишнім середовищем. Для біологічних систем такі взаємодії називають гомеостазом. У разі розвиваючих неорганічних систем внутрішня рівновага підтримується або постійним виробленням енергії всередині системи, або постійним притоком необхідної енергії ззовні. Але під впливом зовнішні дії, або в результаті внутрішніх протиріч, стаціонарний стан рано або пізно закінчується, в розвитку системи настає новий етап, що характеризується порушенням внутрішньої рівноваги і втратою стійкості. З такого кризового стану необхідний вихід в один з можливих якісно нових стійких станів. Параметри системи, при яких з'являється криза, називають критичною точкою розвитку. Наступний кризовий етап розвитку завершується переходом у якісно новий стан одним з двох способів: або деструктивним шляхом, руйнуванням упорядкованої системи, або конструктивним шляхом переходу в стійкий стан з більш високим рівнем організації, ніж в попередньому стаціонарному стані.

Список використаних джерел

1. Кобза М. Т. Фізіологічний аналіз впливу занять фізичним вихованням на адаптацію до фізичних навантажень та здоров'я студентів: автореф. дис. канд. біолог. наук: спец. 03.00.13 / Кобза М. Т. – Сімферополь: ТНУ ім. В. І. Вернадського, 2002. – 18 с.

2. Платонов В. М. Загальна теорія підготовки спортсменів у Олімпійському спорті / В.М. Платонов. – К.: Олімпійська література, 1997. – С. 180-193.

3. Халайджі С. В. Професійно-прикладна фізична підготовка студентів енергетичних спеціальностей : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання: спец. 24.00.04 / С. В. Халайджі. – Львів, 2006.– 20с.

4. Антикова В. А. Оптимізація фізичного виховання у вищих навчальних закладах: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції “Концепція підготовки спеціалістів фізичної культури в Україні” / В. А. Антикова. – Київ: Вежа, 1996. – С. 209–213.

5. Хакен Г. Синергетика. Ієрархія у самоорганізованих системах та пристроях / Г. Хакен. – М. : Мир, 1985. – 456 с.

6. Круцевич Т. Ю. Підручник для вищих учбових закладів фізичного виховання і спорту / Під ред. Т.Ю. Круцевич // Теорія і методика фізичного виховання. Олімпійська література: у 2-х томах – К., 2008. – 200с.

7. Пригожин І. Час, структура і флуктуація (Нобелівська лекція) / І. Пригожин // Успіхи фізичних наук. – 1980. – Т. 131. – С. 185.

УДК 811.111

Човнюк Юрій Васильович,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри фізичного виховання і спорту
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Іванов Євген Олександрович,
старший викладач кафедри іноземних мов та перекладу
Національного авіаційного університету

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ Й ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНШОМОВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ

В умовах інформатизації та глобалізації суспільства до навчання встановлюються нові вимоги, виникають нові можливості для отримання знань, з'являються нові підходи до навчання [1-3]. Можливості використання Інтернет-ресурсів для отримання нових та вдосконалення вже набутих знань безмежні. Так, віртуальні соціальні мережі є не тільки популярним засобом комунікації, а також унікальним ресурсом для тих, хто вивчає іноземну мову. Будучи одним з доступних способів обміну інформацією, соціальні мережі привертають увагу як студентів, так і викладачів, дають можливість перенести навчання іноземної мови з аудиторії у віртуальну реальність, не перериваючи освітній процес. Чинні державні освітні стандарти вищої професійної освіти в Україні спрямовані на підвищення якості освіти загалом і переходом на компетентнісну модель навчання зокрема, яка включає в себе також оволодіння випускниками закладу вищої освіти (наприклад, студентами-психологами) інформаційно-комунікаційними технологіями, окрім отримання професійних навичок. На сьогоднішній день актуальним є створення особливого інформаційно-комунікаційного професійного освітнього середовища для навчання іноземної мови студентів ЗВО. У цьому випадку інформаційно-комунікаційне професійне освітнє середовище виступає системою формування особистості в процесі набуття професійних і

іншомовних компетентностей, а також можливостей їх розвитку засобами інформаційно-комунікаційних технологій в сфері професійної комунікації в різних соціально-культурних умовах. Одним з компонентів інформаційно-комунікаційного професійного освітнього середовища є інформаційно-комунікаційний компонент, який представлений різними інформаційно-комунікаційними технологіями, засобами навчання та розв'язання навчальних завдань, програмним забезпеченням, електронними освітніми платформами, які сприяють розвитку професійних компетентностей і є засобом придбання іншомовних [4]. Звідси випливає, що нарівні з іншомовною професійною компетентністю студентів повинна формуватися їхня інформаційна компетентність.

Проблемою формування іншомовної інформаційної компетентності студентів у вищій школі займалися такі вчені, як Н. Гальскова, Є. Пасов, І. Малініна, Л. Раіцька, В. Сафонова, С. Тер-Мінасова та інші. Низка таких науковців як Г. Кучаковська, Г. Нестеренко, А. Яцишин, М. Радченко, Н. Тверзовська, С. Мигович, В. Сазанов, О. Клименко, Дж. Барнс, Д. Бойд та інші присвятили свої праці використанню соціальних мереж у процесі навчання іноземних мов та теоретично обґрунтували доцільність їх використання у формуванні комунікативної та інформаційної компетентностей студентів.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та дослідна перевірка доцільності використання соціальних мереж у процесі формування інформаційно-комунікативної компетентності студентів-психологів.

Сьогодні науковці говорять про синтез іншомовно-професійної, комунікативної та інформаційної компетентностей в методиці навчання іноземної мови, що призводить до появи іншомовної інформаційно-комунікативної

компетентності. Означена компетентність полягає у володінні студентом вміннями, знаннями, навичками і діями, що допомагають їм орієнтуватися в інформаційному просторі і працювати з іншомовною інформацією як на

традиційних носіях, так і в мережі Інтернет [1-4]. Серед умов формування іншомовної інформаційної компетентності виділяють:

1. Високий рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності (не нижче рівня В2 за Загальноєвропейським стандартом).

2. Систематичний розвиток умінь і навичок: а) знання про існування різних видів інформації та інформаційних ресурсів іноземною мовою; б) вміння орієнтуватися в потоці інформації іноземною мовою, представленої в мережі Інтернет; в) вміння шукати і відбирати релевантну інформацію іноземною мовою, яка представлена в мережі Інтернет; г) вміння письмово викладати інформацію іноземною мовою відповідно до комунікативної ситуації; д) знання особливостей різних стилів писемного мовлення іноземною мовою; е) вміння працювати з онлайн-бібліотеками, електронними каталогами та іншими подібними ресурсами іноземною мовою.

Особливого значення набуває використання інформаційно-комунікаційних технологій, покликаних забезпечити реалізацію інноваційних форм і методів, здатних сприяти виявленню та формуванню компетентностей студентів у процесі вивчення іноземної мови. Сьогодні інформаційно-комунікаційні технології можуть застосовуватися у всіх сферах діяльності і професійних сферах, і отже стають все більш інтегрованими в систему вищої професійної освіти. Варто зазначити, що одним з важливих результатів застосування інформаційно-комунікаційних технологій в сфері освіти є дистанційне навчання, яке з розвитком і популяризацією інформаційних технологій набуло широкого поширення в навчанні, оскільки дає можливість отримання знань на відстані. Вони можуть бути застосовані на будь-якому етапі здійснення дослідницької діяльності майбутнього спеціаліста [4].

Електронне навчання передбачає передачу навчально-методичної інформації, необхідної для здійснення ефективного освітнього процесу між його учасниками за допомогою певних інформаційних технологій, налагодженої інформаційно-комунікативної мережі. Така передача навчально-методичної інформації відбувається дистанційно, тобто викладач і студенти

розділені просторово, відповідно, на нашу думку, для ефективного проведення навчальних процедур можуть бути використані сучасні інформаційні та пелекомунікаційні технології, в тому числі і соціальні мережі.

Термін соціальна мережа був введений в 1954 р. англійським соціологом Джеймсом Барнсом [5]. Так dчений визначив сукупність вузлів, якими є соціальні об'єкти (спільнота, соціальна група, індивід). Сьогодні поняття "соціальна мережа" інтерпретується як особливий вид спілкування користувачів в мережі Інтернет. Більш точнее формулювання ми зустрічаємо у Д. Бойд і Н. Елісон, які називають віртуальну соціальну мережу (social network site), що базується на Інтернет-технологіях, сервісом, який дає змогу окремим користувачам [6]: 1) створювати відкриті (публічні) або частково відкриті профілі користувачів; 2) створювати список користувачів, з яким вони перебувають у соціальному зв'язку; 3) мати доступ до списків комунікацій "друзів", тобто до соціальних мереж інших користувачів усередині системи. А. Хендлі і А. Чапмен під соціальними мережами розуміють сукупність онлайн-інструментів, платформ і додатків, які постійно зростають і розвиваються та дають усім нам змогу взаємодіяти і обмінюватися інформацією [7]. Соціальні мережі дають можливість вибудувати безперервну роботу над формуванням навичок і розвитком умінь іноземної мови. Викладач може перевіряти знання студентів дистанційно в зручний час, незалежно від наявності / відсутності навчального приміщення, вибудовуючи освітній процес індивідуально під конкретну групу. Також важливим фактом є надання студентам можливості самим отримувати необхідні знання, користуючись розвиненими інформаційними ресурсами, наданими сучасними інформаційнокомунікаційними технологіями. Очевидно, що можливості використання Інтернет-ресурсів неймовірно великі. Глобальна мережа Інтернет формує умови для отримання необхідної інформації незалежно від місцезнаходження користувачів. Отримання вищої освіти практично неможливо уявити без доступу в Інтернет, без використання тих чи інших електронних пристроїв. Отже, формувати іншомовну професійну

компетентність на основі лише наявних посібників, без залучення додаткових засобів і розробки різноманітних та методично доцільних прийомів, способів і форм роботи, зокрема, зі студентами-психологами є, на нашу думку, не раціональним і не ефективним. У зв'язку з цим потреба підвищити ефективність формування мовної та професійної підготовки за рахунок розробки та впровадження до процесу навчання інноваційних інформаційних комунікаційних технологій, а саме соціальних мереж, а також новітніх методик навчання – очевидна. Соціальні мережі є однією з форм інформаційно-комунікаційних технологій. Таким чином, актуальним стає впровадження додаткових інструментів навчання іноземної мови, в тому числі і соціальних мереж для опрацювання і повторення матеріалу, що вивчається, для консультацій і спілкування з одногрупниками і викладачем. Важливим є також перегляд ролі викладача в освітньому процесі. Слід зазначити, що використання інформаційних технологій в освітньому процесі не є основною діяльністю викладачів іноземної мови, тому їм слід бути компетентним в питанні використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання іноземної мови (зі студентами-психологами, зокрема). Популярність використання соціальних мереж студентами ЗВО для отримання інформації, необхідної для навчання, зростає з кожним днем. Потенціал і особливості використання соціальних мереж зумовлені передовсім доступністю і швидкістю передачі інформації, а їх використання в освітніх цілях дає змогу вивести заняття за рамки аудиторних занять, що додатково мотивує студентів.

Список використаних джерел

1. Гоцинець І.Л. Формування іншомовної комунікативної компетентності студентів у процесі використання смарт-технологій. Наукові інновації та передові технології (Серія «Державне управління», серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»). 2022. №5(7). С. 50-62.

2. Гоцинець І.Л. Формування іншомовної комунікативної компетентності студентів методом гейміфікації. Перспективи та інновації науки. 2022. №13(18). С. 125-135.

3. Гоцинець І.Л. особливості використання смартфонів на заняттях іноземної мови. Вісник науки та освіти. 2023. №4(10). С. 84-96.

4. Сінельник І. Активізація науково-дослідної діяльності студентів педагогічних спеціальностей засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Молодь і ринок. 2012. №3. С. 113–117.

5. Barnes J. A., Relations H. Class and Comittees in Norwegian Island Parish. NY: Hafner Press, 1975.

6. Boyd D. M., Danah M., Nicole B. Elison Social Network Sites: Definition, History, and Scolarship. Journal of Computer-Mediated Communication. 2007. Vol. 13 (1). P. 210–230.

7. Handley A., Chapman C.C. Content Rules. How to Create Killer Blogs, Podcasts, Videos, Ebooks, Webinars (and More) That Engage Customers and Ignite Your Business. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., Hoboken. 290 p.

УДК 0.51

Човнюк Юрій Васильович,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри фізичного виховання і спорту
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Шут Антон Олегович,
здобувач вищої освіти навчальної групи ФВС -20
Київського національного університету будівництва і архітектури

БІОМЕХАНІЧНІ ОСНОВИ РУХОВИХ ЯКОСТЕЙ У ФУТБОЛІ

До основних рухових якостей футболіста відносяться: сила, швидкість, витривалість, гнучкість і спритність [1]. А.А. Тер-Ованесян до названих якостей додає: стійкість рівноваги, здатність до довільного розслаблення м'язів, ритмічність, стрибучість, м'якість рухів, координованість [2,3].

Вважається, що кожна людина володіє певними руховими навичками, наприклад, може підняти певну вагу, пробігти або стрибнути і т. п., Але можливості у всіх різні. Це пов'язано і з віком, і спадковістю і, головне, з тренованістю. Рухові якості відрізняються одна від одної за формою і за витраченою енергією. Рухові якості - це окремі сторони моторики людини. Вони проявляються в однаковій формі рухів та їх енергетичному забезпеченні і мають аналогічні фізіологічні механізми, роботи м’язів [4- 11]. Тому методики вдосконалення (тренування) тих чи інших якостей футболістів мають спільні риси незалежно від конкретного виду руху. Сила *(F),* швидкість *(V)* і тривалість (тривалість) *(t)* руху знаходяться у певних співвідношеннях одне з одним. Це співвідношення є різним у різних видах діяльності (у різних видах спорту, зокрема, і у футболі).

При скороченні м'язів прикладаються великі зусилля, які залежать від поперечного перерізу, початкової довжини волокон і ряду інших факторів. Сила м'яза на 1 см^2 його поперечного перерізу називається *абсолютною м'язовою силою.* Для людини вона складає від 50 до 100 Н. Сила і потужність

одних і тих же м'язів залежать від ряду фізіологічних умов: віку, статі, тренування, температури повітря, вихідного положення при виконанні вправ, біоритмів і т.д.

Для опису залежності між силою і швидкістю м'язового скорочення використовують рівняння Хілла (A. Hill, 1938):

$$V=b(F0-F)\cdot(F+a); \text{ або } F=(F0+a)(v/b+1)-a, \quad (1)$$

де: V - швидкість скорочення; F - сила (навантаження); $F0$ – максимальна ізометрична сила, яку може розвинути м'яз; b - константа, що має розмірність сили. Максимальна швидкість, відповідно до умови F=0, з рівняння Хілла дорівнює b $\cdot F0/a$ [12].

Рухова якість розуміється, як здатність реалізувати потенціал організму через рух [6]. Умови такого руху і його завдання у футболі можуть бути найрізноманітнішими і вимагати прояву особливостей діяльності організму футболіста, що відрізняються між собою. Одні рухові дії повинні виконуватися максимально швидко, завдання інших - підтримка оптимальної швидкості тривалий час, треті - вимагають забезпечення значних проявів сили в положеннях, близьких до статичних. Одночасно з вказаними умовами при виконанні рухів у футболі часто потрібна значна суглобова рухливість. Описані вимоги до організму футболіста складають основу прояву так званих рухових якостей - швидкості, витривалості, сили і гнучкості. При виконанні рухових дій прояв згаданих якостей пов'язаний з можливостями суглобових рухів. Тут доречно нагадати, що будь-яку рухову дію слід представляти як таку, що складається з обмежень рухливості у одних суглобах (елементів динамічної постави) і виконання рухів у інших (рухи, що управляють). Тому прояв рухових якостей, пов'язаних з виконанням спортивних рухів у футболі, передусім залежить від аналогічних якостей, що проявляються на рівні окремих елементів динамічної постави, і рухів, що управляють, у суглобах.

Виходячи з наведеного, *силу* слід розуміти, як здатність надавати тілу чи якій-небудь його частині максимального прискорення або забезпечувати обмеження суглобового руху під дією зовнішніх сил. При нарощуванні або

уповільненні швидкості руху тіла футболіста його окремим біоланкам надається прискорення. У першому випадку воно співпадає по знаку зі швидкістю, а у другому - прискорення і швидкість мають протилежні знаки. При виконанні суглобових рухів позитивне прискорення відповідає здійсненню рухів, які керуються, а негативнее - елементам динамічної постави. У першому випадку м'язи працюють у долаючому режимі, а у другому - в уступаючому. Елементам динамічної постави дуже часто відповідає статичний, або ізометричний, режим роботи, при якому суглобовий кут зберігається постійним, незважаючи на дію зовнішніх сил, які прагнуть цю постійність порушити.

Бистрота (прудкість) розглядається, як здатність надавати тілу футболіста або його окремим біоланкам максимальної *швидкості* (при цьому не розглядається така характеристика швидкості, як час реакції).

Під *витривалістю* (зокрема, у футболі) розуміється здатність збереження швидкості руху при повторних його виконаннях.

Гнучкість представляється як здатність виконувати рухи з великою амплітудою. При цьому очевидно, що гнучкість тіла футболіста в цілому визначається рухливістю його суглобів.

У процесі рухової дії м'язова сила повідомляє необхідне прискорення ланкам, які, у свою чергу, забезпечують зміну швидкості руху, що керується. Тому при подальшому розгляді, з точки зору механіки, є логічним об'єднати швидкісні і силові якості, пов'язані з виконанням рухів, під назвою *швидкісносилових* [13,14].

Рухові якості як різні сторони моторики футболіста. В будь-якій людині закладені деякі рухові можливості, які не можуть проявитися інакше як в рухових діях. Різноманітність рухових дій (ударні, локомоторні, переміщувальні і т.д.), здавалося б, повинна говорити про різноманітність рухових можливостей людини (футболіста). Це так і є. Але, як зпівставити можливості одного футболіста, які проявляються у різних ситуаціях, або можливості різних футболістів, які проявляються в однакових умовах?

Необхідна деяка якісна міра і кількісні критерії для порівняння та оцінки. З цих потреб і виник деякий класифікаційний розподіл можливостей людини на рухові (фізичні) якості.

Рухова (фізична) якість - це деяка якісна міра прояву фізичних можливостей футболіста у різних рухових ситуаціях. Зіставляємі з цією мірою біомеханічні параметри (силу, швидкість, час), які є кількісною оцінкою інтенсивності прояву цих чи інших якостей. Виявилося, що всю багатосторонність рухових можливостей футболіста можна охарактеризувати через досить обмежене число таких рухових якостей: *силові, швидкісно-силові, швидкість, витривалість, гнучкість, спритність.* В дійсності ці якості проявляються не в «чистому» вигляді, а в деякому комплексному, оскільки у великій мірі взаємозалежні: розвиток однієї фізичної якості неминуче й істотно впливає на інші (розвиток сили веде до зменшення швидкості, витривалості та гнучкості; розвиток витривалості - до зменшення сили і швидкості і т.д.). Наприклад, витривалість істотно залежить від ситуативних психологічних факторів, до того ж вона не може вважатися цілісною, оскільки залежить в проявах щонайменше від трьох принципово різних механізмів енергопродукції і здатності організму до швидкого енергетичного відновлення [15]. Незважаючи на суперечливість і невизначеність формулювання рухових якостей через їх рухові прояви, відмова від них як базових понять у організації процесу спортивної підготовки футболістів поки недоцільна. Багаторічна футбольна практика виробила комплекси загальних і спеціальних вправ і навіть цілі технології вдосконалення рухових якостей футболістів, які продуктивно використовуються у різних формах фізичного виховання і у спорті (у т.ч. у футболі). У тренувальній роботі завжди можна знайти таке поєднання методичних прийомів і засобів, яке дозволить домагтися переважного розвитку тієї чи іншої рухової (фізичної) якості у її більш-менш «чистому» вигляді.

Сила. Силові якості. Силою називається фізична величина, що характеризує взаємодію тіл; вона визначає зміну руху тіла, або зміну форми

тіла, або те й інше разом. Сила, що розвивається м'язом або пучком м'язових волокон, відповідає сумі сил окремих волокон. Чим товще м'яз і більше «фізіологічна» площа його поперечного перерізу (сума площ поперечних перерізів окремих волокон), тим він сильніший. Наприклад, при м'язовій гіпертрофії його сила і товщина волокон зростають у однаковій мірі [16].

М'язова сила залежить не тільки від активуючого впливу ЦНС, але і в дуже високій мірі від зовнішніх механічних умов роботи м'яза.

Підводячи підсумок сказаному можна відмітити основні напрями вдосконалення швидкісно-силових якостей у футболі: 1) підвищення потужності, яку здатний забезпечити м'яз у ході свого скорочення, що, у свою чергу, пов'язано зі збільшенням фізіологічного поперечника м'яза, кількості речовин, що містять енергію, накопичених у ньому, можливостей швидкого їх розщеплення; 2) оптимальний вибір положення і пози тіла відносно напряму зовнішньої силової дії; 3) максимальне використання поступального режиму роботи м'язів для наступного переходу до долаючого режиму.

Список використаних джерел

1. Архипов О.А. Біомеханічні технології у фізичній підготовці студентів / О.А. Архипов. – Київ: НПУ, 2012. – 520с.

2. Тер-Ованесян А.А. Педагогіка спорту / Тер-Ованесян А.А., Тер-Ованесян І.А. – К.: Здоров’я, 1986. – 208 с.

3. Тер-Ованесян А.А. Педагогічні основи фізичного виховання. / Тер-Ованесян А.А. – М.: Фізкультура і спорт, 1978. – 206 с.

4. Анохін П.К. Загальна теорія функціональних систем / П.К. Анохін – М.: Медицина, 1975. - 402 с.

5. Аруін А.С. Біомеханічні властивості скелетних м’язів та сухожиль / Аруін А.С., Заціорський В.М. – М.: ДЦОЛІФК, 1980. – 64 с.

6. Бернштейн Н.А. Нариси по фізіології рухів і фізіології активності / Бернштейн Н.А. – М.: Медицина, 1966. – 349 с.

7. Меєрсон Ф.З. Адаптація, стрес і профілактика / Ф.З. Меєрсон. — М.: Фізкультура і спорт, 1982. – 35 с.

8. Павлов І.П. Повне зібрання творів / Павлов І.П. - [2-е вид]. – М.: Вид. АН СРСР, 1951. – Т. 2. – С. 44-146.

9. Ухтомський А.А. Фізіологія рухового апарату. Зібрання творів. Т. 3, розд. 7 / А.А. Ухтомський. – Ленінград: ЛДУ, 1951. С.140-161.

10. Фарфель В.С. Фізіологія людини / Фарфель В.С., Коц Я.М. – М.: Фізкультура і спорт, 1970. – С. 247-302.

11. Харре Д. Вчення про тренування / Харре Д. – М.: Фізкультура і спорт, 1971. – 328 с.

12. Фізична активність людини / [Бальсевич В.К., Запорожанов В.А. та ін.] – К.: Здоров'я, 1987. – 224 с.

13. Бранков Г. Основи біомеханіки / Бранков Г. - М.: Мир, 1981. - 254 с.

14. Демінський А.Ц. Основы теорії та методики физичного виховання / Демінський А.Ц. – Донецьк: АТ Видавництво Донеччина, 1995. – 520 с.

15. Арефьєв В.Г. Основи теорії та методики фізичного виховання [підручник] / Арефьєв В.Г. - Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2010.– 268 с.

16. Хартман Ю. Сучасне силове тренування / Хартман Ю., Тюннеманн Х. –Берлін: Штортферлаг,1988.–335 с.

УДК 37.014.3

Шайкова Аліна Леонтіївна,
викладач психології Коростишівського
педагогічного фахового коледжу

ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Безпечне освітнє середовище – сукупність умов у закладі освіти, що унеможливлюють заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової або моральної шкоди. (Закон України про освіту). У такому середовищі наявні:

•безпечні умови праці,

•комфортна взаємодія, що сприяє емоційному благополуччю учнів,

•відсутні будь-які прояви насильства та є достатні ресурси для запобігання їм

•дотримано права і норми фізичної, психологічної інформації та соціальної безпеки кожного учасника освітнього пероцесу

Тобто, таке освітнє середовище можна охарактеризувати як безпечне, дбайливе, чуйне, передбачуване. Воно орієнтоване на створення психологічного комфорту, а, отже, і підвищення успішностіздобувачів освіти. За яких умов можливе створення такого середовища?

З психологічної точки зору перш за все це за умови емоційної безпеки, що передбачає відсутність страху осуду за власні емоційні стани. В умовах війни ми всі так чи інакше перебуваємо в стані стресі, який знаходить своє вираження у гніві, обуренні, апатії тощо. Швидка зміна емоцій – нормальна реакція психіки на ненормальні події. Так організм сигналізує, що потребує допомоги. Загалом стрес порушує базові потреби людини у безпеці та захищеності. Провокує появу почуття непотрібності, відкинутості, ізольованості, ворожості світу до неї. Вважливо розуміти нам самим та пояснити нашим вихованцям, що усе, що ми зараз відчуваємо - це нормально. Нема хороших чи поганих емоцій. Кожа емоція є важливою. Якщо я злюся, то це не означає, що я зла людина. Просто є ситуаії, які викликають такі емоції. Варто розрізняти емоції та поведінку. Емоції – відповідь організму на якийсь подразник, який ми не можемо контролювати. Те, як ми її проявляємо- це наша поведінка, яку ми можемо обирати. Коли ми розуміємо що з нами відбувається та знаємо, як з цим можна впоратись, тоді пульт управління поведінкою у наших руках.Отже, важливою умовою створення емоційної безпеки, а , отже, безпечного освытнього середовища, - вміння **розрізняти стресовий стан як у собі, так і в інших.**

Емоційнимти ознаками стресу є:

- почуття пригніченості та смутку

- апатія та небажання щось робити
- надмірна тривога та хвилювання
- перебування в стані очікування на ймовірну загрозу
- надмірна тривога і хвилювання
- роздратованість, гнів, надмірна лють, конфліктність, відчуття безпорадності та провини

Стресовий стан має і когнітивні прояви**:**

- забудькуватість
- зниження когнітивних функцій
- ірраціональні думки (« я нікому не потрібна(ий), від мененіякої користі, усім без мене буде тільки краще)
- відсутність бачення позитивного майбутнього
- занадте занурення у питання сенсу життя
- знецінення сприятливих можливостей («для чого навчатися?», «це все не потрібно, адже ине зрозуміло, що буде далі»)

На рівні поведінки стрес проявляється як підвищена нервозість, порушення сну і нічні кошмари, бунтарська поведінка, відсторонення,бажання помсти, небезпечна для життя поведінка, самоушкодження.

Мозок на стресову ситуацію може реагувати як гіперзбудженнм, так і гіпозбудженням.

Ознаки гіперзбудження:

- напруга, тремтіння
- підвищена пильність
- гостре почуття безпеки
- гнів та лють
- імпульсивність
- навязливі, циклічні думки

Такі молоді люди здаються нам дратівливими, агресивніше себе поводять. Що більший страх, то можливий більший прояв агресії .

Пригнічення агресії може призвести до заподіяння шкоди собі. Злість і агресія – індикатори незадоволеної потреби, можливо, в контролі («я не можу контролювати своє життя»), можливо- у безпеці («мені страшно»).Але будь-який прояв емоції краще, ніж завмирання.

Ознаки гіпозбудження («завмирання»):

- почуття емоційного оніміння
- відстороненіть та замкненість
- пасивність, нездатність захистити себе
- зниження когнітивних функцій та фізичної активності

Такі учасники навчального процесу можуть видаватися нам нерішучими, безініціативними, беземоційними, часто занурені у мобільні телефони. Будь-який прояв емоції краще, ніж завмирання , осекільки така поведінка часто є втечею від реальності, що має багато негативних наслідків.

Другою важливою умовою створення емоційної безпеки є **позитивне емоційне спілкування**. Важливо памятати:

- якщо ми не знаємо причини поведінки іншої людини, то ми їх приписуємо (самі пояснюємо)
- на двух полюсах спілкування знаходиться дві різні людини
- важливим є відношення до партнера (позитивне чи негативне)

Тобто, мова йде про розвиток емоційного інтелекту як у нас самих, так і учасникі навчальтного процесу.

Емоційний стан та стресостійкість учителя також безпосередньо впливають на емоційний стан навчаючих та атмосферу у групі. Саме тому вкрай важливо піклуватися про себе, піклуватися про власні ресурси стресостійкості, повернути баланс допоможе звернення до особистісних сенсів**.** Необхідно повернути відчуття власної потрібності та значущості. Пригадайте, чому ви обрали професію вчителя? У чому цінність вашої діяльності?Що в ній надихає та мотивує? **Не забувайте про себе та піклуйтеся про своїх учнів.**

Список використаних джерел

Світлана Ройз. Стресостійке дитинознавство» https://otd.dniprorada.gov.ua/stresostiyke-dytynoznavstvo/

УДК 378.14

Шаленко Вадим Олегович,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Корнійчук Борис Валерійович,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Нестеренко Віталій Борисович,
студент групи ПЦБ-56 ЕКБ
Київського національного університету будівництва і архітектури

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «МЕТАЛИ І ЗВАРЮВАННЯ У БУДІВНИЦТВІ» В КНУБА

Металознавство є теоретичною і практичною основою всіх технологічних процесів, а зварювання є одним із основних процесів, що застосовується в будівництві, будівельному машинобудуванні і ремонті будівельної техніки.

Дисципліна «Метали і зварювання у будівництві» має на меті поглибити знання і вміння студентів, майбутніх фахівців інженерів-будівельників, які навчаються за спеціальністю 192 «Будівництво та цивільна інженерія» за освітньо-професійною програмою «Промислове і цивільне будівництво», у галузі металознавства та основ зварювального виробництва. Підготувати майбутніх інженерів до правильного використання конструкційних матеріалів, їх зварювання та інших технологічних процесів в будівництві.

Структура курсу передбачає лекційні і лабораторні заняття, виконання контрольної роботи і складання заліку. Зміст дисципліни складається з двох змістовних модулів: матеріалознавство; зварювання та інші технології обробки.

Самостійна робота здобувача включає вивчення тем курсу за підручниками та посібниками; опрацювання рекомендованої літератури та періодики за пропонованим списком; опрацювання програмних питань, що не розглядаються на навчальних заняттях і виносяться на самостійне опрацювання; підготовка контрольної роботи; підготовка до заліку.

Контрольна робота «Визначення характеристик сталей і параметрів процесу ручного дугового зварювання» дає майбутньому інженеру-будівельнику засвоїти класифікацію і маркування сталей; навчитися підбирати найбільш придатну сталь для зварювання ручним дуговим способом; розшифрувати і розрахувати зварювальний шов; визначити режими зварювання і підібрати джерело живлення.

Номенклатура будівельних робіт охоплює найбільш розповсюджені види зварювання. Лабораторні роботи виконують в спеціалізованих лабораторіях, які мають усе необхідне обладнання і прилади, а саме: мікроскопи, твердоміри і термічні печі для першого змістовного модуля; обладнання для зварювання плавленням і зварювання тиском для другого змістовного модуля.

Завдання дисципліни полягає у освоєнні структурної будови конструкційних матеріалів, силові та термічні методи впливу на фазові і структурні зміни складу, а також взаємозв’язок фізико-механічних властивостей із фазово-структурною будовою матеріалів; основні види зварювання та інші технологічні процеси виготовлення деталей і конструкцій.

Список використаних джерел

1. Шаленко В.О. Метали і зварювання у будівництві: методичні вказівки до виконання лабораторних робіт / В.О. Шаленко, Б.В. Корнійчук, А.А. Маслюк. – Київ: ЦП «Компринт», 2023. – 60 с.

2. Шаленко В.О. Матеріалознавство і технологія конструкційних матеріалів (модуль 1): методичні вказівки до виконання лабораторних робіт / В.О. Шаленко, А.А. Маслюк. – Київ: КНУБА, 2023. – 72 с.

3. Добровольський О.Г. Особливості зварювання сталей. / О.Г. Добровольський, В.А. Косенко, В.О. Шаленко, А.А. Маслюк // Гірничі, будівельні, дорожні та меліоративні машини. – Київ: КНУБА, 2018. – Вип. 92. – С. 49-55.

4. Корнійчук Б.В. Технологія машинобудування та верстатне обладнання автоматизованого виробництва (модуль 1): методичні вказівки та завдання до виконання розрахунково-графічної роботи / Б.В. Корнійчук, А.Т. Свідерський, В.О. Шаленко. – Київ: КНУБА, 2023. – 40 с.

УДК 947

Шаленко Вадим Олегович,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Корнійчук Борис Валерійович,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Скітович Олесь Петрович,
студент групи ПНМ-31
Київського національного університету будівництва і архітектури

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗВАРЮВАЛЬНОГО ОБЛАДНАННЯ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ КНУБА

Зварювання – це процес одержання нероз’ємного з’єднання шляхом встановлення міжатомних зв’язків між зварюваними частинами при їх

місцевому або загальному нагріванні, пластичній деформації або їх спільної дії.

Специфіка машинобудівельного виробництва пов’язана з процесами зварювання. Слід враховувати, що матеріали працюють в умовах значного діапазону температур, вологості, запиленості, агресивних середовищ тощо. Пошук оптимальних рішень у виборі економічно та конструктивно найбільш вигідних матеріалів і методів їх зварювання завжди був і залишається на сьогодні актуальною задачею в машинобудуванні.

Дисципліни, які вивчають процеси зварювання в Київському національному університеті будівництва і архітектури: «Матеріалознавство і технологія конструкційних матеріалів» спеціальностей 131 Прикладна механіка і 133 Галузеве машинобудування, «Матеріалознавство та заготівельне виробництво» спеціальності 015 Професійна освіта, «Метали і зварювання у будівництві» спеціальності 192 Будівництво та цивільна інженерія, «Матеріалознавство та технологія металів» спеціальностей 144 Теплоенергетика та 185 Нафтогазова інженерія та технології.

Зварювальне обладнання використовується при проведенні лабораторних робіт в спеціалізованій аудиторії зварювання, яка обладнана постами для зварювання, як методами зварювання плавленням так і зварювання тиском. Також передбачена припливно-витяжна вентиляція і всі необхідні матеріали для зварювання і засоби захисту від небезпечних і шкідливих факторів при зварювальних роботах.

Для вивчення процесів зварювання плавленням передбачене обладнання: пост ручного дугового зварювання (трансформатор СТШ-500, випрямляч ВД-301У3), а також сучасний інвертор TIG (WS) 200; установка для автоматичного наплавлення УД-209 (випрямляч ВДУ-506) та макет зварювального трактора; напівавтомат ПДГ-312У3 (випрямляч ВДГ-303) та сучасний інвертор Tesla Weld MMA 295; макети обладнання для газового зварювання.

Для вивчення процесів зварювання тиском передбачене обладнання: машина стикового зварювання АСИФ – 75У; машина точкового зварювання АТП – 10 і зварювальні кліщі; машина шовного (роликового) зварювання МШМ – 15.

Мета вивчення цієї технологічної обробки полягає в підготовці майбутніх інженерів до правильного використання конструкційних матеріалів та їх зварювання.

Список використаних джерел

1. Шаленко В.О. Метали і зварювання у будівництві: методичні вказівки до виконання лабораторних робіт / В.О. Шаленко, Б.В. Корнійчук, А.А. Маслюк. – Київ: ЦП «Компринт», 2023. – 60 с.

2. Шаленко В.О. Матеріалознавство і технологія конструкційних матеріалів (модуль 1): методичні вказівки до виконання лабораторних робіт / В.О. Шаленко, А.А. Маслюк. – Київ: КНУБА, 2023. – 72 с.

3. Добровольський О.Г. Особливості зварювання сталей. / О.Г. Добровольський, В.А. Косенко, В.О. Шаленко, А.А. Маслюк // Гірничі, будівельні, дорожні та меліоративні машини. – Київ: КНУБА, 2018. – Вип. 92. – С. 49-55.

4. Корнійчук Б.В. Технологія машинобудування та верстатне обладнання автоматизованого виробництва (модуль 1): методичні вказівки та завдання до виконання розрахунково-графічної роботи / Б.В. Корнійчук, А.Т. Свідерський, В.О. Шаленко. – Київ: КНУБА, 2023. – 40 с.

УДК 378.147

Шаленко Вадим Олегович,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Маслюк Андрій Анатолійович,
асистент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Аксьонов Микола Сергійович,
студент групи ПНМ-41
Київського національного університету будівництва і архітектури

ВИКОРИСТАННЯ 3D-ПРИНТЕРА У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПРИ ВИВЧЕНІ КУРСУ «МАТЕРІАЛОЗНАВСТВО»

Матеріалознавство – це прикладна наука, що вивчає будову, структуру та властивості, як металевих матеріалів так і неметалів. Встановлює зв'язок між їх складом, будовою і властивостями, методами виробництва та обробки, а також зміни їх під впливом зовнішніх факторів.

У більшості матеріали поділяють на сплави металеві, полімери і композиційні матеріали. До металів та їх сплавів належить більшість елементів періодичної системи Менделєєва. Існує багато класифікацій металів – залежно від характерної ознаки, яка розглядається. При цьому один і той самий метал може одночасно належати до різних класифікаційних груп. Для інженера-фахівця корисно мати уявлення про метали за поширенням у промисловості та їх фізичними властивостями.

Полімери – це високомолекулярні сполуки в яких кількість мономерних ланок повинна бути достатньо великою. У більшості полімери утворюються з мономерів в ході реакцій полімеризації або поліконденсації.

Композитними матеріалами називають матеріали, які складаються з двох або більше фаз, що з’єднані між собою в’яжучою речовиною, яка характеризується високою адгезією та міцністю. Композити зазвичай

отримують поєднанням двох або більше компонентів, які нерозчинні або малорозчинні один в одному і мають різнофункціональні властивості.

Метою використання сучасних технологій тривимірного друку у навчальному процесі є візуальне та практичне засвоєння навчального матеріалу дисципліни. Під час вивчення студентами курсу «Матеріалознавство» застосовувати тривимірний друк при виконані лабораторних та практичних робіт.

В процесі вивчення розділу полімерів курсу «Матеріалознавство» досліджувати хіміко-механічні властивості різних видів пластику. Під час виконання лабораторних робіт вивчати різноманітні армуючи волокна у полімерних зв'язуючих компонентах, що дозволяє на практиці направлено регулювати міцність, твердість, рівень робочої температури надрукованих моделей різних деталей.

Застосування таких адитивних технологій у навчанні дозволяє більш ефективно засвоювати навчальний матеріал викладений у дисциплінах. Розвивати у студента просторову уяву та цікавість до предмета вивчення. При роботі з 3D-друком відбувається закріплення знань і навичок пов'язаних з іншими предметами, які вивчає майбутній інженер-фахівець.

Список використаних джерел

1. Шаленко В.О. Метали і зварювання у будівництві: методичні вказівки до виконання лабораторних робіт / В.О. Шаленко, Б.В. Корнійчук, А.А. Маслюк. – Київ: ЦП «Компринт», 2023. – 60 с.

2. Шаленко В.О. Матеріалознавство і технологія конструкційних матеріалів (модуль 1): методичні вказівки до виконання лабораторних робіт / В.О. Шаленко, А.А. Маслюк. – Київ: КНУБА, 2023. – 72 с.

3. Шаленко В.О., Корнійчук Б.В., Маслюк А.А. Лазерний 3D друк металевими порошками. // Збірник тез доповідей X Міжнародної науково-технічної конференції «Крамаровські читання» 23-24 лютого 2023 р. – Київ: Видавничий центр НУБіП України, 2023. – С. 495-497.

4. Шаленко В.О., Маслюк А.А., Якименко С.Л. Складний 3D друк моделей

з пластику. // Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної онлайн конференції «Сучасні проблеми та перспективи розвитку машинобудування України», присвяченої 20-й річниці з дня створення факультету конструювання та дизайну Національного університету біоресурсів і природокористування України. – К.: НУБіП України, 2021. – С. 65.

5. Шаленко В.О., Корнійчук Б.В., Маслюк А.А. Кінцевий вимикач осі Z 3D-принтер. // Гірничі, будівельні, дорожні та меліоративні машини. – К.: КНУБА, 2020. – Вип. 96. – С. 22-27.

УДК 669+621.7(075.8)

Шаленко Вадим Олегович,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Маслюк Андрій Анатолійович,
асистент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури;
Віденська Єлизавета Сергіївна,
студентка групи БМО-23
Київського національного університету будівництва і архітектури

РОЛЬ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ «МАТЕРІАЛОЗНАВСТВО» ДЛЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-МЕХАНІКІВ

Матеріалознавство лежить в основі створення базової професійної підготовки фахівців-механіків та технологів машинобудування.

У зв’язку із зростанням інтенсивності навантажень на машини та обладнання, підвищення етажності будівель, зростанням швидкісних характеристик транспортних засобів значно підвищуються вимоги до показників надійності металевих конструкцій та окремих деталей. Саме

правильний вибір матеріалу деталі, технології її механічної та термічної обробки забезпечує надійну роботу всієї конструкції .

В процесі створення конструкції в цілому і окремих її частин інженер-фахівець повинен провести аналіз умов експлуатації конструкції, визначити діючі навантаження і розраховувати напружений стан елементів, на базі міцносних розрахунків визначитись із особливостями конструкції та технологією її виготовлення. Помилки на цих етапах призводять до підвищеного рівня діючих напруг в елементах конструкцій, що в свою чергу, сприяє виникненню і подальшому розповсюдженню мікро – та макротріщин, а також руйнуванню, тобто суттєво впливають на надійність конструкцій.

Мета курсу «Матеріалознавство» поглибити знання і вміння студентів, майбутніх фахівців інженер-механіків, у галузі матеріалознавства, яке є підґрунтям для вивчення дисциплін – «Опір матеріалів», «Деталі машин», «Технологія конструкційних матеріалів». Навчити майбутніх спеціалістів правильно орієнтуватися під час вибору конструкційних матеріалів і методах їх обробки для зміни властивостей.

Основними промисловими конструкційними матеріалами на сьогодні є металеві (чорні сплави на основі заліза, сплави кольорових металів, порошкові сплави, композиційні матеріали з металевою матрицею і інші) і неметалеві (пластмаси, композити з неметалевою матрицею, резини, клеї, герметики, неорганічні матеріали).

Вивченню цих конструкційних матеріалів і різних технологічних методів обробки з метою одержання потрібних показників властивостей присвячується цей курс, побудований таким чином, щоб задовольнити потреби інженера, діяльність якого спрямовується на створення, експлуатацію і ремонт машин, забезпечуючи їх високу надійність.

При цьому необхідно розуміти, що висока надійність машини або окремої конструкції органічно пов`язана з надійністю конструкційних матеріалів, під якою розуміють властивість останніх виконувати свої функції,

зберігаючи встановлені характеристики в певних межах протягом заданого часу при даних умовах експлуатації.

Список використаних джерел

1. Шаленко В.О. Метали і зварювання у будівництві: методичні вказівки до виконання лабораторних робіт / В.О. Шаленко, Б.В. Корнійчук, А.А. Маслюк. – Київ: ЦП «Компринт», 2023. – 60 с.

2. Шаленко В.О. Матеріалознавство і технологія конструкційних матеріалів (модуль 1): методичні вказівки до виконання лабораторних робіт / В.О. Шаленко, А.А. Маслюк. – Київ: КНУБА, 2023. – 72 с.

3. Добровольський О.Г. Особливості зварювання сталей. / О.Г. Добровольський, В.А. Косенко, В.О. Шаленко, А.А. Маслюк // Гірничі, будівельні, дорожні та меліоративні машини. – Київ: КНУБА, 2018. – Вип. 92. – С. 49-55.

4. Корнійчук Б.В. Технологія машинобудування та верстатне обладнання автоматизованого виробництва (модуль 1): методичні вказівки та завдання до виконання розрахунково-графічної роботи / Б.В. Корнійчук, А.Т. Свідерський, В.О. Шаленко. – Київ: КНУБА, 2023. – 40 с.

5. Гарнець В.М. Матеріалознавство та конструкційні матеріали: підручник / В.М. Гарнець, В.О. Шаленко. – Київ: ФОП «Приятелєв», 2014. – 436 с, 2-е видання.

УДК 796.03

Шамич Олександр Миколайович,
доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри фізичного виховання і спорту
Київського національного університету будівництва та архітектури;
Авраменко Єгор Костянтинович,
здобувач вищої освіти на другому (магістерського) рівні
Київського національного університету будівництва та архітектури

ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ СПОРТСМЕНІВ ЗАЛЕЖНО ВІД ВІКУ (В ОБРАНОМУ ВИДІ СПОРТУ – ФУТБОЛ)

Змагальний характер спорту та стресові умови викликають у кожного спортсмена різні емоції, які можуть вплинути на спортивні показники і кожен вид спорту має особливі фізичні, технічні характеристики, які потребують спеціальних навичок для спортсменів. Великий обсяг досліджень підкреслив важливість емоційного інтелекту для прогнозу у всіх сферах життя. Отже, і не дивно, що інтерес до емоційного інтелекту в спорті також суттєво виріс.

Специфіка та структура емоційного інтелекту ґрунтовно досліджувалася в роботах зарубіжних учених, таких як: Дж. Гілфорд, Х. Гарднер, Г. Айзенко, П. Селовей, Дж. Мейєр, Д. В. Люсін та вітчизняних дослідників: А. Г. Асмолова, Д. Б. Богоявленської, С. В. Бондар, Е.Л. Носенко, А.Г. Четверик-Бурчак, тощо.

Спочатку поняття «емоційний інтелект» було пов’язане з соціальним інтелектом. Воно з’явилося саме в контексті розробки проблематики соціального інтелекту такими дослідниками, як Дж. Гілфорд, Х. Гарднер, Г. Айзенк. Передумовою виникнення концепції емоційного інтелекту вважають роботи американського вченого Г. Гарднера, який висунув думку про множинність форм прояву інтелекту.

Увага вчених і практиків головним чином зосереджена на більш детальному вивченні, аналізі та визначенні місця і змісту емоційно-вольового компонента в спеціальній підготовці спортсменів. Окрім фізичних та

тактичних здібностей і професійних навиків, безперечно, здібності та риси особистості є ефективним фактором спортивного успіху. Змагальний характер спорту та стресогенні чинники викликають у кожного спортсмена різні емоції, які можуть вплинути на спортивні показники і кожен вид спорту має особливі фізичні, технічні, тактичні характеристики, які потребують спеціальних навиків для спортсменів як в індивідуальних, так і в командних видах спорту [2].

Саме тому, вплив емоцій на спортивні показники привернув увагу багатьох дослідників, які намагаються знайти методи контролю та регулювання емоційних станів спортсменів.

Психологічна підготовка спортсмена пов'язана перш за все з емоційно-вольовою регуляцією психічних станів спортсмена в умовах тренувань, а особливо змагань – це психічна надійність спортсмена, яка складається з ряду компонентів: змагальної емоційної стійкості, саморегуляції, мотиваційно-енергетичного компонента, стабільності та завадостійкості. Вміння, які складають компоненти психічної надійності спортсмена в умовах тренувальнозмагальної діяльності, тісно перекликаються з компонентами так званого «емоційного інтелекту» [1]. Тому, формування у спортсменів, що працюють у цій сфері не тільки знань, вмінь та навичок, необхідних для досягнення спортивних успіхів але й також певних особистих якостей, буде сприяти досягненню найбільшого результату в професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Аршава І.Ф., Кутовий К.П., Аршава І.О. Особливості зв'язку емоційного інтелекту із саморегуляцією поведінки юних спортсменів. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2018;3(1):7-12.

2. Ракитянская Л.П. Генезис та сучасний зміст концепту "емоційний інтелект". Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи.2019;66:168-172.

УДК 796.

Шамич Олександр,
доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри фізичного виховання і спорту,
Київського національного університету будівництва та архітектури;
Завадська Єлизавета,
студентка 4 курсу за спеціальністю 017 "Фізична культура і спорт",
Київського національного університету будівництва та архітектури

ФОРМУВАННЯ ПСИХОФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ТАНЦЮРИСТІВ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

Тенденція до погіршення психологічного та фізичного стану людей в Україні, обумовлені негативними факторами соціального, економічного та психоемоційного характеру. Регулярні заняття в спортивних кружках, або самостійно хореографією, танцями, гімнастикою покращують нервову й психічну стійкість до емоційних стресів, а також розумову працездатність. Особливо це актуально зараз, коли Україна вже майже два роки знаходиться в стані відкритої війни.

Фізичне (хореографічне) виховання має велике значення в естетичному розвитку особистості, а все прекрасне, як відомо, позитивно впливає на підсвідомість людини та духовно її збагачує. Класична хореографія передбачає вивчення та тренування головних рухів хореографії, які тісно пов'язані з рухами фізичних вправ. Сучасна хореографія спрямована на виховання естетичних смаків молоді, розширення рухової активності різних верств населення, розвиток фізичних якостей особистості. Отож ми доводимо, що засоби танцювального мистецтва не тільки фізично вдосконалюють, а й прищеплюють любов до прекрасного, довершеного. У процесі занять хореографією, читаємо фізичними вправами, людина повинна отримати не лише знання рухів та вміння їх виконати, а й широкі можливості для естетичного розвитку й, перш за все, виховання духовної культури. Тобто в сукупності заняття фізичними вправами та хореографією - це постійний і

цілеспрямований тренінг свого психофізичного апарату засобами фізичного виховання і спорту.

Тобто, для гармонійного фізичного виховання, духовного та психічного розвитку особистості важливо освоїти такий вид мистецтва як хореографія, або танок в різних його варіаціях. Це дає фундамент для розвитку найкращих та найбільш корисних навичок для здорового, щасливого та успішного життя, надає впевненості у власних силах. За допомогою танцю можна навіть вилікувати або полегшити перебіг багатьох хвороб. Вони безумовно є гарною профілактикою великої кількості проблем зі здоров'ям. Хореографія розвиває фізичні та інтелектуальні здібності дітей та бореться з комплексами дорослих, формує належну самооцінку, дає поштовх для самовдосконалення.

Фізичні якості характеризують фізичний розвиток людини, її здатність до рухової діяльності. Основні фізичні якості людини це сила, швидкість, витривалість, спритність, гнучкість, координація. Якщо умовно координацію поділити на відчуття ритму, рівновагу, орієнтацію, швидку реакцію, то можливо стверджувати, що саме танці допомагають регулювати усі вищезгадані фізичні якості, особливо ті, що пов'язані з координацією. Від вибраного стилю хореографії, вибраних фізичних вправ та рухів буде залежати розвиток тих чи інших фізичних якостей.

Стосовно психологічних якостей, достатньо сказати, що на сьогоднішній день використання танцю, це вираження емоцій, зняття психологічної напруги, гармонізація емоційного стану, стимулювання творчої активності. Кожна особистість в соціумі прагне до самовираження внутрішнього світу, до гармонійноївзаємодії з оточуючими. Заняття танцями допомагає особистості у самопізнанні, самовираженні власних почуттів та емоцій, а також у важливому процесі становлення особистості, її самореалізації та самоактуалізації. Сьогодення все більш актуальним стає використання танцю як засобу танцювальної терапії. Танцювальна терапія, виникнувши в США, продовжує свій розвиток та поступальний рух на схід, де знаходить своїх палких прихильників. Не винятком є Україна, яка щодалі

частіше стає організатором міжнародних семінарів та зібрань, на яких питанням розвитку танцювальної терапії відводиться значне місце. Хоча в нашій країні поки що немає спеціалізованих навчальних центрів по підготовці танцювальних терапевтів, проте міжнародне співробітництво в даній галузі створює перспективу їх появи та розвитку в найближчому майбутньому. Танець, як засіб вираження експресивної поведінки, сприяє емоційній розрядці, самовираженню особистості, вивільненню негативних емоцій [1].

Успішність самореалізації та психологічного благополуччя людини, визначається наявністю в неї прагнення до саморозвитку і розкриття власного потенціалу, чому можуть сприяти заняття як спортивними, так і іншими різновидами танцю, оцінкою власних особистісних ресурсів як достатніх для досягнення успіху та цілісного сприйняття життєвого шляху, що включає наявність та реалістичність життєвих цілей. [2].

Робимо висновки, що спортивні танці на даний час користуються великою популярністю серед всіх вікових категорій. Психофізичні якості танцюристів формуються, в тому числі, також і засобами фізичного виховання і спорту**.** Танцювальний спорт є дуже видовищним, яскравим та красивим. Це взаємозв'язок спорту та мистецтва. Проте за видимою легкістю виконання танцювальних фігур ховається величезне фізичне та психологічне напруження.

Список використаних джерел

1. Магур Л.М. Танцювально-педагогічний тренінг /Л.М.Магур, С.Г.Харенко, С.М.Авраменко, І.В.Євтушенко / (серія «Психологічний інструментарій»).- К.:Марич, 2009 48с. https://library.udpu.edu.ua/library_files/5102_1.pdf

2. Шамич О.М Фізична культура і спорт як основа здоров'я і благополуччя особистості: навчальний посібник /О.М. Шамич, Л.З. Сердюк, Г.В. Іваннікова/ –К. : Талком, 2023. – 131 с.

УДК 796.332

Шамич Олександр Миколайович,
доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри фізичного виховання і спорту,
Київського національного університету будівництва та архітектури;
Оруджев Давид,
студент 4 курсу за спеціальністю 017 "Фізична культура і спорт",
Київського національного університету будівництва та архітектури

ПСИХОЛОГІЧНІ КРИТЕРІЇ ВІДБОРУ ФУТБОЛІСТІВ ВИСОКОГО КЛАСУ

Основне завдання психології спорту – дати наукове обгрунтування раціональних засобів і методів фізичного виховання і спортивного тренування. Психологія спорту збагачує знаннями загальну психологію розробкою наступних питань: прояв властивостей особистості в спортивній діяльності; прояв і розвиток психологічних процесів при виконанні фізичних вправ; прояв психологічних станів і взаємин у спортивній діяльності. В силу специфічності спортивної діяльності психологія спорту будується в основному на результатах власних досліджень. У ній виділяються найважливіші розділи: психологія навчання і виховання в спорті; психологія спортивних груп і колективів; психологія технічної, фізичної і тактичної підготовки спортсменів; психологія особистості спортсмена і тренера; психодіагностика; психологічна підготовка; психологія тренувальної та змагальної діяльності тощо.

Психологічні критерії відбору спортсменів високого класу існують у будьякому виді спорту, але вони усі мають загальну основу – виявлення спортсменів, які в психологічно важких, критичних, під максимальними спортивними навантаженнями, в безкомпромісній спортивній боротьбі з найкращими суперниками, іноді в складних природніх умовах, під шаленими підтримкою, або тиском вболівальників, іноді в умовах некоректної поведінки суперників, які хочуть вивевсти спортсмена з рівноваги, незважаючи на

будьякі сімейні та особисті негаразди **зможуть досягати максимальних та переможних результатів на найпрестижніших міжнародних змаганнях.**

Відбір в спорті відносять до категорії складних комплексних проблем і виділяють його соціальні, психологічні, педагогічні та медико-біологічні аспекти. Психологічний аспект відбору складається з оцінки психологічних властивостей особистості, рівня розвитку окремих психічних процесів, враховуючи конкретні вимоги виду спорту. Відбір перспективних спортсменів відбувається в процесі багаторічної підготовки, як правило, в три етапи, кожен з яких має свої завдання. На першому етапі вважається доцільним виявити відповідність даного спортсмена до вимог виду спорту, в нашому випадку футболу, на підставі аналізу морфологічних, фізіологічних та психологічних показників. Відбір на другому етапі спрямований на виявлення у спортсменів потенційних здібностей до досягнення високих спортивних результатів в найближчому майбутньому. З цією метою здійснюється педагогічне тестування, результати якого дозволяють прослідкувати темпи росту спортивної майстерності, ступінь оволодіння технікою і т.п. Метою третього етапу є виявлення можливостей спортсменів досягати результатів міжнародного класу в умовах жорсткої конкуренції. Відбір на цьому етапі здійснюється за допомогою педагогічних та психологічних показників [1].

Контроль за психологічними процесами в футболі торкається широкого кола якостей і здібностей: особистісні та морально-вольові якості (здібність до лідерства, мотивація в досягненні перемоги, емоційна стійкість, здатність до самоконтролю), об’єм та зосередженість уваги, ступінь досконалості сприйняття рухових параметрів, стійкість до стресових ситуацій, можливості системи аналізу, сенсомоторних реакцій, здатність формування випереджаючих дій в умовах дефіциту часу та ін.

Важливим фактором успіху і відбору спортсмена (футболіста) високого класу є його повсягденне і особисте життя. І головним чинником є здатність до самоорганізації. Спортивна діяльність потребує наявності у людини певних психологічних якостей та властивостей, зокрема активності, самостійності,

ініціативності, стійкості до впливу негативних чинників, швидкості і точності прийняття оперативних рішень тощо. Оптимальним є шлях, коли необхідні якості і властивості розвиваються на основі цілеспрямованої самоорганізації особистості. А, отже, визначивши особливості і чинники самоорганізації особистості, можна знайти ефективні засоби сприяння самореалізації особистості у процесі тренувань та змагань. У широкому сенсі слова поняття «самоорганізація» можна розглядати як уміння організувати себе на досягнення власних високих цілей. Самоорганізація особистості завжди перебуває в тісному зв'язку з її мотивацією і самомотивацією, що визначає спрямованість до мети, засновану на внутрішніх переконаннях. Як відомо, людям з високим рівнем самоорганізації властиві такі якості: упевненість в собі; творча самостійність думки; відсутність хвилювань стосовно свого іміджу та репутації. А отже, самоорганізація – це здатність особистості, що має виражену інтелектуально-вольову спрямованість, важливу для ефективної діяльності. Крім того, самоорганізація проявляється в діяльності особистості з впорядкованості власної життєдіяльності; у здатності, умінні організувати себе. Така самоорганізація проявляється в самоаналізі, цілеспрямованості, самооцінці, самоконтролі, самообмеженні [2].

Самоорганізована людина в житті буде такою ж самоорганізованою на тренуваннях, змаганнях не залежно від їх рівня, стресостійкою, впевненою і готовою до високих спортивних результатів.

Список використаних джерел

1. Ковальчук Вікторія, Байрачний Олег Психологічні критерії професійного відбору в футболі: Молода спортивна наука України, Випуск 9, Том 1 С. 246-250.

2. Шамич О.М. Психологічні основи самореалізації паралімпійців : [монографія] / О.М. Шамич. – К. : Талком, 2019. – 309 с.

УДК 14:316.75

Яценко Костянтин Анатолійович,
кандидат філософських наук,
завідувач відділення «Лікувальна справа»
Бердичівського медичного фахового коледжу
Житомирської обласної ради

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ НАЛАГОДЖЕННЯ МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ

В сучасному конфліктогенному світі пошук дієвих інструментів вирішення міжкультурних протиріч стає одним із викликів, перед якими опинились національні суспільства. Однією з альтернативних стратегій суспільного розвитку, спрямованих на вирішення зазначеної проблем вважається мультикультуралізм, який, в широкому розумінні, є суспільно-ліберальною парадигмою суспільного розвитку, ідеологічну основу якої становить соціально-філософське обґрунтування примату етнокультурного розмаїття над гомогенністю суспільств, рівноправ'я будь-яких культурних форм та толерантність у відносинах між ними.

Філософське підґрунтя мультикультуралізму покладено в основу мультикультурних моделей, репрезентованих, майже, в усіх сферах суспільного життя, зокрема, у педагогіці.

Сьогодні у низці країн світу на практиці вже реалізуються педагогічні мультикультурні моделі, що покликані налагоджувати міжкультурний діалог. Серед них, найбільш детально розроблені та поширені концепції мультикультурної (Д. Бенкс, Л. Фрез'єр та ін.), міжкультурної (Г. Ауернхаймер, П. Бателан, В. Ніке та ін.) та глобальної (Р. Хенві) освіт.

Усі вище зазначені концепцій, незважаючи на певні відмінності у підходах щодо сутності та організації мультикультурної освіти, мають спільну основу, якою є спрямованість усіх мультикультурних педагогічних концептів на дослідження етнічної ідентифікації, культурного плюралізму, нерівного

розподілу ресурсів та іншої проблематики, пов'язаної із культурною дискримінацією.

На перший погляд, перспективи застосування мультикультурних освітянських програм у сфері налагодження міжкультурного діалогу, в том числі і на міждержавному рівні, виглядають реалістичними. Проте, слід визнати й наявність перепон, які можуть значно ускладнити процес налагодження порозуміння між представниками різних культурних традицій. Однією з таких перепон є «історична пам'ять» як «збереження і відтворення індивідом, соціальною групою, класом уявлень, переживань, традицій, звичаїв, морально-естетичних норм, які мали місце в минулому» [1, с. 119]. Саме в історичній пам'яті українські дослідники (Г. Касьянов, В. Нагорна та інші) вбачають основу для розвитку історичного мислення, у межах якого відбувається усвідомлення нацією самої себе, усвідомлення того, що вона має свою історію, робить свій внесок у розвиток світової цивілізації. Тому, реалізація принципів мультикультуралізму на практиці, зокрема, в освітянській сфері, повинна бути тісно пов'язана з необхідністю подолання в історичній пам'яті нації або окремого індивіда образу «Іншого», як ворога, яким він, можливо, був в минулому.

Мультикультурна освіта, незважаючи на складності реалізації її ключових принципів на практиці, дійсно, відкриває широкі перспективи налагодження міжкультурного діалогу, оскільки передбачає, передусім, повагу до історії та культурних вподобань опонента, якими б вони не були.

Стратегічною метою такої освіти повинно стати:

- виховання поваги до культурних відмінностей;
- забезпечення представників усіх культур рівними правами на освіту;
- формування моральних та духовних цінностей, що об'єднують суспільство.

Підходи щодо реалізації цієї мети характеризуються значною варіативністю. Так, наприклад, у концепті Дж. Бенкса реалізація мультикультурних принципів на практиці репрезентується як безперервний

процес, що потребує довгострокових вкладень часу й зусиль, а також ретельно спланованих дій та моніторингу. Педагогічна парадигма Л. Фрез'єр спрямована на розвиток культурного розмаїття через упровадження в освітянські практики спеціально розроблених для цього методичних матеріалів, навчальних планів і критеріїв оцінки знань, особливий порядок подачі матеріалу. У. Хантер реалізацію мультикультурних принципів у практичній площині пропонує здійснювати через встановлення структурних освітніх пріоритетів, в яких акцент зміщений у бік культурного плюралізму і підтримки культурної спадщини зникаючих етнічних груп. У концепті Б. Парекха змістом педагогічних мультикультурних практик, насамперед, є свобода у вивченні інших культур, навчання учнів і студентів різним моделям пізнання історії через використання усієї світової культурної спадщини. Змістом мультикультурної освіти за К. Грант є утвердження та популяризація альтернативного стилю життя для усіх людей на засадах рівності освіти і забезпечення доступності пізнання усього культурного розмаїття. Б. Сайзмор у мультикультурну освіту вкладає засвоєння знань про різні групи і організації, протидіючих пригнобленню і експлуатації шляхом вивчення реалій та ідей, що є результатом їхньої діяльності. Педагогічним процесом спрямованим на протидію усім формам дискримінації, поглиблення міжособистісних контактів між учнями та студентами, поширення на педагогічних процес принципів демократії і соціальної справедливості вважає мультикультурну освіту С. Ньєто тощо [2, с. 96–108].

У контексті впровадження освітянських мультикультурних практик в Україні виокремлюється низка напрямків їх реалізації. Серед них, першим напрямом слід вважати двомовне та багатомовне навчання (рідна мова, мова домінуючого етносу, іноземні мови), що значно розширяє обрії сприйняття інших культур особистістю. Другим – поширення мультикультурної освіти у різних сферах соціогуманітарного знання. Реалізація мультикультурної освіти у межах інституційного виховання повинна стати її третім напрямком, адже таке виховання є прерогативою не лише освітніх закладів, а й культурно-

просвітницьких центрів, сім′ї, церкви, громадських об’єднань, засобів масової інформації. Четвертий напрям передбачає утвердження української національної освіти, що включає не лише знання студентами політичних інститутів суспільства і конституційних принципів, але й усвідомлення ними себе і ролі «Інших» у процесах національного становлення нації. «Зняття» етнічних упереджень та хибних стереотипів, що дозволить представникам різних культур уникати конфліктних ситуацій у міжкультурному спілкуванні становить п’ятий напрям утілення мультикультурних принципів у педагогічні практики.

Шостий напрям мультикультурної педагогіки може бути репрезентований як виховання у молоді критичного сприйняття суспільно-політичних процесів, на чому, зокрема, наголошує канадський дослідник мультикультурної проблематики У. Кімліка [3, с. 303].

Для практичної реалізації педагогічних мультикультурних програм в умовах саме українського соціуму, на наш погляд, у нагоді можуть стати детально розроблені концепції мультикультурної освіти Дж. Бенкса та С. Ньєто.

У першій із цих парадигм, що має назву концепції освітянської рівності, мультикультурна освіта розглядається як можливість міжкультурного діалогу спрямованого на забезпечення рівних можливостей та умов набуття освіти для представників різних расових, етнічних і соціальних груп. Реалізація такого діалогу, на думку Дж. Бенкса, повинна передбачати послідовну реалізацію п’яти послідовних рівнів у навчанні: 1) інтеграцію змісту; 2) конструювання знань; 3) подолання упереджень; 4) справедливу педагогіку; 5) стимулювання розвитку середовища і соціальної організації [2, с. 106]

Критична мультикультурна педагогічна модель С. Ньєто має на меті спочатку послідовне виховання у представників різних культур толерантного ставлення один до одного, прийняття культурних відмінностей, повагу до них, згодом солідарність із ними і, нарешті, конструктивну критику елементів як своєї, так і чужих культур [4, с. 36–42].

У разі застосування, практична реалізація педагогічних мультикультурних моделей у кожній країні, безумовно, буде має свої особливості. Адже кожен національне суспільство є унікальним в культурному та соціальному контекстах, тому, механічне перенесення тих чи інших педагогічних моделей, навіть за умов їхнього успішного упровадження в інших національних суспільствах є неприпустимим.

Але, разом із тим, слід визнати, що мультикультурна освіта містить у собі значний потенціал налагодження та толерантизації міжкультурних відносин. Звісно, це складний та довготривалий процес, проте, застосування мультикультурних педагогічних моделей, або їх окремих елементів у практичній площині, безумовно, може стати ефективним інструментом гармонізації комунікативних процесів між носіями різних культурних ідентичностей як в середині країни, так і на міжнаціональному рівні.

Список використаних джерел

1. Касьянов Г.В. Історична пам'ять та історична політика: до питання про термінологію й генеалогію понять. Український історичний журнал. 2016. № 2. С. 118 – 137.

2. Якса Н. В. Професійна підготовка майбутніх учителів: теорія і методика міжкультурної взаємодії в умовах Кримського регіону: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2008. 552 с

3. Kymlicka W. Politics in vernacular: Nationalism, Multiculturalism and : Citizenship. Oxford : Oxford University Press, 2001. 400 p.

4. Nieto S. Affirming Diversity: The Sociopolitical Context of Multicultural Education. N.Y. : Longman, 1992. 496 p.

ТЕЗИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧІВ

УДК 372.851

Адаменко Святослав Сергійович,
здобувач вищої освіти навчальної групи СОМ-23
Державного податкового університету;
науковий керівник: Сова Маргарита Олександрівна,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри психології, педагогіки та соціології
Державного податкового університету

УМОВИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Кожна індивідуальна особистість здатна впливати на навколишнє середовище і на себе, розширювати та збагачувати світ культури завдяки власному баченню нового. У взаємодії з різними людьми, вона несе відповідальність за свої вчинки; усвідомлює необхідність осмислено співпрацювати з іншими. Так, у Державному стандарті початкової освіти в одному з пунктів зазначено: «Реалізація мети початкової освіти базується на таких ціннісних орієнтирах, як: утвердження людської гідності шляхом виховання чесності, відваги, наполегливості, доброти, здатності до співчуття і співпереживання, справедливості, поваги до прав людини (зокрема, права на життя, здоров’я, власність, свободу слова тощо)» [3].

Для формування системи цінностей у учнів необхідно створити сприятливі умови для розвитку їхнього мислення. Цього можна досягти за допомогою різних підходів, наприклад таких як спонукання дитини до критичного мислення. Для досягнення цієї мети слід використовувати різноманітні методи та прийоми, які дозволяють дітям аналізувати інформацію, робити висновки та приймати рішення. Навчання дитини

креативному мисленню допомагає їй розкрити свій потенціал, розвинути здібності та навички у пошуку нестандартних рішень. Також важливо розвивати логічне мислення та уміння робити висновки. Це дозволяє дітям розвивати «дисципліну розуму», яку вчений О. Митник визначає як «культуру мислення молодшого школяра». Він застосовує особистісно-діяльнісний підхід та розглядає культуру мислення як «дисципліну розуму, що базується на сформованій у навчальній діяльності цілісній і гнучкій системі знань, умінь і навичок, придатних для пізнання об'єктивного світу, самопізнання та для організації конструктивної взаємодії з іншими людьми» [2, с.13].

Вчені акцентують увагу на важливості розвитку культури мислення учнів початкової школи, особливо в контексті отримання математичних знань. Це стає актуальною темою для психолого-педагогічних досліджень, спрямованих на створення сприятливих умов для формування культури мислення молодших школярів під час уроків математики. Попередні наукові роботи та публікації вже детально вивчали цю проблему. Питання про природу духовності та духовні цінності розглядалися в творчості відомих українських педагогів, таких як І. Бех, Г. Сковорода, О. Вишневський, Л. Нечепоренко та інші. Дослідженням процесів мислення були присвячені праці Г. Костюка, Д. Дьюї, Ж. Піаже, К. Ушинського, Г. Сковороди, В. Сухомлинського, О. Савченка, В. Солов'я, О. Митника та багатьма іншими вченими. Численні дослідження показали, що у початковій школі закладаються основи доказового мислення (О. Астряб, Г. Бевз, Т. Нестеренко та інші). Доказове мислення - це навички та здібності, які допомагають дітям розуміти, як вирішувати проблеми, як критично мислити, як аналізувати інформацію та робити висновки на основі багатьох даних. Різні методи та завдання можуть допомогти дітям навчитися доказовому мисленню в початковій школі. Наприклад, вони можуть вивчати логіку, вирішувати логічні завдання, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, аналізувати тексти та діаграми, формулювати твердження та робити висновки на основі наданих даних.

Основні питання, пов'язані з доказовим мисленням у початковій школі, включають: які докази є для цього твердження? Які докази потрібні для підтвердження цього твердження? Які можливі наслідки цієї ситуації? Які причини можуть пояснити цю ситуацію? Які аргументи можуть підтвердити або спростувати це твердження? Які альтернативні пояснення можуть існувати для цієї ситуації?

Результатом мисленнєвої діяльності є інтелектуально-творчі вміння. О. Митник розглядає інтелектуально-творчі вміння молодших школярів як "здатність успішно виконувати загальні розумові дії (аналіз, синтез, порівняння, аналогія, класифікація й систематизація понять і фактів), встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, застосовуючи систематизовані знання зі шкільних предметів для творення власних продуктів пізнавальної діяльності". [1, 14].

Отже, у рамках нашого дослідження ми розглядаємо культуру мислення молодшого школяра як комплекс знань, вмінь, практик і цінностей. Ця культура передбачає вміння аналізувати інформацію, формулювати гіпотези, проводити експерименти і оцінювати результати, розвиває критичне мислення та уміння робити висновки на основі доказів. Крім того, вона сприяє розвитку моральних і етичних цінностей, таких як повага до інших людей, гуманізм, справедливість та співчуття. Ці цінності можуть служити основою для формування культури мислення у молодшого школяра і допомагати йому у взаємодії та співпраці з іншими людьми.

Спираючись на мету початкової освіти, враховуючи зазначені компоненти культури мислення молодшого школяра, використовуючи власний досвід та аналізуючи науково-педагогічну літературу, визначимо психолого-педагогічні умови формування культури мислення молодшого школяра на уроках математики.

По-перше, на кожному уроці математики для формування культури мислення важливо використовувати завдання (ігри, проєкти), спрямовані на такі явища, події або ситуації, які викликають подив та емоційний інтерес.

Зміст цих завдань повинен містити ціннісні орієнтири, а також проблему, яка була би близькою до учня.

По-друге, важливо створити учням можливості для вільного спілкування, враховуючи їхній індивідуальний рівень розвитку. У зв'язку з цим, слід здійснювати індивідуальну та диференційовану роботу з учнями та підтримувати у них віру у власні сили.

По-третє, важливо надати учням достатньо часу для висловлення, щоб вони мали можливість ретельно сформулювати відповідь на запитання, над якими вони думають (аналізують, оцінюють, порівнюють тощо). Крім того, важливо надати учням право на помилки, щоб вони могли вчитися на своїх невдачах та розвивати свої навички.

По-четверте, важливо розвивати словесно-логічне мислення під час уроків математики за допомогою методу моделювання.

По-п'яте, необхідно навчати дітей аналізувати інформацію, ставити запитання, формулювати припущення та перевіряти їх, розвивати навички логічного мислення та аргументації; вирішувати проблеми та задачі; приймати рішення та контролювати свої дії, тобто розвивати критичне мислення молодших школярів.

Отже, у початковій школі важливо спрямовувати формування культури мислення на розвиток інтелектуально-творчих вмінь (аналіз, синтез, абстрагування, конкретизація, порівняння, класифікація, систематизація, узагальнення), критичного мислення і розвиток цінностей та ціннісних орієнтирів у учнів. Після аналізу науково-педагогічної літератури та врахування власних спостережень встановлено, що для ефективного формування культури мислення молодших школярів на уроках математики необхідно створити психолого-педагогічні умови, які були детально описані вище.

Список використаних джерел

1. Кашуб'як І. О. Розвиток критичного мислення молодших школярів під час узагальнення математичного матеріалу. Науковий часопис Національного

педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика: навчання та виховання. 2019. Вип. 30. С. 80–86.

2. Митник О. Я. Теоретико-методичні основи підготовки майбутнього вчителя до формування культури мислення молодшого школяра: автореферат дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04 / О. Я. Митник ; наук. консультант В. І. Бондар ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2010. 42 с

3. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text

4. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/249613934 (дата звернення: 06.01.2023).

УДК 159.947

Батюк Олена Ігорівна,
здобувач вищої освіти навчальної групи СОПз – 23-1
Державного податкового університету;
науковий керівник: Дєніжна Світлана Олександрівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри психології, педагогіки та соціології
Державного податкового університету

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Останні декілька років є дуже складними для нашої країни та насиченими багатьма випробуваннями. Повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 року здійснило безпосередній вплив на освітній процес, в той час і на психологічну складову освіти.

Відтак, у психологів та соціальних педагогів закладів освіти виникла ціла низка нових, додаткових завдань. Адже серед педагогів, батьків та учнів

є воїни ЗСУ, родичі загиблих, ВПО, які потребують допомоги у подоланні стресів, пов'язаних з даними подіями.

Тема психологічного супроводу в умовах війни є як ніколи актуальною, адже як би ми не старались сховатися від її негативного впливу, вона торкається кожного. Надзвичайно важливо педагогам та батькам розуміти важливість своєчасного надання психологічної допомоги. Головною умовою надання правильної підтримки є наявність у педагогів власного ресурсу для допомоги, адже коли ми самі хвилюємось чи перебуваємо в стані гострого стресу, підтримати когось буде значно важче. Важливо при цьому враховувати спосіб сприйняття інформації з зовнішнього світу, тому важливо не боятись пояснювати все так, як є насправді та ділитись своїми емоціями [1].

Загальною метою психолого-педагогічного супроводу в навчально-виховному процесі є забезпечення всебічного розвитку особистості, а завдання супроводу полягають:

– у попередженні виникнення проблем розвитку особистості;

— у психологічному забезпеченні освітніх програм;

– у психолого-педагогічній компетентності учнів, батьків, педагогів.

Таким чином, проблему психолого-педагогічного супроводу розвитку особистості розглядаємо як систему професійної діяльності педагога, спрямовану на створення умов для успішного навчання і розвитку особистості та як основу взаємодії суб'єктів виховання і навчання при вирішенні освітніх проблем. З огляду на це діяльність педагога різноманітна за своїми функціями і змістом. Вона передбачає оволодіння різноманітними професійними уміннями (гностичними, конструктивними, комунікативними, організаторськими, спеціальними) [2].

Важливу роль в наданні якісної допомоги учасникам освітнього процесу має Міжнародне освітнє партнерство та допомога ЮНІСЕФ, для охоплення найуразливіших дітей та молоді, які найбільше потребують допомоги, та яка працює над тим, щоб зберегти їхні життя, захистити їхні права, уберегти їх від шкоди, дати їм дитинство, у якому вони будуть захищеними, здоровими та

освіченими, дати їм рівні можливості реалізувати свій потенціал, щоб одного дня вони могли зробити світ кращим [3].

Одним з пріоритетів в діяльності закладів освіти є надання психологічної допомоги учасникам освітнього процесу, які потребують допомоги в наслідок війни і не тільки. Як наслідок, перед психологічною службою у системі освіти постали нові виклики, пов'язані із великою чисельністю учасників освітнього процесу, що мають психологічні травми через військові дії.

Список використаних джерел

1.Данко А.Ю. Психолого – педагогічний супровід освітнього процесу в умовах воєнного та післявоєнного стану : основні завдання. PEDAGOGY AND EDUCATION. 2023. №157.

2. Психолого-педагогічний супровід формування особистості дошкільника : колективна монографія / Т. Кочубей, В. Кузь, Л. Іщенко [та ін.]; за заг. ред. В. Кузя.– Умань : ВПЦ «Візаві», 2017. – 212 с.

3. Освіта України в умовах воєнного стану: інформаційно-аналітичний збірник: Київ, 2022. – 120 с.

УДК 159.9:316.48

Білецька Діана Сергіївна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
навчальної групи ПБ-21-4
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету;
Василенко Дмитро Олегович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
навчальної групи ПБ-21-4
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету;
науковий керівник: Нежинська Олена Олександрівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології, педагогіки та соціології
Державного податкового університету

ПРИРОДА КОНФЛІКТУ В АНТИЧНОМУ СУСПІЛЬСТВІ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ

У первісних суспільствах, як нам відомо, примітивне знання існувало у нерозвиненому до поділу на галузі вигляді як «знання про все існуюче». Джерелом конфліктів у первісному суспільстві виступали нерозділені, контрастуючі явища людського буття протилежної спрямованості: «конкретний вчинок» - «ритуал»; «природне для людини» — «набуте у власному досвіді»; «життя» — «смерть»; «табу» — «потяг до чуттєвості», які ставили перед особою сувору альтернативу вибору: «або-або». У свідомості первісної людини були відсутні принципи поєднання цих протилежностей, ідеї згладжування гостроти протиріччя та інші думки стосовно зниження рівня конфліктності відносин між родом та окремим його представником [1, с. 468].

Актуальність теми полягає у:

1. Вивчення історії: Античні суспільства, такі як Греція та Рим, відіграли важливу роль у формуванні сучасної цивілізації.

2. Розуміння природи конфлікту: Конфлікти були невід'ємною частиною античного суспільства, включаючи війни, внутрішні протистояння, політичні боротьби та соціальні нерівності. Вивчення цих конфліктів може допомогти нам краще розуміти, як вони виникали, розвивалися та вирішувалися, що може бути корисним для аналізу сучасних конфліктів.

3. Застосування античної мудрості: Стародавні філософи та мислителі, такі як Сократ, Платон та Аристотель, розглядали проблему конфлікту та його вирішення [2, с. 203].

Конфлікт між людьми у межах первісного роду розв'язувався на основі пріоритету інтересів цілого (роду, племені), а особисті інтереси окремого представника до уваги не бралися. Суперечка між людиною та родом нерідко вирішувалася шляхом остракізму, вигнанням першої за межі родової спільноти, що дорівнювало смерті. У деяких народів півночі приречений до вигнання сідав у човен та виїжджав у море, щоб не повернутися назад.

Конфлікти між різними родами, племенами вирішувалися переважно збройною боротьбою, тому особливо вшановувалися боги, які дарували перемогу у збройному конфлікті - індійський бог-войовник Індра, грецькі Арес і Афіна, скандинавські боги Одін і Тор. Поряд із збройним вирішенням конфліктів у первісній культурі розв'язання конфліктів формувалися й інші, так звані «Ігрові» способи вирішення. Відомі дослідники первісної культури Є.Тайлор, Й. Гейзінга вказували на роль випробування сили, кмітливості, хоробрості, вміння терпіти, перемога у яких ототожнювалася з перемогою у конфлікті. «Сам виграш як такий є для архаїчного розуму доказом істини і правоти», — писав Й.Гейзінга. Тайлор, у свою чергу, вказував, що ігри, жеребкування у первісних культурах були далекі від сучасного ставлення до них з точки зору теорії вірогідності. Індуси вирішували свої суперечки, кидаючи жереб перед храмом та закликаючи богів: «Вияви нам свою справедливість! Вкажи на невинного!»

Позитивним аспектом такого шляху вирішення конфліктних ситуацій було те, що випробування носили відкритий характер, велися за правилами,

які визнавалися всіма, конфлікт не зазнавав небезпечної ескалації, локалізувався у просторі і часі, не викликав кровопролиття і жертв.

Проблема конфлікту зародилась у межах світової наукової думки в античну епоху в зв'язку з потребою виявити причини соціальної диференціації та розподілу суспільства на верстви. Не відрізняючи зміст правового від соціального, політичного і етичного, античні мислителі стверджували, що держава, право і справедливість — це різні сторони державного спілкування, прагнення до якого закладено в усіх людях від природи. Поділ людей на тих, хто володарює, та підлеглих — це закон природи. Отже, конфлікт являє собою бунт людини проти природи та усталеного суспільства.

Відомий античний філософ-діалектик Геракліт (530-470 рр. до н.е.) намагався пов'язати свої міркування про війни і соціальні конфлікти з загальною системою поглядів на природу всесвіту, світобудову. Для нього все підлягає вічному колообігу і взаємоперетворенню, в тому числі і соціальні норми співжиття. У світі все народжується в результаті сутичок, вважав Геракліт. Єдиний всезагальний закон, пануючий у космосі, - це " війна -батько всього і цар всього. Одних вона визначила бути богами, а інших — людьми, одних вона зробила рабами, інших — вільними" [3, с. 408].

Ці слова Геракліта представляють собою одну з перших спроб раціонально обґрунтувати позитивну роль боротьби в процесі суспільного розвитку. Соціальні конфлікти тут виникають у новому світлі, розглядаються як невід'ємна частина суспільного життя та обов'язкова умова його розвитку.

Історик і військовий експерт Геродот спростовував погляди Геракліта, вважаючи, що універсальність конфліктів у суспільстві може бути знята свідомим усвідомленням людьми негативних наслідків війн та взаємних суперечок. Він стверджував, що "ніхто настільки не розсудливий, щоб обирати війну перед миром. Під час війни батьки ховають своїх дітей, а під час миру - діти бережуть батьків". Епікур пізніше розгортатиме цю ідею, вказуючи на те, що негативні та руйнівні наслідки війни та конфліктів між спільнотами неодмінно спонукатимуть людей до життя в умовах миру.

Демокрит із Абдер зверне увагу на збройні конфлікти внутрішнього та зовнішнього типу і проголосить, що «міжусобна війна— зло для обох сторін, це однакове лихо для переможців і переможених». Заслугою Демокрита слід визнати виявлення ним економічного підґрунтя збройних конфліктів. (цюрупа)

Його супротивник за філософськими уподобаннями Платон (характерним є конфлікт між цими давньогрецькими мислителями — Платон скупив та наказав спалити твори Демокрита, тому їх дійшло до нас небагато) розрізняв конфлікти між грецькими спільнотами та конфлікти між греками і варварами. Тому й збройна боротьба у Платона мала два значення - війна («полемос») між греками й варварами та «домашня сварка» («стадіз») як різновид громадянської війни. Утворі «Закони», написаному в зрілому віці, Платон вважав, що боротьба між греками має вестися за правилами (за законом), а до боротьби з варварами ніякі цивілізовані правила не застосовуються. Платон писав: «Те, що люди називають миром, - це тільки ім'я, насправді ж від природи існує довічна непримиренна боротьба між державами» [4, с. 128].

Таким чином, антична традиція, зокрема Аристотель, підкреслює громадські засади людини та її здатність до співпраці з іншими людьми. У праці «Політика» Аристотель виділив дві головні причини соціальних суперечок і джерел конфлікту.

По-перше, це майнова нерівність людей.

По-друге, нерівність у визнанні, яка сприяє зростанню корисливості і гонориту, іноді може призвести до зміни суспільного ладу. Крім того, стародавні філософи вказували на такі фактори, як нахабність, страх, презирство, надмірне піднесення, підступність, знехтування, приниження та різниця в характерах, які сприяють виникненню соціальної конфліктності. Аристотель висловлював ряд думок щодо ролі конфліктів у житті людей, стверджуючи, що коренем конфліктів є різниці між людьми, а їх причинами є порушення справедливості у розподілі власності та почестей. Однак він також

вказував, що конфлікти можуть примушувати людей змінюватися та ставати більш справедливими та розумними, оскільки "всяка відмінність породжує розбрат, і найсильніші суперечності можуть виникати між доброчесністю та розбещеністю, багатством та бідністю, а також іншими значущими чинниками".

Конфлікти у владних колах викликалися, на думку Аристотеля, жадобою до поживи посадових осіб. Якщо ці чинники вважалися Аристотелем природними, то інші причини конфліктності несли на собі відбиття суб'єктивності — зверхність, ненависть, непомірне самопіднесення посадовців а з іншого боку — необережне ставлення до інших, дрібні приниження, відмінність характерів.

Варто відзначити, що приблизно у той самий період на Сході формувалися ідеї щодо знаходження "золотої середини" між конфліктуючими сторонами (зокрема у вченні Конфуція), а також встановлення гармонії між вимогами ритуалу "лі" та реальною поведінкою. Якщо коротко охарактеризувати східну конфліктологічну думку, то основною ідеєю вчень Конфуція, Сунь-Цзи і Лао-Цзи була рада уникати відкритого суперництва, виявляти гнучкість, відмовлятися від гордості, виявляти скромність та ввічливість, дотримуватися стриманої поважності у спілкуванні. У випадку, якщо справа доходила до конфлікту, його слід розглядати як взаємодію, а через вивчення супротивника вивчати й самого себе.

Отже, в античних суспільствах виникали перші наукові припущення щодо ролі конфліктів у соціальному оточенні, визнання матеріальних та особистісних причин їх виникнення, але суб'єкт конфлікту залишався неясним, а аспекти динаміки і структури конфлікту взагалі не розглядалися. Нерідко конфлікт ототожнювався із боротьбою сил космічного масштабу та розглядався у суспільстві як неодмінний.

Список використаних джерел

1. Балабанова Л.В., Савельєва К.В. Конфліктологія: підручник. Донецьк: ДонНУЕТ, 2019. 468 с.

2. Берлач А.І., Кондрюкова В.В. Конфліктологія: навч. посіб. для дистанційного навчання. Київ: Університет «Україна», 2017. 203 с.

3. Ващенко І.В., Кляп М.І. Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посіб. Київ: Знання, 2020. 408 с.

4. Герасіна Л.М., Требін М.П., Воднік В.Д. та ін. Конфліктологія: навч. посіб. Харків: Право, 2019. 128 с.

УДК 378. 147

Бондарук Богдан Юрійович,
здобувач вищої освіти групи ПНБ-22,
Київського національного університету будівництва і архітектури;
науковий керівник: Корчова Галина Леонідівна,
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ПРИЙОМІВ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Гуманістична спрямованість сучасної освіти полягає у розвитку здобувачів їх особистісних якостей, їх креативності, активності, ініціативності, самостійності . Досягнення такої мети залежить від змісту і методики навчання майбутніх фахівців.

Метод фішбоун є одним з таких інноваційних методів навчання.

Фішбоун (з англ. означає «рибна кістка» або «скелет риби») – це один з найбільш ефективних методів, який можна використовувати тоді, коли необхідно встановити причинно-наслідкові зв’язки між об'єктом аналізу і факторами, здійснити обґрунтований вибір, розвинути навички роботи з інформацією, навчити вирішувати проблеми тощо. Метод створений японським вченим Каора Ісікава який запропонував його у 1952 році як доповнення до існуючих методик логічного аналізу та покращення якості

процесів у промисловості Японії, а також спрямований на розвиток критичного мислення учнів в наочно-змістовній формі [1]. Сьогодні метод “риб’ячої кістки” або “риб’ячого скелету” знайшов своє використання і в освіті. В основі Фішбоуна лежить схематична діаграма у формі риб’ячого скелета. Схема Фішбоун є графічним зображенням, що дозволяє наочно продемонструвати і визначити у процесі аналізу причини конкретних подій, явищ, проблем і відповідні висновки або результати обговорення.

Цей метод дозволяє: організувати роботу учасників в парах або групах; розвивати критичне мислення; візуалізувати взаємозв’язку між причинами і наслідками; ранжувати фактори за ступенем їх значущості. За допомогою схеми можна знайти рішення з будь-якої розглянутої складної ситуації, при цьому виникають щоразу нові ідеї. Ефективним буде її застосування під час «мозгового штурму».

Схема Фішбоун може бути складена заздалегідь. Її можна зробити на ватмані або на дошці із кольоровими технічними засобами. Залежно від вікової категорії учнів, бажання і фантазії вчителя схема може мати горизонтальний або вертикальний вигляд. Для молодшого шкільного віку підійде більш природна форма риби – горизонтальна. По завершенню її заповнення разом з учнями можна зобразити фігуру вздовж скелета і загадати бажання, щоб золота рибка і надалі допомагала вирішити будь-яку життєву проблему.

Схема включає в себе чотири основні блоки, представлені у вигляді голови, кісток та хвоста риби. Кожна з них відповідає за конкретні складові: голова – тема, питання або проблема, що підлягає аналізу; верхні кістки (або ті, що розміщені з правого боку при вертикальному положенні схеми) – основні поняття теми та причини виникнення проблеми; нижні кістки (або ті, що підтвердженням певних причин чи понять, вказаних у схемі; хвіст – відповідь на поставлене питання, висновки. Найважливіші поняття треба розміщувати ближче до голови. Всі записи повинні бути короткими, точними, лаконічними і відображати лише суть понять. Схема Фішбоун може бути використана в якості окремо застосовуваного методичного прийому для

аналізу будь-якої ситуації, або виступати стратегією цілого уроку. Найефективніше її застосовувати під час уроку узагальнення і систематизації знань, коли матеріал по темі вже пройдено і необхідно привести всі вивчені поняття в струнку систему, що передбачає розкриття і засвоєння зв'язків і відносин між її елементами.

Роботу щодо заповнення схеми можна проводити в індивідуальній чи груповій формі.

Важливим етапом застосування технології Фішбоун є презентація отриманих результатів заповнення. Вона повинна підтвердити комплексний характер проблеми у взаємозв'язку всіх її причин і наслідків. Іноді при заповненні схеми учні стикаються з тим, що причин обговорюваної проблеми більше, ніж аргументів, які підтверджують її наявність. Це виникає внаслідок того, що припущень і в житті завжди більше, ніж підтверджуючих фактів. А тому деякі нижні кісточки можуть так і залишитися незаповненими. Далі в ході уроку вчитель самостійно визначає дії – пропонує або і далі досліджувати проблему, або спробувати визначити її рішення. Оволодівши технологією Фішбоун, вчитель може з успіхом її застосовувати на будь-якому уроці. Найбільш популярною вона є серед вчителів-філологів або істориків. Етап уроку із застосуванням методу Фішбоун набуває дослідний характер[1].

Отже, використання технології Фішбоун розвиває навики: роботи індивідуальної та групах, аналізу дій, тексту, ситуацій, зображень, виділяти основні проблеми і шукати їх причини, узагальнювати і робити висновки. Отже, шляхом використання даного методу, досягається головна мета методу – стимулювати творче і розвивати критичне мислення учнів, що відповідає головній задачі сьогоднішньої професійної.

Список використаних джерел

1. Технологія розвитку критичного мислення при викладанні спецдисциплін (метод «Фішбоун» - скелет риби). URL: https://vseosvita.ua/library/statta-tehnologia-rozvitku-kriticnogo-mislenna-privikladanni-specdisciplin-metod-fisboun-skelet-ribi-74749.html

2. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. / М.В. Руденко, Ю.С. Красильник, Г.Л. Корчова. – Київ: КНУБА, 2022. – 296 с.

3. Методика проведення навчальних занять в умовах дистанційного навчання: навч. посіб. / Ю.С. Красильник, Г.Л. Корчова, М.В. Руденко. – Київ: КНУБА, 2021. – 156 с.

УДК 159.49

Воронін Євгеній Андрійович,
здобувач вищої освіти навчальної групи ФКМ-23-1
Державного податкового університету;
науковий керівник: Дєніжна Світлана Олександрівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології, педагогіки та соціології
Державного податкового університету

ПРОЯВИ ПОСТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

У теперішніх реаліях важливо уважно ставитись до свого психічного здоров’я та емоційного стану. Адже агресивна війна «країни боліт» проти України, безупинні інформаційні атаки на наші системи, тривалі маніпуляції людьми через різноманітні засоби масової комунікації та безпосередньо через спілкування, тяжкі втрати – це все призводить до того, що громадяни нашої країни починають страждати або уже страждають від різноманітних хронічних стресових чинників. На сьогодні, майже 35% громадян має виражену посттравматичну симптоматику.

Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) може з’явитись у кожного, хто переживав певний травматичний досвід. Наприклад, людина стала свідком/учасником воєнних дій, терактів, позбавлення волі, викрадення людини, булінгу, сексуального насильства, ДТП та інше. Тому важливо знати деяку інформацію про ознаки ПТСР та можливості його розвитку.

Різноманітні психологічні аспекти, проблеми та механізми розвитку посттравматичного стресового розладу вивчали такі вітчизняні та зарубіжні дослідники, як: М. Горовіц, А. Кардінер, І. Котєньов, В. Лисенко, Дж. Мітчел, О. Морозов, В. Омелянович, Г. Сельє, Н. Тарабріна, О. Тімченко, З. Фрейд, С. Яковенко.

Відомо, що прояви ПТСР характеризуються основними його симптомами (повторення, уникнення, гіперактивація), а також додатковими (що є наслідками основних симптомів), які розгортаються як атипові усталені порушення в афективній і/або когнітивній та поведінковій сферах, в соціальному функціонуванні і системі ставлення до самого себе. Пласт додаткових проявів виявляється через формування «кризового образу світу» з наступними характерними проявами: високий рівень тривожності; тріада «безпорадність, безнадія, безвихідь»; відчуття небезпечності зовнішнього світу, який або втручається у життя людини, або відкидає її; труднощі в регуляції емоцій; відчуття себе як приниженої, переможеної, маленької, безсилої, покинутої, беззахисної, вразливої людини, яка неспроможна подолати труднощі, змінити своє життя на краще [2, с. 193].

Основними проявами ПТСР є:

- панічні атаки (відчуття сильного страху, запаморочення, поверхневе дихання, прискорене серцебиття, нудота, біль за грудиною);
- постійні думки про травматичну подію (вони можуть снитися, виникати мимоволі або ж повертатись як флешбеки);
- життя в повній бойовій готовності (людина може сильно дратуватись, перейматись та тривожитись думками про власну безпеку);
- недовіра (людина переконана, що світ небезпечний, втрачає довіру до людей);
- хронічний біль, відчуття стиснення та печії за грудиною, діарея, біль в попереку.

Перелічені вище ознаки можуть свідчити про глибоку травму з вираженими почуттями відчуження від світу, людей, від самого себе та

формуванням типового «комплексу жертви» з проявами апатії, зниженням самооцінки, відмови від відповідальності, втечею від реальності у фантазії та марення у деяких випадках, які свідчать про активацію рис екстернальності, пояснення особистих невдач зовнішніми обставинами. Тобто, простими словами, людям з ПТСР характерний тяжкий емоційний стан, їм складно соціалізуватися, зазвичай, вони ізолюються від суспільства та мають високий ризик розвитку алкогольної та наркотичної залежностей. Також вони починають збільшувати своє споживання сигарет після пережитого стресу.

Таким чином, можемо підвести підсумки, що в теперішніх реаліях людей з різними симптомами психічних порушень, проявами ПТСР, а також з діагнозом «гостра реакція на стрес» з кожним днем стає все більше. Адже кількість травмованих людей, військових, які отримали поранення, загиблих та членів їх родин, на жаль, стає все більше. Тому дуже важливо не нехтувати своїм здоров'ям та у разі виявлення ознак, які можуть свідчити про посттравматичний стресовий розлад у вас або ж у ваших рідних, знайомих, необхідно своєчасно звернутись за допомогою до кваліфікованих спеціалістів – психотерапевтів, психологів, щоб не допустити тяжких наслідків перенесених подій.

Список використаних джерел

1. Вебер Т. Травмафокус. Спеціалізований психотерапевтичний метод для роботи зі стресом, травмою та хронічним болем. Вид-тво Літера Нова, 2019. 164с.

2. Дикун В.Г., Мороз В.М., Стасюк В.В. Методологія дослідження морально-психологічного стану особового складу військ (сил): навч.-метод. посіб. Київ:7БЦ, 2023383 с.

3. Журавльова Н.Ю., Гурлєва Т.С. Додаткові прояви ПТСР як мішені впливу у контексті психологічної допомоги постраждалому від війни. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. 2023. №1. С. 190-196.

4. Кокун О.М., Мороз В.М., Лозінська Н.С., Пішко І.О.. Збірник психодіагностичних методик для професійно-психологічного відбору

кандидатів на військову службу за контрактом у Збройних Силах Україги: метод. посіб. К.: Видавничий ді «Освіта України», ФОП Маслаков РусланОлексійович, 2021. 74 с.

УДК 159.9:316.48

Корж Тетяна Сергіївна,
здобувач вищої освіти навчальної групи ПБ-21-4
Державного податкового університету;
Гулієва Земфіра Натігівна,
здобувач вищої освіти навчальної групи ПБ-21-4
Державного податкового університету;
науковий керівник: Нежинська Олена Олександрівна
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології, педагогіки та соціології
Державного податкового університету

СТРАТЕГІЇ ПОВЕДІНКИ В КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ ЯК СПОСІБ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Конфліктні ситуації, тобто суперечності між особистостями виникають на основі різноманітності поглядів на однакові речі. Конфлікти супроводжуються примусовим нав'язуванням думки, яка призводить до протиборства та емоційної напруженості. Нажаль, конфлікти – це складова нашого життя, ми не здатні повністю їх уникати, але можемо намагатися вирішити конфліктні ситуації якнайшвидше за допомогою відповідних стратегій поведінки.

Дослідженню конфліктів у різних сферах життєдіяльності людини приділяло увагу багато вітчизняних і зарубіжних науковців (Л. І. Березовська, О. І. Бондарчук, Л. М. Карамушка, Ю. Д. Притика, О. С. Юрков та ін.) [1-3; 5-8].

Існують 5 основних стратегій вирішення конфлікту, кожна з яких по-різному спонукає до їхнього вирішити. Людина здатна, на нашу думку, обрати певний підхід, стратегію поведінки, в т.ч. і метод вирішення конфлікту відповідно до свого типу характеру. Наприклад, меланхолік переважно обирає стратегію компромісу, а холерик – протистояння. Враховуючи вищенаведене можна зазначити, що кожен підхід є по своєму унікальним та по-різному спонукає до вирішення конфліктів. Розглянемо ці стратегії.

Перша стратегія вирішення конфліктів – суперництво. Цей підхід характеризується активною боротьбою особистості за свої інтереси, відсутністю співробітництва при вирішенні казусу, націленістю нав'язати думку на свої інтереси за рахунок іншої сторони. Для досягнення мети відповідно даної стратегії людина застосовує всі доступні їй засоби, а саме, владу, примус, тиск і т.ін. Таку поведінку людина обирає тоді, коли конфліктна ситуація для неї є дуже важливою, може символізувати лише перемогу і ні в якому випадку поразку. Зазвичай за допомогою різних способів і методів у конфлікті відбувається нав'язування своєї точки зору опонентові, що часто призводить до безвихідної ситуації супротивника, який зрештою підкорюється.

Друга стратегія – це метод компромісу, який полягає у вирішенні конфлікту мирним шляхом через обраний компроміс. Це передбачає, що кожна сторона йде на поступки, щоб знайти спільну мову і досягти взаємовигідного результату, робить крок на зустріч супернику тощо. Компроміс – це складна концепція, яка включає в себе переговори, комунікацію, готовність слухати і розуміти інші точки зору. Це такий спосіб вирішення конфліктів, при якому обидві сторони щось віддають та погоджуються з спільно набутим рішенням.

Третя стратегія вирішення конфлікту – це пристосування, яке відбувається через те, що одна зі сторін усвідомлює свою неправоту. Це може бути і незначуща суперечка, під час якої не варто витрачати свої сили та енергію, на думку людини, псувати настрій та стосунки. Стратегія

пристосування може обиратися і тоді, коли сторона розуміє неминучу поразку та в примусовій формі під тиском приймає рішення супротивника. Пристосування передбачає зміну своєї позиції та поведінки, відмову від своїх інтересів на користь інтересів іншої особи, а також і для збереження відносин з опонентом.

Четверта стратегія – це відступ, тобто конфлікт вирішується через вихід із нього з мінімальними втратами. При використанні такої стратегії в кращому випадку конфлікт зникає, а в гіршому – буде відбуватися накопичування претензій та негативних емоцій до особи, що із часом може призвести до більш поглибленого та серйознішого конфлікту.

Остання стратегія вирішення конфлікту – це співробітництво, яке є найбільш актуальною, адже передбачає конструктивне його вирішення шляхом розбору проблеми та відношення сторін одна до одної не як до суперника, а як до колеги, з якою в подальшому буде відбуватися конструктивна взаємодія. Це відповідно передбачає спільне вирішення проблеми та прийняття рішення, яке буде задовольняти обидві сторони, а негативні емоції будуть зняті.

Потрібно зауважити, що під час вирішення конфлікту за статистикою приблизно 30 % конфліктних ситуацій вирішуються шляхом компромісу, 15% – пристосуванням (в основному з боку підлеглого, якщо це конфлікт між керівником і його співробітником) і лише 1-2% – співпрацею [4].

Отже, із вищезазначеного можна зробити висновки, що вирішення конфлікту значною мірою залежить від кожної зі сторін, від стратегій поведінки та методів, яким кожна сторона надає перевагу. Але, передусім, сторони конфлікту повинні виявити як причини, що зумовили виникнення конфліктної ситуації, так і мотиви кожної зі сторін, щоб виробити у подальшому таку стратегію поведінки, яка би не допустила подальшої ескалації і не спричинила би тривалого протистояння між конфліктуючими (або в групі). Відповідно такі стратегії, як ухилення від конфлікту, компроміс, можуть успішно обмежувати його розвиток. Але вони зазвичай не приводять

до оптимального вирішення питання, тому що не всі думки і точки зору розглядаються сторонами однаково ретельно, і проблема найчастіше залишається невирішеною або знімається лише частково і на якийсь час, що може спричиняти не завершення конфлікту, а лише паузу. Найнеефективнішою стратегією у вирішенні конфлікту є протистояння або боротьба, а найкращим вирішенням буде стратегія співробітництва.

Список використаних джерел

1. Альтернативне вирішення спорів : підруч. / за заг. ред. Ю. Д. Притики. [Кол. авторів Притика Ю. Д., Ханик-Посполітак Р. Ю., Кравцов С. О. та ін.]. Київ : ВД «Дакор», 2021. 436 с.

2. Березовська Л. І., Юрков О. С. Психологія конфлікту: навч.-метод. посібн. Мукачево : МДУ, 2016. 201 с.

3. Козьма В. В. Особистість і політика: між традицією та модернізацією: монографія. Київ : Видавництво «Альфа-ПІК», 2019. 328 с.

4. Конфлікт і шляхи його вирішення. URL : https://blog.agrokebety.com/konflikt-i-shlyakhy-yoho-vyrishennya#:~:text=Згідно%20зі%20статистикою%2С%20приблизно%2030,керівник%2С%20ефективно%20працює%20стратегія%20суперництва.

5. Луцишин Г. І. Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посіб. [для студентів, аспірантів і викл. вищ. навч. закл. освіти України]. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2015. 200 с.

6. Мотлях О., Андросюк В., Левченко Ю., Суденко Ю. Психологічні чинники протидії булінгу. Київ, 2020. URL : http://elar.naiau.kiev.ua/jspui/handle/123456789/17632

7. Психологічні умови попередження та розв’язання конфліктів в освітніх організаціях : спецкурс для слухачів очно-дистанційної форми навчання в системі післядипломної педагогічної освіти / О. І. Бондарчук, Л. М. Карамушка, О. О. Нежинська ; НАПН України, Ун-т менедж. освіти. Київ, 2016. 36 с.

8. Сташук К. 17 кроків у конфлікті. Способи управління конфліктною ситуацією. *Управління освітою: часопис для керівників освітньої галузі.* 2017. № 4. С. 53-56.

УДК 377. 091. 313

Лемешко Дмитро Ігорович,
здобувач вищої освіти групи ПНК-20,
Київського національного університету
будівництва і архітектури;
науковий керівник: Корчова Галина Леонідівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету
будівництва і архітектури

РОЛЬ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» основною метою державної політики в галузі освіти є створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, для виховання покоління людей, здатних ефективно працювати й навчатися протягом життя, орієнтуватися в безперервному потоці інформації. Розвиток творчого потенціалу обдарованої особистості, розробка з цією метою відповідних технологій і методів навчання посідає одне з пріоритетних місць у загальній стратегії оновлення всієї сучасної освіти. У цьому контексті організація проектної діяльності для формування професійних компетентностей майбутніх фахівців будь-якої справи набуває особливого значення у реалізації завдань нової освітньої політики.

За останнє десятиліття XX століття та на початку XXI століття з’явилися численні публікації, присвячені аналізу проектного методу. У зарубіжних

школах Європи та Америки цей метод розвивався активно і досить успішно [2, с. 40]. Його популярність була зумовлена раціональним поєднанням теоретичних знань і практичного досвіду для вирішення конкретних проблем.

Саме поняття «проект» вперше з'явилось у XVII–XVIII століттях і було синонімом для слів «експеримент» у природничих науках і «розгляд справ у юриспруденції. Пізніше, у XIX столітті були визначені ще дві моделі проектів, які використовуються і сьогодні. Перша, більш давня, модель Вудворда передбачає, що студенти спочатку вивчають матеріал, набувають знань та навичок, які в подальшому знадобляться для конструювання проектів. Друга, більш сучасна, модель Річардса передбачає «занурення» в проблему, її фундаментальне дослідження.

Під «педагогічним проектуванням» мають на увазі нерегламентовану, творчу, поліфункціональну діяльність, що виконує аналітичну, прогностичну, конструктивну, організаційну і рефлексивну функції.

Проектування потребує розуміння, співтворчості, співпереживання авторів і користувачів. Це дозволяє проекту бути посередником між людьми, які мають спільність поглядів на його предмет, мету і цінності передбачуваної ними діяльності.

У своїй «Великій дидактиці» Я. А. Каменський закликав вчителів навчати своїх учнів так, «щоб вони досліджували і пізнавали самі предмети, а не тільки пам'ятали чужі спостереження та пояснення». Основою навчально-пізнавальної та навчально-творчої діяльності в проектах є евристичні методи. В.І. Андрєєв вважав, що евристичні методи – це система евристичних правил діяльності педагога і діяльності студента, розроблені з урахуванням закономірностей та принципів педагогічного управління і самоуправління з метою розвитку інтуїтивних процедур діяльності учнів щодо вирішення творчих завдань [2, с. 99].

Використання методу проектів сприяє забезпеченню умов для розвитку індивідуальних здібностей та нахилів студента, учить творчо мислити та інтелектуально вдосконалюватись. Він орієнтує студентів на самостійну,

парну чи групову діяльність та активізацію навчання, при цьому реалізується творчий підхід до вирішення певної проблеми [1, с. 33].

Проектна діяльність, як показує досвід її організації на заняттях, сприяє розвитку творчих якостей особистості. Разом з тим, студенти вперше стикаються із завданнями, в яких відсутнє єдине правильне рішення. Згідно з підходами проектної діяльності йде орієнтація студентів на власне дослідження, в якому передбачається і власний варіант вирішення проблеми.

В типологічнім моделі проекти розрізняють:

за пріоритетним видом діяльності: творчі, соціальні, дослідні, рольові, пошукові, ігрові;

за предметно-змістовою сферою інтересів: екологічні, правові, телекомунікаційні, філологічні, політехнічні, інформаційні, художні;

за участю в розробці: індивідуальні, парні, групові, колективні;

за терміном виконання: короткочасні, середньої тривалості, довготривалі;

за характером партнерської взаємодії між учасниками: кооперативні, загальні, конкурсні;

за рівнем реалізації міжпредметних зв’язків: одно-предметні, міжпредметні;

за формою презентації (захисту): пленарні, стендові, мультимедійні, рольові, творчі.

Кожен вид заслуговує на увагу і кожен новий проект має свою змодельовану концепцію. Але в навчанні доцільно поєднувати проекти за пріоритетним видом діяльності дослідницькі і творчі.

Дослідницькі проекти потребують добре обміркованої структури, визначеної мети, актуальності предмета дослідження для всіх учасників, соціальної значущості, продуманості методів, зокрема – експериментальних методів обробки результатів. Вони цілком підпорядковані завданням дослідження і мають відповідну структуру: визначення теми дослідження, її актуальності, а також предмета та об'єкта, завдань і методів, методології дослідження, висунення гіпотез вирішення проблеми.

Творчі проекти не мають детально опрацьованої структури спільної діяльності учасників, вона розвивається, підпорядковуючись кінцевому результату, прийнятій групою логіці спільної діяльності, інтересам учасників проекту. Такі проекти можуть бути частиною дослідницьких проектів, їхнім модулем.

Проектна діяльність для майбутніх спеціалістів будь-яких спеціальностей – це спільна, обґрунтована, спланована й усвідомлена діяльність, що має загальну мету, узгоджені методи, і спрямована на формування в них професійної компетентності. Вона дозволяє студентам на заняттях зрозуміти зміст предмета, розкрити як теоретичні, так і практичні проблеми курсу. Студенти беруть участь у різних видах діяльності: ігровій, творчій. навчально-пізнавальній, ціннісно-смисловій, предметно-перетворювальній, трудовій, соціально-комунікативній.

Список використаних джерел

1. Житник Б. О. Методичний порадник: форми і методи навчання. Харків : ВГО, 2005. 128 с

2. Коваленко В. О. Педагогічні ідеї Дж. Дьюї та їх вплив на педагогічну теорію і практику в Україні (20-ті роки XX ст.): дис. канд. пед. наук. Київ : 2000. 188 с.

3. Корчова Г. Л. Кліпове мислення як науково-методична проблема у професійній освіті // *Вісник Кременчуцького НУ імені Михайла Остроградського*. Вип. 1/2022 (132). Кременчук: КрНУ, 2022. С. 49-53.

4. Красильник Ю. С. Теоретико-методичні основи проєктування дистанційного навчання в умовах ЗВО // *Збірник наукових праць «Педагогічні науки» Херсонського державного університету*. 2021. № 94. С. 86-92.

5. Руденко М.В. Концептуальні засади навчання здоров'язберігаючої соціально-відповідальної поведінки у ВНЗ // *Вісник Національного технічного університету України «Київський національний інститут».* Філософія. Психологія. Педагогіка: Зб. наук. праць. Київ: ІВЦ «Політехніка», 2009. № 3(27). Ч.2. С. 196-199.

УДК 796.015.1-053.9

Лисенко Сергій Володимирович,
здобувач вищої освіти другого магістерського рівня, групи ФКМ-23-1
Державного податкового університету;
науковий керівник: Дєніжна Світлана Олександрівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри психології, педагогіки та соціології
Державного податкового університету

ОСОБЛИВОСТІ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНИМИ ВПРАВАМИ З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ

Фізичне виховання в даний час є багатогранним явищем, що має цілий ряд напрямків, видів і форм занять. Найбільш значне місце у його структурі займає базові вправи фізичного виховання, що забезпечує базовий рівень фізичної підготовки.

Мотиви, які залучають до заняття фізичними вправами людей похилого віку, зводяться до бажання зміцнити своє здоров'я та сили, поліпшити працездатність, зберегти бадьорість. Завдання занять з цим контингентом полягає в тому, щоб за допомогою фізичних вправ попередити наступ або послабити вплив вікових змін, що вже настали. Можуть вирішуватись і такі приватні завдання, як підняття тонусу центральної нервової системи, покращення діяльності серцево-судинної та дихальних систем, покращення обміну речовин, збільшення рухливості суглобів, зміцнення м'язової системи, покращення координації рухів та рівноваги, загальної рухливості, тих що займаються, підвищення тренованості організму [1, с. 117].

Великий фактичний матеріал, який в даний час має фізіологію м'язової діяльності, дозволяє розглядати рухову активність не тільки як засіб загальної стимуляції організму, але і як фактор регулювання функцій старіючого організму.

З віком людина все більш істотно відчуває нестачу руху. При в'ялих скелетних м'язах з великою кількістю волокон, що зруйнувалися, і капілярів

погіршується мікронасосна робота внутрішньом'язової периферії, вона стає поганою помічницею серця. Вікові зміни організму, що відбуваються у літньому та старечому віці, мають значний вплив на методику проведення занять, що вимагає акцентувати увагу на оздоровчих аспектах фізичної культури.

Організація занять у групах здоров'я вказує на необхідність роботи тренера (викладача) у тісному контакті з лікарем. Викладач групи здоров'я повинен і сам володіти найпростішими методами медичних досліджень, вміло оцінювати отримані дані та використовувати їх для корекції навчально-тренувального процесу.

Таким чином, розкриття найважливіших моментів проведення занять з фізичного виховання з людьми похилого віку. Досягнення цієї мети передбачає використання існуючої методики проведення занять, що використовує напрацювання спортивної медицини, лікувальної фізкультури та фізичного виховання. У зв'язку з цим, необхідно виділити ряд конкретних завдань:

1. Визначення вікових змін різних систем організму у людей похилого віку.

2. Організація занять фізичними вправами з людьми похилого віку.

3. Визначення принципів комплектування груп здоров'я.

4. Розкриття загального змісту занять та його основні методичні принципи.

Існує чимало способів включити фізичні вправи у повсякденне життя. Це підвищить незалежність, дозволить самим обслуговувати себе, не покладаючись на сторонню допомогу. Незалежність це найцінніше, ніж має людина, проте в міру ослаблення фізичних сил він ризикує її втратити.

Працюючи з людьми старшого віку необхідно знати, що з віком змінюється можливість освоєння нових рухових навичок, водночас руховий стереотип характеризується неміцністю. Виходячи з того, що рухові та вегетативні функції взаємопов'язані та взаємозумовлені, облік динаміки їх

взаємовідносин із віком – кардинальне питання методики занять у групах здоров'я [2, с. 34].

Прогнозування тренувального ефекту має передбачати всебічну оцінку змін, що розвиваються, з тим, щоб усі вони забезпечували не тільки високу спеціалізацію рухової функції, але і - головне - більш досконале пристосування організму до всієї сукупності конкретних умов його життя.

Список використаних джерел

1. Гакман А. В., Байдюк М. Ю. Закордонний досвід рекреаційно-оздоровчої діяльності у рамках дозвілля з людьми похилого віку. *Молодий вчений*. № 11 (38). 2016. С. 116–119.

2. Гакман А., Костюкевич В. Аналіз рухової активності людей похилого віку. *Вісник Прикарпатського університету. Фізична культура*. Випуск 31. 2019. С. 32–36.

УДК 159.9.018:658

Лисюк Світлана Павлівна,
здобувач вищої освіти навчальної групи ПСМз-23-1
Державного податкового університету;
науковий керівник: Нежинська Олена Олександрівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології, педагогіки та соціології
Державного податкового університету

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АУДИТ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕСОМ: ЕВОЛЮЦЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНСЬКИХ КОМПАНІЯХ

Беззаперечно АУДИТ, як зовнішній так і внутрішній, вже давно є невід’ємною частиною ведення бізнесу та існування економіки загалом. Еволюція розвитку аудиту або теорія розвитку аудиту ретельно досліджена

багатьма науковцями як вітчизняними так і зарубіжними. Тому **мета дослідження** – висвітлити психологічний аудит в управлінні бізнесом, розглянути еволюцію та перспективи впровадження в українських компаніях.

Необхідно зауважити, що, наприклад, Ф. Ю. Фабіянська у своїй науковій праці «Потреба в незалежному аудиті та розвиток його теорії» докладно висвітлює та наглядно зображує основні теорії розвитку аудиту [8], які в скороченому огляді теорій (укладено автором) наведені у таблиці 1, у якій виділено основні чотири теорії, а саме, підтверджуючий, процедурний, системний, аудит зон ризику, в т.ч. описана сутність кожної теорії. Але самі теорії розвитку аудиту також еволюціонують і в сучасній інтерпретації мають новий погляд, а деякі науковці їх називають сучасними концепціями розвитку аудиту [1; 6]. Наведемо скорочений огляд сучасних теорій розвитку аудиту (укладено автором), який висвітлено у таблиці 2. Варто тут звернути увагу, особливо цікавими та актуальними в розрізі теми даної публікації є теорія контролінгу та теорія консалтингу (табл. 2), які є підтвердженням та усвідомленням думки, що ефективність бізнесу – це не лише цифри та їх підрахунки, а очевидним, на нашу думку, є наявний психологічний аспект.

Таблиця 1

Основні теорії розвитку (еволюції) аудиту

(укладено автором)

№ з/п	Теорія	Сутність
1	Підтверджуючий аудит	Підтверджуючий аудит включає в себе аналіз величезної кількості фактичних даних та різноманітних облікових записів з метою висловлення узагальненого судження. В процесі цього часто відбувається повторення бухгалтерської інформації клієнта, що призводить до значних витрат аудиторського часу. Однак, незважаючи на це, існує можливість ризику невірного висновку щодо реального стану фінансових справ.
2	Процедурний аудит	При використанні процедурного аудиту обсяг завдань аудитора частково зменшується, оскільки на підприємстві вже існують попередньо встановлені методики обробки даних. Аудитор в цьому випадку фокусується на перевірці їхньої надійності. Проте, навіть у таких умовах, аудитор

		може використовувати непридатні методи для збору аудиторських доказів, що також представляє собою аудиторський ризик.
3	Системний аудит	При системному аудиті фокус зміщується на оцінку ефективності роботи систем підприємства-клієнта, зокрема системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю. Основна задача тут — прогнозувати і оцінювати ризики, пов'язані з можливими збоями або недоліками в цих системах. Тобто, увага не концентрується на самій інформації, а на якості її збору та контролю.
4	Аудит зон ризику	Під час використання цього підходу аудитори зосереджуються на ключових аспектах фінансової звітності підприємства, враховуючи специфіку його діяльності, галузь, структуру управління, а також методики обліку і контролю. Особлива увага приділяється зонам високого ризику, де найбільш ймовірні помилки або шахрайство. Цей підхід вважається найбільш перспективним, оскільки він дозволяє оптимізувати процес аудиту, зменшуючи його тривалість і трудомісткість, при цьому підвищуючи ефективність перевірки.

Таблиця 2

Сучасні теорії розвитку (концепції) аудиту
(укладено автором)

№ з/п	Теорія	Сутність
1	Теорія адекватності	Теорія адекватності, або концепція «сторожового собаки», акцентує увагу на об'єктивності. Суть цієї теорії полягає в тому, що метою аудиту є захист інтересів власників, і тому аудитор виступає як «сторожовий собака», що охороняє активи власників. Завданням аудитора є підтвердити надійність бухгалтерських даних, тим самим забезпечуючи власника у вірності фінансової звітності. Однак слабкістю цієї теорії є те, що аудитор відображає реальний стан речей на момент проведення аудиту, але ця інформація може стати застарілою до моменту, коли її розгляне потенційний інвестор.
2	Теорія контролінгу	Теорія контролінгу, або концепція «собаки-шукача», з'явилася на початку XX-го століття. Вона акцентує увагу на об'єктивності, але через непрямі методи. Ця теорія дозволяє глибше розібратися в механізмах управління підприємством і виявити невикористані резерви. Згідно з цією концепцією, фокус аудиту зміщується із «документів» на «організацію» в підприємстві. Тут аудитор вже не «сторожовий собака», а «собака-шукач», який має показати власнику, наскільки ефективно працює управлінський апарат, який він найняв.

3	Теорія консалтингу	Теорія «собаки-поводиря», або концепція консалтингу, асоціюється з ефективністю функціонування підприємства і переносить акцент на аналіз продуктивності самої організації. Тут ефективність підприємства вимірюється через ефективність його кадрів, зокрема керівництва. В рамках цього підходу, нагляд за діями співробітників і керівників замінюється оцінкою діяльності колективу в цілому, що може служити інструментом для вирішення соціальних конфліктів як у структурі підприємства, так і в суспільстві загалом. Основні характеристики цієї теорії включають, по-перше, проведення тестів, і тут акцент робиться на оцінці суб'єктивної поведінки, а не лише документації, і по-друге, оцінка ризиків, оскільки визначення невизначеності умов, в яких приймаються рішення, є ключовим аспектом роботи аудитора. Таким чином, консалтингова теорія базується на суб'єктивних оцінках і дозволяє виявляти аспекти, які не зафіксовані в офіційних документах.

Так, дослідницька група під керівництвом М. С. Пушкаря виражає незадоволення тим, що в реальному житті аудит часто обмежується простим підтвердженням бухгалтерських записів, які вже були зроблені на підприємстві. Вони підкреслюють, що аудит має глибші цілі, ніж лише валідація фінансової звітності. Вони також стверджують, що сучасний аудит досяг такого рівня розвитку, де його роль в суспільстві не обмежується лише економічними або фінансовими аспектами [3, с. 9].

На практиці представником теорій контролінгу та консалтингу є такий різновид аудиту, як аудит персоналу. В сучасних умовах аудит персоналу відіграє ключову роль в системі управління підприємством. Успішність бізнесу в цілому та організацій окремо залежить не лише від фінансових показників, але і від ефективності персоналу, від ефективності прийнятих управлінських рішень. Тут аудит персоналу виступає як інструмент для оцінки трудових показників, умов праці та мотиваційних систем. Об'єктом аудиту персоналу є загальний стан трудової сфери підприємства, включаючи аналіз умов праці, мотиваційних схем і корпоративної культури. Це дозволяє керівництву зробити об'єктивні висновки щодо ефективності використання персоналу [2, с. 5, 16].

На державному рівні ці теорії відображені в законодавчих документах ДСТУ ISO 19011:2019 «Настанови щодо здійснення аудитів систем управління» [3] та ДСТУ ISO 9001:2015 «Системи управління якістю» [4].

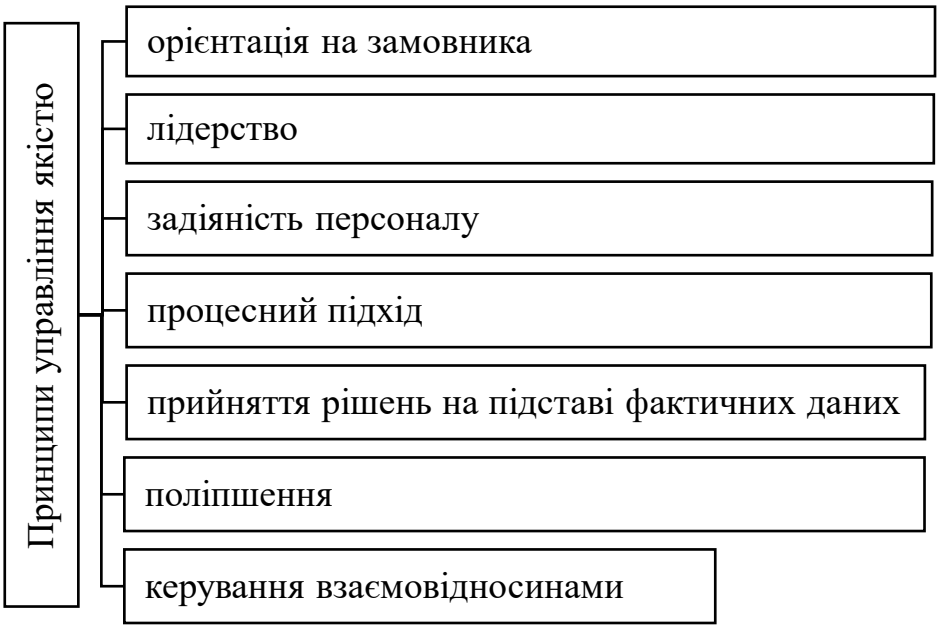

Рис. 1 Принципи управління якістю (укладено автором) [4, с.VII]

На рис. 1 зображені основні принципи управління якістю та наглядно підтверджується ключова роль персоналу та його вплив на ефективність ведення бізнесу. Такі економічні поняття як управління якістю, процесний підхід, прийняття рішень, тощо та такі психологічні поняття як лідерство, персонал, взаємовідносини ставляться в причинно-наслідковий зв'язок із ефективністю управління бізнесом та якістю управління. На практиці, при цьому, майже не розглядається саме психологічний аспект та вплив. Наприклад, поняття «лідерство» пояснюється Системою управління якістю через призму управлінського аспекту наступним чином:

«5. Лідерство

5.1 Лідерство та зобов'язання.

5.1.1 Загальні положення Найвище керівництво повинне демонструвати своє лідерство та своє зобов’язання щодо системи управління якістю,

a) беручи на себе відповідальність за результативність системи управління якістю;

b) забезпечуючи розроблення політики у сфері якості та цілей у сфері якості та їх узгодженість зі стратегічним напрямком і середовищем організації;

c) забезпечуючи інтегрування вимог системи управління якістю в бізнес-процеси організації;

d) сприяючи використанню процесного підходу та ризик-орієнтованого мислення;

e) забезпечуючи наявність ресурсів, потрібних для системи управління якістю;

f) інформуючи персонал про важливість результативного управління якістю та відповідності вимогам системи управління якістю;

g) забезпечуючи досягнення системою управління якістю запланованих результатів;

h) задіюючи, скеровуючи та заохочуючи персонал з тим, щоб він робив внесок у результативність системи управління якістю;

i) сприяючи поліпшуванню;

j) підтримуючи інших відповідних керівників для демонстрування їхнього лідерства в їхніх сферах відповідальності» [4, с. 3].

Необхідно відмітити, що з боку бізнесу ситуація прогресивніша. Зростає кількість керівників, які усвідомлюють, що «головний актив компанії – це її співробітники». У сучасних умовах ринкової конкуренції, для досягнення успіху важливо максимізувати конкурентні переваги. І саме тут ключову роль відіграє персонал, який є центральним та об'єднуючим елементом конкурентоспроможності організації. Ефективне управління персоналом стає невід'ємною частиною загальної продуктивності та ефективності сучасного бізнесу. Складність управління персоналом полягає в його багатогранності: кожен співробітник є не просто професіоналом з певним набором знань і

навичок, але й унікальною особистістю зі своїми цінностями, мотивами та викликами, а також частиною соціальної структури – колективу, громади. Саме тому психологічні підходи до управління, які фокусуються на індивідуальності кожного, набувають особливої ваги в підвищенні ефективності як окремих працівників, так і команди взагалі [6, с. 2].

У сучасному світі все більше науковці пропонують та практики застосовують психологічні методи в управлінні бізнесом та впливі на людей. У таких умовах і в середовищі поняття «психологічний аудит» набуває своєї актуальності та необхідності дослідження та запровадження.

Проводячи дослідження, ми проаналізували основні критерії здійснення аудиту персоналу і зробили наступні висновки: психологічний аудит по своїй сутності має інший підхід до оцінки роботи та потенціалу співробітників в організації, інші напрямки фокусування та методи оцінки. Порівняльний аналіз наведено в таблиці 3 (укладено автором). На нашу думку, можна зробити припущення, що психологічний аудит – це має бути комплексна методика або програма перевірки та аналізу, яка дозволить оцінити психологічний стан організації. Вона повинна включати в себе аналіз корпоративної культури, міжособистісних відносин, лідерства, емоційного стану, рівня тривожності, стресу, задоволеність персоналу та мотивації на ціннісному плані та інших факторів, які впливають на ефективність бізнесу. Цей напрямок є відносно новим і тільки розвивається, але вже здобуває популярність завдяки своїй здатності виявляти «сліпі зони» в організації управління. Він вимагає наукового підходу, оскільки базується на психологічних теоріях та методиках дослідження.

В Україні «психологічний аудит» взагалі не є відомим та розповсюдженим. Вважаємо, що напрямок поєднання психології та аудиту може стати саме тим «необхідним пазлом» в організації ефективного управління бізнесом. Завдяки такому новому підходу в аудиті можна не лише підвищити ефективність роботи, але і поліпшити психологічний стан та комфорт співробітників. Це особливо важливо в надскладних умовах

сучасності: велика конкуренція, диспропорція ринку, стрес та вигорання в умовах нестабільності і невизначеності, повномасштабна війна.

Таблиця 3

Порівняльний аналіз понять: психологічний аудит і аудит персоналу (укладено автором)

Критерій	Психологічний аудит	Аудит персоналу
Об'єкт	Психологічний клімат, мотивація, ставлення до роботи, комунікаційні навички, лідерські якості.	Кількісні і якісні показники роботи, продуктивність, відсутність на роботі, оборот персоналу, навички, кваліфікація.
Суб'єкт	Спеціалісти з психології, консультанти, аудитори.	Керівники підрозділів, HR-спеціалісти, аудитори.
Зовнішня сторона	Поведінка, спілкування з колегами, реакції на різні ситуації.	Результати роботи, внесок в загальний результат діяльності, відсутність на роботі, оборот персоналу.
Фокус оцінки	Емоційний стан, внутрішні переконання, цінності, мотивація, ставлення до роботи, комунікаційні навички.	Кількісні і якісні показники роботи, навички, кваліфікація, компетенції, навички, знання, досвід роботи.
Мета	Виявлення психологічних бар'єрів, джерел конфліктів, виявлення бар'єрів у спілкуванні. Розробка стратегій щодо вирішення проблем.	Оцінка ефективності використання людських ресурсів, виявлення резервів підвищення продуктивності.
Методи оцінки	Психологічні тести, опитування, інтерв'ю, тощо.	Аналіз документації, статистичних даних, інтерв'ю з керівниками і співробітниками.
Результати	Уявлення про психологічний стан колективу, рівень задоволеності роботою, мотивацію, взаємовідносини в команді.	Інформація про ефективність використання людських ресурсів, «вузькі місця» в роботі з персоналом, шляхи їх усунення.
Застосування	Виявлення і розв'язання психологічних проблем, покращення командної роботи, підвищення мотивації, зростання ефективності бізнесу.	Оцінка та оптимізація використання людських ресурсів, планування кар'єри, розвиток персоналу, зростання ефективності бізнесу.

Отже, у даному дослідженні розкрито психологічний аудит в управлінні бізнесом, розглянуто еволюцію та перспективи впровадження в українських компаніях, зокрема, представлено основні теорії розвитку (еволюції) аудиту, включено сучасні теорії розвитку (концепції) аудиту, зроблено порівняльний аналіз понять психологічний аудит і аудит персоналу. Із вищезазначеного випливає, що поняття «психологічний аудит» – це логічна сходинка в еволюції розвитку аудиту.

Список використаних джерел

1. Аудит: підручник / [Петрик О. А., Зотов В. О, Кудрицький Б. В. та ін.] за заг. ред. Петрик О. А. Київ : КНЕУ, 2015. 498 с.

2. Бей Г. В. Аудит персоналу: навч. посібник. Вінниця, 2017. 216 с.

3. ДСТУ ISO 19011:2019 «Настанови щодо здійснення аудитів систем управління». Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2019. 34с.

4. ДСТУ ISO 9001:2015 «Системи управління якістю». Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 22с.

5. Проблеми і перспективи розвитку аудиту в Україні: монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. Пушкаря М. С. Тернопіль : «Карт-бланш», 2012. 220 с.

6. Сазонова Т. О. Застосування психологічних методів управління персоналом підприємства в конкурентних умовах господарювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* 2020. Вип. 29. С. 12.

7. Слюсаренко В. Є. Аудит: сучасний стан та перспективи розвитку на Україні: монографія. Ужгород : «УжНУ», 2014. 200 с.

8. Фабіянська В. Ю. Потреба в незалежному аудиті та розвиток його теорії: погляд через призму браку довіри в суспільстві. *Ефективна економіка.* 2020. № 5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7921 (дата звернення: 30.10.2023).

УДК 378. 147

Литвинчук Олександра Костянтинівна,
здобувачка вищої освіти групи ПНК-23
Київського національного університету
будівництва і архітектури;
науковий керівник: Корчова Галина Леонідівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету
будівництва і архітектури

МОЗКОВИЙ ШТУРМ ЯК СУЧАСНА ОСВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ

Гуманістична спрямованість сучасної освіти полягає у розвитку здобувачів їх особистісних якостей, їх креативності, активності, ініціативності, самостійності. Досягнення такої мети залежить від змісту і методики навчання майбутніх фахівців. Метод мозкового штурму є одним з таких інноваційних методів навчання.

Мозковий штурм (мозкова атака) – є вільною формою дискусії, ефективним способом швидкого залучення всіх членів групи до роботи на основі вільного формулювання своїх думок з певної проблеми. Використовують для колективного вирішення проблем під час розроблення конкретних проєктів для генерування в групі різноманітних ідей, їх відбору і критичного оцінювання [2].

На думку фахівців, мозковий штурм можна вважати вдалим, якщо висловлені під час першого етапу п’ять чи шість ідей стануть базою для потенційних розв’язок проблеми.

Процес використання мозкового штурму простий. Його можна поділити на кілька етапів:

Перший етап – координатор призначає «секретаря», який буде записувати всі висловлені ідеї. Під час обговорення він встановлює порядок

виступів, намагається залучити в дискусію всіх присутніх, стежить за тим, щоб усі учасники мали рівні можливості висловити свою думку. Ніхто не має права висловлювати на цьому етапі свою думку про ідеї інших учасників штурму чи давати їм оцінку. На генерацію всіх ідей дається в середньому 20-25 хвилин, але перший етап може продовжуватися доти, поки з'являються нові ідеї.

Другий етап – координатор оголошує невелику перерву, щоб учасники перелаштувалися на критичний лад мислення. Тепер учасники «мозкового штурму» групують і розвивають ідеї, висловлені під час першого етапу. Розсортувавши ідеї по групах, учасники розпочинають їхній аналіз, вибираючи з великого числа лише ті, котрі, на їхню думку, можуть допомогти знайти відповіді на поставлені запитання. Координатор пропонує переглянути знову всі пропозиції з огляду на їхню відповідність двом критеріям – оригінальності і можливості реалізації.

Третій етап – представники груп роблять повідомлення про підсумки своєї роботи. Ось тут і з'ясовується, наскільки продуктивним виявився мозковий штурм. Досвід показує, що, як правило, завжди знаходяться такі ідеї, які раніше нікому з учасників на думку не спадали. Результати, одержані в процесі роботи, вистраждані учасниками, мають для них велике значення. Тому буде доцільним після завершення мозкового штурму доручити своєрідній комісії оформити найкращі ідеї на спеціальному стенді або представити їх у вигляді рекомендацій, які можна було б роздати кожному учаснику.

Застосування мозкового штурму в навчально-виховному процесі може мати різні форми і мати за мету вступ до нової теми чи практичне засвоєння раніше вивченого. На початкових етапах проведення мозкового штурму можна здійснювати не фронтальний груповий штурм, а поетапний, з виділенням підгруп, які послідовно проходять всі його основні етапи. Така організація навчального мозкового штурму найбільш рекомендована, оскільки дає можливість кожному студенту побувати в різних ролях, сприяє більш

інтенсивній взаємодії, передбачає більшу самостійність і самоорганізацію студентів.

Але попри все, метод має деякі недоліки: у літературі відсутній повноцінний методичний опис мозкового штурму, що дає змогу звичайній людині використовувати його для вирішення творчих завдань. Крім закликів «мислити оригінально» і «відмовитися від стереотипів» у літературних джерелах не подано рекомендацій щодо того, як позбутися цих стереотипів, вбитих у підсвідомість ще в далекому дитинстві. Ймовірно, для отримання повноцінних рекомендацій доцільно звернутися безпосередньо до досвіду фахівців–практиків.

Також, під час проведення «мозкового штурму» часто спостерігаються такі проблеми: заміна штурму нарадою, складне завдання не роздрібнене на простіші, відсутність розігрівання, відсутність у координатора «запасних ходів», якщо мозговий штурм не запустився або почав «гаснути».

Отже, сьогодні неодноразово робляться спроби створити досконаліші модифікації мозкового штурму. Відомі зворотний, індивідуальний, парний, масовий, тіньовий, двостадійний, поетапний мозковий штурм тощо. Мозковий штурм легко піддається зовнішнім модифікаціям – тому існує велика кількість варіантів його проведення. Проте з 50–х років XX століття принципових нововведень у цьому напрямі не виникло.[1]

Список використаних джерел

1. Супрун М. В. Інноваційна діяльність викладача вищої школи: навчально-методичні матеріали для студентів магістратури. Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. 76 с.

2. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. / М.В. Руденко, Ю.С. Красильник, Г.Л. Корчова. Київ: КНУБА, 2022. 296 с.

3. Методика проведення навчальних занять в умовах дистанційного навчання: навч. посіб. / Ю.С. Красильник, Г.Л. Корчова, М.В. Руденко. Київ: КНУБА, 2021. 156 с.

УДК 004.5

Маркевич Максим Олегович,
здобувач вищої освіти навчальної групи БІКС-21
Київського національного університету будівництва і архітектури;
науковий керівник: Делембовський Максим Михайлович,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри кібербезпеки та комп'ютерної інженерії
Київського національного університету будівництва і архітектури

ВПРОВАДЖЕННЯ КІБЕРПЛАТФОРМ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «КІБЕРБЕЗПЕКА ТА ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ»

Однією з проблем сучасної освіти за спеціальністю 125 «Кібербезпека та захист інформації» це недостатня кількість практичного досвіду, оскільки для роботи треба спеціалізоване програмне забезпечення, доступ до якого не завжди легко отримати. Кіберплатформи надають можливість створення симуляції середовищ, що забезпечує навчання на основі реальних прикладах в галузі кібербезпеки, створення та виконання лабораторних робіт, постійна підтримка актуальності інформації, щодо нових загроз. Не менш важливим є те, що в кіберпросторі досить розвинута спільнота студентів та фахівців з кібербезпеки, що сприяє обміну знань та можливістю отримати запрошення на роботу.

Метою роботи є інтеграція в закладах вищої освіти кіберплатформ для забезпечення процесу навчання для спеціальності «Кібербезпека та захист інформації».

На сьогоднішній день є значна кількість різних кіберплатформ для відпрацювання теоретичних та практичних навиків. Серед найбільш відомих та популярних платформ є: HackTheBox, TryHackMe, RangeForce, BlueTeamsLab, PentesterLab, Portswigger, TcmSec та багато інших. Кожна з даних платформ має свої особливості та напрямок навчального процесу.

Більшість з них доступні мають платні акаунти, але є можливість проходження і безкоштовних квестів.

Hack The Box - це провідна гейміфікована платформа програмного забезпечення для підвищення кваліфікації, сертифікації та оцінки талантів, яка дає змогу окремим особам, компаніям, державним установам і університетам відточувати свій досвід у сфері наступальної та оборонної безпеки в кіберпросторі. Це ідеальне рішення для фахівців із кібербезпеки та організацій, щоб постійно підвищувати свою готовність до кібератак, покращуючи можливості своїх Red Team vs Blue Team [1].

HackTheBox надає сертифікації після проходження курсів, але основним функціоналом є проходження різноманітних челенджів з таких напрямків, як: Penetration Testing; Hardware; Crypto; Reversing; GamePwn; Blockchain; Forensics; Misc tasks; Mobile; Web.

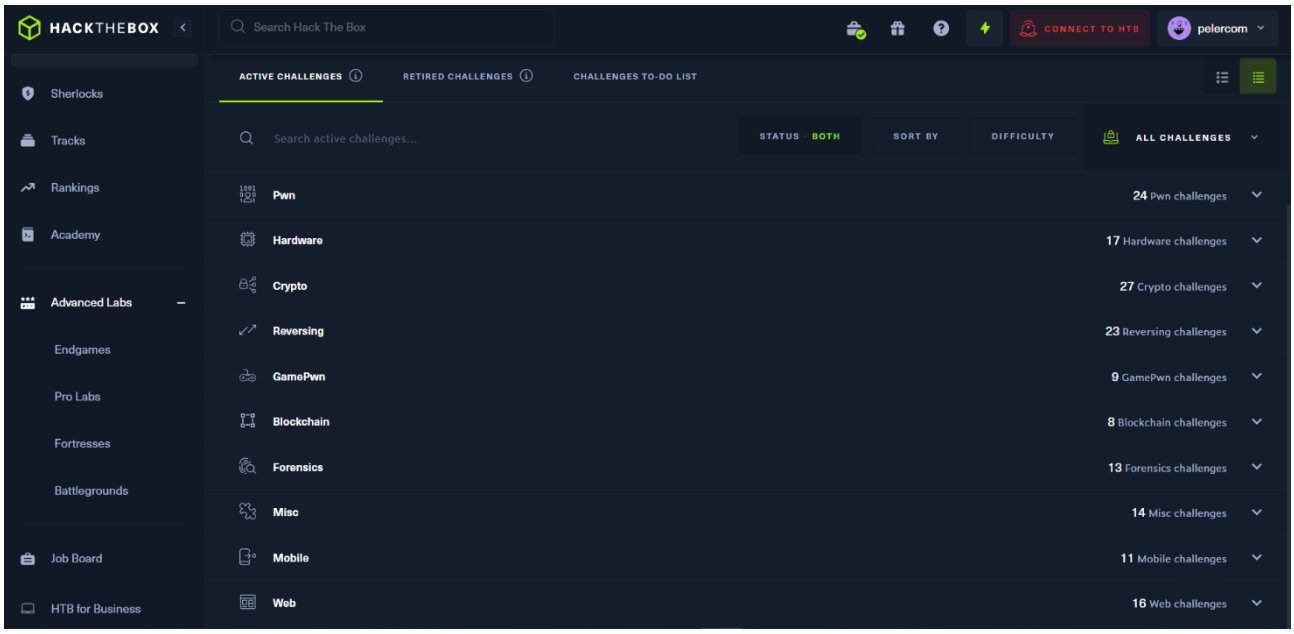

Рисунок 1 - Завдання кіберплатформи HackTheBox

Кіберплатформа HackTheBox має розроблений посібник для початківців, системи рейтингу, віртуальних машин, створення команд, винагородження найкращих команд, вбудована платформа для пошуку роботи, а також, «бої» 1 на 1, в яких потрібно швидше виконати завдання, ніж випадковий користувач.

Можливості кіберплатформи TryHackMe. Наявність великої кількості тем для навчання (модулів), за допомогою яких можна вивчити конкретну технологію, не витрачаючи багато часу на пошук інформації та її структуризацію. Також наявні готові «шляхи навчання», курси, які поєднують в собі теми, які можна вивчати окремо в цільну структуру для послідовного вивчення та засвоєння матеріалу, а також отримати сертифікат проходження цього курсу [2].

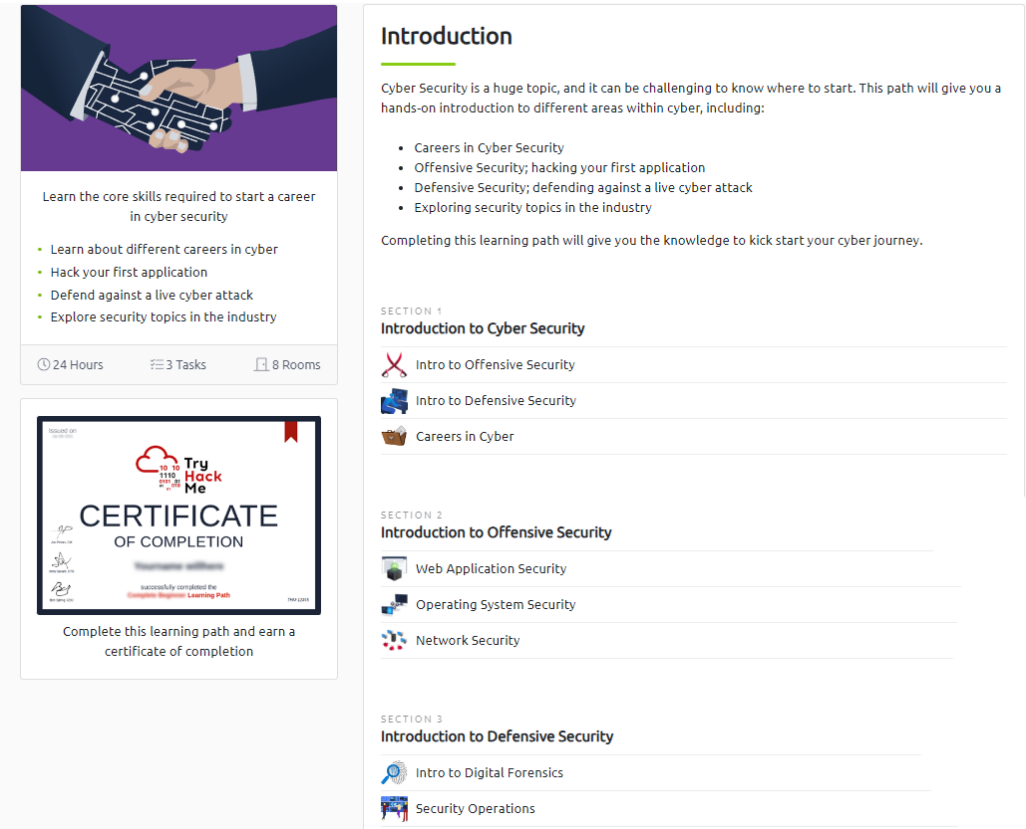

Рисунок 2 - Приклад курсу кіберплатформа TryHackMe.

Окрім цього, користувач має доступ до проходження практичних завдань, змагань з іншими користувачами в проходженні завдань на швидкість, використання і створення завдань викладачем для студентів.

Отже, розглянувши функціонал кіберплатформ HackTheBox та TryHackMe, можна зробити висновок, що їх інтеграція в освітній процес позитивно впливатиме на рівень знань студентів, оскільки це структуровані інтернет ресурси із лаконічним інтерфейсом для навчання, що побудовані в гейміфікованому форматі. Додатковими перевагами є: отримання сертифікатів

про завершення додаткових курсів, виконання робіт з захисту в кіберсередовищі, отримання практичних навичок та можливість працевлаштування [3-4].

Потрібно розвивати програму та користуватися всіма можливими ресурсами заради підвищення кваліфікації здобувачів вищої освіти спеціальності «Кібербезпека та захист інформації», оскільки вимоги для фахівців даної спеціальності досить високі в нинішніх умовах світу.

Список використаних джерел

3. URL: https://hackthebox.com. (дата звернення:01.12.2023).

4. URL: https://tryhackme.com. (дата звернення:01.12.2023).

5. Делембовський М.М., Корнійчук Б.В., Аналіз сучасних наукових публікацій за напрямком тематики кібербезпеки іot технологій. *Grail of Science*. 2023. №25. С.203-206.

6. Terenchuk S, Riabchun Y, Delembovskyi M. Identification of entrant's abilities on the basis of Sugeno-type fuzzy inference systems. *Aviation*, 2022, №26.4. С. 176–182.

УДК: 378.0011.3

Мунчак Вікторія Василівна,

здобувач вищої освіти навчальної групи ПСМз 22-2

Державного податкового університету України;

науковий керівник: Клевець Любов Миколаївна,

кандидат психологічних наук, доцент, лікар-психіатр,

доцент кафедри психології, педагогіки та соціології

Державного податкового університету

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Успішність любого фахівця у професійній сфері пов'язана із його здатністю до інновацій у навчальному процесі та креативним підходом у

роботі. Його здібність налагоджувати ефективну співпрацю між усіма задіяними спеціалістами є ключовою для досягнення високого рівня професіоналізму. Ці вимоги викликають потребу у нових підходах до підготовки майбутніх спеціалістів, які акцентують увагу на розвитку особистісних якостей та внутрішніх показників майбутнього фахівця. Це спрямоване на підвищення рівня його професійної майстерності, сприяє розвитку професійного зростання та саморозвитку.

У цьому контексті важливо зазначити, що орієнтація у навчанні не лише на засвоєння знань, а й на розвиток емоційно-ціннісної складової, стає ключовим аспектом. К.Д. Ушинський, видатний педагог, акцентував значення емоцій як глибокої соціальної складової та стверджував, що суспільство, яке віддає перевагу тільки розумовому розвитку, допускає помилку, оскільки людина є більш людиною завдяки своїм почуттям, ніж своєму розуму. Показником високорозвиненої особистості є емоційний інтелект, який вчені (Р. Бар-Он, Дж. Маєр, П. Саловей, Д. Гоулман) визнають як важливий фактор успіху особистості. Він визначається не стільки розумовими здібностями, скільки розумним управлінням емоціями та емоційним станом [2].

Емоційний інтелект визначає, наскільки людина чутлива до світу навколо неї та як вона реагує на це емоційно, що впливає на результативність її дій.

В. Зарицька розглядає, що емоційний інтелект допомагає зберігати віру у власні сили і рішучість у досягненні цілей, а також пристосовуватися до нових обставин. Успіх викликає відчуття задоволення та прояв позитивних емоцій, які важливо утримувати. Здатність викликати позитивні емоції не лише у себе, а й у інших – це характерна риса людей, які мають розвинутий емоційний інтелект. [2].

Для досягнення успіху в роботі фахівця важливо мати певні внутрішні та зовнішні чинники, що сприяють досягненню результатів у процесі праці. Експерти в області психології виділяють зовнішні та внутрішні умови, які мають відношення до виконання професійних обов'язків. [3]. Зовнішні умови

визначаються сутністю професійної діяльності, включають цілі та завдання цієї діяльності, певні стандарти й професійні вимоги, суспільні очікування та корпоративну культуру. Внутрішні умови відображають внутрішній світ особистості: її мотивацію, спрямованість розумово та ціннісні уявлення.

Саме внутрішні фактори мають вирішальне значення для успішності, оскільки вони визначають ставлення до зовнішніх умов та спосіб взаємодії з ними.

Американський психолог Д. Гоулман, який досліджував емоційний інтелект, визначає такі основні складові цього поняття як самосвідомість, самоконтроль, соціальну свідомість та вміння установлювати взаємини. Ці аспекти утворюють основу для досягнення успіху у професійній сфері. [4]. Ці характеристики мають важливе значення у роботі спеціаліста, оскільки сприяють організації власної діяльності на високому рівні.

Виступаючи зв'язуючим елементом особистісних, соціальних, спеціальних та індивідуальних навичок, емоційний інтелект стає необхідною передумовою та складовою успішності фахівця. Емоційна компетентність, яка є ознакою емоційного інтелекту, сприяє розвитку адаптивних здібностей особистості, гармонійній взаємодії з оточуючим світом та загальному особистісному розвитку.

Розвиток емоційного інтелекту включає розвиток умінь розуміти та керувати емоціями, а також здатність до балансу між раціональністю та емоційною стороною. Емоційний інтелект має важливе значення для взаємодії всіх учасників навчального процесу, а його відсутність може спричинити конфлікти, руйнівну та неефективну взаємодію і поширення негативних явищ, таких як булінг та мобінг у навчальному середовищі.

Тому емоційний інтелект слід розглядати як особистісний чинник успіху фахівця, який впливає на емоційне здоров'я (здатність регулювати та гармонізувати внутрішні емоційно-вольові процеси), соціальну адаптивність та професійну самореалізацію. Розвиненість емоційного інтелекту впливає на всі аспекти життя спеціаліста – особистісні, професійні та соціальні.

Список використаних джерел

1. Артемова Л. В. Педагогічна думка в другій половині XVIII–XIX ст. // Історія педагогіки України: Підручник для студ. вищ. пед. навч. закладів. – Київ: Либідь, 2006. URL: https://subject.com.ua/psychology/history_pedagog/21.html.

2. Зарицька В.В. Емоціний інтелект: аналіз наукових теорій Теорія і практика сучасної психології. Запоріжжя: Класичний приватний університет. 2010. Ввипуск 1. С.17-21.

3. Максименко С. Д. Психологічні чинники самодетермінаціії особистості в освітньому просторі: монографія / С. Д. Максименко, Л. В. Дзюбко, О. М. Капустюк, Г. В. Куценко-Лада, О. М. Крицька; ред.: С. Д. Максименко; НАПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. – К., 2013. – 399 с.

4. Гоулман Д. Емоційний інтелект/ Пер. з англ.. С.Л. Гумецької. Х.: Віват, 2019. 512с.

УДК 659.11

Мунчак Сергій Володимирович,
здобувач вищої освіти навчальної групи ПСМ 22-1
Державного податкового університету України
науковий керівник: Овдієнко Ірина Михайлівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології, педагогіки та соціології
Державного податкового університету

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ АСПЕКТІВ ВПЛИВУ РЕКЛАМНОГО ТЕКСТУ НА СПОЖИВАЦЬКУ ПОВЕДІНКУ

Цікаво, яким чином рекламні тексти впливають на споживачів? Здавалося б, їх ефективність залежить від численних факторів, включаючи інформаційний зміст, внутрішні мотиви та зовнішні фактори. Це означає, що

сприйняття реклами і формування намірів залежать від того, як текст передає інформацію, а також від психологічних аспектів споживачів, таких як їхні потреби, цінності та емоції.

Щоб краще зрозуміти цей процес, вчені ділять рекламу на різні типи в залежності від способу впливу на покупця, форми вираження та цілей, що стоять перед рекламою. Наприклад, рекламу розрізняють за спрямованістю на емоції чи раціональність, за «жорсткістю» чи «м'якістю» виразу, а також за різними цілями, такими як стимулювання продажу, підсилення іміджу, порівняння продуктів.

Загальновідомим є той факт, що характеристики цільової групи (найчастіше це вік, стать, освіта, сімейний статус, дохід) впливають на особливості стилю і вибір сюжету реклами [1; 2].

Під поняттям «цільова аудиторія (група)» будемо розуміти будь-який чітко заданий сегмент осіб, який рекламодавець хоче охопити рекламною кампанією (програма, видання), хоче залучити і охопити певним програмним (редакційним) наповненням.

О.М. Сєрдобінцева розглядає поділ цільової аудиторії на підгрупи у залежності від таких відмінностей, як: гендерних (жінки – матері, домогосподарки і т.і; чоловіки – споживачі косметики, автолюбителі, споживачі спиртних напоїв та ін.); вікових (товари для молоді: догляд за шкірою, гаджети і т.д); стану здоров’я; любителів тварин; користувачів банків; власників життя та будівельників. Таким чином, автор намагається охопити якомога різноманітніші соціально-економічні ролі та статуси осіб-потенційних споживачів. Проте, на нашу думку класифікація є недосконалою та не повною, оскільки не включає в себе ще багато аспектів повсякденного життя людини, починаючи від примітивних (їжа, сон), закінчуючи такими, як творча діяльність, туризм [1].

В такому випадку вважаємо за краще звернутися до типології Блекуелл Р., Мініард П. і Енджел Дж., які розподіляють усю цільову аудиторію на підгрупи у залежності від їхніх потреб: фізіологічні потреби, потреби в безпеці

і здоров'ї, потреби в любові і дружбі, потреби в фінансових ресурсах і стабільності, в соціальному іміджі, в задоволенні, у володінні, потреба віддавати, потреби в інформації і в різноманітності [3].

Литвиненко О.О. зазначає, що, створюючи власний текст, «мовець усвідомлює свій досвід, систематизує його та досягає власної ідентичності» [4]. Через це між членами суспільства, що перебувають у різних соціальних категоріях, може відбуватися обмін досвідом та установками, вплив установок рекламодавців на світогляд підлітків.

Враховуючи такий досвід, ми можемо зробити висновок про значний вплив рекламного звернення на різні аспекти особистості. Цей вплив відбувається у будь-якому випадку, часто без отримання згоди адресатів, і людина з типовим станом психіки здатна легше впоратися з ним, ніж люди з різним ступенем тяжкості психічних захворювань. Перш за все вплив помітно на емоційному рівні, далі – вплив переходить до когнітивного рівня психіки.

Дослідження рекламного тексту та його ефективності О.С. Тєлєтова підтверджують, що ступінь впливу пов'язаний зі ступенем інтенсивності викликаних емоцій, а також з тим, як інформація сприймається реципієнтом та чи є вона істинною, оскільки рекламні матеріали неминуче навіюють неусвідомлені емоційні образи. Також варто зазначити, що з метою впливу на ситуацію споживчого вибору, очікується, що загальна емоційна реакція переноситиметься на товар. Оскільки емоційна пам'ять є одним з найстійкіших видів пам'яті, очікується найяскравіше запам'ятовування так званої «шокуючої реклами», тобто такої, яка супроводжується скандальними, епатуючими чи провокуючими формами подання. Апелювання саме до емоцій пов'язане з властивістю сильніше й безпосередніше даватися ознаки, ніж логічні розмірковування, тому їх легше змоделювати [5].

З метою висвітлити окремі теоретичні та методологічні положення специфіки сприймання рекламного тексту, звернімося до процесуального підходу розуміння механізмів впливу на поведінку споживача.

І.В. Соколова зазначає, що сприйняття й розуміння рекламного тексту є багатоетапним процесом і складається з наступних етапів:

1. Етап мотивації дії, під час якого усвідомлюється необхідність отримання інформації, що містить РТ.

2. Етап візуального сприйняття інформації і відокремлення прагматично обумовленої інформації, який відбувається завдяки тематичним лініям РТ. На даному етапі робиться зіставляння повідомлення з власним тезаурусом реципієнта – когнітивно-тезаурусний висновок.

3. Етап детального сприйняття інформації РТ, участь глибинних процесів розуміння.

4. Етап настання прагматичного ефекту повідомлення, зрушення в системі цінностей реципієнта, практичній діяльності реципієнта (поява прагнення до придбання товару, що рекламується) [2].

Окрім механізмів впливу текстів на споживача, нас цікавить специфіка самого рекламного тексту як окремого виду комунікації. Тому тепер детальніше зупинимося на питанні побудови ефективного рекламного тексту.

Як зазначає О.М. Сєрдобінцева, важливим фактором, що впливає на ефективність рекламного тексту, є його стилістична оформленість. Основу будь-якого тексту становить нейтральна лексика. Оригінальності в такому випадку йому надають стилістично забарвлені слова, до яких відносяться застарілі і нові слова, терміни і професіоналізми, канцеляризми, розмовні, жаргонні слова, а також спеціальні засоби виразності – тропи і фігури. Вибір того чи іншого стилістичної забарвлення залежить від характеристики аудиторії, на яку спрямована реклама [1].

Говорячи про структуру і мову рекламних текстів, важливе значення автор надає слову, як найважливішій мовній одиниці, яка наділена значенням, змістом, покликаним нести інформацію про предмети і їх якості. Підбір слів для створення рекламного тексту є надзвичайно відповідальним процесом. Він повинен передати максимальну кількість базової маркетингової інформації за

допомогою мінімально можливої кількості слів. Тому кожне слово, що входить в текст реклами, має бути гранично точним, вагомим і обґрунтованим.

Укладач рекламного тексту повинен стежити за добором слів, прибираючи ті, які не несуть важливого для споживача змісту, незалежно від їх художньої цінності і милозвучності [1].

Значний внесок у розуміння текстової комунікації зробили роботи Г.В.Сорокіної, у яких розкривається соціальна функція текстів та зв'язок їхнього сприймання з практичним досвідом індивіда: «…текст як складний знак і цілісна одиниця спілкування – це деяка система смислових елементів, функціонально об'єднаних в єдину замкнуту ієрархічну комунікативно-пізнавальну структуру загальної концепцією або задумом (комунікативним наміром) суб'єктів спілкування» [2].

Отож, завдяки текстовій комунікації (як різновиду знакового спілкування) реалізовується соціальна взаємодія та виконується кооперування для спільної діяльності. Відповідно, текстова діяльність має завершену психологічну структуру, керується конкретним задумом. Як зазначалося раніше, створення та інтерпретація тексту є, перш за все, емоційною та мисленнєвою задачею, і лише потім – лінгвістичною.

Особливий акцент варто зробити на тому, що вид тексту як одиниці комунікації тісно пов'язаний з функцією його інтерпретації. Адекватність інтерпретації в такому випадку визначається мірою розуміння реципієнтом мовних засобів, що використовуються для опису об'єкта комунікації.

Список використаних джерел

1. Сергєєнкова О. П. Життєвий успіх як когнітивна категорія студентів. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. 2017. 1 (17). С. 163–168.

2. Соколова І. В. Вмотивованість сприйняття рекламних текстів та мовні засоби її створення. *Вісник ХНУ*. 2003. № 611. С. 197–200.

3. Литвиненко О. О., Лозова О. М. Наративні індикатори дисфункційних когнітивних схем підлітків. Психолінгвістика. 2019. 26 (1).С. 228–245.

4. Мироненко І. І. Особливості споживчої поведінки та принципи впливу на промислового споживача. Електронний ресурс. URL: https://subject.com.ua/psychology/history_pedagog/21.html https://business-inform.net/export_pdf/business-inform-2012-8_0-pages-229_231.pdf

5. Тєлєтов О. С. Особливості мовленнєвого впливу в рекламних текстах. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2015. № 4. С. 49–58.

УДК 377. 37

Науменко Сергій Васильович,
здобувач вищої освіти групи ПНБ-22
Київського національного університету
будівництва і архітектури;
науковий керівник: Корчова Галина Леонідівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти
Київського національного університету
будівництва і архітектури

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX СТ.

Розвиток капіталізму стимулював зростання професійної освіти України у другій половині XIX ст. Різні міністерства відкривали свої навчальні заклади: міністерство народної освіти – вчительські семінарії; міністерство земельних справ – ветеринарні училища; військове міністерство – кадетські корпуси, військові училища і школи.

Мета роботи – дослідити стан розвитку професійної освіти в Україні у другій половині XIX ст.

Розвитку професійної освіти у даний період сприяла, в першу чергу, реформа народної освіти 1864 року. В земських школах 300 відкривались ремісничі класи, організовувалися спеціальні ремісничі училища. На Україні

найбільш значним було Києво-Олександрійське училище (1874), де шевському (пошиття взуття) і шорному ремеслам (пошиття кінної упряжі) навчалося 155 учнів. У Катеринославській губернії з 1877 р. діяло ремісниче училище в с. Саксагань. У Полтавській губернії Дегтярівське земське училище (1878) готувало слюсарів, ковалів, столярів, ливарників, у якому навчалося 117 учнів. У Переяславі було відкрито школу ремесл, усього наприкінці XIX ст. на Україні існувало 26 ремісничих земських училищ. У 1888 р. було затверджено «Основні положення про промислові училища», згідно з якими створювалася система промислово-технічної освіти. Всі промислові училища у Російській імперії поділялися на ремісничі, які готували кваліфікованих робітників, нижчі – для підготовки майстрів і середні – техніків. На Україні нижчі технічні училища переважно спеціалізувалися на залізничній справі, забезпечуючи залізниці майстрами. Наприкінці XIX ст. їх налічувалося 10. Серед нижчих промислових училищ заслуженим авторитетом користувалися Гнідинське технічне училище та Миргородська художньо-промислова школа. Середні спеціальні заклади на Україні мали досить розгалужену мережу. Водночас із спеціальною учні здобували у них загальну освіту [1].

Насамперед це стосується комерційних училищ, учительських семінарій тощо. З‘явилися середні технічні заклади: штейгерські училища в Лисичанську, гірниче – в Горлівці, політехнічне і електромеханічне – в Одесі, технічне – в Миколаєві. Сільськогосподарські училища, що готували агрономів, землемірів, управителів маєтків, існували в Катеринославі, Харкові, Полтаві, Умані, Херсоні.

Середні комерційні училища випускали кваліфіковані кадри для кредитних установ. Перше з них було відкрито в Одесі 1862 р., а наприкінці XIX ст. на Україні вже налічувалося 17 комерційних училищ. В Одеському навчальному окрузі (Бердянськ, Севастополь, Миколаїв, Херсон, Керч та Феодосія) у 1884 р. діяло 11 мореходних класів, де навчалося 539 осіб. Вони готували кадри для Чорноморського торговельного флоту.

Важливою ланкою спеціальної середньої освіти стали учительські школи, педагогічні курси, семінарії. Наприкінці 60-х років педагогічні курси було організовано при земських повітових училищах у Харкові, Одесі, Києві, але уряд вирішив усунути земства від участі у підготовці учителів для народу. У 1871 р. всі земські педагогічні курси було закрито, а замість них відкрито державні учительські семінарії. В усій країні їх існувало лише 44. У великих містах зосереджувалися музичні, художні школи, малювальні класи, фельдшерські училища тощо. Економічний і культурний розвиток країни прискорив появу спеціальних вищих навчальних закладів, які готували фахівців для різних галузей промисловості, шкіл, бібліотек, музеїв тощо. Спеціальну гуманітарну освіту на Україні давав Ніжинський історико-філологічний інститут, але він не міг повністю задовольнити потреби в кадрах гуманітарного профілю [2]. Першим вищим технічним закладом на Україні став Південноросійський технологічний інститут у Харкові, заснований у 1885 р. У Києві політехнічний інститут було відкрито у 1898 р. Він мав чотири відділи. Серед професорів інституту були відомі вчені: М. А. Артем‘єв, С. М. Реформатський та ін. У 1898 р. в Катеринославі почало діяти вище гірниче училище. Вищі технічні заклади відіграли велику роль у розвитку технічної думки і підготовці технічних кадрів. У 1873 р. на базі ветеринарного училища створено Харківський ветеринарний інститут, але у 90-х роках у ньому навчалося тільки 227 студентів. Повільно розвивалася професійна освіта на західноукраїнських землях. Можна називати лише кілька професіональних шкіл: торговельну школу у Львові, сільськогосподарську – в Кіцмані, різьбярську – у Вижниці, ткацьку – у Чернівцях. Однак всі ці школи були приватними.

Центром вищої професійної освіти був Львівський політехнічний інститут, створений на базі Технічної академії. У 1898 – 1899 рр. у ньому навчалося 500 студентів, переважно діти польських поміщиків і буржуазії. Викладання велося виключно польською мовою. У 1897 р. у Львові відкрито Академію ветеринарної медицини.

Отже, у другій половині XIX ст. у професійній освіті України відбулися деякі позитивні зрушення: було створено професійні училища, здійснювалася робота над формуванням загальних підходів до організації професійно-технічної освіти, видавалися підручники, здійснювалася підготовка викладачів для професійних шкіл.

Список використаних джерел

1. Рибалка І. К. Історія України. Харків: Основа, 1994. 448 с.

2. Сірополко С. Історія освіти в Україні. Львів: Афіша, 2001. 664с.

УДК 37:316.46

Парицька Анастасія Валеріївна,
здобувач вищої освіти навчальної групи ФРГТБ 4-2
Державного торговельно-економічного університету;
науковий керівник: Овдієнко Ірина Михайлівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології
Державного торговельно-економічного університету

ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСТВА ПІД ЧАС ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ПОДАЛЬШИЙ ВПЛИВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА РОЗВИТОК КАР'ЄРИ І САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Утвердження гуманістичних цінностей, розвиток інформаційного, постіндустріального суспільства детермінують докорінну зміну парадигми освіти, вектор якої спрямовується на формування в студентської молоді не тільки знань, умінь і навичок, а й активної життєвої позиції, мотивів реалізації власного потенціалу, саморозвитку та вдосконалення впродовж життя. Це, у свою чергу, обумовлює необхідність формування в особистості системи лідерських якостей, завдяки яким вона може приймати своєчасні самостійні рішення, бути інтелектуально сміливою, переконувати у правильності своєї позиції, вести за собою на шляху досягнення поставлених цілей, ефективно

взаємодіяти з оточуючими людьми. Тому сучасна освіта повинна орієнтуватися на формування лідера, творчої й духовно-моральної особистості.

Оскільки лідерство є вищою формою майстерності, то для набуття професійної компетентності майбутні фахівці повинні мати високорозвинені лідерські якості. Тому студенти потребують формування лідерських якостей вже під час навчання у закладі вищої освіти, щоб розвивати та вдосконалювати їх у професійній діяльності. Досягненню реальних цілей вищої освіти допомагає залучення студентів у таку освітню діяльність, в якій здатності лідера можуть бути максимально проявлені та розвинені. [1, с. 17].

В умовах суспільних змін і трансформацій, які активно відбуваються в Україні та й у світі загалом, першочерговим завданням закладів вищої освіти є розвиток соціально активної і свідомої молоді. Одним із таких різновидів є лідерство – це здатність особистості впливати та взаємодіяти з оточуючими, проявляти ініціативу та генерувати ефективні й якісні зміни. Лідерами часто називають людей, що здатні вести за собою, діють креативно та творчо. У лідерів добре розвинений емоційний інтелект та емпатія, вони схильні приймати нестандартні рішення, координувати зусилля та досягнення команди для спільної мети, надихати та мотивувати команду чи колектив [6, с.105].

З’ясування суті проблеми розвитку лідерства під час здобуття вищої освіти вимагає наукового розкриття понять «лідер» і «лідерство», оскільки тлумачення наукових понять надає можливість визначити шляхи розв’язання психолого-педагогічної проблеми.

У психолого-педагогічній літературі поняття «лідер» (від англ. leader – ведучий) – особа, яка посідає провідне місце серед інших, подібних [2].

«Лідерство» (з англ. leadership) трактується як «становище, обов’язки, діяльність лідера; першість у чому-небудь, перевершеність в якійсь сфері» [7, с. 186].

У психології лідер – це авторитетна особа, якій група за певних обставин надає право приймати важливі рішення, що відповідають інтересам групи й визначають напрям і характер її діяльності [5, с. 311].

Лідерство – це соціально-психологічний феномен внутрішнього розвитку групи, який характеризує відносини домінування і підпорядкування у групі [7, с. 186]. Це один з процесів організації й управління малою соціальною групою. Характеризуючи поняття “лідер”, слід виокремити кілька моментів.

Лідерство – це вміння пробудити в людей мрію, до якої вони наближатимуться, «вдихнути» в них потрібну для руху енергію. Під лідерством розуміється спроможність впливати на окремі особистості та соціальні групи, трудові колективи, спрямовувати їхні зусилля на досягнення мети організації, фірми, підприємства [8, с.12].

Лідерство означає соціальну активність або активну життєву позицію молодого фахівця як гарант свіжих ідей, неординарних підходів, сміливих управлінських рішень.

Справжній лідер повинен мати певні лідерські якості – це сукупність визначених властивостей, рис, характеристик особистості, які обумовлюють її стійку лідерську позицію й поведінку, тобто здатність виділитися в значимій для колективу ситуації чи діяльності; здійснювати помітний вплив на формування групових інтересів та поведінку членів групи; ініціювати ефективні підходи для досягнення актуальних групових цілей, згуртовувати членів групи для їх реалізації; планувати, організовувати, контролювати діяльність підлеглих, приймати рішення на шляху до спільних цілей та брати відповідальність за діяльність всієї групи; завойовувати авторитет серед колег та бути прикладом для інших [5, с.145].

До якостей лідера належать:

- організаторська прозорливість - здатність зрозуміти іншу людину, проникнути в її внутрішній світ, знайти для кожної людини місце залежно від її індивідуальних особливостей;

- здібність до активної психологічної дії - різноманітність засобів впливу на людей залежно від індивідуальних якостей, ситуації, що склалася;

- схильність до організаторської роботи - потреба брати на себе відповідальність.

Лідерська компетентність є важливою складовою професійного іміджу майбутнього спеціаліста. Певна компетенція містить такі складові: «сукупність знань, умінь та характерних рис; здатність особистості реалізовувати власні знання; здатність і готовність людини до самореалізації, самовизначення та саморозвитку» [3, с.127].

Організація проходження практик у закладах вищої освіти позитивно впливає на розвиток лідерства та допомагає студенту закріпити свої теоретичні навички, заповнити прогалини в знаннях та виокремити список якостей та сфери знань для розвитку лідерства й формування власної майбутньої кар'єри. Для прикладу, факультет Ресторанно-готельного та туристичного бізнесу Державного торговельно-економічного університету активно співпрацює з готелями та ресторанами м. Києва. Так, студенти можуть пройти період літньої та зимової практики в найпрестижніших закладах країни, здобути цінний досвід та зрозуміти, в якому відділі готелю вони вбачають розвиток своєї кар'єри, які лідерські якості їм для цього потрібні та на яких предметах в галузі їм варто максимально сконцентрувати свою увагу для досягнення успіху у власній кар'єрі та самореалізації.

Також, ДТЕУ співпрацює з міжнародними закладами-партнерами в Словаччині, Болгарії, Греції, Італії. Таким чином, студенти обмінюються досвідом на міжнародній арені, розширюють кругозір та мають змогу практично доторкнутися до процесів, з якими планують пов'язати життя в майбутньому. Також це допомагає студентам спланувати проходження додаткових курсів підвищення кваліфікації, власну релокацію, отримання додаткових навчальних ступенів бакалавра чи магістра у певній галузі знань для продуктивної роботи і подальшого розвитку кар'єри. Студенти відзначають, що такий досвід допоміг їм побачити практичну сторону

індустрії зсередини, чіткіше візуалізувати власну майбутню кар'єру та приступити до її планування, сформувати нові професійні навички, розширити коло корисних зв'язків, навчитись налагоджувати комунікацію з колегами, розвинути знання мов та інші важливі Soft та Hard Skills, необхідні для сфери обслуговування та розвитку бачення з позиції лідера власного життя.

Розвиток лідерства під час здобуття вищої освіти є важливим, оскільки саме у процесі навчання та в студентські роки відбувається формування ціннісних орієнтирів, громадської позиції, життєвих пріоритетів, поглядів та цінностей молодої людини. Розвинуті лідерські якості допомагатимуть майбутньому спеціалісту реалізувати свій особистісний та фаховий потенціал у контексті формування власної конкурентоздатної позиції, безперечного авторитету задля досягнення довгострокового професійного успіху.

Отже, першочерговим завданням закладів вищої освіти є розвиток соціальної активності і свідомої молоді. Одним із таких різновидів є лідерство –здатність особистості впливати та взаємодіяти з оточуючими, проявляти ініціативу та генерувати ефективні й якісні зміни. Підсумовуючи, варто зазначити, що лідерами часто називають людей, які здатні вести за собою, діють креативно та творчо. У лідерів добре розвинений емоційний інтелект та емпатія, вони схильні приймати нестандартні рішення, координувати зусилля та вектори руху команди для досягнення спільної мети, надихати та мотивувати команду чи колектив.

Список використаних джерел

1. Алексєєнко-Лемовська Л. В. Формування лідерських якостей у студентів гуманітарних спеціальностей в закладі вищої освіти. *Вісник Національного авіаційного університету.* Серія: Педагогіка. Психологія: зб. наук. пр. К.: Національний авіаційний університет, 2023. Вип. 1 (22). 167 с.

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [укл. і гол. ред. В. Т. Бусел]. К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. 1440 с

3. Волосюк Т. В. Роль лідерської компетентності у формуванні професійного іміджу студентів в умовах ВНЗ. *Вісник Глухівського*

національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Сер.: Педагогічні науки. 2015. Вип. 27. С. 126-131.

4. Краснощок І.П. Формування лідерських якостей студентів як завдання виховної діяльності куратора студентської групи. *Наукові записки Серія: Педагогічні науки*. 2021. Вип. 194. С. 145

5. Новіков Б. В. Лідерство, стилі керівництва. К., 2004. С. 308–356.

6. Освітнє лідерство: від теорії до практики: монографія / авт. кол.; за наук. ред. В. Р. Міляєвої; Київський університет імені Бориса Грінченка [Електронне видання]. Київ ; Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2021. 296 с.

7. Психологічна енциклопедія / [авт.-упоряд.О. М. Степанов]. К.: Академвидав, 2006. 423 с

8. Сергеєва Л. М., Кондратьєва В. П., Хромей М. Я. Лідерство: навч. посіб. /за наук. ред. Л. М. Сергеєвої. Івано-Франківськ. «Лілея НВ». 2015. 296 с.

УДК 159.23:614.253):355.43(477)

Паюк Олеся Василівна,
здобувач вищої освіти навчальної групи ПСМз-22-1
Державного податкового університету;
науковий керівник: Овдієнко Ірина Михайлівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології, педагогіки та соціології
Державного податкового університету

ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна, пошуки ефективних дієвих кроків для розвитку швидкої адаптації особистості: різкі зміни планів чи їх послідовності кожного дня, новини про рідних та близьких, повітряні ракетні загрози по всій Україні, ремонтні роботи та відновлення, закритий інформаційний простір чи

перенасичення і фейковою, і емоційно важкою та часто непотрібною інформацією, знеструмлення у встановлений чи невстановлений час і в даний період це реалії життя українців з 24.02.2022, день початку повномасштабної війни на нашій Українській землі.

Дослідження за темою "Попередження професійного вигорання медичних працівників в умовах війни" надзвичайно є важлива не тільки для нашого підприємства, які відчайдушно, як керівники так й працівники з 24.02.2022 взяли безпосередньо участь у збережені життя цивільних осіб та військових. Під час військових дій, зокрема ракетних ударів, під обстрілами автоматних черг рятуючи життя інших в Ірпені та Ірпінській міській громаді, вони є і були цивільні медики, чоловіки і жінки, які залишилися для порятунку і захисту людей, були в кожному домі де була необхідна відповідна потреба в допомозі.

Військові конфлікти та глобальні кризи можуть створити особливо складні умови для медичних фахівців, що працюють на передовій лінії. Та там де цивільні медичні працівники, які не проходили надання медичної допомоги в екстремальних надстресових військових реаліях в умовах війни, це є надможливості людського ресурсу емоційного напруження та в певних ситуаціях переоцінка цінностей особистості.

*В умовах війни медичний персонал має збільшене психологічне та емоційне навантаження: стикається зі стресом, травматичними ситуаціями та надзвичайним тиском на щоденній основі. Це підвищує ризик професійного вигорання та серйозні психологічні проблеми.

*Важливість медичного персоналу: медичні працівники в умовах війни виконують критично важливу роль у збереженні життя кожного як здоров'я військовослужбовців так і цивільного населення. Забезпечення їхнього фізичного та психологічного здоров'я стає питанням національної безпеки.

*Недостатня увага до психосоціального благополуччя: в умовах війни діагностика та лікування психічних проблем медичного персоналу може бути

обмеженою за різних факторів, що підсилює ризик виникнення професійного вигорання, що має наслідки для пацієнтів та цілого колективу.

Насамперед професійне вигорання медичних фахівців може впливати на якість надання медичної допомоги та безпеку пацієнтів.

Вивчення цієї теми допоможе розробити стратегії та підходи для попередження професійного вигорання в медичній сфері в умовах війни, що буде сприяти покращенню фізичного та психологічного благополуччя медичного персоналу та передувати підвищення якості надання медичної допомоги, що є вкрай важливим завданням в умовах глобальних конфліктів та криз [1, 2].

Обґрунтовані етапи та методологія дослідження вимагає систематичного та комплексного підходу дослідження цієї проблеми.

Постановка завдання та досліджень: мета, ключові питання, що досліджують фактори вигорання від впливу воєнного конфлікту на медичний персонал та можливі способи попередження вигорання. Збір первинних даних через інтерв'ювання, анкетування та спостереження, ідентифікація ризиків та факторів вигорання, розробка програми попередження вигорання, розробка та впровадження психосоціальних програмних підходів, оцінка ефективності програми, результати та рекомендації щодо поліпшення роботи підприємства.

Список використаних джерел

1. Мірошниченко О. А. Профілактика синдрому «професійного вигорання» у працюючих в екстремальних умовах: навчально-методичний посібник. Житомир : Видавництвово ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 156 с.

2. http://ir.nuozu.edu.ua:8080/bitstream/lib УКРАЇНСЬКИЙ ЖУРНАЛ ВІЙСЬКОВОЇ МЕДИЦИНИ

3. Рурик Г. Л. Запобігання виникненню синдрому професійного вигорання та синдрому емоційного вигорання – шлях до збереження психічного здоров'я : методичні рекомендації Миколаїв, 2020. 41 с.

УДК 159.9:316.47

Пирог Тетяна Сергіївна,
здобувачка вищої освіти навчальної групи ПСМЗ-22-1
факультету соціально-гуманітарних технологій та менеджменту
Державний податковий університет;
науковий керівник: Нежинська Олена Олександрівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології, педагогіки та соціології
Державного податкового університету

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КОМАНДИ В КРИЗОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ: АНАЛІЗ ТА СТРАТЕГІЇ ОПТИМІЗАЦІЇ

Кризове середовище, екстремальні умови, швидкість реагування на певні виклики сьогодення у сфері бізнесу вимагають від команд гнучкості, моментального включення та адаптації, що є запорукою ефективної взаємодії між її учасниками. Від згуртованості та професіоналізму роботи в команді часто залежить не тільки успіх конкретного проекту, але й стабільність, розвиток і вдосконалення всієї організації / підприємства [1].

Мета наукової роботи – провести дослідження серед працівників ТОВ "МІК «СТАРТ»", яке спрямоване на вивчення ефективності командної роботи в кризовому середовищі. Основна увага приділяється методам формування команд, взаємодії лідера з членами команди, ролі індивідуальних стратегій та їх впливу на загальну продуктивність. Аналіз даних, отриманих у процесі дослідження, дозволить виявити ключові патерни в командній взаємодії та розробити стратегії для оптимізації робочого процесу у кризових умовах [2].

Дослідження, що охопило 35 працівників ТОВ "МІК «СТАРТ»", мало за мету вивчення методів і практик формування ефективної команди в кризовому середовищі. Серед учасників при розподілі за статтю участь приймала 31 жінка, що становить 88,6%, і 4 чоловіки, або 11,4%. Серед учасників виявилася переважна більшість тих, які мають вищу освіту (71,4%) та досвід роботи до 5 років (57,1%). Анкетування, розроблене спеціально для цього

дослідження, зосереджувалося на стилі лідерства, рівні довіри в команді та наявності чітко визначених ролей.

У ході дослідження було зосереджено увагу на взаємозв'язку між чіткістю завдань та сприйняттям робочої атмосфери, а також аналізом кореляції між чіткістю завдань і продуктивністю команди. Для обробки даних використовувалась програма Excel 2010, де застосовувалися методи описової статистики та кореляційного аналізу.

Аналіз результатів дослідження виявив ключові патерни ефективності командної взаємодії в умовах кризи. Виявлено, що 57,14% респондентів оцінили свою здатність адаптуватися на рівні вище середнього, вказуючи на високу адаптивність серед більшості учасників. Однак, виявлено різноманітність досвіду серед жінок, з високим рівнем дискомфорту (оцінки 4 та 5) вказаними близько 46,0% жінок до 34 років, а також середнім рівнем дискомфорту у чоловіків без вказівки на високий дискомфорт.

Щодо реакцій на критику, більшість опитаних (близько 46,0%) стверджували, що реагують позитивно, тоді як майже така ж кількість (40,0%) вказували на негативну реакцію. Переважна більшість респондентів, а саме 42,9%, вважали за краще прослухати всі сторони перед прийняттям рішення у конфліктних ситуаціях, вказуючи на стратегію орієнтовану на співпрацю.

У цілому, результати дослідження вказують на важливість чіткої комунікації, адаптивності до змін, конструктивного сприйняття критики, та ефективного вирішення конфліктів у кризовому середовищі. Результати можуть бути використані для розробки стратегій та програм, спрямованих на покращення ефективності командної роботи, особливо в умовах, що вимагають швидкої адаптації та гнучкості. Результати дослідження також підкреслили важливість вміння членів команди ефективно спілкуватися під час стресу. Згідно з опитуванням, 14,3% респондентів оцінили свої комунікативні здібності під тиском як дуже високі (оцінка 5), 34,3% вважали свою ефективність у спілкуванні високою (оцінка 4), та 37,1% відзначили середній рівень ефективності (оцінка 3). Це вказує на те, що більшість

учасників вважають себе здатними підтримувати ясність і аргументованість комунікації навіть у складних ситуаціях, що є ключовим аспектом успішної взаємодії в команді.

Однак, існує й певний відсоток працівників, які оцінили свої навички нижче середнього, що вказує на потенційні області для покращення. Це відображає потребу в подальшому розвитку комунікативних навичок, зокрема у вмінні ефективно передавати інформацію та аргументувати свої позиції в умовах високого тиску. Загалом, результати цього дослідження надають важливий внесок у розуміння того, як команди можуть ефективно працювати в умовах кризи.

За результатами опитування, проведеного серед 35 респондентів, було встановлено, що 60% учасників відчувають глибоку взаємність та довіру до своїх колег і вважають, що мають підтримку в своєму колективі. 25,7% учасників опитування сприймають свою команду як єдину силу, хоча іноді можуть діяти окремо. 14,3% респондентів зазначили, що співпрацюють разом тільки в певних проектах або ситуаціях, і не завжди відчувають колективний дух. Менший відсоток респондентів зазначили, що переважно працюють над своїми завданнями окремо, і ще менший відсоток висловили сум що їх колектив не діє як єдина команда. Ці дані можуть вказувати на високий рівень взаємопідтримки та колективного духу в більшості команд, проте також підкреслюють, що деякі працівники можуть відчувати ізоляцію чи відсутність інтеграції у загальну командну взаємодію.

Відповідно до результатів опитування, найбільша частина групи (29,0%) оцінює рівень своєї відповідальності як високий, що свідчить про сильну відповідальність. Другий за величиною сегмент (24,0%) оцінює свою відповідальність як досить високу. Слідом ідуть ті, хто оцінив свою відповідальність як "3" (19,0%) і "4" (14,0%), що може свідчити про середній рівень відповідальності в групі. Менші відсотки припадають на оцінки "5" (9,0%) та "6" (5%), що може вказувати на нижчий рівень відповідальності серед меншої частини респондентів. Ці дані показують, що більшість

респондентів вважають себе відповідальними у своїй групі з невеликою кількістю людей, які визнають низьку відповідальність.

Аналізуючи дані, було зроблено кілька ключових спостережень. Значна більшість учасників (71,43%) оцінюють свою орієнтацію як сильно націлену на рішення (показники 1-3). Це вказує на те, що в групі домінує підхід, спрямований на активне вирішення проблем, а не на зациклення на перешкодах або труднощах. Нейтральний підхід обрали досить значна частина учасників (17,14%), що може вказувати на більш збалансований підхід, де враховуються як проблеми, так і потенційні рішення. Меншість орієнтована на проблеми (10,71%), що може свідчити про те, що в групі є окремі особи, для яких проблеми є більш значущими, і вони можуть потребувати більше часу для знаходження рішень або можуть бути більш консервативними у прийнятті рішень. Група в цілому показує сильну тенденцію до орієнтованості на рішення, що є позитивним фактором для групової взаємодії та ефективності.

Крім того, важливим аспектом, виявленим у дослідженні, є потреба у врахуванні індивідуальних особливостей працівників, зокрема різниці у відповідях залежно від віку та статі. Це підкреслює необхідність індивідуального підходу в розробці тренінгів та програм розвитку, а також у створенні психологічно комфортного робочого середовища. Вирішення психологічного дискомфорту та підвищення загального рівня задоволеності роботою можуть значно покращити продуктивність та ефективність команди.

Дослідження також наголошує на значенні побудови довіри всередині команди та розвитку культури відкритого діалогу та співпраці. Це включає навчання членів команди здатності слухати, враховувати різні точки зору, і ефективно вирішувати конфлікти через пошук компромісу та спільних рішень.

На основі отриманих даних можна зробити **висновки**, що в умовах кризи важливими факторами ефективності командної роботи є чіткість завдань, стиль лідерства, рівень довіри всередині команди, а також визначеність ролей кожного учасника. Вивчення 35 працівників ТОВ "МІК «СТАРТ»", переважно жінок з вищою освітою, виявило, що значна частина

учасників володіє високою адаптивністю до змінних умов, що є ключовим для роботи в кризових ситуаціях.

Анкетування, орієнтоване на досвід роботи в кризових умовах, виявило, що ефективна комунікація та взаєморозуміння всередині команди суттєво впливають на загальну продуктивність. Респонденти вказали на важливість чіткості завдань та їх структурованості, які сприяють кращому розумінню та виконанню роботи, мінімізуючи стрес та непорозуміння.

Самооцінка адаптивності учасників показала, що більшість з них вважають себе здатними ефективно адаптуватися в нових умовах, з вищою самооцінкою серед жінок молодшого віку. Це може вказувати на потенціал молодшої генерації у вирішенні кризових завдань та необхідність звернення уваги на підтримку та розвиток молодих фахівців.

Реакція на критику, як виявило дослідження, варіюється серед респондентів, що підкреслює потребу у розвитку навичок конструктивного сприйняття зворотного зв'язку та критичного мислення, що є важливим для підвищення загальної ефективності та адаптації команди.

Вирішення конфліктів у команді також відіграє важливу роль. Більшість респондентів прагнуть до колаборативних та компромісних методів вирішення конфліктів, вказуючи на високу культуру діалогу та важливість кожної думки в команді. Такий підхід сприяє зміцненню командного духу та ефективності загалом.

Таким чином, результати дослідження надають важливі напрямки для розвитку командних навичок, сприяючи підвищенню їх ефективності, особливо у важких кризових ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Доценко В. В. Теоретичні підходи щодо вивчення кризових станів особистості. *Вісник Харківського національного університет. Серія «Психологія».* 2011. № 937. С. 73-76. URL : http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1368/teoretichni_pidhodi_schodo_vivchennya_kr.pdf

2. Зливков В. Л., Лукомська С. О., Федан О. В. Психодіагностика особистості кризових життєвих ситуаціях. Київ : Педагогічна думка. 2016. URL : https://core.ac.uk/download/pdf/77241343.pdf

УДК 159.9:316.46

Продан Сабіна Юріївна,
здобувач вищої освіти навчальної групи ПСМз-23-1
Державного податкового університету;
науковий керівник: Нежинська Олена Олександрівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології, педагогіки та соціології
Державного податкового університету

АВТОРИТАРНИЙ СТИЛЬ ЛІДЕРСТВА ТА ЙОГО ВПЛИВ У ДІЛОВОМУ СПІЛКУВАННІ

Розвиток лідерства тягнеться ще з часів Аристотеля і є до сьогодення важливим щаблем для кожного з нас. Кожне суспільство потребує рольових моделей поведінки та лідерства. Звичайно, без цього суспільство не може обійтися, без особистості з надзвичайним інтелектом і творчим мисленням.

Питання формування лідерства привернуло увагу соціологів, психологів та філософів, які займаються цим вже понад тисячу років. Особливим і є те, що це актуально у наш час, оскільки на цьому етапі розвитку суспільства в діловому спілкуванні важливу роль відіграє лідерство, та його психологічний вплив на ділові стосунки.

Необхідно зауважити, що у 1939 р. XX ст. Левін Курт, батько сучасної соціальної психології, очолив дослідницьку групу, що вивчала стилі лідерства. Відтоді науковці розширили кількість таких стилів, але у свій час Левін та його колеги виділили три наступні типи: авторитарний, демократичний та ліберальний [4, с. 114].

Отже, **мета дослідження** – висвітлити особливості авторитарного (або автократичного) стилю лідерства та вплив індивідуально-психологічних особливостей особистості на ділові відносини.

Варто зазначити, що головне місце у впливі, а саме принцип, який розробив Аристотель – це принципи ораторського мистецтва і він вважав риторику мистецтвом переконувати. Кант, наприклад, вважав її філософією переконання. Відмітимо, що механізм переконання заснований на активізації психологічної діяльності людини, а спосіб передачі інформації розглядається як система команд. Адже, за визначенням психолога, суб'єкт переконаний, що його вигідна робота, яка здійснюється відповідно до його принципів, бажань та інтересів, виконується краще [2, с. 164].

Взагалі термін переконання належать концепції впливу на свідомість суб'єкта шляхом звернення до власного критичного судження суб'єкта як одного з методів міжособистісного спілкування [1, с. 2]. Вплив на свідомість – це вплив на думки та емоції людини для розвитку позитивних якостей і подолання негативних. Говорячи про соціально-психологічний механізм впливу, мається на увазі, що один суб'єкт психологічної діяльності своєю поведінкою може викликати необхідну психологічну діяльність іншого психологічного суб'єкта, тобто: певні почуття, думки, спогади, рішення, установки, вольові дії тощо [4, с. 114]. Саме в зазначеному ракурсі визначає поняття «вплив» також і Г. О. Ковальов. Під впливом він розуміє «процес... який реалізується в ході взаємодії двох і більше рівномірно упорядкованих систем і результатом якого є зміна в структурі (просторово-тимчасових характеристиках), в стані хоча б однієї із цих систем» [1, с. 2].

І саме авторитарні лідери чітко пояснюють, що саме потрібно зробити, у який термін і як саме. Саме так індивід впливає своїм тиском та зумовленою їм індивідуально-психологічною особливістю. Лідери не дають шансу на відмову, вони впливом правильної постановки слова, уваги до своїх особливостей формують свій вплив під час переговорів. Таким чином, лідерство можна розглянути як стосунки між людьми, а не як характеристику

окремого індивіда. Багато вітчизняних вчених вважають, що лідерство це процес і спосіб організації групової діяльності, спрямований на досягнення цілей в оптимальні терміни й з оптимальним ефектом [3, с. 122].

З іншого боку, авторитарні лідери можуть бути менш відкритими до інших ідей і точок зору, що може призвести до обмеженості у врахуванні альтернативних підходів. Їхнє переконання в правильності своїх рішень може призвести до ігнорування конструктивної критики та співпраці з іншими. З усім тим, індивідуально-психологічні особливості авторитарних лідерів дозволяють їм ефективно використовувати свій стиль керівництва для досягнення результатів у відповідних ситуаціях.

Психологічний вплив авторитарних лідерів в основному ґрунтується на їхньому авторитеті та контролі. Важливо відзначити, що вплив авторитарних лідерів може бути дуже ефективним у ситуаціях, коли потрібно швидко та рішуче реагувати на кризові ситуації чи вимагається суворий контроль над процесами. За спостереженнями Левіна, перехід від авторитарного до демократичного стилю лідерства набагато складніший, цим і зумовлюється більш складніший підхід та вплив на інших [4, с. 115].

Необхідно додати, що індивідуально-психологічні особливості авторитарних лідерів визначають їхню здатність формувати психологічний вплив в групі чи організації. Їх впевненість в собі, стратегічне мислення, здатність до контролю та володіння ситуацією допомагають їм керувати та мотивувати підлеглих до досягнення спільних цілей. Однак важливо розуміти, що авторитарне лідерство не підходить для всіх ситуацій та груп, і може бути неефективним у ситуаціях, де потрібна творчість, співпраця та прийняття альтернативних точок зору.

Для авторитарних лідерів важливо розвивати навички співпраці та емпатії, щоб бути більш сприйнятливими для своїх підлеглих та забезпечувати довіру та підтримку у колективі. Також важливо збалансувати контроль з відкритістю до нових ідей, щоб забезпечити інноваційність та адаптацію до змін. У психологічному впливі авторитарних лідерів відзначається їхня

здатність мобілізовувати групу та мотивувати її до досягнення спільних цілей. Вони можуть створювати відчуття спільності та надихати підлеглих до дії, використовуючи свій авторитет та рішучість.

Отже, авторитарне лідерство вимагає від лідера ретельного розгляду власних індивідуально-психологічних особливостей та адаптації свого стилю керівництва до конкретних ситуацій. Індивідуальні якості лідера, такі як впевненість в собі, стратегічне мислення, контроль та мотивація, можуть бути важливими факторами психологічного впливу. Проте важливо зберігати баланс між контролем та відкритістю до нових ідей, а також розвивати навички співпраці та емпатії, щоб забезпечити успішність в керівництві та спільному досягненні цілей.

Список використаних джерел

1. Ніколаєнко С. О., Ніколаєнко С. Категорія психологічного впливу в психології. Світогляд. Філософія. Релігія : Зб. наук. пр. ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. № 1(1). URL : http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/39499 (дата звернення: 01.11.2023).

2. Сергеєва Л. М., Кондратьєва В. П., Хромей М. Я. Лідерство: навч. посібн. / за наук. ред. Л. М. Сергеєвої. Івано-Франківськ. «Лілея-НВ». 2015. 296 с. URL : http://umo.edu.ua/images/content/depozitar/navichki_pracevlasht/liderstvo.pdf (дата звернення: 31.10.2023).

3. Шпортун О. М. Індивідуально-психологічні чинники прояву лідерства. Досягнення сучасної психологічної науки та практики : II Всеукр. науково практ. конф. студентів, аспірантів і молодих вчен., м. Вінниця, 24 берез. 2020 р. С. 121-125.
URL : https://jamp.donnu.edu.ua/article/view/7899/7899 (дата звернення: 31.10.2023).

4. Kleinman P. Psych 101: Psychology Facts, Basics, Statistics, Tests, and More!. Avon, Massachusetts: Adams Media, a devision of F+W Media, Inc., 2012. 288 p.

УДК 378

Сагайдак Степан Петрович,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня групи ФКМ-23-1
Державного податкового університету;
науковий керівник: Дєніжна Світлана Олександрівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри психології, педагогіки та соціології
Державного податкового університету

ОСВІТА & ВІЙНА: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Воєнні дії розпочаті російською армією 24 лютого 2022 р., спричинили комплекс серйозних проблем в українській освіті, а також посилили виклики, які вже постали перед нею через епідемію COVID-19.

В наслідок інтенсивних обстрілів і бомбардувань інфраструктура закладів вищої освіти (ЗВО) зазнала і, на жаль, продовжує зазнавати різного рівня пошкоджень і руйнувань. За даними ресурсу «Освіта під загрозою», зруйновано 365 закладів освіти і ще 3 798 пошкоджено; найбільше зруйновано закладів вищої та фахової передвищої освіти у Запорізькій та Донецькій областях, а пошкоджено – у Харківській області [1].

За оцінками експертів, сума збитків, завданих рф інфраструктурі нашої країни, становить майже 136 млрд доларів США, з яких 8,2 млрд, або 6%, – це збитки, завдані саме українській освітній інфраструктурі [2].

Війна прямо вплинула на три категорії представників системи вищої освіти: студентів, викладачів та персонал. Цей вплив відрізняється залежно від місця їхнього перебування та ситуації, в якій вони опинилися: залишилися в Україні, виїхали за кордон чи залишилися на тимчасово окупованих територіях. За доступними даними, 665 тис. студентів та учнів шкіл; 25 тис. освітян (відповідно 16% та 6% від загальної кількості) покинули територію України [3].

Крім того, українська система вищої освіти, як і у 2014 році, після анексії Криму та початку воєнних дій на Донбасі, зіштовхнулася з питанням

переміщення ЗВО на підконтрольну територію, що змусило адаптувати освітній процес до нових умов.

Проблеми, які виникли на нових локаціях, або проблеми, які виникають на деокупованих територіях – це потреба у виробничих фондах: комп'ютерній, офісній та мережевій техніці для відновлення освітнього та наукового процесів; лабораторному обладнанні за ключовими напрямами досліджень; відкритті наукових баз від провідних університетів та наукових центрів тощо.

Проблеми адаптації навчання в умовах відсутності електроенергії. Більшість здобувачів, навіть при можливості навчатися онлайн, через відсутність електроенергії втратили можливість навчатися системно.

І найголовніше, одним із ключових викликів для освіти сьогодні є забезпечення безпечного простору для перебування учасників освітнього процесу і безперервності навчання.

Враховуючи скорочення державних видатків на вищу освіту та бюджетних місць у ЗВО, зниження доходів населення, значне посилення «освітньої міграції», для недопущення зниження попиту на вітчизняну вищу освіту, необхідно здійснити:

– розв'язання проблеми зруйнованих, пошкоджених та переміщених закладів освіти, що потребує термінового фінансового забезпечення для їх ремонту;

– запровадження фінансово-економічних, соціальних та гуманітарних стимулів для компенсації втрат кадрового складу закладів освіти, контингенту абітурієнтів/студентів, які вимушені були переміщуватися до безпечніших регіонів країни й за кордон;

– переорієнтацію на першочергову підготовку фахівців, необхідних в умовах воєнного стану, для відбудови звільнених територій, розвитку пріоритетних галузей економіки України.

Список використаних джерел

1. Освіта під загрозою : веб-сайт. URL: https://saveschools.in.ua/.

2. На листопад 2022 року загальна сума збитків, завданих інфраструктурі України, складає майже $136 млрд. *Kyiv School of Economics* : веб-сайт. URL: https://kse.ua/ua/about-the-school/news/na-listopad-2022-roku-zagalna-suma-zbitkiv-zavdana-infrastrukturiukrayini-skladaye-mayzhe-136-mlrd/.

3. Ніколаєв Є., Рій Г., Шемелинець І. Вища освіта в Україні: зміни через війну : аналітичний звіт. К. : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023. 94 с.

УДК 159.9-051:159.9-057.84]:316.48

Ткачук Віолетта Віталіївна,
здобувачка вищої освіти навчальної групи ПБ-21-4
Державного податкового університету;
науковий керівник: Нежинська Олена Олександрівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології, педагогіки та соціології
Державного податкового університету

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ КОНФЛІКТІВ МІЖ ВИКЛАДАЧАМИ ТА СТУДЕНТАМИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Дистанційне навчання, яке стало масовим у зв'язку з пандемією COVID-19, має ряд переваг, але також і ряд недоліків. Одним з таких недоліків є підвищений ризик виникнення конфліктів між викладачами та студентами. Ці конфлікти можуть мати негативні наслідки для всіх учасників освітнього процесу, тому важливо розуміти їх психологічні причини та впроваджувати ефективні стратегії їх вирішення.

В Україні дану тему досліджували вчені І. Бондаренко і В. Стельмашенко та багато інших науковців. У своїй статті «Психологічні причини виникнення конфліктів між викладачами та студентами в умовах дистанційного навчання» вони дослідили психологічні причини виникнення

конфліктів між викладачами та студентами в дистанційному навчанні в Україні. Вчені дійшли висновку, що основні психологічні причини таких конфліктів включають невідповідність очікувань, зміну ролей та стрес [1, с. 101-110].

Це вказує на те, що психологічні фактори є важливим фактором, який сприяє виникненню конфліктів між викладачами та студентами в умовах дистанційного навчання. Важливо розуміти ці фактори, щоб розробити ефективні стратегії їх мінімізації та вирішення.

Тому у цьому дослідженні **мета** – ми розглянемо основні психологічні причини виникнення конфліктів між викладачами та студентами в умовах дистанційного навчання, а також надамо рекомендації щодо їх мінімізації та вирішення.

Почнемо з того, що дистанційне навчання змінює характер взаємодії між викладачами та студентами. У традиційному офлайн-навчанні викладачі та студенти знаходяться в одному просторі і можуть спілкуватися безпосередньо. У дистанційному навчанні спілкування відбувається переважно за допомогою електронної пошти, чатів, відеоконференцій тощо. Це може призводити до недосказанності, непорозумінь та конфліктів. Відповідно можна відзначити, по-перше, що однією з основних психологічних причин виникнення конфліктів у дистанційному навчанні є недостатня комунікація. У дистанційному навчанні викладачі та студенти часто не мають можливості бачити один одного та чути міміку та інтонацію голосу. Це ускладнює розуміння та сприйняття повідомлень. Наприклад, викладач може написати повідомлення в чаті, яке студент сприйме як образливе, хоча викладач цього не мав на увазі [2, с. 100 - 104].

По-друге, психологічною причиною виникнення конфліктів у дистанційному навчанні є невідповідність очікувань. Викладачі та студенти можуть мати різні очікування від дистанційного навчання. Наприклад, викладачі можуть очікувати, що студенти будуть більш самостійними та відповідальними, а студенти можуть очікувати, що викладачі будуть більш

доступними та готовими допомогти. Якщо очікування не збігаються, це може призвести до конфліктів [2, с. 108-110].

По-третє, психологічною причиною виникнення конфліктів у дистанційному навчанні є зміна ролей. У дистанційному навчанні викладачі та студенти часто перебувають у різних місцях. Це може призводити до відчуття розриву між ними, а також до зміни ролей. Наприклад, студенти можуть відчувати себе більш незалежними та відповідальними, а викладачі можуть відчувати себе більш віддаленими та менш авторитетними. Ця зміна ролей може викликати у викладачів та студентів відчуття дискомфорту та конфлікти [2, с. 111-115].

По-четверте, стрес також є психологічною причиною виникнення конфліктів у дистанційному навчанні, під час якого для всіх учасників освітнього процесу це може бути пов'язано з низкою факторів, таких як зміна звичного ритму життя, необхідність адаптуватися до нових технологій, нестача живого спілкування тощо. Стрес може призводити до підвищеної дратівливості та імпульсивності, що може посилювати ризик конфліктів [2, с. 116-121].

Для мінімізації ризику виникнення конфліктів між викладачами та студентами в умовах дистанційного навчання важливо враховувати вищезазначені психологічні фактори, а разом із цим звернути увагу на наступні деякі рекомендації, які можуть стати корисними, а саме:

1) забезпечення ефективної комунікації: використання різних каналів комунікації забезпечить прозорість та розуміння між студентами та викладачами; уникання надмірної кількості тексту та лаконічність допоможуть донести інформацію швидше та зрозуміліше;

2) пояснення своїх очікувань: установлення чітких правил та процедури дистанційного навчання та пояснення студентам, чого викладач від них очікуєте – допоможуть уникнути непорозумінь;

3) максимальна доступність: викладач має забезпечити можливість живого спілкування, наприклад відеоконференції та давати відповіді на запитання студентів у найкоротші терміни;

4) підтримка та взаєморозуміння: варто зрозуміти, що дистанційне навчання може бути складним не тільки для викладачів, а й для студентів, тому необхідним є надання один одному необхідної підтримки та допомоги за допомогою різних вебінарів та спілкування [3, с. 158-167].

Виконання цих рекомендацій допоможе створити більш комфортну та сприятливу атмосферу для дистанційного навчання, що знизить ризик виникнення конфліктів між студентами та викладачами.

У висновки варто зазначити, що дистанційне навчання є ефективним способом отримання освіти, але воно має ряд психологічних особливостей, які можуть призводити до виникнення конфліктів між викладачами та студентами. Основними причинами таких конфліктів є: недостатня комунікація, невідповідність очікувань, зміна ролей та очікувань, стрес. Для мінімізації ризику виникнення конфліктів між викладачами та студентами в умовах дистанційного навчання створюйте атмосферу довіри та співпраці, варто бути готовими до змін, створювати можливості для живого спілкування.

Важливо зазначити, що конфлікти між викладачами та студентами можуть бути не тільки негативним явищем. У деяких випадках вони можуть бути корисними, оскільки можуть сприяти розвитку комунікації та співпраці між сторонами. Однак, якщо конфлікти не врегульовані, вони можуть мати негативні наслідки для всіх учасників освітнього процесу, тому важливо вміти ефективно вирішувати конфлікти в умовах дистанційного навчання.

Список використаних джерел

1. Бондаренко І., Стельмашенко В. Психологічні причини виникнення конфліктів між викладачами та студентами в умовах дистанційного навчання. Наукові праці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. 2022. № 1(178). С. 101-110.

2. Марков В. Конфліктологія. Київ: Знання, 2023. 396 с.

3. Габріель, Р. Conflict Resolution in the Digital Age. New York: Routledge, 2021. 258 с.

4. Кан С., Кі К. Conflict Management in Online Learning. Singapore: Springer Nature, 2022. 305 с.

УДК 378.14

Хоменко Наталія Юріївна,
здобувач вищої освіти навчальної групи ПБ-21-4
Державного податкового університету;
науковий керівник: Берташ Марія Ігорівна,
викладач кафедри психології, педагогіки та соціології
Державного податкового університету

ВИРІШЕННЯ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Сучасні навчальні заклади є основними соціальними інститутами, які формують здатність людини до продуктивної комунікації в суспільстві для забезпечення успішної соціалізації. У педагогічному середовищі сам характер діяльності передбачає розходження інтересів учасників навчально-виховного процесу. Відсутність практичних навичок у вирішенні конфліктних ситуацій створюють труднощі у виконанні викладачем своїх професійних завдань. Тому необхідно вживати заходів, спрямованих на попередження та вирішення конфлікту інтересів, наскільки це можливо, наприклад, стандартизація поведінки в освітніх організаціях може бути врегульована в локальних правових актах.

При організації діяльності з вирішення спорів між учасниками освітніх правовідносин необхідно окремо регламентувати порядок розгляду ситуацій, віднесених до категорії «конфлікт інтересів» та конфліктних ситуацій. Принципова відмінність конфлікту інтересів від конфліктної ситуації полягає в можливості отримати вигоду для педагогічного працівника. Також

конфліктну ситуацію не можна пов'язувати з вигодою однієї зі сторін конфлікту. Попередження конфліктів полягає не в тому, щоб уникнути їх, а в тому, щоб найбільш ефективно вирішити протиріччя, наприклад на ранній стадії, наприклад на прихованій (прихованій) стадії. Для попередження конфліктів в освітньому середовищі необхідно створити сприятливий соціально-психологічний клімат, який сприятиме його злагодженості, а також реалізувати в освітній сфері комплекс педагогічних заходів, які забезпечать формування системи відповідних знань і вмінь у вихованні, долати труднощі у спілкуванні та інших формах взаємодії під час навчального процесу [1].

Ми розглядаємо конфлікт у сучасному освітньому середовищі як гострий спосіб вирішення протиріч у процесі соціальної взаємодії, який передбачає стратегію міжособистісного спілкування учасників освітнього простору та вихід за межі цього простору, безпосередньо в суспільство. Навчальні заклади повинні створювати умови для надання кваліфікованої психологічної допомоги викладачам, адже педагоги є найбільш вразливою частиною освітнього середовища. Надання психологічної підтримки можливе у формі індивідуальних психологічних консультацій за бажанням, а також у формі проведення колективних семінарів чи педагогічних занять з елементами тренінгу, метою яких є як зниження синдрому емоційного вигорання працівників педагогічного закладу і колективу та для зниження градієнта інтенсивності резистентності до дії стресових факторів і на цій основі формування методів саморегуляції стресових ситуацій.

Запобігання конфлікту передбачає його прогнозування. Прогноз - це уявлення про можливий конфлікт з конкретною ймовірністю із зазначенням місця і часу його виникнення. Профілактика конфліктів у навчально-виховному процесі реалізується через систему психолого-педагогічних методів і засобів. Вони будуть ефективними за умови узгодження інтересів усіх суб'єктів освітнього процесу.

Виховний процес, спрямований на попередження конфліктів, має бути організований у три етапи: демонстративний, стереотипний (поведінковий) і

самоактуалізаційний, які характеризуються своєрідністю змісту та відповідними методами і формами, що забезпечують успішність цього процесу. Проходження етапів дає нам уявлення про характер конфлікту, його структуру, динаміку, створює позитивну емоційну сферу особистості; навчає ефективним методам попередження конфліктів.

Однією зі специфічних характеристик, що вирізняє конфлікт у ЗВО серед інших, є його виникнення між різними суб'єктами навчального процесу залежно від рівня взаємодії. Найбільш поширеними є конфлікти на рівні «студент-студент», «студент-викладач», «куратор-студент». Рідше зустрічається «студент-деканат (кафедра)», і взагалі не зустрічається «студент-бібліотека». Зазвичай дана статистика пов'язана з частою взаємодією та співпрацею між собою даних суб'єктів та зниженням ролі бібліотек в навчальному процесі. Суб'єкти конфліктних ситуацій не однакові за соціальним статусом, що визначає розбіжність їх поглядів, у них різне розуміння явищ та їхніх причин, вони різні за віком та мають неоднаковий життєвий досвід, що в комплексі призводить до розбіжності у поглядах на ту чи іншу ситуацію [2].

За причинами, міжособистісні конфлікти на рівні «викладач-студент» можна поділити на: конфлікти діяльності, зумовлені відмовою студентів виконувати задані викладачем завдання, або неякісним їх виконанням; конфлікти поведінки, пов'язані із порушенням студентами правил та норм поведінки на занятті, в аудиторії чи навчальному закладі та поза ним; конфлікти відносин, що виникають у сфері емоційно-особистісних відносин викладачів і студентів, у межах їх спілкування та спільної навчальної діяльності [3].

Основними причинами конфлікту між викладачем та студентом є: погане проведення викладачем лекцій, особиста неприязнь та антипатія, порушення вимог викладачів, відсутність інтересу студентів до предмету, нерозуміння студентами предмету. Основною причиною конфліктних ситуацій було визначено невідвідування занять студентами та їх погану

дисципліну. Це свідчить про усвідомленість студентів у реальних причинах виникаючих конфліктів, які в більшій мірі провокують самі студенти (через особистісні риси, нетактовну поведінку), що дає позитивну тенденцію для подальшого усунення цих причин задля запобігання таких ситуацій.

Необхідно зазначити, що зі сторони студента конфлікт найчастіше проявляється у невідвідуванні занять та ігноруванні вимог викладача, а зі сторони викладача - у заниженні оцінок.

Найбільш поширені тактики поведінки студентів у конфліктних ситуаціях наступні: ухилення від конфліктів, співробітництво, індиферентність, згладжування конфліктів, компроміс. Це свідчить про прагнення уникати марного напруження, розуміння того, що розбіжності, які виникають під час навчального процесу є тривіальними, порівняно з іншими, більш суттєвими проблемами, які виникають у студентів.

Для зменшення кількості конфліктів у ЗВО можна запропонувати збільшити час проведення студентів групи, групи та викладачів у неформальній обстановці, організовувати спільні поїздки, відпочинок, тренінги аби згуртувати всіх і краще зрозуміти один одного.

Спираючись на безліч досліджень у закладах вищої освіти, в більшості, конфлікти мають конструктивні наслідки через керовані емоції викладачів та здобувачів вищої освіти, достатній рівень конфліктологічної компетенції та психогігієни.

Список використаних джерел

1. Міщенко О. Розвиток конфліктологічної компетентності у студентів вищих навчальних закладів. 2021. URL: https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d6880d31-367a-479c-bdb1-07ee3b81790e/content (дата звернення: 10.11.2023).

2. Савченко В., Андрюшина Л., Родіна Ю., Родіна Є. Психологічна служба у закладах вищої освіти як протидія виникненню поля можливих конфліктів. 2021. URL: https://dgu.edu.ua/files/images/pages/other/mnpz/1102 (дата звернення: 10.11.2023).

3. Катасанов О. Конфліктологічна компетентність особистості у соціально-психологічному вимірі. *Психологічні науки: проблеми та перспективи:* Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 16-17 берез. 2018 р. Запоріжжя. Класичний приватний університет, С. 59 - 62.

УДК 796.

Чепега Богдан Васильович,
здобувач вищої освіти навчальної групи ФВС-41
Київського національного університету будівництва і архітектури;
науковий керівник: Гребенніков Сергій Володимирович,
старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту,
Київського національного університету будівництва та архітектури,

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЗМАГАНЬ В ОБРАНОМУ ВИДІ СПОРТУ

Спортивні змагання є своєрідною моделлю людських відносин, що реально існують в світі боротьби, перемог і поразок, спрямованості до постійного вдосконалення та прагнення до найвищих результатів досягнення, творчих, престижних і матеріальних цілей. У змаганнях виявляються дієвість організаційних і матеріально-технічних основ підготовки, системи відбору та виховання резерву для олімпійського спорту, кваліфікацію тренерських кадрів і ефективність системи підготовки фахівців, рівень спортивної науки та результативність системи науково-методичного й медичного забезпечення підготовки тощо. У спортивних змаганнях відбувається максимальна реалізація можливостей спортсменів і команд, зіставлення рівня їх підготовленості, досягнення найвищих результатів, перемог, встановлення рекордів.

Спортивні змагання регламентовані спеціальними правилами, специфічними для кожного виду спорту. Органом виконавчої влади у сфері фізичної культури та спорту встановлені єдині вимоги до правил проведення

змагань, які визначають основні засади організації та проведення змагань з обраних видів спорту.

Правила змагань визначають: загальні положення, де визначають територію, на яку поширюється дія цих правил. Зазначаються відповідно до яких вимог розроблено та складено дані правила; особливості проведення змагань (особисті, особисто-командні, командні, кваліфікаційні); система проведення змагань (за системою кола, з вибуванням після поразки, змішана); організація змагань. Змагання проводяться згідно з Правилами та Регламентом змагань. Регламент – це основний документ, який є підставою для суддів приймати відповідне рішення, а спортсмени зобов'язані визнавати правила змагань. Регламентом передбачаються цілі й завдання заходу, хто проводить змагання, зазначаються учасники змагань, прописано програму їх проведення, особливості заходу, умови фінансування та визначення переможців, безпеку місць проведення змагань та інше; жеребкування на змаганнях проводиться з метою визначення порядку та черговості виступу учасників.

Правилами змагань передбачаються усі можливі або ймовірні похибки, фактори зовнішнього впливу, які б могли спричинити, зіпсувати або вплинути на об'єктивність показаного результату спортсменом у змаганні. На сьогоднішній день висунуті наступні вимоги до організації та проведення змагань: відповідність організаційної структури змагань, що проводяться, організаційній структурі керівництва фізкультурним рухом країни; сувора спадкоємність і послідовність спортивних змагань, що проводяться; стабільність термінів спортивних заходів; їх традиційність та чітка цілеспрямованість. На сучасному етапі міжнародні спортивні федерації постійно працюють над вдосконаленням правил та вимог до проведення змагань, прагнучи об'єктивізувати систему оцінки їх результатів, зробити змагання більш видовищними та цікавими для глядачів і засобів масової інформації.

Список використаних джерел

1. Товт В.А. Теорія і практика національної системи спорту для всіх /Навчальний посібник / Укладачі: В.А.Товт, В.Я.Сусла. - Ужгород: ПП «Данило С.І.».2017 – С. 103–110.

2. Основи теорії спорту для всіх. Метод. Посібник/ В.А. Товт, Л.О. Ляховець, К.М. Ляховець-Булеца, Н.В. Степчук – Ужгород: "Говерла", 2014. – С. 94–101.

3. Костюкевич В. М. Теорія і методика тренування спортсменів високої кваліфікації: Навчальний посібник. – Вінниця: «Планер», 2007.

4. Павленко Ю. Організація та середовище системи науково-методичного забезпечення олімпійської підготовки / Ю. Павленко // Фізична активність, здоров’я і спорт. 2011. – №4(6). – С. 34–39.

ЗМІСТ

Тематичні напрями конференції ……...……. 3

Організаційний комітет конференції 3

План роботи конференції ……..…. 4

Виступи спікерів на конференції ……..…….. 5

МАТЕРІАЛИ ВИСТУПІВ УЧАСНИКІВ МІЖНАРОДНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Urszula Kempińska, Jan A. Malinowski

RAPE AS A SPECIAL FORM OF DOMESTIC VIOLENCE. A SOCIOPEDAGOGICAL PERSPECTIVE ……..…….……..9

Андріянова Валентина Анатоліївна, Горожанкін Володимир Анатолійович

ЗВ'ЯЗОК МІЖ САМОРЕАЛІЗАЦІЄЮ СПОРТСМЕНА ТА ЙОГО ЗАДОВОЛЕННІСТЮ ЖИТТЯМ ……..…….…….23

Андріянова Валентина Анатоліївна, Загладько Владислав

ІНОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ФУТБОЛІ …….……..…….25

Андріянова Валентина Анатоліївна, Якимова Дарія Ігорівна

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ …….…….....28

Антонюк Оксана Анатоліївна, Волинець Володимир Павлович,

ПЕРІОДИЗАЦІЯ СПОРТИВНОГО ТРЕНУВАННЯ В ОБРАНОМУ ВИДІ СПОРТУ ……..…….……..……...30

Баканичев Олександр Вікторович, Шабетя Максим В'ячеславович

ДОПІНГ В ОЛІМПІЙСЬКОМУ СПОРТІ: КРИЗОВІ ЯВИЩА ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ …….……..……36

Балака Максим Миколайович, Пристайло Микола Олексійович, Міщук Дмитро Олександрович,

ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ АВТОМАТИЗОВАНИХ СИСТЕМ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ……...…….39

Богдановський Ігор Валерійович, Льовкіна Олена Геннадіївна, Богдановський Дмитро Ігорович,
ІННОВАЦІЙНІ СТРИБКИ ЯК ЕФЕКТИВНІ СТРАТЕГІЇ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА (НА ПРИКЛАДІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ГРОШЕЙ)…….……..……..43
Булгакова Світлана Миколаївна
ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ТА ФОРМУВАННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВІЙНИ …….…….……..…….49
Власова Альона Юріївна, Григорчук Олександр Михайлович
ЗАСТОСУНОК «XODO PDF READER & EDITOR» ЯК ОДИН З ІНСТРУМЕНТІВ РОБОТИ ВИКЛАДАЧА …….…….…..…….53
Войтенко Олена Василівна
ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР ПРОФЕСІЙНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ……..…57
Войтенко Оксана Анатоліївна, Колпакчи Аліса Володимирівна
СПЕЦІАЛЬНА ФІЗИЧНА ТА ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА В ТРІАТЛОНІ …….……..……..…62
Войтенко Оксана Анатоліївна, Криворучко Євгеній Сергійович
ВПЛИВ ОСОБИСТІСНИХ РИС НА РОЗВИТОК МОТИВАЦІЇ СПОРТИВНИХ ДОСЯГНЕНЬ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ ……...…..…….64
Гасанова Саіда, Кісельов Юрій
ОСНОВНІ МЕТОДИКИ ВІДБОРУ У СПОРТІ ……..…….…….67
Головко Анатолій Михайлович, Сивак Владислав Олегович
ЗАСОБИ ВІДНОВЛЕННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ В ОБРАНОМУ ВИДІ СПОРТУ …….……..…….70
Григорчук Олександр Михайлович, Тарасевич Віталій Іванович, Найко Віталій Андрійович
ГРАФІЧНІ ЗАДАЧІ З ФІЗИКИ: ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ …….74
Делембовський Максим Михайлович, Пристайло Микола Олексійович
ІНТЕГРАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ СТАНДАРТІВ ДЛЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «КІБЕРБЕЗПЕКА ТА ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ»…….…….……..…….78

Демидова Олена Олександрівна, Шатрова Інна Анатоліївна, Яцемирська Анна Ігорівна
АДАПТИВНЕ БУДІВНИЦТВО, ЙОГО ОПТИМІЗАЦІЯ …….……81
Дєніжна Світлана Олександрівна
ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЄКТНОГО НАВЧАННЯ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ …….……..…….84
Заушнікова Марина Юріївна Єгорова Анастасія Сергіївна
ПОНЯТТЯ КРИЗА ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА …....89
Зінченко Оксана Вікторівна, Паламарчук Артем Дмитрович
МОВЛЕННЄВА КУЛЬТУРА ФАХІВЦІВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ …..…..93
Зінченко Оксана Вікторівна, Шевченко Світлана Василівна
ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ …….……..……..97
Іваннікова Ганна Василівна
РОЛЬ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ У РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ СПОРТСМЕНА …….…….……..…….99
Іваннікова Ганна Василівна, Напісочний Ярослав Вікторович
ЗАСОБИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФУТБОЛІСТІВ У РІЧНОМУ ЦИКЛІ …….……..…….104
Калениченко Руслан Арсенович, Бондарук Богдан Юрійович
СПЕЦИФІКА КОЖНОГО ЕТАПУ ЗАСВОЄННЯ ЗНАНЬ ……..…....106
Калениченко Руслан Арсенович, Дикса Олександр Володимирович
ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОДІАГНОСТИЧНОГО ВИВЧЕННЯ САМОРОЗВИТКУ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ РЕФЛЕКСІЇ ФАХІВЦІВ …..……108
Калениченко Руслан Арсенович, Єрмоленко Руслан Миколайович
ОСОБЛИВОСТІ ОПТИМІЗАЦІЇ РОЗУМОВОЇ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ СТУДЕНТА В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ……..…….……..….111
Калениченко Руслан Арсенович, Кондратюк Вікторія Миколаївна
РЕФЛЕКСІЯ ЯК МЕХАНІЗМ САМОРОЗВИТКУ …..……..115
Калениченко Руслан Арсенович, Лисицький Віталій Сергійович
ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА – ГОЛОВНИЙ ФАКТОР ЗДОРОВ’Я ЛЮДИНИ ...119

Калениченко Руслан Арсенович, Нечипоренко Катерина Олександрівна
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ……...…….123
Калениченко Руслан Арсенович, Никончук Ангеліна Сергіївна
ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ……..…….……..…….125
Калениченко Руслан Арсенович, Сичов Дмитро Олегович
МЕТА І ЗАВДАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА …….……..…….….128
Калениченко Руслан Арсенович, Скорик Ганна Юріївна
ОСВІТА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ …….....…..134
Калениченко Руслан Арсенович, Червяк Юлія Дмитрівна
СУЧАСНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ …….…..……..…….….139
Калениченко Руслан Арсенович, Яремковський Микола Ігорович
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ УСПІХУ У ПІДПРИЄМЦІВ ……..……..……..…….144
Калениченко Руслан Арсенович, Ярощук Олександр Володимирович
ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДХОДІВ ДО ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ …….148
Калениченко Руслан Арсенович, Ящ Ігор Дмитрович
ЗАГАЛЬНЕ ПОНЯТТЯ ПРО ОСОБИСТІСТЬ ……..152
Каленський Андрій Анатолійович
РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ …….155
Киселевська Світлана Михайлівна, Зінченко Олександр Євгенійович
ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФУТБОЛІСТІВ ..….158
Клевець Любов Миколаївна
СПІВЗАЛЕЖНІСТЬ ЯК ОЗНАКА ДЕСТРУКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ …..162
Клименко Тарас, Костюченко Євген
КОМПЛЕКСНА ПІДГОТОВКА ФУТБОЛЬНИХ АРБІТРІВ ……...…..168
Корчова Галина Леонідівна, Коренюк Тамара Олегівна
ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТФОРМИ FIGMA НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ У СТАРШИХ КЛАСАХ …….……..…….171

Корчова Галина Леонідівна, Почка Костянтин Іванович
PERSONALIZED LEARNING AS A SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL PROBLEM IN VOCATIONAL EDUCATION …….…..179
Корчова Галина Леонідівна, Чулінда Людмила Іванівна
BASIC PRINCIPLES OF PERSONALIZED LEARNING IN VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING ……..……...186
Коханець Анна Сергіївна, Телебенєва Єва Олександрівна
ОСОБЛИВОСТІ УСПІШНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ РЕПУТАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ …….……..190
Красильник Юрій Семенович Бондарук Богдан Юрійович
ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНЬОЮ ПРОГРАМОЮ «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА(БУДІВНИЦТВО ТА ЗВАРЮВАННЯ»……195
Красильник Юрій Семенович, Бородін Андрій Олексійович,
ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ВИБІР ПРОФЕСІЇ ……..……..…….201
Красильник Юрій Семенович, Джус Максим Сергійович
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ …….……..….….204
Красильник Юрій Семенович Кохан Вікторія Русланівна
ПСИХОЛОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОГО ВІДБОРУ …….….…210
Красильник Юрій Семенович, Луценко Олександр Петрович
ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОГО ВІДБОРУ ……..…….215
Красильник Юрій Семенович, Науменко Сергій Васильович
ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА ОСВІТНЬОЮ ПРОГРАМОЮ «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА (БУДІВНИЦТВО ТА ЗВАРЮВАННЯ)» В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ …….…...…….221
Красильник Юрій Семенович, Неженець Дарія Ігорівна
ПЕДАГОГІКА ТАНЦЮ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ……..……..229

Лемешко Людмила Юріївна, Корчова Галина Леонідівна
ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ МИСТЕЦТВОЗНАВЧОГО ЦИКЛУ ТЕХНІКІВ-КОНСТРУКТОРІВ …….238
Ляшенко Алла Олексіївна, Калініченко Карина
ЕТАПИ БАГАТОРІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В ЛЕГКІЙ АТЛЕТИЦІ ….…….242
Мороз Ірина Михайлівна
ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ОРІЄНТОВАНІ НА ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА ……..…….……..…….246
Наумець Євген Олександрович, Корнієнко Сергій
УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ФУТБОЛІ …….…....254
Нежинська Олена Олександрівна, Вовкотруб Сергій Олегович
ОРІЄНТАЦІЯ НА ПОТРЕБИ КЛІЄНТА ЯК ВАЖЛИВА УМОВА УСПІШНИХ ПРОДАЖІВ ПРАЦІВНИКАМИ КОМЕРЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ …..……...257
Нежинська Олена Олександрівна, Костевська Наталія Валеріївна, Нежинський Ігор Юрійович
ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА В УМОВАХ ВІЙНИ …….…….260
Нестерчук Василь Васильович
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ …….……..…….263
Ніжегородцев Владислав Олександрович
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СУЧАСНИХ ДИЗАЙНЕРСЬКИХ ПРОЕКТАХ ……...266
Озерова Ольга Анатоліївна
КООРДИНАЦІЙНІ ЗДІБНОСТІ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНИХ ФІЗИЧНИХ ТА ПСИХОФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ …….……..…….…….269
Озерова Ольга Анатоліївна, Довбик Тимофій Олександрович
ОСОБЛИВОСТІ СПОРТИВНОГО ХАРЧУВАННЯ В АТЛЕТИЗМІ ….…..272

Озерова Ольга Анатоліївна, Піддубняк Юрій Андрійович
ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ У СПОРТИВНИХ КОМАНДАХ ЗА РІЗНИМИ ВИДАМИ СПОРТУ …….….276
Озерова Ольга Анатоліївна, Щедрін Денис Олександрович
ЧИННИКИ ЕФЕКТИВНОЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ ТА ЗАСОБИ ЇЇ ОПТИМІЗАЦІЇ 280
Онишко Роман
ВИКОНАННЯ РОБІТ З БУДІВНИЦТВА ТА МОНТАЖУ В ГАЛУЗІ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ ЗА СПЕЦИФІЧНИХ УМОВ АБО ОСОБЛИВИХ ОБСТАВИН……..…….…….……283
Паламарчук Дмитро Анатолійович
ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПЕСТАЛОЦЦІ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ……..…….285
Паламарчук Дмитро Анатолійович, Дорощук Дарья Валентинівна, Прасол Катерина Сергіївна
БОТИ МЕСЕНДЖЕРІВ, ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ ……..….290
Паламарчук Дмитро Анатолійович, Збанацька Маргарита Ярославівна, Бондар Катерина Дмитрівна
МИСТЕЦТВО І ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ …….…...…….294
Паламарчук Дмитро Анатолійович, Куприненко Даніїл Вадимович, Іванова Софія Олександрівна
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ, ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ ТА ДІАГНОСТИКИ У МЕДИЦИНІ …….…….…..…….297
Паламарчук Дмитро Анатолійович, Левківська Сніжана Миколаївна Бабенко Софія Павлівна
ОСВІТА ЗІ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ …….……...….301
Паламарчук Дмитро Анатолійович, Мацьовита Марина Олександрівна, Ткачова Анастасія Сергіївна
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У КОНТЕКСТІ ЕМОЦІЙНОГО ВИХОВАННЯ…306
Паламарчук Дмитро Анатолійович, Сорока Вероніка Юріївна, Базака Дар'я Іванівна
ІНФОРМАТИКА ЯК СПОСІБ ЗАЛУЧЕННЯ УЧНІВ ДО НАВЧАННЯ ….312

Пахомов Ілля Володимирович
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ПСИХОЛОГІЯ» ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ РИНКУ ПРАЦІ …….…….….317
Пєтухова Ірина Олексіївна, Костевська Наталія Валеріївна
МОДЕЛЬ ВІДНОВЛЕННЯ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ТРИВАЛОГО СТРЕСУ ……..…...322
Пєтухова Ірина Олексіївна, Крисан Віталій Миколайович
ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ПСИХОЛОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ……..……..…….325
Потапюк Лілія Миколаївна, Дендак АнастасіяСергіївна, Косенюк Марія Михайлівна
ДОСТУПНІСТЬ ТА УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ …….……..……..…….….331
Потапюк Лілія Миколаївна, Цвяк Ірина Дмитрівна, Троцюк Таїсія Вікторівна
ЩОДО ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ .333
Почка Костянтин Іванович, Красильник Юрій Семенович
УДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА»: ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ……..…….338
Почка Костянтин Іванович
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ТЕОРІЇ МЕХАНІЗМІВ І МАШИН В КНУБА ……..……..351
Предун Костянтин Миронович
АНАЛІЗ ЧИННОГО НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ …….…..…….356
Приходько Олена Володимирівна, Паламарчук Дмитро Анатолійович, Даценко Анна Олександрівна
МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В МЕДИЦИНІ …….……..……..…….361

Приходько Олена Володимирівна, Паламарчук Дмитро Анатолійович, Кноблох Євгенія Віталіївна
ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ ДО ВИВЧЕННЯ ІНФОРМАТИКИ ……..……....365
Россипчук Ігор Олексійович, Бабич Ярослав Андрійович
ПІДВИЩЕННЯ ТАКТИЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ФУТБОЛІСТІВ ……....368
Россипчук Ігор Олексійович, Орловський Максим Володимирович
ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФУТБОЛІСТІВ ЮНІОРІВ ……..……..370
Руденко Микола Васильович
ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО СВІТОГЛЯДУ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ……..……..…….373
Савицька Анна Юріївна
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ……..….….381
Скриник Ліна Миколаївна, Скриник Мирослава Віталіївна
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЇ В САМОСТІЙНІЙ РОБОТІ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ …….…….…….……384
Сова Маргарита Олександрівна
СУЧАСНІ НАПРЯМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ …….....388
Сова Маргарита Олександрівна, Герасимчук Анна Сергіївна
ВПЛИВ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ НА ПРОЦЕС АДАПТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДО ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ ……392
Сова Маргарита Олександрівна, Клівінська Валерія Валеріївна
ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ……..…….…….……..396
Супрун В'ячеслав Васильович
РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ТА ОСВІТИ ДОРОСЛИХ: РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИКИ ІНТЕГРАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ……399

Франчук Юрій Йосипович
ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПЕРЕХОДУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ ІНСТИТУЦІЙ …….…….405
Цифра Тетяна Юріївна, Гойко Олександр Анатолійович
ІННОВАЦІЙНА ЛЕКЦІЯ-ВІЗУАЛІЗАЦІЯ «МЕТОДИ ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ЗАПОБІГАННЯ ЙОГО БАНКРУТСТВА»…….……..…..….….408
Цогла Олена Орестівна
ФОРМУВАННЯ STEM – КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПЕДАГОГА В ЗАКЛАДАХ ІППО …….……..……..….….415
Човнюк Юрій Васильович, Глушенок Дмитро Дмитрович
МОЖЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СИНЕРГЕТИЧНОГО ПРИНЦИПУ «ВИПЕРЕДЖУВАЛЬНОГО РОЗВИТКУ» СИСТЕМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ/СПОРТИВНИХ ПЕДАГОГІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ …….…..….….420
Човнюк Юрій Васильович, Іванов Євген Олександрович,
ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ Й ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНШОМОВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ …….…….……..……...426
Човнюк Юрій Васильович, Шут Антон Олегович
БІОМЕХАНІЧНІ ОСНОВИ РУХОВИХ ЯКОСТЕЙ У ФУТБОЛІ …...……432
Шайкова Аліна Леонтіївна
ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ……..437
Шаленко Вадим Олегович, Корнійчук Борис Валерійович, Нестеренко Віталій Борисович
ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «МЕТАЛИ І ЗВАРЮВАННЯ У БУДІВНИЦТВІ» В КНУБА …….441
Шаленко Вадим Олегович, Корнійчук Борис Валерійович, Скітович Олесь Петрович
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗВАРЮВАЛЬНОГО ОБЛАДНАННЯ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ КНУБА …….……...…….443

Шаленко Вадим Олегович, Маслюк Андрій Анатолійович, Аксьонов Микола Сергійович
ВИКОРИСТАННЯ 3D-ПРИНТЕРА У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПРИ ВИВЧЕНІ КУРСУ «МАТЕРІАЛОЗНАВСТВО»……...….446
Шаленко Вадим Олегович, Маслюк Андрій Анатолійович, Віденська Єлизавета Сергіївна
РОЛЬ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ «МАТЕРІАЛОЗНАВСТВО» ДЛЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-МЕХАНІКІВ …….……..…….448
Шамич Олександр Миколайович, Авраменко Єгор Костянтинович
ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ СПОРТСМЕНІВ ЗАЛЕЖНО ВІД ВІКУ (В ОБРАНОМУ ВИДІ СПОРТУ – ФУТБОЛ)……..……..451
Шамич Олександр Миколайович, Завадська Єлизавета
ФОРМУВАННЯ ПСИХОФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ТАНЦЮРИСТІВ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ …….453
Шамич Олександр Миколайович, Оруджев Давид
ПСИХОЛОГІЧНІ КРИТЕРІЇ ВІДБОРУ ФУТБОЛІСТІВ ВИСОКОГО КЛАСУ ……..456
Яценко Костянтин Анатолійович
ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ НАЛАГОДЖЕННЯ МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ ……459

ТЕЗИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧІВ

Адаменко Святослав Сергійович, науковий керівник: Сова Маргарита Олександрівна

УМОВИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ ..……..……...…….464

Батюк Олена Ігорівна, науковий керівник: Дєніжна Світлана Олександрівна

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ..……..468

Білецька Діана Сергіївна, Василенко Дмитро Олегович, науковий керівник: Нежинська Олена Олександрівна

ПРИРОДА КОНФЛІКТУ В АНТИЧНОМУ СУСПІЛЬСТВІ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ……..……..471

Бондарук Богдан Юрійович, науковий керівник: Корчова Галина Леонідівна

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ПРИЙОМІВ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ..……..476

Воронін Євгеній Андрійович, науковий керівник: Дєніжна Світлана Олександрівна

ПРОЯВИ ПОСТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ..…….……..479

Корж Тетяна Сергіївна, Гулієва Земфіра Натігівна, науковий керівник: Нежинська Олена Олександрівна

СТРАТЕГІЇ ПОВЕДІНКИ В КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ ЯК СПОСІБ ЇХ ВИРІШЕННЯ..……..……..482

Лемешко Дмитро Ігорович, науковий керівник: Корчова Галина Леонідівна

РОЛЬ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ..……...486

Лисенко Сергій Володимирович, науковий керівник: Дєніжна Світлана Олександрівна

ОСОБЛИВОСТІ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНИМИ ВПРАВАМИ З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ……...……..490

Лисюк Світлана Павлівна, науковий керівник: Нежинська Олена Олександрівна

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АУДИТ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕСОМ:ЕВОЛЮЦЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯВ УКРАЇНСЬКИХ КОМПАНІЯХ……...……..492

Литвинчук Олександра Костянтинівна, науковий керівник: Корчова Галина Леонідівна

МОЗКОВИЙ ШТУРМ ЯК СУЧАСНА ОСВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ..……...501

Маркевич Максим Олегович, науковий керівник: Делембовський Максим Михайлович

ВПРОВАДЖЕННЯ КІБЕРПЛАТФОРМ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «КІБЕРБЕЗПЕКА ТА ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ»..……..504

Мунчак Вікторія Василівна, науковий керівник: Клевець Любов Миколаївна

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ОСОБИСТОСТІ……...……..507

Мунчак Сергій Володимирович, науковий керівник: Овдієнко Ірина Михайлівна

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ АСПЕКТІВ ВПЛИВУ РЕКЛАМНОГО ТЕКСТУ НА СПОЖИВАЦЬКУ ПОВЕДІНКУ..……..510

Науменко Сергій Васильович, науковий керівник: Корчова Галина Леонідівна

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX СТ……...…….515

Парицька Анастасія Валеріївна, науковий керівник: Овдієнко Ірина Михайлівна,

ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСТВА ПІД ЧАС ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ПОДАЛЬШИЙ ВПЛИВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА РОЗВИТОК КАР'ЄРИ І САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ……..……..518

Паюк Олеся Василівна, науковий керівник: Овдієнко Ірина Михайлівна

ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ……..……..……523

Пирог Тетяна Сергіївна, науковий керівник: Нежинська Олена Олександрівна

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КОМАНДИ В КРИЗОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ: АНАЛІЗ ТА СТРАТЕГІЇ ОПТИМІЗАЦІЇ..……..…526

Продан Сабіна Юріївна, науковий керівник: Нежинська Олена Олександрівна

АВТОРИТАРНИЙ СТИЛЬ ЛІДЕРСТВА ТА ЙОГО ВПЛИВ У ДІЛОВОМУ СПІЛКУВАННІ……..……...……..531

Сагайдак Степан Петрович, науковий керівник: Дєніжна Світлана Олександрівна

ОСВІТА & ВІЙНА: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ……...535

Ткачук Віолетта Віталіївна, науковий керівник: Нежинська Олена Олександрівна

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ КОНФЛІКТІВ МІЖ ВИКЛАДАЧАМИ ТА СТУДЕНТАМИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ …….……..537

Хоменко Наталія Юріївна, науковий керівник: Берташ Марія Ігорівна

ВИРІШЕННЯ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ..……..…..541

Чепега Богдан Васильович, науковий керівник: Гребенніков Сергій Володимирович

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЗМАГАНЬ В ОБРАНОМУ ВИДІ СПОРТУ..……...545

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ

Збірник матеріалів

VI Міжнародної конференції

(Київ, 16 листопада 2023 року)

Підписано до друку 04.01.2024 р.
Видавець ФОП Ямчинський О.В.
03150, Київ, вул. Васильківська, 32
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єкта видавничої справи ДК № 6554 від 26.12.2018 р.

Формат 60×84/16. Наклад 100 пр. Ум. друк. арк. 36,8. Зам. № 05-8.

Виготовлювач ТОВ «ЦП «КОМПРИНТ»
03150, Київ, вул. Васильківська, 32
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єкта видавничої справи ДК № 4131 від 04.08.2011 р.